మోహపిశాచము

(మొదటి భాగము)

గ్రంథకర్త

వాశిరెడ్డి మల్లికార్జున

పబ్లిషరు:

కొండపల్లి వీరవెంకయ్య,

శ్రీసత్యనారాయణ బుక్కుడిపో,

రాజమండ్రి.

శ్రీ సత్యానంద ప్రెస్సునందు

ముద్రింపఁబడినది.

రాజమండ్రి.

1933

[కాపీరైటు రిజిష్టర్డు]

[వెల రు. 1—0—0

యును ద్రవము కవితాకన్యచే వెచ్చజేయబడి బుద్ధియను మూసలో యీపొత్తమురీతి రూపముజెందె. కనుకనే "మోహ పిశాచము" అని నామ మిడితిని. హింది, ఉర్దు, ఆంగ్లాంధ్ర కుసుమములు నాకిదె స్వాత్మపరిచయ మగుటచే భాషాసేవకులు నాతప్పుల మన్నింప ప్రార్థన.

వైద్యమందు "చతుర్వైద్యచికిత్సామంజ". రనుపేర ఆంగ్ల హోమియొ పార్థివ ఆయుర్వేద వైద్యముల, మైనర్ సర్జరి, మంత్రసానత్వము మొదలైన వాటిని స్వానుభవము [illegible]ంచి వ్రాత గ్రంథములనుంచియు సంగ్రహించి రచియించి ప్రథమమున వీరవెంకయ్యగారి కివ్వబడి, రిజిష్టరుకాబడి [illegible]లస్యముచే సర్వమునాకె తిరుగ ప్రెస్సునుండి పంప [illegible] ప్రకటనాకర్తయని జెప్పుకొను నొకదొంగవాని చేతికి జిక్కెను. దాదాపు మూడువందలు పుటలుగలవు. అద్దానిని నాయనుమతిలేనిది అచ్చువేయించకుందురుగాక.

వా. మల్లికార్జున.

మోహపిశాచము.

1వ ప్రకరణము.

రత్నమును ఏరీతి ప్రకృతి ప్రకాశింపజేయుచుండెనో చూతము. ఆమహాతల్లి కరుణారాశి తనగర్భమున, అనాదుభా రతదేశమున మహాపురుషు లుద్భవిల్లెదనిగాబోలు ఒరు... ...నందె భవిష్యత్తును తెలుపనైనతలుపక .నిర్విచారముగ ... కరణునితో క్రీడించుచున్నది. సత్యమునకాతల్లిగర్భమున పురుషులచేత నేగాక సీమంతులచేతను అలంకరింపబడెనన సందేహమున్నదా ? అంశుమాలితనయుంశువుచే సర్వంసహాయగుసీమంతిని బహువిధములనొప్పించి గ్లానముజెంది విశ్రాంతిగైకొనగాబోలు. కాంతివిహీనతతో సీమంతినిజయించుట మానవునకు బహుకష్టతరమని చాటుచు విశ్వదేవియొక్క మేలిముసుంగు చాటుకుమెల్లన జారుచుండెను. భూదేవితో గెలుపుకొందలేక జారుచుపోలె రవిజారుచున్నాడని జెప్పిజలదరములు వికవికనవ్వుచున్నయవి. గెలుపోదులు మానవునకు సహజధర్మములు ; గెలుపోదులు, వృద్ధినాశనములులేనిది యీభూవలయము కదలజాలదు ; నేడు సూర్యభగవాను కృశించనోపు వేసవియా...

తనశక్తియినుమడించ భూదేవి ముఖవికాసము మూలుగురీతి జేయగలదు ; నేను గెలుపనిసంతసింపవలదు. ఓడిపోతిమని రేపటిదినమున క్లైబ్యమునందవలదుసుమా ? అని ప్రభాతవాత ముపయోదములకు మంచితనమున బోధించుచున్నదోయన తూలించుచుండెను. ద్యోవీధిని యిట్టిఅలజడిజరుగుచెందునో యని భావించికాబోలు జీమూతములు మహాగాంభీర్యముతో, గంతిగాతులతో నిశ్శబ్దముగా పైవంకకె కనుదోయినినిగుడ్చి పరికించుచుండెను. సముద్రయానితాధరించుకొన్న తర్నమూలన్ను నేవతె నింతవరకు రంజిలజేసిన ప్రవరుఁడుగానంబక్షమివు యగా " అనూత్న వరుడు కాంతివిహీనుడాయెననియెంచి స్వారతనుజెందక తనవరునిక్షీణదశనుజూచి సహింపలేక తాను ధరించుకొనియున్న రత్నమ్ములకాంతినైన యిత్తునను తేగముతో ముందునెకురుకుచుండెను. ఇంతవఱకు అంతర్యామియైనరత్న వికాసతను ఇప్పుడు బయులునకు విరివిగా క్రుమ్మరుచుండెను. తనవరుడు క్షీణదశకురానున్నడని మనంబునతలంచి ప్రకృతీమతల్లి మెల్లనక్రొత్తావినేదదీర్చుచుండెను. ఎచ్చటజూచినను బహుశాంతిమయముగ, గంభీరముగనున్నదని జెప్పకనొప్పదు. బాలబాలికలెల్లరు సహజప్రేమచే ఒయ్యారమున ఆటపాటలందు ఓలలాడుచుండిరి. పిల్లలచేష్టలకు వారితలిదండ్రులు మోదమునమునుంగుచుండిరి. పగ్గెల్లయు కార్యములందు నిగ్నులైయుండుటచే మానసికోపాసకులు . చల్లనిగాలికై ప్రదేశముల కేగుచుండిరి. శరీరోపాసకులు ఉత్సాహముచె

విరియుచుండ" దీనదయాళుని, పరమపావనుని, నిత్యానందుని వేనోళ్లసుమధురమైన గీతములందుజొన్పి పాడుకొనుచు కేళీవినోదంబులదేలుచు గృహాభిముఖులై యేగుచుండిరి.

సుందరవదనతేర-చహెరాపర్-దిల్ నాచ్ కర్ తాహై
ఏక్ దఫేపావో-తేరమురళీమెగావో
మక్కన్ కేచోరా-మదనస్వరూపా
బహన్ కెరంగ్ వాలా-బడాహమఫ్ కెబాల
తేరకిల్ కిల్ కుసచ్ హై-దిల్ గఫ్లత్ మెపడహై
బేతాబ్ హోజాయ్గా-వేణునాద్ సునెగా
మేరదిల్ కాఫల్ కీమె-తేరచహెరాచాంద్ హై
నాచ్ కర్ నేకుఆవ్-నజర్ ఏక్ దఫేదేవో
తేరకిల్ కిల్ మె-మేరదిల్ చల్ చల్ కర్ తాహై
మేరాప్యారా-మిల్ నేజారా గోకులబాలా. (ఉర్దు)

శ్రీకృష్ణభగవానుని మోహనాకారమందు మనస్సుల జొన్పిరి. పక్షులన్నియు గూళ్లకేగుచు తియ్యని ఫలపుష్పాదుల మెక్కి తియ్యని పదంబుల గానముజేయుచు, భగవత్క్రీడల వేనోళ్లబొగడుచు, ప్రకృతీమతల్లియొక్క క్రీడలకు సహాయభూతులగుచు, భగవత్సందేశముల మానవుల వీనుల విందుగా వినిపించుచు మానవుని జీవితము కఠినము మాజీవితము దైనిక జీవితములని చాటుచున్నవో యన వాటియందె కాలిన్యులై ప్రవర్తించు మానవులకై. వీరి మూర్ఖత్వమునకు జాలి

నొంది యుప్రత్యహమును వీరికై సేవలజేయుచు దేవలోక ఋషీశ్వరులన నొప్పుచు ఈకలితభూఖండమున నివశించ ఇచ్ఛ లేక మానవుని నిరపరాధము చర్యలజూచుచు ద్యోవీధిని సంచరించుచున్నవి. అలనాటి దేవగాంధర్వులు కలికాలంబున గుప్తవేషంబున దివ్యమైన గానమును సల్పుచున్నవి. ఓపక్షులార! మీజీవితమేమి? మీపతితపావనంబైన ప్రేమమహిమ యేమి? స్వార్థపరతలేమి యేమి? మిమ్ముల పీడించుమానవుల మీరు తిరిగి ప్రేమించుటజూడ మీయందె పూర్ణమైన సత్యాగ్రహము నిండియున్నది. మీనుండియె మానవుడు తనకొఱకై స్వప్నముల సృష్టిజేసికొనవలయును. నీజీవితము ఋషిజీవితము. కఠినహృదయుడగు మానవుడు రానొల్లని వనప్రదేశంబున నీఇచ్ఛానుసారంబుగ గీతముల నల్లుకొనుచు, గానముజేయుచు ఆనందాంబుధి నోలలాడు గగనకుసుమమా? మానవుని బాహ్యనేత్రమునకు భూఖండమున పుష్పచ్ఛాయయే గానిపించునుగాని దేవలోకమునుండి మానవు నుద్ధరించవచ్చిన నిరాడంబరజీవికా గగనకుసుమంబు గానిపింపవు. అవియెల్ల మహాపురుషుల అంతర్ముఖంబున దోచును. కవిపుంగవులు వాటి గీతముల గానము జేయుచుందురు. గగనకుసుమ క్రొత్తావికి భూకుసుమ క్రొత్తావి మరింత మాధుర్యమును దెచ్చుచున్నది. గగనకుసుమంబు లుచ్చరించిన గీతమును భూకుసుమంబు స్ఫూర్తితొ మాధుర్యమును బూసి గానముజేయుచున్నది. ఈమాధుర్యము నానందించున దెవ్వరు. ప్రకృతీమతల్లి? ఆనందమున

మైమఱచియున్నది. ఆతల్లి ! మనోహరతంత్రీనినాదము ? ఆహా ! ప్రకృతిభాష మానవునకు దెలియదు. తెలియదా ? దేవకన్నియలకు ? సెలయేరుగంభీరము బాడుచున్నది. జీమూతములు వ్రాయుచున్నవి నిశ్చలమున. మారుతము వాయించుచున్నది. దేవకన్నియ మానవులకె తెనిగించుచున్నది. జగత్సాక్షియైన సూర్యభగవానుడు చిఱునగవులతో ఆనందించుచున్నాడు. ఏమి గీతము. ఏమిపదగంభీర్యము. ప్రకృతిమతల్లి ఈకృత్రిమమైన ప్రదేశమును విడిచి ఒంటరిగా గీతముల బాడుకొనుచున్నది. భౌతికసౌఖ్యములకై జీవితాంబుధిని జచ్చుచున్న జీవుల మధ్య ఆతల్లి నివశించనొల్లదు. మానవులందు ప్రేమనశించె ని ఆతల్లి వంటరిగా వాపోవుచున్నది. మానవహృదము యింకినది. ఇంకెట నివశింతుననుకొన్న దాతల్లి. మానవునిమధ్య జీవము నశించినది. జీవచ్ఛంబులై మానవజాతి వెర్రిదానివోలె వీధులందు గ్రుమ్మరుచున్నది. మహాత్ములవల్లని లాభము తాత్కాలికమైపోయినది. మానవప్రదేశమంతయు శివప్రేరితమై శ్మశానభూమిగా మారినది. ఆజగజ్జననీమతల్లి యిందుకై వాపోవుచు విపినప్రదేశముల వెర్రిదానివోలె గ్రుమ్మరుచున్నది. తన వ్రాతనుమార్చుమని బ్రహ్మకుజెప్పుకొనుచున్నది. పాపభారము హెచ్చినదని వాపోవుచున్నది. ఆమె శరీరమంతయు జలదరించుచున్నది. హా ప్రభూ ! నాసత్సంతానము చైతన్యహీనులగా జేయునీకు ఒప్పునా ? గంభీర ఆలోచనలుగల నాఋషికుల మేద్ది ? నా ప్రభువగు నీయందె ఎల్లకాలమ్మురమించెడి

యోగికులమేది? ధర్మరక్షణార్థమై తనువును దగ్ధమొనర్చెడి సధీరజాతియేది. ఆత్మప్రకాశము కాలుమబ్బుచే క్రమ్మబడినది? ఇంకేటిధర్మము. ఈపెకంఠధ్వనిమారుమ్రోగుచున్నది. జాతిపై యొకనాతివీణతంతిని నాటుచున్నది. పై గీతమును ప్రకృతిమ తల్లికడ ప్రతిదివసము నేర్చుకొంటున్నది. ఈకన్నియకు మానవు డుపాధ్యాయుడుగాడు. ఆజగజ్జననీమతల్లికడనేపాడుకొనుచున్నది. ఆతల్లి చనుబాలనే గ్రోలుచున్నది. అంతఃకరమున దివ్యమైన శక్తినిపూరించుకొంటున్నది. ఈమానవజగమున తనశక్తిని నిలుపబోవుచున్నది. ఆమెగీతమును మాధుర్యముగను, గంభీర ముగను ఉచ్చరించునపుడు ఆపెహృదయము ద్రవ్యులగుచు న్నది. రక్తముతెల్లనై కంటివెంటజారుచుండెను. ఆపె ప్రతి నరము గీతమును ప్రతిగీతమునాలాపన జేయుచున్నవోయని నటులఉద్రేకపూరితములై తంత్రీనినాదమునకు చేదోయి వాడోలుగా ప్రతిధ్వనించుచుండెను. బాహ్యేకన్నులునిర్జీవము లైనవి. అంతరేంద్రియము విద్యోతించియుండెను. ఆపెనేత్ర ముల కెద్దికాన్పించుచుండెను. ఇక్కాలపుస్త్రీజనంబువోలె భౌతికశరీరములందలి సోయగమును ముచ్చిలించుచుండలేదు. దనకనకవస్తువాహనములకై ఆతన్వి హృదయము నీరసించుట లేదు. కీర్తికాముకాలుకాదొడంగుటలేదు. ఆయిందిరను ధర్మ దేవత ఆవహించియున్నది. ధర్మదేవతతనముందునాట్యమాడు చున్నట్లుగాంచుచున్నది. ధర్మదేవత పద్చుపద్పులు ఈపెకర్ణ

కుహారములందు ప్రతిధ్వనించుచున్నవి. ఏమని? అధర్మమూర్తిని ఇక్కాలమున ధర్మమునకాలవాలమైన భారత దేశమున పోషించువారులేరని సహజప్రేమ! కాదు కాదు మోహము లేదు? క్రైస్తుదేవుడు, బుద్ధదేవుడు నాటిన ప్రేమవృక్షము. హరిశ్చంద్రుడునాటిన ధర్మవృక్షము. చంద్రదమయంతులు నాటిన దాక్షిణ్యవృక్షములు, నేటికి భారత దేశమున నీరు వోసి పెంచువారలులేక కృశించిపోవుచున్నవి. ప్రేమ, ధర్మ, దేవతలు విపిన ప్రదేశముల రోదజేయుచున్నారు. రహస్యముగ వారి అంతర్మూర్తులతో మనవిజేసికొనుచున్నారు. అంతర్మూర్తి ఏమనిజెప్పుచున్నాడు? "ఓ నాచేనియమింపబడిన మూర్తులారా వాపోవజనదు. ప్రస్తుతము మిమ్ముద్ధరించ "సోదాముని" యనుకన్య ఈజగమున కప్పుకొనిన అంధకారమును భేదించసిద్ధురాలై యున్నది. కొంతకాలమునకు పురుషుడుద్భవిల్లి తానున్న కార్యమును పూర్తిజేయుగలడు" అని వారలనోదార్చుచున్నట్లు మనయిందిరవీణులకు విననగుచుండెను. ఇంకను గీతమీ తీరున వాయించుచుండెను.

సస్యఫల, జలసమృద్ధహిందూ!
సరళసుహృదయ, ధీరజాతిహిందూ!
మోహముగ్ధమె మానవజాతి హిందూ!
దూర్ కరాహై భావ్ కాహిందూ!
హిందూవిపినమేదగ్ధహోతాహై!

కంఠము స్పందనమందుచుండెను. ఈగీతమును వాయు
క్రి భారతదేశమునంతటను మాఱుమ్రోగజేయుచుండెను. ఈ
గీతమునకు మానవజాతి కర్ణకుహరములు మూతపడియుండెను.
దీన శక్తిహీనులు, ధర్మ, ప్రేమ ప్రకృతిమతల్లులు మానవజాతిని
వీడియుండిరి. జాతినిర్జీవమైనది. దగ్ధమగుచున్నది. దగ్ధముకా
గలందులకు సహజవేషమునుమార్చి ప్రేతవేషమునుధరించినది
మానవజాతి. దగ్ధమగుచున్నది. భీతినలు ప్రక్కల క్రమ్ము
కొన్నది. పొగలెగయుచున్నవి. ఫటఫటా "యనుభీకరధ్వ
నులు విన్పడుచున్నవి. ఈదృశ్యమంతయు ఇందిర కనులార
జూచుచున్నది. హస్తమందున్న వల్లకి ఆలాగె నిలచిపోయినది.
ఇంతవరకు పాడుచున్న గీత ముద్వ్యోవీథినమాఱుమ్రోగుచున్నది
ఈకన్నియ పెదవులు కాంతివిహీనములై కదలుటలేదు. నిట్టూ
ర్పుపుచ్చుచున్నది. కన్నులెఱ్ఱనై రక్తమునుగార్చుచున్నవి.
నేత్రములు గగనమువంకకె మఱలియున్నవి. చైతన్యహీనురా
లుగా కన్పించుచున్నది. ఆమెహృదయము తీవ్రముగ గొట్టు
కొనుటచే కుచద్వయము కదలుచుండెను. అంతరాత్మ ఆనుభగ
కెద్దియో జెప్పుచుండెను. గంభీరవాక్కులవిడుచున్నదీ దీకన్య.
ఆమె ముఖవికాసము ప్రతిక్షణమున కనేకవిధములమారు
చున్నయది. ఒక్కపరి తనవసనముచే ముఖమును కప్పుకొని
వాపోవజొచ్చెను. అప్రయత్నముగ ఆమెనోటినుండి యీవా
క్యములు వెలువడజొచ్చెను." ఓ ప్రేమమయీ! ధర్మమూర్తి
మతల్లీ! ఈజగమున్ననిను పోషించువారలేలేర ? నావంటిఅబలకె

యీబయలులనందు కనిపించవలెనా? కళాహీనురాలవైతివా తల్లీ! నిను పోషింతురను ఆసచే బిడ్డల నింతవఱకు పెంచితివి; ద్రోహులు, స్వామిద్రోహులు, మాతృద్రోహులైరా? ఈజనులు కృత్రిమవేషములు వైచికొని వెర్రికుక్కలవలె తిరుగాడుచుండిరా? వారల పోషించుచున్న జీవజంతువుల నిర్దాక్షిణ్యులై కరుణను గోల్పోయి యీనీచశరీరమును పోషించు మొక్కచుండిరా? సారాయము పానీయమాయెనా? వైతవ్యమును బలుకుట మానవునకు చులకనై పోయెనా? మానవజాతి ప్రేమ బంధముల ద్రెంచుకొని విచ్చలవిడిగ దిరుగాడుచుండెనా? స్త్రీజాతి లజ్జావిశేషంబును గోల్పోయి స్వాతంత్ర్యమను పేర పురుషుని వెంటాడుచుండెను. జ్ఞానులమను పేర మానవజాతి మరణించుచుండి గొప్పలెల్లరు మూలల ముక్కుమూసిక కూర్చుండిరా? భగవల్లీలలకు తోడురాని భక్తి, జ్ఞానములు భగవంతునికి రుచించునె? మానవజాతి ఒకరినొకర ద్వేషభావముతో చండాడుకొనుచుండిరా? ఓతల్లీ! నీసవతియగు అధర్మ దేవతయే యిపుడు గెలుపొందినది. తల్లి మానవజాతి కృత్రిమ సౌఖ్యములందు మునింగి జీవమును గోల్పోయి శల్యములై విశ్వవీథులందు సైతానులవలె తిరుగాడుచున్న మాట సత్యము. ముమ్మాటికిసత్యము. నీయందింతవఱకిమిడియున్న కక్షను నీసవతి యిప్పుడు భీకరరూపమున నీదు సంతానముపై విచ్చలవిడిగ ఇచ్ఛానుసారముగ దీర్చుకొనుచున్నది. మతమను కీటకమును మానవు లుద్భవిల్లజేసికొని యీర్ష్యాళువులై సోదరునిపై

సోదరుడు- తండ్రిపై కుమారుడు, సేవ్యము జేసి తన్నింతగా పెంచిన కల్పవృక్ష మనదగు గోమాతపై కృషీవలుడు ఖడ్గముల నెత్తియున్నారు. మతము నిజముగా నిర్జీవమైనది. ఆత్మను గోల్పోయినది. తల్లీ? సరియా! నీ అదేశమేమి? నీరక్తమగు నీటిచేతను, నీకండరములగు ఫలములచేతను, పంచభూతము లగు నీచేత నిర్మింపబడ్డ యీశరీరమును నీకే అర్పింతును. లేకున్నచో నేను ఋణవిముక్తురాలను గాజాలను? ఏమందువు తల్లీ? అమ్మ యింతవఱకు సుఖలాలసనై ప్రకృతిమాకడ క్షీర మును గోలుచు యీశరీరము స్త్రీయని లజ్జించి గృహములందే బంధించబడి యుంటిని. ఈశరీరము స్త్రీయైన అగునుగాక? హా నిజస్వరూపము స్త్రీత్వమెద్ది? అని తలపోయుచుండెను. ఈపె విచారభారమును జూడలేక సూర్యభగవానుడు గ్రుం కెను. ఇందిర ఉపలబ్ధిజెందెను. ఆమె మనస్సునకు శాంతములేదు. మన్నోఆకాశమందు తుపాను వర్షించుచునే యుండెను. మెల్లని పదధ్వనులతో గృహాభిముఖురాలాయెను.

2వ ప్రకరణము.

వాగేశ్వరము నంతటను చల్లనిపందిళ్ల వేసియుంచిరి. అది వసంతఋతువు. పైని కాఱుమబ్బులు క్రమ్మియున్నవి. పురవీథులన్నియు చక్కనితోరణముచే నలంకరింపబడి యుండెను. సర్వగృహము చక్కగ శోభించుచుండెను. ప్రకృతి సౌందర్యమంతయు యీపురపరిసరములందె నెలకొని యున్నదన సందేహములేదు. ఈప్రదేశములందు చీడవృక్షములు మిక్కుటము వీటినుండియె కర్పూరతైలమును తీతురు. ఇచట భాగరథీ—సరయు—గోమతీసంగమము పారుచుండును. పురము బహుసుందరముగ నుండును. పురము వెలుపల సంగమము ఒడ్డునే ఉద్యానవనము కలదు. బహువిధ ఫలవృక్షలతాదులతో నిండియున్నది. అందొక సౌందర్యభవనముకలదు. ఇట్టి అవయవములను గల్గిన ప్రకృతి ఆభవనము నందొక కన్యను అల్లారుముద్దుగ పెంచుచుండెను. ఆమెకెక్కువ దాసీజనంబు లేరుగాని ప్రకృతియె ఆమెను సంగీత, సాహిత్యాహారములతో హృదయులతను పోషించుచుండెను. ఈసుభ్ర ఎన్నడును పర ప్రదేశములకు వెళ్లిఎఱుగదు. పరవేషభాషల జూచి యెఱుగదు. ప్రకృతిచే పోషింపబడుటచే ప్రకృతి నియమములనే పాటించుచుండును. సహజనిరాడంబరమునె ప్రేమించు చుండును. ...ందర్యమున నొప్పుచుండెను. ఆస్యము

నవమోహనాకృతిచే విభాసమాన మందుచుండెను. పెఱ ఓష్ఠము కుంకుమరంగున స్పందనమందుచుండెను. ఆమె సహజ సౌందర్య మెట్టిదో చూతము.

సీ. రాకాసుధాంశు నిరాకరింపగజాలు
నెలతరో నీముద్దు నెమ్మొగంబు
అరవిందములసొంపు నతిశయింపగజాలు
కలికి నీవెడదలౌకన్నుదోయి
అలమృగేంద్రముఁబట్టి యుపహసింపగజాలు
నీరజపత్త్రాక్షి నీదునడుము
బంగారుకుండలపరిహసింపగజాలు
నారి నీముద్దువక్షోరుహములు
తే.గీ. కన్నబిడ్డవు ప్రకృతికోఁగాక నీవు
లేకయున్నచో భువి నినుబోలులేమయున్నె
నీదునామంబు సౌదామినియనజెల్లు
అంధకారముఁ జెండాడుయుబలవనగ.

పై పద్దెమును ఉచ్చరించుచు సూర్యభగవాను డీమెను తనకిరణములచే సమాశ్లేషించుచుండెను. ఇందుమణి పేరు సౌదామిణిగమారెను. నీరదకదంబములన్నియు జోహారొసంగు చుండెను. ధ్వాంతమును భేదించి అంబరమున పయనించు చున్న కైరవంపు ఆమెసౌందర్యమునకు తనకిరణములచే మరింత వ్రాతపూయుచుండెను. అప్పుడామె చందమిట్టులున్నదని గహ నాంతరాళమున కోకిలలు మృదుమధురస్వరముచే వర్ణించు

చుండెను. సాంధ్యఅరుణద్యుతులు ఎగసి యెగసి యీపె యధర పల్లవమును గ్రోలుచుండెను. మారుతము శిశిరోపచారముల నల్పుచుండెను. శుకపికశారికాదులు యీమె సౌందర్యమును గీతములందుజొన్పి పాడుచుండెను. ఈపె నివసించువనము హరి చందనాగములు, కర్పూరవారంబులు, లవలీనికుంజములు పున్నాగావనీజంబులు, సహకారబృందములు, మందారము, వనకుజాదులచే అలంకరింపబడియుండెను. కులాయములందుండి శ్రావ్యముగ గీతములుపాడు శుకపికాదులుగలవు. వనమధ్యంబున సెలయేరుగలదు. చాతకనెమిళ్ల నృత్యములు నేత్రానంద ముగనుండును. భవనమున నిలబడుచో "చండి" కాపర్వత దృశ్యము వర్ణనాతీతముగనుండును. ఆభవనము సోపానముపై సౌదామిని ప్రఫుల్లవదనముతో సూర్యుని ఉపహాసమును పరికించుచు ఉపవేష్టించియుండెను. కనుబొమలు దీర్ఘాలోచనను చాటుచునేయుండెను. అంతరిక్షమున అంటుకొనియుండెను. ఆలోచనాసముద్రమున మునింగియున్నదనవలయును. ఆస్య మందలి జీరలు క్షణమునకొకమాదిరిగా మారుచుండెను. ఆమెతలంపులీరీతినియున్నవని ముఖవికాసము దెలుపుచుండెను.

"ఓహో ఖడ్గరాయ్ని వివాహమాడుటయా? ఇది యేటివింత! కానిమ్ము! ఆంగ్లతురుష్కభాషలందు విద్యాధికుడు! అయిననేమి? కృత్రిమమానవుడాతడు? నేనో ప్రకృతి పుత్త్రికను! ఇట్టివారికి పొందుకూడుటెట్లు! అన్యాచారవలంబి యాతడు! స్వమతాచారవలంబినినేను! ఇద్దరికుల మొక్కటైనను

హృదయములందు సహస్రముగా భేదముగలదు. ఇట్టివింత వివాహములచేతనె దేశమంతయు నరోచకము పాలైనది. భగవంతుడు మానవునకు వివాహమేల తెచ్చిపెట్టెను? మోక్షసాధనకొఱకు సహజప్రేమచే విశ్వావలను నేయుటకు ఖడ్గరాయ్ రాజైననేమి? నాహృదయరాజ్యమును పాలించుపరిపాటిలేదు. నన్నింతకాలము పెంచిన ప్రకృతీమతల్లికి వ్యతిరేకము నడువజాలిదు. ఆమెకు బాసయిచ్చియుంటిన్ని. ముందు స్త్రీసంతతికి దారిజూపవలయుగాక? ఖడ్గరాయ్ నవీనుడు. ఆ నవీనుని హృదయజలధియందు ప్రేమయింకినది. మోహముమాత్రము భీకరవృత్తిని రాజ్యమేలుచున్నది. అట్టిమూర్తికి నేబలిగాజాలను. నాప్రేమను "మత కులములు అడ్డుపడజాలవు. కులమున పేరున ప్రేమలేనియడారిలోకూలబోను. వివాహముమానుకొనియుండగలనుగ్గాని యిట్టియసంబద్ధబంధమును దెచ్చిపెట్టుకొనను. నా జన్మతావచ్చిన నాదు స్వాతంత్ర్యాలక్ష్మిని డబ్బుకై యాసించియుంకొక పురుషున కమ్ముకొనను. సహజప్రేమస్వాతంత్ర్యముల నెప్పుడు అమ్ముకుందునో ఆసమయముననే విధవనగుదు. మగడు శరీరధారియైనను విధవనేయగుదును. మంగళసూత్రమెందులకు? దేహధారుల బంధించితిమనియా? కాదు! కాదు! ముమ్మాటికని కాదు! - అంతఃకరణమునను ప్రేమమూర్తుల బంధించితిమని గుర్తు. అట్టిప్రేమలేని వివాహమేల? పిచ్చిజనులార? ఏటివైరితనముమీది. పిల్లకూనలబట్టి ప్రేమయనగ నేమొ తెలియని కాలమందు మంగళసూత్రము

సౌదామి.— నాకింతవఱకు విదితమైనదేమనగా ప్రకృతికి చైతన్యమునకు నిలయమగు యీనాగేశ్వరపురమందు ఇంకను ఐదుదినంబులకు ప్రేతములకు మహావైభోగముగ వివాహము చేతురట.

గోకుల.—వినుటకు మహావింతగానున్నది. ప్రేతము పెండ్లియేమి ?

సౌదామి.—తెలియకున్నదా ? ఆవివాహములే నిశ్చయములైనచో నాకింతవఱకు విద్యగఱపిన యీభౌతికదేహమా ప్రేతమగును " గోకులచంద్రు స్వాంతముపై వాక్కులవినుటతోడనె నిర్విణ్ణుడైపోయెను.

గోకుల.—సౌదామిని ? పలుకరానిపలుకులపలికెదవేల? ఇంతకాలమునుంచి నాకావిషయమును తెలుపకుంటివేమి ?

సౌదామి.—తెలిపి చేయునదేమున్నది ? పలుకరానిదే మున్నది. ఈచైతన్యదేహమును " ఖడ్గరాయ్ " యనుమర్త్య ఖడ్గమునకు నామాతాపితలు బలియివ్వ మ్రొక్కుబడియుండిరి. ఆమ్రొక్కుబడిని ఐదుదినములలో చెల్లించవలెనని నామాతవలనిఆజ్ఞ.

గోకుల.—ఏమటులందువు ఆర్ మూరవట్నము నేలు ఖడ్గరాయ్ యేన ? ఇందులకు నీవొప్పకుంటకు కారణమేమి ? ఒకనొకకార్యము ఆపట్నమునకు మొన్న వెళ్లియుంటిని. ఆపట్న సౌందర్యమేమని జెప్పుదును.

సీ. ఆకాశతలమున నడచెడు మేఘపంక్తుల
గదలుచ్చపసిండి గోపురములు

లలితంపుచంద్రమండలముతో స్నిహాంబు
గోరుచుండెడి గాలిగోపురములు
భానుమండలముతో పవరంబుసేయు
నూతనచంద్రికాతబద్ధవరణములు
ధరణిఘోటకములదండించు హేమదం
డనిబద్ధచారుధ్వజనిచయములు

తే॥గీ॥ దవ్యమాణిక్యములగెల్చి తేజరిల్లు
దీపములునవరత్నసందీపితాన
నములుగలిగితమింగాంచు నరులకెల్ల
నవరసురపురమనదానవని జెలగె.

ఇట్టి వైభవములతో అల్మూరుపట్నము దేదీప్యమానముగ హిందూదేశమునకంతటికి వెలుగందుచున్నది. ఆచుట్టునున్న జీమూతములు, నదులు, వనములతోగూడిన ప్రకృతిసౌందర్యమేమి? అట్టి ఆల్మూరపట్టణరాజకన్యవుగా బోపుచువలదనుచుందువేమి?

సౌదా—ఇంతవఱకు నాకడనేర్చిన ప్రథితసారస్వతమును నాకెవప్పగించితి. చాలు చాలు కవికింతమనోడంబరము వలదు. నీనవీనకవిత్వమేమి చాలు? బౌద్ధమతమునకు తగినవాడవే? బౌద్ధమతము అమితవిరాగముబూని, మానసచాంచల్యముబూని "తనకు తామఱచి" తనవ్యక్తిత్వమును తా త్యజించినది. చైతన్యహీనురాలైనది. ప్రేతయాకారమును

దాల్చినది. జీవముగలవేదములవేలదని మొదలెట్టినది. పాపము హిందూదేశసరిహద్దులనుండి చైన, జపానుదేశములకు తఱుమ బడ్డది.

బుద్ధదేవుడు మనోహరమైన విశ్వప్రేమను చాటించి యుండగా యిక్కాలపు బౌద్ధమతము కఠిన విధానముల సృష్టించుకొని ప్రేమస్వరూపమందున్న చైతన్యమును నశింప జేసి విరాగియై ఆసియాఖండమున తిరుగాడుచున్నది. అట్టి బౌద్ధ ధర్మముల విని నీవును చైతన్యహీనుడవు అనగా ప్రేమనాశ కుడ వైతివి. బాహ్యనేత్రమునకు అలమూర గొప్పవట్టిగా మైన ఐయుండవచ్చును. అందులకేమి లోజీవము లేకున్నది. సహజప్రేమను గోల్పోయినది. రాజ్యమును ప్రేమప్రభావముచే పాలించుటకు బదులు కఠినవిధానముచే పాలించుచున్నది. అందుచే ధర్మము నశించినది. రాజ్యమేరీతియుండునో రాజు ఆరీతినే యుండును ఈయఖండభూఖండము నంతయు నాక్రిత్తు నన్నను వలదు. వలదు. ముమ్మాటికి వలదు.

గోకుల—ఓహో! ఇదియేమి విపరీతము! ఇంతకాల మునుంచి ప్రేమమూర్తివని ఎంచకుంటిని.

సాధా—చందు! సావధానముగా ఆకర్ణించుము. మరణ కాలము సమీపించునపుడు మానవుడేరీతి తన హృదయా గారము తన ప్రేమపూర్తులకు తెఱచిచూపునో అదే రీతి నీకు నారహస్యమును వెల్లడించుచుంటిని. ఇక నేను లజ్జచే హృదయ కవాటమును మూచియుంచిన లాభము లేదు." చందు, చందు,

చందు " నా ప్రేమమూర్తివి నీవె ?. ముమ్మాటికి ఏటు వణకె దవు. సముద్రమందున్న రత్నములు పల్లెవానికి దొరుకుట వినవే ? ఏనాడైతె నావనపరిసరముల తిరుగాడుచుండగా నీ సహజకాంతివంతమగు ముఖవికాసమును నేత్రానందముగ గాంచి యుంటినో ఆనాడె నాహృదయాగారము నీపరమైనది. నిశ్చయము. ఇది మోహసంబంధము గాదు. పవిత్రమైన ప్రేమ. నీవపుడు విద్యావిహీనుడవైనను కాళిదాసును చరితంబును స్మరించి నిన్నంతవానిగా చేయ నిశ్చయించి యీఅయిదు వత్సరములనుంచి నీకు ప్రతిదివసమ్ము సంస్కృతహిందీ సాహిత్యములందు నాశక్తినంతయు నుపయోగించి జెప్పియుంటిని. ఎందువలన అంతగా నీకు బోధించియుంటినో నీయంతరాత్మ నీకిపుడు బోధించుచుండలేదా ? ఏమటుజూచెదవు. నాజీవిత నౌకను ప్రౌఢిమచే నడుపగల్గుదువని ! ప్రేమస్వరూపుడ వగుదువని. నీభౌతికదేహము నాయందు లేకున్నను నీప్రేమస్వరూపము నాహృదయాసీనమం దలంకరింప జేసియుంటిని. జీవచ్ఛవంబులైన రాజ్యంబులు నాకేల. ముమ్మాటికి నిన్నె వరించి యుంటిని. పలుకవేమి స్తబ్ధుడవై యుండనేల ? నాప్రేమను నాప్రకృతిమతల్లి యెఱుగు. ఆమెసాక్షిగ నిన్నిదివఱకె వరించి యుంటిని. నేను నీకు భౌతికసౌఖ్యములచే కూర్పలేకున్నను నాతల్లియగు ప్రకృతిచే నీకెన్నొవరము లిప్పించెద. నాసర్వస్వము నీకర్పించెద. కంపింతువేమి ? నాపలుకులు నీకు ములుకులై నొవ్వజేయుచుండెనా ? నేను వివాహితనైతిని. నాహృ

నయనసీమయందు నీయిచ్ఛవచ్చినట్లు విహరింపుము. ప్రేమామృతమును గ్రోలుము. మత్తిలి నిద్రించుము. భగవత్స్వరూపమును గాంచుము. అందరిస్త్రీలవలె నీకు నే భూతమునై శ్మశానవాటికి నడిపింపను. వినుము. ఆనందధాయియగు విశ్వరాజ్యమునకు సహాయభూతురాల నగుదును.

గోకుల—ఏమిసౌదామిని! నీధైర్యము, మూఢత్వము. గొప్పరాజుకు భార్యవు కానుంటివి., గొప్పజమీందారునికుమార్తె వేమి? నావంటిబీదవానిని వరునిగాగోరుటేమి. ఇదియంతయుమహాచిత్రముగా నున్నది.

సౌదామి—చిత్రమా? జగమేచిత్రము! ప్రేతపిశాహము మహాచిత్రము. నీయంతరాత్మ ఏమనిపల్కుచున్నదో నన్నువిననిమ్ము?

గోకుల—నాఅంతరాత్మ స్తంభించియున్నది. మూగదై యున్నది.

సౌదామి—కానిమ్ము! నాశపథము నాలకించుము. జగమునందు నాకు మరొకవివాహములేదు. నాఅంతఃకరణమందున్నస్వామిని పరులకధీనముజేసియుంటిని. నాయొక్క ప్రేమను అంగీకరించుచో అంగీకరింపనిండు. లేకున్నచో వినుము వినుము. విరాగినై మానవసేవ, మాతృసేవ జేయుచు ఇచ్ఛానుసారము దేశమెల్లెడల తిరుగాడెదను. వింటివా? వీఁకంపింతువు.

గోకుల—కంపించకేమున్నది. హృదయము ప్రయ్యాలగు చున్నది. ఇట్టికఠినశబ్దముల ఎన్నడేని వినలేను. నీమంతివి. నీకింత తెగవరితనమువలదు. జననీజనకులమాట మీరుటతగదు.

సౌదామి—ఇంకను నీపిచ్చినినువదలలేద ? జననీజనకుల మాటచొప్పున గాద మూఢముగానమ్మి వివేకమును గోల్పోయిభారతదేశము యిట్లైనది. ఏనాడునీవు వలదందువో ఆనాడె నాస్త్రీత్వము నశించును. నేడుకన్పించు సౌందర్యలత, వైరాగ్యముచే నిర్దయగా త్రెంపబడును. స్వైరతబూని భూవలయమున తిరుగాడును.

గోకుల—నిన్ను వితర్కించు నేర్పు నాకడలేదు. నాకు విద్యనేర్పిన తల్లివి నీవు; నన్నిట్లుగోరుట పాడిగాదు. అదియుగాక బంధరూపకమైన వివాహమున నామనస్సంటి యుండలేను.

సౌదా—ఇదియెట్టి తత్వశాస్త్రము. చాలు, చాలు. ఇదినవీనవేదాంతము రత్నగనిత్రవ్వలేక రత్నములబోలుఱాళ్లను ఏరునట్లున్నది. కులమొండితనమును పోనివ్వకుంటివి ? సౌందర్యవంతమగు, ప్రేమవంతమగు ప్రపంచకమును భగవానుడేల సృష్టించి యుండెనని తలంచితిని. జగజ్జననీమ తల్లియగు ప్రకృతి వైకుంఠాలయమునకు ద్వారపాలిక. ఆమెకు [illegible]ను [illegible]ముగ నున్నవానినే అమె లోనికిబోనిచ్చును. ఆమె చంటి [illegible] ఈశ్వరుడు పాలను గ్రోలుచున్నాడు. ఆమె కరుణవచ్చి [illegible]ంటిపై చెంగును తొలగించి ఆ దేదీప్యమానుడగు ఆబాల

కుని గాంచగలవు. ఆతల్లిని వ్యతిరించి జయమును బొంద నసాధ్యము.

గోకు—అట్లైనచో బుద్ధదేవు డేలసన్యసించె, శంకరు డేల, చైతన్యు డేల?

సౌదా—కోతినిజూచి నక్క వాత వెట్టుకొన్నటులా? వారు మహాపురుషులు. మానవజాతికి "మోహాబ్ధిందు మునుంగ వలదని" చాటుటకు అటుల జేసియుండిరి. వారు అధ్యాత్మిక ధీరులు. చెడుమంచులు ఎల్లకాలము ఒకటివెంట ఒకటిగా నడచును. చెడునందు మంచిగద్దు! మంచియందు చెడుకద్దు. భగవానుడు నీకు బుద్ధియేల యిచ్చెనో విశదమా? వివేకము నుపయోగించి చెడునందున్న మంచిని గ్రహించుటకు, మంచి యందున్న చెడును విడిచిపెట్టుటకు అంతియేగాని పూర్ణముగా చెడును వీడుట మానవునకు సాధ్యమునుమీ? నేను నీకు గురువని భ్రాంతిపడుచుంటివి అది మూఢనమ్మిక. భార్యకు భర్త విద్య గరపుటలేద, అతడు తండ్రి యగుచుండెనా? కాళి దాసునకు కాళి ప్రత్యక్షమై యిచ్చిన సందేహనివారణోద్ది యొజ్ఞప్తిగలదా?

గోకుల—నేను వాదనందు గెలువలేను సౌదామినిని, చాలకాలమాయెను వెళ్లనగునా?

సౌదామిని లెగచి "మీరెచటకు వెళ్లినను నాహృదయము మీయందేయుండును. నన్ను మఱువకుందురుగాక".

యని లజ్జావదనముతో బల్కెను. గోకులచంద్రు తడబడుపాద ములతో సోపానములదిగి గృహాభిముఖుడు కానుండెను. మరొక ద్వారమునుండి సౌదామినితల్లి ఆమె వికలచిత్తమును గుర్తించి శాఖోలు ఆమె కేద్దియో బోధించ వచ్చుచుండెను. అలజడి జెందు హృదయముతో గోకులచంద్ర త్వరితముగా ఉద్యాన వనమును దాటివెళ్లెను.

3 వ ప్రకరణము

నవీనుని వివాహము మూడుదివసంబులుమాత్రమే గలదు. ఆతనిపట్టణమగు ఆ-ర్మోర నవీనలంకారముతో శోభాయమానముగనుండెను. రేయివిద్యుద్దీపములచే పగులుగను, పగులుచల్లుపపందిళ్లఛాయచే రేయిగను మారుచుండెను. ఇతని స్నేహితబృందమంతయు పరదేశములనుండియు మూగుచుండిరి. నవీనునివివాహము నవ్యలావణ్యముగనుండునని యాపురవాసులు తలంచుచుండిరి. విధికృతమెటులుండెనో ఎవ్వానికెగోచరముగాదుసుమీ? ఆహావిధివిచిత్రములు, ఆహా సర్వేశ్వరుచైదములు? ఆహావాగేశ్వరపురవాసులసుఖవిలాసము లేమాయెను. ఎందుదాగెను. సూర్యకాంతిని కారుమబ్బులు మఱుగుపఱచునట్లు, ఆయూరిప్రజల సుఖవికాసమును దుఃఖవార్తయొకటి మఱుగుపఱచెననియె జెప్పదగును. వారిశిరముల విచారదేవత అణగద్రొక్కుచుండెను. సర్వజనులు ప్రతిదినమాచరించు కృత్యములనైన ఆచరించనొల్లరైరి. ప్రతివీధియందును జనసమూహములు మిక్కుటముగా మూగదొడగెను. గొప్పలెల్ల జమీందారుని భవనమ్ముకై వడి పరుగులిడుచుండిరి. యీాక్షేపమును పడతులెల్ల గవాక్షములకడనుండి విచారనేత్రములతో తిలకించుచుండిరి. ఆబాలగోపాలమా

పూట నిరాహారదీక్షనుబూనిరి. వీదులందు అశ్వముల నెక్కి సిపాయిలు బహువేగమున వెడలుచుండిరి. ఈదుఃఖకరమైన దృశ్యమునకు వాయువుసైతము బోరున రోదనసేయుచుండెను. ఈవిచారదృశ్యమునుగాంచలేక సూర్యభగవాను డుదయించ లేదు. దాసదాసీజనంబెల్ల రాజకన్నియ ఉద్యానవనమునకై ఏగుచుండిరి. ఆభవనమంతయు గంభీరతనుగోల్పోయి సౌంద ర్యసూన్యమై నిశ్చేష్టితమైయుండెను. పాఠకమహాశయా! ఈకఠినదృశ్యమునకుగల కారణమెద్ది? మనసౌదామిని ధర్మరాజ్య పరిపాలనకై ఏగుటయే కారణము. భారతదేశమంతటను మ్రూగి యున్న అంధకారమును చండాడమెఱుపువోలె ధీరతతో వగిన సౌదామినిగుఱించియే! ఆ రాజ్యమునకంతయు రత్నమై వెలిం గినకన్యను ధర్మదేవత అపహరించినది. తననిగూఢ ప్రదేశము లకు గొంపోయినది. సౌదామిని తనబిడ్డయని చాటనున్నది. శిరోజములనిమిరి, బహువిధాలంకారముజేసి, హృదయసీమను నవ్యలావణ్యమగు పుష్పరాశిచే అలంకరించి, తనచంటిపాలచే పోషించుతరువాతబంపనున్నది. ఈమెను వెతుకగ వెళ్లినసూర్య భగవానుడుసాక్షిగ గగనమందు సంచరించవచ్చియుండెను. ధర్మదేవత తనముసుంగుచాటున చాటినదాయుటచే భూఖండ మునకు సాక్షిభూతుడైన సూర్యునకేని గనిపింపకుండెను. ధర్మ దేవతకంటె సూర్యుడు హెచ్చు విధివిధానముధర్మము. ఆధర్మము యొక్క ఆజ్ఞానువర్తియై రవిసైతము తనకార్యక్రమము జరుపు చున్నాడు. అట్టిసూర్యునకు తనగుట్టును జెప్పునాధర్మదేవత.

అదియునుంగాక తననింతవఱకు సాధించుచున్న అధర్మదేవతను సాధించునిమిత్తమై ఏకాంతమున తననేర్పునంతయు పోవుజేసి తయారుజేయుచున్నది. ఆయంత్రమునకు జీవముపోయుచున్నది. తన తెలివితేటల నందుపయోగించుచున్నది.

సూర్యుడు ఖిన్నుడై తనయాశాభంగమును వెలిబుచ్చుచున్నాడు. నిశ్చేష్టితుడై ఆల్మోరవంకనె తన కిరణజాలిని నిగిడించి జూచుచున్నాడు. సుగ్గురశ్వికులపై ఆల్మోరాను ప్రవేశించిరి. వారినేత్రము విచారపానీయముచే ప్రక్షాళన జేసికొనుచుండెను. ఆరాజ్యవైభవలంకారముల జూడి మర్యింత వారిస్వాంతములు కలతజెందుచుండెను. బ్రహ్మాండమైన విచారవార్తను నవీనుని కందిచ్చిరి. నవీను డుగ్రుడాయెను. క్రోధానలము హృదయసీమయందు తాండవించుచుండెను. రోషాయత్తచిత్తుడై నాడన్ని అతని నేత్రద్వయమె తెల్పుచుండెను. ఎట్టి సాహసకార్యమున కెగడంగ నిశ్చింతుడై యుండెను. పలువుర పెద్దల పిలిపించెను. ఆలోచనాపరులెల్ల అతని జూచిన కొలది హడలుజెందుచుండిరి. అందుత్తమునిచే యాక్రింది లేఖను చరిపించెను.

హాగేశ్వరము.

9—ఏప్రిలు—1659

"మీకీక్రింది విచారవార్తను దెలుపుచున్నందులకు చాలగా చింతిలుచున్నాము. రేపటిదినము వివాహనిశ్చితము సర్వజనవిదితము. విధికృతము మనవాంఛలకు వ్యతిరేకించి

యున్నందులకు మాసాంతము ప్రవాహరూపముగా మారి యాకడ కేతెంచియున్నది. నిన్నటి రేయినుండియు మాగారాబు పుత్రిక కన్పించుటలేదు. మారత్నమును ఎవ్వరే అపహరించి నటుల అనుమానించుచున్నాము. జరుగనుండవలసిన వివాహము చాలనుంది కయిష్టముగా నుండెననియే యోచించితిమి. ఈ క్రూరకృత్యము మీవిరోధులెవ్వారే జేసియుండరోవు. అశ్వసైదళమును నల్దువైపులకు నేడే బంపియుంటిమి. ఈఘటనము కొద్దిదినములకు భేద్యముకాగలదు. ఇందు మీ ప్రయత్నముకూడ తోడుకావలసి యుండునని తలంచెదము. ఇట్టి విషమపరిస్థితుల కల్పించినందులకు దైవమును దూరుచున్నాము.

కృష్ణసింహు.

ఈవిచిత్రమును విన్నవారి హృదయములు తావులదప్పి చరించుచుండెను. సాహసించి మాట్లాడుటకు పెదవులు స్పందనమందుచుండెను. ముఖములందు వ్యాపించియున్న రక్తమంతయు హృదయ గుహలకు వేగమున జొరబడియుండెను. కొందరి హృదయములురోషముచే దహింపబడుచుండెను. నవీనుడు ద్వేగ పూరితుడై వారిమధ్య నిలచి యీరీతిని గంభీరవాక్కుల కురిపింప మొదలిడెను.

"ఈచిత్రము నంతయు మీరు సావధానులై విని యేయున్నారు. ఇదియెల్ల నిశ్చయముగా కృష్ణసింహుని కల్పన యని నేను దూఢిగా జెప్పగలను. ఆకన్యకు

ఈవివాహ విషయమై సంపూర్ణసమ్మతి లేనటుల వినియుంటిని. అద్దానిని గప్పిపుచ్చుటకై పన్నిన పన్నుగడమిది. దీనికి ఉపసంహారమును చేయనొల్లక నుండను. ఈఅవమానము ప్రతిక్షణము నాహృదయమును భేదించుచున్నది. ఇట్టి అవమానమును మానవుడెవ్వడు భరించబోడని మీకు దెల సియే యుండును. ప్రతిక్షణమిది నాహృదయము నీసమా హారము చిత్రవధజేయుచున్నది." ఆకన్యను కృష్ణసింహు డెచ్చోటనోదాచియుంచి యీయుపాయమును పన్నియుండును. శ్రద్ధతో ఆలకించుడు. నాఆజ్ఞగాగైకొనుడు. క్రియారూపున దాల్చుడు. ఈవచ్చినముగ్గురుయోధులకైదునందు యిదేనా ఆజ్ఞగాబంధించుడు. ఇరువదొక్కదినములో యుద్ధపరిసరముల నన్నిటిచక్కగా సమకూర్చి వాగేశ్వరమును శ్మశానవాటికగా మార్చవలసినది. అంతవరకు నాక్రోధాగ్ని చల్లారనేరదు. కాదు. కాదు. ఈవచ్చినముగ్గురిలో ఇద్దఱమాత్రమే బంధించి మూడవ వానిశిరమును బోడిగామార్చి యీపైవార్తను కృష్ణసింహునకంపుడు. ఈ యిరువదొక్కదివసములలో సక్రమముగా వారి పుత్రికనుయిచ్చి వివాహముజేసిన ఉభయపక్షములవారు అన్యోన్యకూర్మిని ఉండగలరు. లేనిచో సత్యముగా యుద్ధమునకు వారు మమ్ములజేసినపరాభవము కారణముకాగలదు." ఈ పైకఠినశాసనములకు అచటకుజేరినసభ్యులు కృష్ణసింహుడుజేసిన నీచకార్యమునకు తగిన భైషజ్యమని నవీనుని పొగడిరి. నిశ్వవ

రాఘులైన ఆయిద్దఱయోధుల బంధించ వీరియోధులునుంకించిరి. నక్కపై సింహబలమా? ఆయిద్దఱయోధుల హృదయగుహలందు జ్వాలాగ్ని ప్రజ్వరిల్ల, రోషమున చాటినవారితనువులు దాగుకొనవారిపై కురుకు యోధులనెదిర్చిరి. చావనైనచత్తుము కాని శృంఖలాబద్ధులము కానేరమని నుడువుచుండిరి. రోమకూపములన్నియు ధ్వనించుచుండెను. యోధునిధర్మమును వారుచక్కగా నెఱవేర్చిరి. అయినమేమి? వారిఖడ్గకౌశలము క్రిందచాలమంది హతులైరిగాని, ఎట్టకేలకు వారియధీనులు కావలసివచ్చెను. ఈదృశ్యమును పరీక్షించుచున్న భూఖండస్వామి అతనికోపమును మరింతఅగ్నిచే జూపుచుండెను. యీఘటనమంతయు వాయువుచే వాగేశ్వరమునకంపబడ్డది. ఆహా ఏమి సంఘటిల్లినది వైభోగముల దేలుచున్న వాగేశ్వరమునకుచిన్నతనమునుంచియు అల్లారుముద్దుగా పెంచబడినపుత్రికను గోల్పోయిన దుఃఖసాగరమెగాక యుదోకవార్త. ఈశ్వరా నీ పరీక్షయేమి? ఇంతకఠినపరీక్షయా? దుర్బలమానవజాతికా! అందు వయోవృద్ధుడగు కృష్ణసింహునకా! మఱియు ఒక జమీందారునకు గొప్పరాజుతో సంఘటనమా? విధీ! నిన్ను నిర్మించినవిధాతకాఠిన్యమేమని జెప్పదగును.

ఇందుకు మానవుడేరీతి ప్రతిఘటన జరుపవలెను. ప్రతి [illegible]నిధికృతమని మర్త్యుడు లొంగియుండవలెనా? ధర్మదేవతకై [illegible]ష్టములను ఫలహారమును నైవేద్యముగ అర్పించవలయును. వృద్ధాప్యముచే శరీరము ముడుతలువడినను రక్తనాళములందు

ప్రవహించుచున్న శక్తి స్వక్రమముగాని క్షత్రియకులోత్తము నకు సర్వవేళలనుండగలదు. ఈవార్తకు అంతఃపురకాంతలెల్ల శోకాగ్నులొకవైపు యుప్పుచు మరొకవైపు రోషాగ్నిచే మండి పడుచుండిరి. భగవచ్చిత్రమా ఇట్టిచేష్టలు నీకుతగును! మ్లాన వృద్ధోనర్చిన పరిహాసించకుందువా? కృష్ణసింహునకు యీవార్త వీనులపడినవెంటనె తనరహస్యాలోచనా, సభ్యులరావించి జరి గినవిశేషమునంతయు వివరించెను. కృష్ణసింహుని నిరాపరాధము నకు ఖిన్నులైరి. రాయబారములచేతనైన సంధిప్రయత్నముల బడయుదమని ఎల్లరు దలంచిరి. జరిగినసంఘటనమ్ము బట్టిజూడ నవీనుడు హిమాలయాపర్వతశిఖరముల సంచరించుచున్నట్లు అతనిచేష్టలచే సర్వవిదితమైనది, లేకున్న సందేశమునుగొనివచ్చిన యోధులబంధించుట న్యాయమా? ఇదియేటివింత! అట్టిహి మాచలశిఖరములనుంచి భూమికై పైకిదించుటమానవున కతి కష్టమని కృష్ణసింహుని సహచరులు దలచిరి. యుద్ధమువలన వృధాగా జననష్టము, స్త్రీలదుఃఖము, బీదలకరవు, వ్యాపార లోటు, సస్యఫలనాటు మొదలైనవన్నియు జరుగగలవు. గె చినవాడేని సంతోషించునన్నచో అదియుజరుగనేరదు. అనేక బంధుమిత్రులగోల్పోను వలసివచ్చును. రాజ్యమరాజకమ గును. ధర్మము క్షీణించును. ఇట్టి వెన్నియో జరిగియుంట జూచియుంటిమి. సత్యమునకు వృద్ధుడగు కృష్ణసింహుని తప్ప లందేమియులేవు. కాని మదాంధుడై నవీనహానీయముచే మ లిన నవీనుని క్రోధాగ్నికితల లొగ్గుటకంటె జయాపజయముల

భగవదాధీనములని తలంచి ధర్మదేవతను కౌగలించుకొంటమే ప్రతివానిపరమపావనమైన ధర్మమని కృష్ణసింహుని అనుచరులు తీర్మానించిరి. కృష్ణసింహుడు తనవిశ్వాసపాత్రులైన అనుచరులతో యీాదిగువగాగద్గదకంఠము తో పలుకసాగెను. ఆత్మీయులారా? నేనుజెప్పబోవుపలుకులన్నియు నాహృదంతరాళము నుండియు జలదరించుచు వచ్చుచున్నది. నాకిప్పటికె డెబ్బది వత్సరములుపూర్తిగా నిండినవి. నాఏలుబడిలో నాప్రజకు వేనెట్టిసంబంధమైన నొప్పినే కలుగజేసియుండలేదు. కలుగజేయు తలపులేదు. సహజరీత్యవచ్చుచో శైనుదీయునది లేదు. ఈ వృద్ధాప్యమున నన్నీసంఘుట్టములన్నియు ఏవుకతినుచున్నవి. స్వాంతము నాయధీనమందుంటలేదు. పలు పలువిధముల పరువులెత్తుచుండిరి.

పరువులైె నా ప్రాణము ధర్మత్సుత్తునుదీర్ప సంసిద్ధురాలై యున్నది. శరీరము కంపించుచున్నది. తలచిన తొర్లుచున్నవి విచారభావములు. అల్లారుముద్దుగా బెంచినపుత్రికను గోల్పోయితి. ఆమె నాకీవివాహము వలదన్నను మూఢత్వమూని యుంటిని. అదియె నన్నింతవఱకు దెచ్చినది అబలకు తగుస్వాతంత్ర్య మివ్వకున్నచో పురుషునకిట్టి ఆపదలే వచ్చుచుండును. విద్యావతి, వివేకవతి, పుష్పవతి. అట్టి హృదయవికాసినిని యిడుముల గుడువుచుంటిని; నవీనుని క్రూరము; నవీన మోహాత్వము నాతల్లియగు సౌదామినికి తెలిసియె యీాతీరున జేసియున్నది. ఆపె స్వాతంత్ర్యమును కాపాడు

కొన్నది. విధికృతిచే యీవివాహమె నెఱవేరినచో ననుకూ ర్మింశోజూచు నాకూతున కెన్నియిక్కట్టు వాలుజేసెడివాడో! ఒకవిధమున విధాత మంచినేజేసి యుండెనని నాఅంతరాత్మ తలచుచున్నది. నాపుత్రిక బుద్ధికౌశల్యముచే భగవన్నిర్మితము లగు కష్టముల నవలీలగ జయించగలదని నాదృఢనమ్మిక · ఈ విషమపరిస్థితి కనులార జూచినచో నాఅల్లారుముద్దురాలగు సౌదామిని నాకేమని సలహా యిచ్చియుండెడిదో? అయిన కార్యమునకై వగవపనిలేదు. కాని, కానినేను దృఢముగా, బహిర్గతముగా వక్కాణించెడి దేమనగా యికముందు భారత దేశము అబలల, ఆ, ఆ, అబలల ఇచ్ఛలకు వ్యతిరేకముగా వారి తల్లిదండ్రులు నడువకూడనిదే స్త్రీ మహాశక్తి. ఆమె ఇచ్ఛానుసారముగ పురుషుడు తన వివేకము నుపయోగించి కంటకమయమగు యీ ప్రపంచ మధ్యంబున చరించవలెను. వచ్చినయిక్కట్టులు వచ్చెను. ఇప్పుడు జరుపవలసిన మన విధ్యు క్త ధర్మమేమి? నారాజ్యము చిన్నరాజ్యముగానిండు, నాశరీ రము వృద్ధాప్యముచే దూరబడనుండి! నా అంతఃశక్తి; నా ఇచ్ఛాశక్తి; ప్రజ్వరిలుచున్నది. ఇది అత్యున్నతమైన ధర్మ ము. ఈధర్మమందునను వీరస్వర్గరాజ్యము గాంచనిండు. యుద్ధ మును ప్రవేశపెట్టినది నవీనుడు; దానికితగిన యుపాయము ప్రవర్తిల్లవలసిన దక్షులుమీరు. ఇంతకాలమునుంచియు చ భోగములందు శక్త్యుపాన జేయకుంటిమి. అట్టికాలము క్షన

హితమైనది. ఇదేనా ఆజ్ఞ. నాదు అనుచరులైనను మీరె? నాకొలువునందు అధికారబృందమైనను మీరె? ఈక్షణమునుంచి యుద్ధముపరికరముల భాగుజేయించుచు భవిష్యత్తును పరికించుచుండుడని జెప్పుచున్నాను" అటనున్న సభ్యులందఱు శ్రద్ధావశులై పై వాక్యముల వినిరి. రక్తనాళములందు జీర్ణించుకొనిరి. ప్రభువింతవఱకు వారి కొనర్చిన మేలునకు వారి ఋణము దీర్చుకొనవలెనని దృఢనిశ్చయులైరి. రాజభక్తిని జూపించ రభసమునొందిరి. సభ ముగియుటతోడనే జయజయ ధ్వానములు గురిపించిరి. ఎవరి ధర్మమును వారు చక్కగా గుర్తించి కార్యోపాసకులైరి.

4వ ప్రకరణము.

విపినారణ్యము. భయకంపిత దృశ్యములు, ప్రణవ మును ప్రకృతిమాధుర్యముగ ఉచ్చరించుచున్నది. స్ఫురటివతె సేదదీర్చు మారుతము కర్ణకుహరముల భీకరవృత్తిని ధ్వనించు చున్న విరావము. ఏటిదద్ది? క్రూరమృగములు విచ్చలివిడిగా చరించుచు క్షుత్తునుదీర్చుకొన ఆహారపానీయములకై వెదకుచు రొదజేయుచున్నవి. వేడిగాడ్పులు నిర్దాక్షిణ్యముగా విసరు చున్నవి. ఎట్లుజూతమన్నను ఏదేని గమ్యస్థానమునుజేర్చ బాట గనిపించుటలేదు. అడుగు వెట్టుదమన్న అడ్డగించు క్రూర జంతాదులు. ఆహా! ఎవరునీవు. మ్నాగదానవా? పలుకవేమి? సౌందర్యమును జూచుకొన్న గర్వమా? ఒంటరిగా రాకారణ మేమి? అబలవనియైన గుర్తించకుంటివా? ఎట్టి క్రూరకృత్య ములేజేసి నాయందు, దాగుకొనవచ్చితివా? మానవప్రపంచక మందువలె నిరపరాధ సంతానమును గల నాయీ ప్రదేశ ముల అట్టిజాతిని జొరనియ్యమని తెలిసికొనకుంటివా? ప్రకృతి నిలయమని భావించకుంటివా? ముందు స్వాకఠినపరీక్షకు లోను గావలెననియైన భావించకుంటివా? యని ప్రకృతి ప్రశ్నించు చున్నదో యనున వేడిగాడ్పులు నిప్పులవర్షమును గురిపించ భూమి నిర్దాక్షిన్యతను జూపించుచుండెను, ఈకఠినపరీక్షను

జేయుచున్న దేవ్వారని? ఎందునిమిత్తమై? అల్లారుముద్దుగ, తన ఆశయముల నెఱవేర్చునని యెంచి, తన చంటిపాలనుండి స్రవించు శక్తివంతములైన పాలచే పోషించి. మృదుమధుర మైన సంగీతసాహిత్య విద్యలనేర్పి పోషించియున్న ప్రకృతీమ తల్లియే తన ముద్దురాలగు "సౌదామిని" నిర్దాక్షిణ్యముగ ఆమోఘరదు ప్రవర్తిల్లుచు, ప్రశ్నలను కఠినముగ వైచు చున్నది. ఈచర్య తల్లులకు న్యాయమని తోచునా? తోచును. భగవానుడు తన కృపారసము మానవజాతిని సృష్టించి సకల సౌకర్యముల సమకూర్చి అతని యపార ప్రేమను—వారిని యిడు ములు గుడిపించుటందె జూపించుచున్నాడు. దయానము ద్రుడు గనుకనే అతని శక్తిని జ్ఞాపకముంచుకొని ప్రవర్తిల్లమని యిక్కట్టుల గుడుపుచున్నాడు. ఆవిధముననే "సౌదామినిని" ప్రపంచకమునందు ఎత్తి జూపుతలంపుతో ఆకన్యను ముద్దు గాబెంచిన తల్లియే నేడు కష్టముల గుఱిపించుచున్నది. ఈశ్వరా ఏమినీకఠినపరిపాలన? నిన్నుదమాయించువారలెవ్వరే మునియా? చాలు, చాలు! సోపానములనుండిసైతము క్రిం దకుదిగి యెఱుంగని కన్నియకా ఇన్నికష్టములు! ఏమి దౌష్ట్య ము. తాళలేకున్నది .సౌదామిని నిట్టూర్పులబుచ్చుచున్నది. సాహసించిన స్త్రీజాతియె సాహసించవలయు. పురుషునకుగాని కార్యములు స్త్రీజాతియె సాహసించవలయును. వారియందు అనంతమైన శక్తికలదు. మృదుపదంబులు తడబడుచున్నవి. ఆహా విధాతా రక్షింపుము యని దీహరముతో పలుకుటకెన

విధాతకరుణబూనలేదు. దాహముచే నోరుకదల్పలేకున్నది. నాలుకందు నీరు స్రవించుటలేదు. నేత్రములు ఎర్రనైయున్నవి. ఆహా ఎన్నియామడలనుంచి యీయబల నడచివచ్చుచున్నదో ? ఏవేళయందు బయలడియున్నది. ఎవనియాస్యమును తిలకించియుండెనో ? ఇదియేమికష్టపరంపర—ఆకన్య అొమ్ముస్పందనమందుచుండెను. సూర్యభగవానుడు కఠినముగా కిరణములచే యీనుభగమను పీడించుచున్నాడు. ఎచ్చటను పానీయములేదు. ఎండమావులు భ్రమింపజేయుచున్నవి. ఏమిచేయవలయు ! ఎంతవఱకు యీకష్టపరంపర యీయబలను వెంటాడును. ముఖవికాసమును హెచ్చరించుచున్నబొట్టు ఎండవేడిమిచే స్రవించుచున్నయది. ప్రకృతియంతయు వికావికనవ్వుచున్నది. ఏమని " ఓ అల్పమానవుడా ! నీదుసౌందర్య ప్రతిభనీజాతియందుపయోగకారినిగాని మావిధివిధానమందేమియుపయోగము. నిన్నిట్లుబంధించుచున్నందులకు మాకు విచారకరమె. అయినచేయునదేమున్నది. మానవునివలె ధర్మమును మఱచిమత్తిలియుండలేము. మావిధ్యుక్తధర్మము నెఱవేర్చవలెను. విధివిరామములేదు. మాకునిద్రలేదు. ఎల్లకాలము మాధర్మములందు నిమగ్నులై చరించవలసినదె. మేము కరుణయనుమాట నెఱుంగము. మాహృదయములనుంచి అప్రయత్నముగా రావలెను. ఏమి ? కరుణామహిమ ! ఇంకను మాచర్యను అతిక్రమించపోజూచిన ఓ సుకుమారి ? నీవంతము

ల్లదు. అల్లదె అమలకవృక్షమగు, తపోవృక్షము, పరమపావన
వవృక్షము. ఆవృక్షఛాయయందు యీవేళకొద్దిగా విశ్రమిం
పనుతదుపరి నీక్రియాకలాపమునసీవుబయలపడవచ్చునని బోధిం
చుచున్నదోయన ప్రకృతిలలామకన్పించుచుండెను. ఈబోధను
ప్రకృతిభావనుచక్కగానెఱిగినసౌదామినిఆవృక్షముక్రిందప్పైట
ఱుగును పరచుకొని కనుమూసెను. శయ్యాతలంబులనిద్రించు
న్యాలలామగతియేరీతిని మారెనోతిలకించుడి. మృగతృష్ణలచే
ట్రిలిన ఆపడతి గండభాగములపై చెమ్మటలుజాఱ సుషుప్తి
పంది పూర్తిగా మునింగెను. భీకరమైన స్వప్నముల గాం
ను. ఏమని! ఆకాంతారమధ్యమందు తన్నెవరోయిద్దఱు
రుషులు బంధించనున్నట్లు దిగ్గున శరీరము కంపించ లెగచి
ార్చుండబూనెను. స్వప్నమునుగాంచి జాగ్రతబూని యిం
మ వడకనేల! సౌదామిని! ఏల కంపించెదవు. నీయొక్క
స్వచ్ఛ నెవ్వారలే మలినీకరించిరా? కనుబొమలు ముడు
లు పడుచుండెనా? ప్రకృతి బిడ్డవేమి? నీ కీకష్టపరంప
మి? ఆమెయందు ప్రవహించుచున్న ప్రాణశక్తి తావుల్ల
ను. పైకెగయనుండెను? ఏమది! అంతటి యుపద్రవమేమి?
మె దుస్థితికి క్ష్మాజములెల్ల నివ్వెఱపోయి అబ్బెజూచుచున్న
వి! ఏమిటీవింత! ప్రపంచకమున నెట్టిదో యెఱుగని, కాం
రమధ్యమందు క్రూరమృగంబులు సంచరించు స్థలంబుల
లా ప్రవాహంబునబడి వచ్చిన ఒక్కత్తెను భగవానుడెన్నో
ఘటనములు కలిగించుచున్నందులకు! ఆమె నయనములందు.

రబ్బుజీరలు నశించుచున్నవి ! ఎందులకు ? ఆపె కిరుప్రక్కల యిద్దఱ కిరాతపురుషులు, అజానుబాహులు నిలబడి యుండిరి. వారి ఒఱలందు మెరయుచున్న ఖడ్గములు ఔపహారికమును గోరుచున్నవి. ఆకొనిన సింగములవలె కాఠిన్యమును జూపు చున్నవి. వారి యాకారములెవ్వి ? వారలా ! వారు యోధు లై యుండవలయు. లేకున్న యాఖడ్గసామ్యము వారికడ కాన్పిం చనేరదు. వారిదుస్తులు యోధుని దుస్తులు. వారిపాగ యోధుని కుండదగిన పాగయె. సర్వసాధారణముగ వచ్చాటి యుక్తప్రాం తమువారు ధరించు పాగలబోలియే యున్నవి. చామన చాయను గల్గిన కాయముగలవారు. అందొకని ముఖవైఖరిని బరికించచూడ ఏమని తోచుచున్నది. అల్లదె మహమ్మదీ యుని బిత్తుముఖంబు. కరుణారసమునందదుపబడి వానిముఖమున బ్రహ్మచే నరములనేత నేయబడలేదు. కాఠిన్యతయందు పూర్తిగా కాగి చల్లార్చబడి యుండెను. ద్వితీయపురుషుని ముఖవైఖరెద్ది ? సమ్మేళన మందినది కరుణ కాఠిన్యతలచే అవస రావసరములబట్టి ఆశక్తులు విజృంభించి క్రియారూపమును బాల్చుననవచ్చును. ఇతనినిబట్టి ఏమని నిర్ణయించబోవునో. తగును క్షత్రియకులాంశుడగు నేమోనని, మన సౌదామిని కఠినశయ్యనుండి కండ్లు తెఱచుసరికి యాకఠినదృశ్యము. ఆ పురుషులిద్దరొకేతీరున యాకన్యవంకనె దృష్టినిగుడించి చూచు చుండిరి. ఒక కాంతారమధ్యమందు ఒక కన్యచుట్టు యిద్దఱు పురుషులు మూగియుండుటా ? ఎందుకై వచ్చిరో ? వారి

ప్రక్కనె. ఏమిగలవు? అశ్వములుగలవు. వృక్షముల చెంత జీనులచే నలంకరింపబడిన రెండు అశ్వములు బంధించబడి యుండెను.

ప్రథమపురుషుడు—యువతీ ఏలిచట ఒంటరిగా నుంటివో జెప్పగలవా?

సౌదామిని—ఏల మీకా కారణములు; అబలను ఒంటరిగా గాంచి ప్రశ్నింప మీకెట్టి స్వాతంత్ర్యముగలదు?

ద్వితీయపురుషుడు—అవసరము గలిగియే ప్రశ్నించు చుంటిమి.

సౌదా—అబలతో గల యవసర మెయ్యది.

ద్వితీయు—రాజాజ్ఞ ప్రతివానితో అవసరముగలిగి యుండును.

సౌదా—రాజెవరు?

ప్రథమ—ఎవరా? ఎవరినివలచి యీప్రాంతములకు వచ్చితో వారు. ఇంతలోనె మఱువుగలిగెనా?

సౌదా—ఎవరిని వలచితిని?

ప్రథమ—ఎవరిని వలచలేద, హీనజాతికులస్థు డింకొకడు దొరకగానె మతిమల్లియుండెనా?

సౌదా—"జాతి, జాతి, హీనజాతియా? పలుకులు ములుకులు; ఈ చర్చకు సమయమిదిగాదు. ఆర్యులారా! మీమాటలమర్మము నాకెంతమాత్రము తెలియకున్నది. నన్ను కష్టపెట్టక మీరెవరో ఏకార్యమునవచ్చితిరో దెలుపు ప్రార్థన."

వారిహస్తములందు వ్రేలాడుచున్న సంచులనుండి రెండు పటములదీసిరి. అంకోరకదానిని యాభీతిల్లిన కన్యకెవడి జూపించిరి. అట్టి ఆమెనేత్రద్వయము మూతలుపడెను. అదే వరిపటము. నవీనుడా! నీకెట్టిహానియొనర్చెను సౌదామిని. భీకరవృత్తిని ఆమెఎచటకేగిన అచ్చోటకు వెంటాడుచుంటివా! అబలహృదయమును హడలుబుట్టించ పురుషులకి న్యాయము గునా? ఆమెకు నీపై ఎంతమాత్రము ప్రేమలేదని యీామె చర్యలవలన గ్రహింపనేరకుంటివా? నీకేని సరియైన ప్రేమ గలదా! ప్రేమయని యెద్దానిని సతతము నీస్వాంతమున తలంచుచుంటివో! సత్యముగా అది ప్రేమకాదు. కాదు ప్రేమ, ప్రేమమహిమ అద్భుతము. అయ్యది జగమునంతయు వ్యాపకలశక్తి. అది స్వార్థరాహిత్యము. యిక్కాలమున ప్రేమ మానవుని హృదయాంతరములందు నివశించుటలేదు. ప్రేమ దగ్ధమగుచున్నది. దగ్ధమగుచున్నపుడు లెగయుచున్న ధూమమును వీల్చియుంటివి. అదియే నిన్నింతగా బాధించుచున్నదా? సత్యమైన ప్రేమ మానవుని ఎల్లకాలముల ఆనందవాహినియందే తేల్చుచుండెను. నీయందు నీ ప్రతిరక్తనాళములందు యింకుకొని, వ్యాపించియున్న వస్తువెద్ది! అద్దానికేమని నామకరణమిడెదవు. "మోహము" పిశాచము. భ్రమింపజేయుభ్రాంతి అది బాహ్యప్రదేశములందు తిరుగాడవలయునేగాని అంతఃప్రదేశముల అంతఃకరణమందు నివశించునది ప్రేమ. నశింపులేనిది. వృద్ధికారకమైనది. బాహ్యమందు నివశించునది

మోహము. నశింపుగలది. నాశనహేతువు. ప్రేమ అంత
రాత్మను ప్రేమించును. మోహము భౌతికశరీరమును వల
చును. కానరాకున్నను ప్రేమదుఃఖించనేరదు. కానరాకున్న
మోహమునకు కడగండ్లపాలె. ఇట్టిపిశాచము దరిజేరి ఓ నవీ
నుడా వృద్ధబాధపడెదవు. ఒక అబలను ఏల బాధించ జీవచ్ఛ
వంబవై వెంటాడెదవు. స్త్రీశౌర్యము వృద్ధదంపతులమీదనే
గాక అబలారత్నముపైనను, అందు ఒంటరిగాజూచి పిశా
చమువోలె బాధించనుంకించితివా?

సౌదా—అంమన్నవా రెవరు?

ప్రథమ—ఎవ్వరా! సిగ్గునుబాసిన సీమంతి కేమనిజెప్ప
వలెను. ఆలోమ్మరపట్టణరాజ్యాధిరాజగు నవీనమహారాజు. ఆకా
ముజూచియేని గుర్తించలేకుంటివా? ఆ మీసము లేవియేమి?
మానములు లేవు. నవీనునకు నవీనవేషము. నవీననాగరిత
కుని. "పులినిజూచి నక్క వాతబెట్టుకొన్నట్లు" భగత్సృష్టి
మైనమీసముల నాగరికమానవుడు క్షౌరకర్మచేయించుకొని
యుండెను. ఆరోగ్యనిమిత్తము, పౌరుషసూచకమైన మీస
మును నవీనుడు పారద్రోలినాడు. బాలునకు పురుషత్వ మెప్పు
డంకురించునో అప్పుడు మీసముల బొందుచున్నాడు. కర్మకు
తగినవాడని మీసములుచెప్పకయే చాటుచుండును. అట్టి
మీసముల మానాభిమానములగోల్పోయిన జ్ఞానితొలగించ
వలెను. గొప్పకర్మకాండను శిరముపై ధరించిన రాజాధిరాజైన
వీనుని మీసములెవ్వి? బాలునకు మీసములుండవు. ఎల్ల

కాలము యీప్రపంచకములో బాలునిలోనె తిరుగాడెదనని జ్ఞానిమానముల తొలగించుచున్నాడు. కానిమూఢుడగు నవీనుడు బాలుడా! ముప్పదైదువత్సరములు నిండావచ్చియున్న నాయన రూపము ఒప్పుచుండెను. రాజునకు యుండవలసి ముఖకళావిశేష మెంతమాత్రము లేదు. వేషధారిగనున్నాడు.

సౌదా — ఏమి యాగడము! ఇతడెట్లు రాజు కాగలడు? రాజ కళావిశేషము ఆవంతయేని కాన్పించుటలేదు.

ద్వితీయ — కనుకనె యింతదూరము తల్లితండ్రులబాసి, రాజాధిరాజగు నవీనుని మగనిగ నొల్లక హీనజాతికులస్థు నెవ్వనినో వెంటాడి యిటులవస్తివి. అట్టివాని యాకారమునకు పొందిక పొందరా!

సౌదా — అగునగును. స్వజాతిజీవమును జంపుకొన్న వాడు హీనుడే? అయిన కానిండు నాతో మీకేటిపని. నే నెవ్వతనో తెలసునా.

ప్రథమ — తెలియుకేమి? కుటిలాత్ముడగు కృష్ణసింహుని కూతురవు. హీనజాతివానిని వరించిన వనితవు.

అని జెప్పుచు సంచినుండి మరొకపటమును బయటకు దీసి సౌదామినికి జూపించెను. సౌదామిని శరీరమున సంచరించుచున్న ప్రాణవాయువంతయు రివ్వున నేత్రద్వయముల కడకు వచ్చి యాగెను. కనులార ఒక్కపరియె జూడగలిగెను. లోనున్న జలమంతయు ఒక్కుమ్మడిగ పైకుబికెను. శరీరమును జలచాబ యగా మార్చెను. "ఓ సౌదామిని మానవజాతియందు యిం

కను బ్రతికియేయుంటివా? వారి నేత్రములయెదుట నీరూ
పము నింకను దాచబెట్టుకొంటివా? ఇంకెక్కడి సౌదామిని!
నశించినది, నశించినది. ఓ స్వాత్మపురుషులారా! మీరాజుతో
సౌదామిని శవమునుజూచితిమని జెప్పలేర. సౌదామిని యం
దలి వాయువును వాయుదేవు డపహరించె ననలేర? లోప్రవ
హించుచున్న జలమును సముద్రదేవుడు మ్రింగెననలేర. రక్త
మందు ప్రవహించెడి ప్రాణమును అగ్నిదేవుడు ముద్దిడెననలేర.
తరువాయి అస్థిపంజరమును భూదేవి తన యంకమునందు
దాచుకొనె ననలేర! మీహృదయము లింత కాఠిన్యములారా!
ఒక దిక్కులేని అబలను కాపాడి పుణ్యమును సంపాదించుకొన
లేర! అట్టి నోమును యీదిక్కుమాలిన స్త్రీ నోచుకొనలేద!
ఓ సౌదామిని! సంఘకలహములు కల్గించి, మోహపిశాచ
మును పెంచుచున్న నీశరీరమును దగ్ధపఱచుకొనుము అని గం
భీరవాక్కులతో స్వాత్మపురుషులు నివ్వెఱపోవ కాంతార
మంతయు ఖంగుమని ప్రతిధ్వనించ, సింగమువోలెయు నున్న
శక్తి విజృంభించ యఱచి, వసనమందున్న గుప్తఖడ్గమును బయ
టకు దీసి కుత్తుక తెగనఱుకుగొన సాహసించి" ఆకలిగొన్న సిం
గమువోలె కూర్చుండెను. శిరోజములు విడివడెను. నేత్రముల
నుండి అగ్నికణములు రాలుచుండెను. అబలగదాయని యెంచి
సమీపమున నిలువబడ్డ యోధువరేణ్యులని పిలువబడువారు
వెనుకకుమఱలిరి. కొంతవడికి ఆయోధులలో నొక్కండు సాహ
సించి ఆమెహస్తమును బట్టుకొనెను. మహమ్మదీయుడు

మాత్రము భీతిలితనువధించ ఖడ్గమునెత్తెనని ఝడచికొంతదవ్వు
తగ్గెను. మహాగ్ని జ్వాలలు ఝంఝూమారుతముగ గురియుచున్న
మనస్సు కొద్దిశాంతిల్లి యిట్లు లోలోనవితర్కించు కొనెను.
"ఆత్మహత్యయా? ఏటిపంద కార్యము. ప్రకృతిచే పెంచబడి
సదా తను హత్యజేసికొనుట క్రూరుల ఖండించవలసిన ఖడ్గము
తన యజమానుని కుత్తుకను నిర్దయతో కత్తిరించ సాహసించక
నిలబడిపోయెను. వలదు. వలదు. ఆత్మహత్య. చేసిన ప్రతిజ్ఞను
పాలించెదను. నాధర్మమును నెఱవేర్చెదను. నాబుద్ధిబల ముప
యోగించి యీపురుషుల బలగర్వముల నణచెదను. నాయందు
దనంతమైన శక్తిగలదు. అద్దానిని తావును గుర్తించి విజృం
భింపజేసినజగమువడకును. భగవదిచ్ఛ శక్తిస్వరూపము. ఆశక్తి
బాహ్యస్వరూపము ప్రకృతి. జగమునంతయు కదలించు
చున్నది అంతఃశక్తి. ఆశక్తి యనేకరూపనామముల వ్యవహరిం
చుచున్నది. ఈశ్వరుడు తన ఇచ్ఛాశక్తియైన ప్రకృతియందు
రమించుచున్నాడు. అందు ప్రపంచకమునగల జీవరాశి యెల్ల
జనించుచున్నది. ప్రకృతిచాటున ఈశ్వరుడు దేదీప్యమాన
ముగ వెలుగొందుచున్నాడు. అతని యిచ్ఛయే ప్రాణశక్తి.
ఆప్రాణశక్తియే మనయందు క్రీడించుచున్నది. ఆమహాశక్తి
స్వరూపము లనేకములు. అనేకవిధముల ప్రతిబింబించుచున్నది.
యోగీశ్వరులందు ఇచ్ఛాశక్తిగా నడచుచున్నది. సత్కర్మవీరు
లందు సత్యముగను, భగవద్భక్తులందు ప్రేమరూపముగను, కవీ
శ్వరులందుసూటుకొని సృష్టికిప్రతిసృష్టి జేయగలశక్తి యిచ్చినది

ఆశక్తియే! పూర్వకాలమునసత్కవి వాక్కొసినవాక్కు భగవ
ద్వాక్కుగా కార్యరూపమును దాల్చుచుండెను. ఇదియంతయు
స్వచ్ఛమైనశక్తి. కాలప్రవాహముకదలుకొలది ఆదివ్యమైన
శక్తియందు ప్రకృతి ఎక్కువగా మిళితమగుటచే కర్మవీరులం
దలి సత్వము రోషములేక ప్రతాపముగా అనగా రజోగుణ
ముగా మారినది. భగవద్భక్తులందు మోహముగా మారియుం
డును. కాలప్రవాహమువడికి సత్యము తాలుకొనజాలదాయె.
ఉన్నకొలది కలుషితము జెంగుచుండెను. ఈకలుషితమువలన
మానవుడు తన అంతఃశక్తిని గుర్తించలేకున్నాడు. ఎవడేని
గుర్తించుచో అలెగ్జాండరు, నెపోలియనులవలె తమోగుణ
ప్రధానులై, కీర్తికాములై ప్రకృతికాహారు లగుచున్నారు.
నిర్మలమైన అంతఃశక్తిని ఎవ్వడు గుర్తించి అనగా తన నిజ
ధర్మమును గ్రహించునో, ఎవ్వడు అద్దానిని స్వార్థత్యాగ
ముతో సత్క్రియలందే జొన్పుచున్నాడో వానికి ప్రకృతి
జోహారు లొసగును. అనగా వానికి కాగలికార్యమిా జగమున
యుండబోదు. వానిని మానవులంద రనుసరింతురు. ఇంతకు
ముఖ్యవిషయమేమనగా శక్తిమించినకార్యమిా జగమునలేదు,
లేదు, ముమ్మాటికి లేదు. ఇద్దఱుపురుషులు వారితో జయిం
చుట వైతవ్యము. కాలమును బుజ్జగించి మానవుడు నడువ
వలయు, లేకున్నచో ఆమెకోపమునకు లోనుగావలసివచ్చును.
కనుక నేనిపుడు నాబుద్ధిబలము నుపయోగించి ఏతీరునేని వీరిని
నామాయోపాయములచేలొంగ దీసెదను. అని యోయానేక

విధముల సౌదామిని తనపరిస్థితిని తర్కించుకొనుచుండెను. మూర్ఛిల్లినట్లు కొంతకాలము పడిపోయెను. చుట్టును నిలబడిన పురుషులిద్దఱు విభ్రమము జెందిరి. ఆమెస్వరూపమునుజూచి పెదవుకదలించగూడదని యూర్కితవఱచుకొనిరి. ప్రతిమలవలె ఆలాగే నిలబడి సౌదామినిని మిక్కుటముగా పరికించుచుండిరి. కొంతవడి సౌదామిని సుషుప్తినుండి మేల్కాంచినట్లు లేగచెను. దీనస్వరమున గద్గదకంఠమున వారల నీతీరును హెచ్చరించెను.

"ఓ సుజనవరేణ్యులారా! నేనెక్కువ మీతో మాట్లాడజాలను. నాదుఃఖరాశి నాయందు ప్రవహించు జలమునంతయు పూర్తిగా పీల్చివేసినది. జిహ్వపై మాట్లాడుటకేని తడి స్ఫురించుటలేదు. నాయందు క్షుధ తీవ్రస్వరూపమును దాల్చియున్నది. నేత్రములు అంధకారమున మునింగినట్లు చీకట్లు క్రమ్ముచున్నవి. ఎండవేడిమికి హృదయావేదన హెచ్చినది. నాయందు కరుణించి ఓమహమ్మదీయ కులోద్భవా! నా క్షుధను దీర్చుటకై వడి కొంతదవ్వరిగి ఫలములు దెచ్చి నాయీ ప్రాణమును గాచుము. ఓ క్షాత్రికుల సంజాతుడా? నాదప్పిని దీర్చుకై, శ్రమయనుకొనక ఎంతదవ్వైన యరిగి నీయందుగల పాత్రమతో నీరమునుగొని తేగలందులకు వేడుకొనుచున్నాను. మీరెంతమాత్రమే యాలసించుదో నను మీరు జీవముతో గైకొని వెళ్లుటకు బదులు ప్రేతస్వరూపమున తీసికవెళ్లవలసి వచ్చును. నాయాజ్ఞ రాజాజ్ఞనుకూడ బోలియుండ వచ్చును. ఎందు కనగా, నాయీశరీరమును మోహించిన రాజుశరీర

మును నిలుపవలె గదా? ఇక—మాట్లాడజాలను—త్వరితమే—త్వరితమే—ఏమి కదులరు. తెండు. బ్రతుకనిండు.

మహామ్మ—"ఓహో! ఇదిమాకు వడ్డియా? నీరమెచట యీవేసగికాలములో ఫలజాతిగనిన వృక్షజాతి ఎచట కాంతా రమ్మున?"

క్షత్రియ—"సహచరుడా? ఆరీతిననవలదు. పాపము బయులునెఱుగని కన్యలాగున కనిపించుచున్నది. క్షుధ, దప్పులచే పూర్ణముగా బాధపడుచున్నట్లు గోచరించుచున్నది. మనల్ల స్మరించి వెళ్లవలెననినను యీబంధతో ఎటకు పోగలదు. ఎంతదవ్వు పరువిడగలదు. అశ్వముల నధిరోహించి పారిదు నన్నచో, పాపమీయబల అంతటినేర్పును గలిగియున్నట్లు—అంతసాహసమును పొందియున్నట్లు కనిపించుటలేదు. ఇది వేసవిగానున్నది. ఎండమావులు—నీరమిచట దొరకునట్లులేదు. నా యశ్వము నధిరోహించి నేనెటకెవెళ్లి పానీయమును తెత్తును. అదెకాన్పించుచున్నది. ఇటకు మూడుపర్లాంగుల లుండనోవును. త్వరగ నీవచటకేగి ఫలముల గొనిరమ్ము. తరువాయి విషయ మును నిశ్చయుపఱుప నగును."

క్షత్రియునలె సంజాతుడు, రక్తము కరుణారసముచే నింపబడినది. యితనివాక్యములకు మహామ్మదీయు డెట్టకేలకు శిరమునూపెను. క్షత్రియుని ఔదార్యమునకు సౌదామిని కృతజ్ఞత దెలిపెను. క్షత్రియులలో త్తముడు అశ్వారోహణజేసెను. క్షత్రి

యుడు నిరపరాధి, కరుణావంతుడు, ధైర్యశాలి, సద్గుణుడు. మహామ్మదీయుడు లోలోనదాగియున్న దుర్బుద్ధిని తెగవ్రుచ్చుండెను ఏమనిబోధించుచుండెను. సహచరుడు ఏయామడదూరమే పోవలసియున్నాడు. చూడగా యీకన్నియ బహుసుందరవతిగయున్నది. నాకింకను వివాహముకాకయున్నది. స్వేచ్ఛగా కట్టుకొనవచ్చును. అల్లాకరుణాసముద్రుడు. దయగలవాడు కనుకనే నాకీకన్యను జూపించి యున్నాడు. సహచరుని కొద్దిమేర ఏగనిచ్చి యీసుభగను వివాహవిషయమై ప్రబోధించెదను. హిందూనిక్కను నాకడను కనుపింపజేయుచో మహమ్మదీయ బలాత్కారమును నేను ప్రదర్శించెదను. తిరిగి నవీనునిరాజ్యమున అడుగుబెట్టను. పరదేశములకేగెదను. పరదేశములెవ్వి! ఇట్టిసాహసకృత్యముల నాహ్వానించు దేశములెన్ని గలవు? పోయెదనటకు? సౌఖ్యములతో సహవాసమాచరించెదను. అని వితర్కించుకొనుచు మహమ్మదీయుకులస్థుడు కాలినడకనయుండెను. మూడుఫర్లాంగుల దవ్వరిగి యుండును. సౌదామిని నాలుగుదిక్కుల బరికించెను. మానవులు కన్పించుటలేదు. దయామయయగు శక్తి తనకు మంచిసమయమును జేకూర్చెనని ప్లాదమును చిఱునవ్వున వెలిబుచ్చెను. మహమ్మదీయుని అశ్వమును వృక్షబంధ విముక్తురాలిగా జేసి ఆరోహించెను. సమయము జేకూరినపుడు శౌర్యమును. జూపవలెనని

ఆమె అంతరాత్మ బోధించుచుండెను. మానవ నేత్రములకు కన్పించకుండ తన చెలియలు నివశించు అచ్చరుల వీధిని అశ్వము నడిపించుచుండెను.. పాఠకా స్త్రీయెటుల స్వారిజేయ గలదని యచ్చెరు వందబోకుము. అంతఃశక్తిని మానవుడెన్నడు గుర్తించునో యానాడె మానవుడు త్రిజగంబుల జయించినట్లు- వ్యాంచియున్న జయదేవి వారిని వెంబడించు చుండును. గగన వీధులందు మ్రోవుచున్న మ్రోతలకు పశుపక్ష్యాదులన్నియు గగనమువంకకె జూచుచుండెను. ఇంతవఱకు దుర్వృత్తిచే ఆకాశమున సౌధముల నిర్మించుచున్న మానవుడు భూమిమీదుకు దిగెను. తన మనోప్రియతలేదు. అశ్వములేదు అక్కజపడి వెనుకకు తొక్కపఱువున వచ్చెను. నలుదిక్కులు పరికించెను. ఎక్కడి అశ్వము. గగనవీధులందు విహరించుచుండెను. వెంటాడుదమన్న వాహనములేము. దురదృష్టుడా ? ఒకరికి కీడును యెంచెదవా ? మానవుడు ఒకరిని సాధించుచుంటెని మనోతృప్తి జెందును.

ఏమానవుడీతీరువ భ్రమజెందుచున్నాడో ఆమానవుడు తనకు తాకీడుజెందుచున్నాడు. లోనున్న ఆత్మను జంపుకొనుచున్నాడు. పరులకు శూలముగా ప్రవర్తించును. అది గాంచకున్నాడు. గాంచకే.మహమ్మదీయ యువకుడు మోన పోయెనాడు. ఆశనిరాశ. గృహాభిముఖుడగుటకు అశ్వము లేదు. కాలినడుకను వెళ్లుదమన్న చాలదవ్వుగలదు, కంటకా

రణ్యము. రాజువిధించిన ఆజ్ఞ పూర్తికామి. యీరీతి మోస
పోతిమని రాజునకు వాక్రుచ్చుచో ఆనవీనుని ఆగ్రహము
వీరిపైకి మఱలును. పాపమా మహమ్మదీయుడు తాజేసిన తప్పి
దమునకు లోలోన విచారము, పశ్చాత్తాపము జెందుచుం
డెను. ఏమిజేయ వీలులేక క్షత్రియునకై ఎదురు జూచు
చుండెను.

5వ ప్రకరణము.

సంధ్యారుణ కాంతులచే జగజ్జనని మేలిముసుంగు అలం కరించుకొన్నయుండెను. ఆయలంకారమును తిలకించిన పికీములు సంతసమును దెలుపుచుండెను. మనోజ్ఞమైన గీతములు ప్రతి ధ్వనించుచుండెను. ప్రపంచకమున పాపజాతియగు మానవుల పై ప్రకాశించుటచే మైలడితినని కాబోలు సూర్యభగవాను సాయంసమయమున స్నాన మాచరించుచుండెను. ఈరహ స్యమును జూడ శిలలపై కెత్తిన జీతమూములపై స్నానమాచ రింపబడిన పానీయము బడుచుండెను. రవి యీపాపమును స్పృశించుటచే గాబోలు తన నిజకాంతిని గోల్పోయి వృద్ధ రూపమును బొందియుండెను. ఈపాపమునంతయు ఫోనటుల స్నాన మాచరించి, విశ్రాంతి గైకొని మరుదినమున బాలుని వలె జగన్నాటకమును నిక్కినిక్కి జూచుచు బయలుదేరును. మహాభారమైన పాపభారమును సూర్యభగవానుడు కరుణించి ; శ్రమపడె ఆకర్షించి యుండునో ; ఆక్షణమే జీవరాశి హృద యము లన్నియు తేలికను బూనెను. నూత్నవికాసమును జెం దైను. అమితోల్లాసముల తేలి యాడుచుండెను. మృగపక్షు లన్నియు దుముకుచు తమఉల్లాసమును వెలిబుచ్చుచుండెను. మారుతము చల్లగా వీచుచుండెను. సూర్యుడు స్నానమాడిన

జలమును వాయువు కదలించే హిరద్రోలుచుండెను. ఆహా! ప్రకృతి నీసేవయేమి? తల్లివిగనుకనే మానవజాతి నీయందెట్టి బుద్ధినిబూనినను నీయందు రవంతె కాపట్యములేక నీసంతానమునందు చరించుచున్నావు. నీ అల్లారుముద్దుల పుత్రికను కౌతుకముతో ముద్దిడుకొనుచున్నావు. ప్రేమ నిజస్వరూపము నీయందు గలదు. పయోరుహపత్ర బింబముయొక్క చర్యల దిలకించుచు, మిళిందబృందగీతముల నాలకించుచు, శాంతి, గంభీర్యముల వెలిబుచ్చుచున్న ప్రకృతియొక్క రహస్యాలోచనల గమనించుచు, పర్వతపంక్తివరుసన మన సౌదామిని నడచుచుండెను. ప్రకృతి తనకాంతునితో రమించుచు అలంకరించుకొనుచుండుట సౌదామిని ఎడందను నాలుగుకెలంకులకు బనుపుచుండెను. విశ్వమును ప్రేమచే కౌగిలించుకొనుచుండెను. ఆరాజ్యమునకు రాణి ప్రకృతియే! అటకు విశృతిరానేరదు. పూర్వకాలమున కవిసార్వభౌములు అట్టి మంజులమైన స్థలములనే దేవలోకములుగా పోల్చియుండిరి. అచట శాంతవృక్షము గంభీరముగ పెరుగుచుండును. ఆవృక్షమును ఆశ్రయించి యోగీశ్వరులేమి; ఋషీశ్వరులేమి—విశ్వలీలల గమనించుచు, విశ్వవలల నల్లుచు, అందు ప్రేమమూర్తియగు దయామయుని బంధించి; వానితో కాలమును బుచ్చుచుందురు. వారి కన్నివిధముల ప్రకృతి సహాయ భూతురాలగుచుండును. మానవుని హృదిని యెన్నడు హానికరమైన ఆలోచనలుండునో వాటిచే ఆకర్షించబడి జంతువులు హానిస్వభావమును దాల్చును. ఎవ్వరి

హృదయము ప్రేమచే పవిత్రవంతములై యుండునో, వారి ప్రేమచే ఎట్టి క్రూరస్వభావియే ఆకర్షింపబడి-తనస్వరూపమైన ప్రేమనుబొంది ఆనందించుచున్నాడు. అట్టి ప్రేమస్వరూపులు ఋషికూటము. వారి ఆశ్రమములచుట్టు క్రూరజంతువులన బడునవి శిశుగాడియు వారి నేమాత్రము హానిజేయవు. వారి కన్నివిధములైన సహాయభూతు లగుచుండును. వారి కరుణచే యీజంతువులు మానవజన్మను యెత్తుచున్నవి. ఈమానవ జాతి ఆతీరునెవచ్చి యుండనోవును. ద్వేషములేని చోటు స్వర్గ లోకముగాక మర్త్యలోకమగునా? అట్టి పావనమైన స్థలము లందు మన సౌదామిని-నిర్భీతిగ-మహానందముతో సంచరించు చున్నది. ఆహా! ఆపర్వతరాజముల గంభీరత యేమి? మానవు డాప్రకృతినిజూచి ప్రతిదినము పాఠము నేర్చుకొనుము. మారుతము పర్వతరాజముయొక్క తపము చెఱచవలెనని శక్తి వంతముగ వీచినను, నిరదకదంబములు వలుకరించివలెనని పర్వ తములకైవడి మనోహరముగ నాట్యమాడినను; ఆగంభీరతను; ఆశాంతమును; ఆవకాశమును-తపమును పర్వతరాజములు గోల్పోవలేదు. అట్టి పర్వతముల వరుసను నేత్రానందముగ సౌదామిని పరికించుచున్నది. నేత్రముల దృష్టితోసహా హృద యము పరువిడుచున్నది. వాటి శాంతిగాతులను విడిచి ఒక్క అడుగేని సౌదామిని కదల నిశ్చయింపలేదు. పర్వత క్రింది భాగమున ఒక జాతిపై యీనాతి ఉపవేష్టించి యినివరకులో ప్రకృతికడ నేర్చిన పాఠముల జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొనుచుండెను.

ఉల్లాసములం గుయ్యాల లూగుచుండెను. సాయఃప్రాత్రికా వచ్చునరికి ప్రథము ఉపాధ్యాయుడు సెలవుపుచ్చుకొనగ, ద్వితీయోపాధ్యాయుడగు చంద్రుడు అంబరవీధికి వచ్చియుండెను. చంద్రునకడ సౌదామిని కెక్కువచనువు. ఎక్కువ ప్రేమ. ప్రేమాధిక్యతచే మైమఱచి కనుమూసెను. ప్రకృతిదేవి తన ముద్దులకొమరుడు డస్సియున్నాడని ధావళ్యకాంతిచే మిట్టిపడుచున్న మేలిముసుంగుచే చంద్రమును కప్పిపుచ్చెను. ఎందువల్ల నటుల కావలసివచ్చెను. తనభర్త చక్కగానిర్మించుచున్న విశ్వమును, కొంటెపిల్లలగు సూర్యచంద్రాదులు వారి శీతోష్ణ వేడిమిచే దుందుడుకుగా భగ్నముచేయుచున్నారు; వీరికి దండించగా వలెనని ఈశ్వరుడు తన భార్యయగు ప్రకృతికి జెప్పియుండెను. అందుచే గాబోలు భర్తయొక్క కోపము చల్లారుదనుక పిల్లల తన మేలిముసుంగు చాటున దాయవలెనని దట్టముగా నేయబడిన ముసుంగుచే దాచెను. ఇవ్వేళకింకేమి పారము! భార్య, భర్త, బిడ్డలకు మనోకలహములు గలిగినట్లు తోచుచున్నవి. అని లోలోన సౌదామిని చింతిల్లి దీర్ఘముగ ఆఱాతిపైననే నిద్రించెను. తిరిగి కొంటెసూర్యుడు రానుండెను. అప్పటికి ఆనిర్జనారణ్యంబున దినమునకు ఇరువదియామడ స్వారిజేసి డస్సి నిద్రించియున్న సౌదామిని మేల్కొనవాగెను. పాపము! రేయియెల్లయు ఆహారపానీయముల నెఱుంగదు. పిన్నడు స్వారిజేయుని. కన్య యిరువదియామడల నొక్కసరిగ స్వారిజేసి యుండెను. ఆనూత్నభూములేదియో!

తనచుట్టు లేడిపిల్లల కుప్పిగంతులు వైచుచుండెను. వాటి యాటలు ఆహ్లాదమును గొల్పుచుండెను. సమీపముననె సర యూనది ప్రవహించుచున్నది. ముఖప్రక్షాళన మాచరించెను. ఆతల్లియుం దిపుడేమికలవు! ఏమికలవా! భగవదంశ సంభూతు రాల్లు సృష్టిని వెల్లడించుచున్న వీణగలదు. నాశనమును వెల్లడించుచున్న గుప్తఖడ్గము గలదు. బ్రహ్మ సృష్టికర్త. అతనిభార్య సరస్వతి. ఆమెహస్తము నలంకరించుచున్నది వీణ, శివుడు నాశనకర్త. అంగుచే ఖడ్గమతని ఆయుధము. అతని భార్య పార్వతి. ఆమె కనేకస్వరూపములు. ఆమె భీకరస్వరూప మున ఖడ్గమున చేధరించును. ఇట్టిసృష్టి నాశనహేతువులగు వస్తువుల తనకడనుంచుకొని సౌదామిని తిరుగాడుచున్నది. వీణను హస్తమున దాల్చినది—మనోహరముగా గీతముల బాడ దొడగెను. తానెక్కివచ్చిన అశ్వము సంతోషాతిశయమును దెలుపుచుండెను. ఆప్రేమగీతలందు మహాశక్తి యిమిడి యున్నది. ఆశక్తి వాయువుద్వార వెడలి కొండదవ్వున నివ శించుచున్న కొండజాతివారి హృదయముల జొరబడెను. నివ్వె రపోయిరి ఆయనాగరికులు. వీరని మంగోలియనులని యే వ్యవ హరించదగును. ఆచార వ్యవహారములందు మూఢులు. వారిని సంస్కరించు మహావ్యక్తి యింతదనుక నెవ్వరు ముందంజవేయ లేదు. శ్రీకృష్ణ మురళీవినాదమును విని గోపికలేరీతిని తమ యాహ్లాదమును దెలుపుచు కృష్ణుడుండిన స్థలమునకేరీతి పరు విడివచ్చిరో! అదేతీరున ఆయాప్రాంతముల నివసించుచున్న

మంగోలియను జాతివారు మనస్సౌదామిని తంత్రీనినాదమును వీనులవిందుగా విని, తమ అక్కజమును దెల్పుచు, సౌదామినికడకు, స్త్రీపురుష, కుర్రలు పరువిడివచ్చిరి. ఈమహాత్మ్న వ్యక్తిని మహైశ్వర్యముగ తిలకించిరి. ఇట్టి వ్యక్తిస్వరూపముల తామెన్నడు కాంచియెఱుంగమనియు, అట్టి గీతముల విని యెఱుంగమనియు వారిలోవారలే జెప్పుకొనుచుండిరి. సౌదామిని వారి వేషభావలజూచెను. వారి నిరాడంబరము, నిష్కాపట్యము—ప్రేమల గ్రహించెను. వారిని సంస్కరించు సంస్కర్తలేడని లోలోన విచారపడెను. విద్యుత్శక్తిని బోలిన శక్తి ఆమె ప్రతినరములందు ప్రవహించెను. హృదయోత్సాహము పొంగెను. తనశక్తిని తాగుర్తించెను. నాతల్లియగు శక్తి నా కుపదేశించిన పవిత్ర వాక్యములు సత్యము. ఏమని "భేదలందె భగవానుని ప్రకాశము హెచ్చుగానుండునని". వీరిని నమ్మిన కార్యమునిః ఘ్నముగ సఫలతజెందగలదు. నాతల్లి నాకిచ్చిన ఆజ్ఞను వీరిద్వార నెఱవేర్చగలను. వీరిని సంస్కరించగలను. కృత్రిమ ప్రపంచమున జీవించుమానవుల సంస్కరించుట మానవుని వశముగాదు. వారికి పూర్తిజ్ఞానములేదు. పూర్తిఅజ్ఞానములేదు. అట్టివారికి వాదనయే మూలము. వారలు ధ్వంసము కావలసినదే. భగవానునకు ప్రేమస్వరూపులు వీరు. వీరిని సంస్కరించెదను అని సౌదామిని హృదయవీధిని పెద్దయక్కరముల చెక్కియుండెను.

సౌదామిని—తల్లులార! మీదేజాతి.

నూత్న వ్యక్తులు—మనుష్యుల. మంగోలియను జాతి యందురు.

సౌదా—అందు రేగాని మీకు తెలియదు.

నూత్న—పొత్తములందు పొర్లాడినగదా తెలియునది.

సౌదా—జాతియనగనేమొ తెలియ ఇచ్ఛమీకుగల్గదా?

నూత్న—లేకేమి! మాకంతపున్నెము బుట్టునా! దొరలు పిమమ్మాదరింతురా?

సౌదా—సరి నేటినుండి నాకు మీరు తల్లిదండ్రులుగా నుందురుగాక. నాకు దెలిసినకొద్ది విద్యనుమీకు గఱపెదము. నేర్చుకొందుర్గా?

నూత్న—అమ్మ మమ్ముద్ధరించవచ్చిన దేవకన్నియ లాగున్నావు. శరీరమునకు బువ్వ ఆహారము. ఆత్మకు విద్య ఆహారము. బువ్వ బెట్టెదమన్న కాలితో తన్నుకుందురా? సరేకాని తల్లినీముఖం చూత్తె ఎన్నాళ్లనుంచియో భోంచేయని వాళ్లలాగుంటివా? ఏమిటా విశేషము. ఎందుకిటకు వచ్చావు. ముఖంచూత్తె ముద్దుల మూటగట్టుతుంది. అంటుకుంటె మాసెటట్టున్నవు. ఏమిటీగుఱ్ఱము. ఏమిటారావడము. ఒడిలో నది యేమిమూట. చూస్తెమటుకు సత్తెంగ రాజుకుమార్తెలా గున్నావు. ఈవనప్రదేశములకు రావడమేమిటి. నీవెంట పది మందిదాసీలు లుండవలసిందె? క్రూరజంతువులుండే దేశానికి ఏగుండెతో వచ్చావు. నీపనియేమిటో కాస్తజెప్పుము.

అనుచు వారందు బహువిచిత్రమును దెలుపుచున్న ముఖవికాసములతో సౌదామినిచుట్టు మూగి గూర్చుండిరి. సౌదా యీతీరున గాంభీర్యముతో జెప్ప మొదలిడెను. "ఓ నా సోదర, సోదరీ, మాతాపితృలారా! నా ఉద్యోగము నిరుద్యోగము. అందె మహోద్యోగము గలదు. అందుద్యమము యిమిడియున్నది. నామనస్సునకు చేద్దామనిలేక్షుకాని భగవతీప్రేరణచే చేయక తప్పచున్నదిగాదు. నాకొక నివాసన స్థలము విశ్వమంతయు నేనె. ఆకారము ప్రేమతో విశ్వమను వలను నేయుచుందును. ప్రేమ యాకారము నెప్పుడుబొందె. తినో అప్పుడె నానుంచి భీతి సెలవుబుచ్చుకొన్నది. ఆపవిత్రమైన క్రూరమృగములతో చెలిమిజేయును. అజ్ఞానుల నుద్ధరించ ముందంజవేయును. ఈయంధకారము మెఱపువోలె మెఱయుదును. కనుక సౌదామినిని మానవజాతియందు కాలము కట్టువడెను. అందుచే విశ్రాంతిగా విశ్వవలను అల్లుకొనగలందులకు యీావనప్రదేశంబుల జేరితిని. సైతానులని వెర్రిమానవులు భీతిల్లుదురు. ఆత్మను కృసింపజేయు సైతానులు తామని గుర్తిల్లరు. మీరు నేటినుండి నను మీలో నొకరినే జూచుకొందు. భగవానుని కుటుంబములో మనమందరము సమానులము. అద్దానిని గుర్తించువాడు దేవుడు. గుర్తించనివాడు రాక్షసి.

నూన్నివ్యక్తులు—అమ్మ నీవు చెప్పెదేమిటో అంత మాకు తెలియుదుగాని కొద్దిగా బువ్వభుజించుము. మా మేక

లన్నియు చక్కగా పాలిస్తాయి. ఆపితికినపాల కడుపార గ్రోలు చువుగాని మాకుటీరములకై బోవుదము. నీకేమిభయ మక్కఱలేదు. నేటినుండి తెలివిగలదానవు, చదువుకొన్నదానవు గనుక నీవు ఏలాగుజెప్పితే ఆలాగుచేస్తాము. అమ్మో. మోనవుచ్చే వ్యవహారము మాదిగాదు. కొండజాతిమాది. నమ్మితిరా ప్రాణలిస్తాము. అదంత తరువాత మీాకేతెలుస్తాది. రామ్మ. రా! నీకెందుకు. ఏమిచేయుమంటె అది చేత్తామని భగవన్ ఈశ్వరదేవాలయము యిక్కడున్నాది. అక్కడ ప్రమాణాలు చేస్తాము. ఏతల్లీపెంచిందో! యౌవనభూములకు వచ్చావు. మాతల్లిలాగు చూచుకుంటాము. పట్టణాల్లో తిరుగుతారె ఆక్రూరుల, నీచులవంటి బుద్ధులుగావు మావి.

అని హృదయారవిందముగా వాక్కొనిరి. సౌదామిని కిట్టి విషాకపట్యజాతి దొరకినందుల కెంతయే సంతసిల్లినది. వారివెంటనె అశ్వారోహిణియై బయలుదేరినది.

6 వ ప్రకరణము.

అప్పుడె సూర్యభగవానుని యందు ఎల్ల ప్రాయము నూత్నముగ ప్రాదుర్భూత మగుచుండెను. అతని ఎల్ల ప్రాయ మందున్న గర్వోన్నతిచే నితరుల వీడించునను తలంపుచే వృద్ధులు, బాలులు, గృహములందు రవి గుండతీసనునుండి తప్పించుకొనుచుండిరి. సౌదామిని వెళ్లినవెంటనే మేకపాలను, ఫలములను తృప్తికరముగా గ్రోలి విశ్రాంతిగై కొన అట్టె శయ్యా నించెను. అంశుమాలిని నిష్కృతికై వెడలుచున్నాడనిపికములు మానవులకు మాధుర్యముగ దెలుపుచున్నవి. ఈ ప్రదర్శన మును గాంచుకై వడి సౌదామిని బయలుప్రదేశములకు వచ్చి యుండెను. ఆమె సంతసమునకు మేరలేదు. అచటి ప్రకృతి విచిత్రము ప్రపంచకమున కింకను ప్రాకటముకాలేదు. ఇట్టి దృశ్యమును గాంచుభాగ్యముకి సౌదామిని మాత్రమె మానవ జాతిలోకెల్ల నోచుకొనియుండెను. సౌదామినియున్న యునికికి చుట్టున పర్వతరాజములు గంభీరముగ శిరములెత్తి ప్రపంచక నాట్యమును తిలకించుచుండెను. ఆపర్వతరాజములు పచ్చని వసనములు ధరించియుండెను. ఏమి సృష్టివైచిత్ర్యము. భగ వానుని విశ్వరచనయందు, అతని కలమందలి సిరా ఈపర్వత రాజములను సృజించునపుడు ఎక్కుడుగా ఉపయోగించబడి యుండెను. పర్వతరాజముల పైకెక్కి దృష్టినిగుడించి విశ్వ

మును తిలకించు మానవుని భాగ్యమేమి! అట్టికాలమందు భగవానుని రచన నుపయోగించు తెల్లనికాగితములు ఆదృష్టికి గోచర మగుచుండును. ఆకాగితముల పైననే—ప్రేమ, చైతన్యము, కాంతి, అను వీటితో విశ్వమును చక్కగా దిద్దియుండెను. భగవానుని హస్తమందుగల తెల్లనికాగితముల తిలకించుటకై జ్ఞాని, పర్వతశిఖరముల కేగవలసి యుండును. తరువాయి ఈశ్వరుని తేజోవంతము చక్కగా తేటపడగలదు. ఈపర్వతరాజములు నీలపర్వతములు, వాటి వెంటనే సరయూనది గంభీరముగ ప్రవహించుచున్నది. సరయూతీరములందు గొల్లవారు తమ మందల కాచుకొనుచుందురు. వారు శక్తిపూజాధురంధరులు, ఈశ్వరుని భావమందు విశ్వము సృజించబడి యుండెను. ఆవిశ్వమందు నివశించుచున్న మానవుని భావమందు విగ్రహములు సృజించబడుచున్నవి. భగవానుని సచ్చిదానందమును బొందినవాడు దైవసమానుడు. శక్తియర్థమేమి? సూర్యునందు వెలుగొందు, చంద్రు, నక్షత్రములందు ప్రభాసితమానమగునద్ది; నదులందలి జలమును ప్రవహింప జేయునది; మన. అవయవములకు చలనముగలుగజేయునద్ది ఏదియో! అదియె శక్తి; మహాశక్తి. ఆమె భీకరస్వరూపమున దుష్టుల దండించును. కాళికదేవి, ప్రేమస్వరూపమున ఆదరించును, రాధ. ఆశక్తియే విజృంభించి మానవజాతి నుద్ధరించ రాముడు; కృష్ణులందు దేదీప్యమానముగ వెలుగుంది, వారిని దైవసమానులుగ జేసివైచినది. ఆమె భీకరస్వరూపియు, నాటకము

లందు, యుద్ధములందు, జాడ్యములందు, భూకంపములందు, వఱదలందు, భీకరముగ విజృంభించును. ధర్మము క్షీణించు సమయమున మానవుని ఆవహించి, ధర్మమార్గమును ప్రపంచకమునకు జూపించుచున్నది. ఆమె లీల మహాద్భుతము, ఆమె ప్రేమస్వరూపము, వృద్ధికారకము ; ఆమె భీకరస్వరూపము, నాశనకారకము. ఆమె ఈశ్వరుని సేవకురాలు. ఆతల్లి కరుణామయి. ఆతల్లియే చైతన్యునకు—కృష్ణస్వరూపమున—రామకృష్ణునకు తల్లిస్వరూపమున—ఏసునకు తండ్రిస్వరూపమున గాన్పించి వారిని క్రియాకలాపులుగ నొనరించినది. అట్టి మహాశక్తిని మానవులు విగ్రహస్వరూపమున బూజించుచున్నారు. ఆమహాశక్తిముందు అహంకారమను దేహిని నాశనమొనర్చుటకు మూరు అతల్లియొక్క మహాగసంతానమున కరుణాహీనులై. బలి యొనర్చుచున్నారు. వీరి దుష్టకృత్యములు ఓర్పుతో తిలకించుచున్నయది. తల్లీ—ఏది ప్రేమమహిమ. అన్నదమ్ములను—మాతాపితృలను—తనకై సతతము పాటుపడు మృగపక్షుజాతుల కఠినమగు ఖడ్గములచేబూని వెంటాడుటా ఎట్టి ప్రవక్తలు భూఖండమున అవతరించినను ఈమహాక్రూరము వదలలేదు. ఇట్టి మహాఘోరుణమైన మహాహింస మానవజాతి అంతటను అవరించియున్నది. అడవిజాతియందు యీ మూర్ఖ పిశాచము అధికముగా • ఆవహించియున్నది. ఇట్టి దేవీనిలయము నీలపర్వములసాధ్య చెన్నారుచున్నది. అమె ముంగట ప్రతిదివసము ఆ మంగోలియను జాతివారు భగ

తత్పూర్వగ సంతానమును నిర్దయతో నరకుచుందురు. వీటిపేరు మొక్కుబడులట; ఆహా! మానవజాతి! నీపిచ్చిభ్రాంతి. భగవంతుని దృష్టియందందఱు సమానులుగాఅనియు, నిన్నె యధికముగా ప్రేమించుననియు దలచియుంటివా? ఆదేవీనిలయమందు, దేవి మహాశక్తి భీకరస్వరూపమును దాల్చియున్నది. ఏమిటా భీకరము, హృదయమును భేదించు భీకరము. ఆమహాతల్లికి నాలుగుహస్తములు గలవు. ఒక్కహస్తమున మానవుల పుఱ్ఱెల ధరించియున్నది. వాటిద్వార రక్తప్రవాహము పాఱుచున్నట్లు గన్పించుచున్నది. మఱొకహస్తమున ఖడ్గమును ధరించియున్నది. మఱొకహస్తమును పసుపుకుంకుమను, యింకొకహస్తమున పుష్పమాలలను ధరించియున్నది. ఆమె కంఠమందు మానవుల ప్రేవుల్ల మాలలగా ధరించియున్నది. ఆమె వసనము రక్తమును చాటుచుండెను. ఆమెనేత్రములేమి, ఏమానవుడు హృదయమును బదిలబరచుకొని ఆమె ముఖమును తిలకించును. భీకరముగ నేత్రములు ఎర్రనై ప్రకాశించుచుండెను. పాదముల కేమిధరించియుండెను. ఘల్లుఘల్లని మ్రోయు గజ్జెలధరియించి యున్నది. పాదములక్రింది ఏమిగద్దు? పురుషుడు. దీనవదనముతో ఆమెకై కరుణారసమును చిలుకుమని గాబోలు చూచుచున్నాడు. ఆమె హస్తముల చాచుకొనియున్నది. పూర్వకాలపు ఋషిసత్తములు మూఢజాతివే విగ్రహముల తమబుద్ధిబలిమిచే సృష్టించిరి. ఆమూఢాభిప్రాయమే. మానవజాతియందు వేళ్లతోసహా బాదుకొని

యున్నది. విశ్వమందొక్క శక్తియే అనేకరూపములఁ క్రీడించు చున్నదిగదా ? అది ఈశ్వర ప్రేరితము, సృష్టియందు మహా గూఢము గలదు. అద్దానిని విప్పి బోధించుటకు మూర్ఖజాతికి, వలనుపడదు. అట్టి మహోత్కృష్టమైన ఆలోచన సంజ్ఞస్వా పున మనపెద్దలు బోధపఱిచిరి. జ్ఞానము వృద్ధియైరా సత్యమెంత వఱకు గలదో విగ్రహములందు మానవునకు బోధపడగలదు.

ఒకనాటి ప్రుచ్చుపొద్దున సౌదామిని నిద్రించుచుం డగ, దీనమగు అఱపు ఆమెవీనులకు వినవచ్చెను. స్వప్నమందు వినవాయెను. ఏమది, ఆమెయందు మేల్కాంచుచున్న ఆత్మ స్వేచ్ఛకై అఱచుచున్నది. ఈభూములందు ప్రేమకు సైదో డుగా ద్వేషభావము గలదు. ఉద్ధరించసమకట్టుము. అను అర్థ మువచ్చునట్టుల ఆపెఆత్మ మేకస్వరూపమును దాల్చి యీమె హృదయము నీరగునట్లు అఱచియుండెను. ఈఅఱపును వీనుల కఠోరముగ విన్నది. మేల్కాంచినది. నిద్రపట్టదాయెను. చేయవలసిన గత్యంతరమేమని ఆలోచించ మొదలెట్టినది. "తల్లీ! మహాతల్లీ నీనుంచి జనించిన సంతానమును, నీవ భుజించెదవా ? నీసంతానమంతయు నీశరీరమందొక అంగము కాదా ? ఆసంతానమునకు బాధసంభవించుచో నీకు సంభవిల్లి నటులకాదా ? తల్లీ ఇట్టిభూములకు నన్నేల గొనితెచ్చితివి ? గొనితెచ్చితివి పోనాకిట్టి స్వప్నమేల రానైయుండెను. ఈస్వప్న మున కర్థమేమి ఓహో నాఅంతరాత్మ బోధ. బుద్ధదేవునకు రేయిగదా దీనానాదము వినవచ్చెను. జ్ఞానులకు ఓంకార

నాదము, కర్మవీరులకు దీనుల దీనానాదము, సరియె. నాకర్త
వ్యమేమి? ఈచోటుంచుబాసి నేనెటకై వెళ్లవలయునా? వెళ్లు
టా! ఎటకు! ఛీ. ఛీ. ఈశరీరమును ఆభగద్దీన సంతతికై
అర్పించవలయుగాక ఆమహాతల్లి కైంకర్యమునకై వదలుదుగాక!
ఈఅడవిజాతుల మూర్ఖత్వమును పోనాడ జేద్దునుగాక! వారు
నామాటల ఆలకించుచో; భగవత్ప్రసాదము. లేకున్నచో
ఆదీనులపై కత్తుఖడ్గమునకు యీనాశిరమును తుత్తునియలుగో
జేయ నర్పింతును. నాహృదయమం దేర్పడ్డ గాయ మప్పటికి
గాని మాననేరదు. ఈనాసంకల్పము నెరవేరుదనుక యీనా
నేత్రములకు నిద్రయను మాటలేదు. ఆహారపానీయముల
దీయను. ఇదియే నాశపధము. నాతల్లి పాదము యాన. జై
భగవానికి." అనుచు సౌదామిని శయ్యపై కూర్చుండి యుం
డెను. ఇక తాను జేయవలసిన కార్యక్రమ్మమును ఆలోచించు
చుండెను. మన సౌదామిని కార్యకలాపము, కర్మవిలాపము,
అందరివలెగాదు. కొందఱు ఆత్మద్రోహులు, దేశసేవకులమను
పేర, బహిర్గతముగ దీర్ఘోపన్యాసముల ఝంఝామారుతముగ
నిత్తురు. దేశమాతకై ప్రాణము లర్పింపుదందురు. పత్రికల
నడుపుచుందురు. అట్టివారు దేశసేవకులకు మారు దేశద్రోహు
లనదగును. ఎందుకని, వారు సంపూర్ణముగ మానసికశక్తిని
లోబఱుచుకొని యెఱుంగరు. దేశసేవ యందురు; స్వాతంత్ర్య
దేవతయందురు, దేశమాత యందురు, చాటున జూదము,
వ్యభిచారము, మొదలైన దుర్నడతలచే మోసపోవుచుందురు.

వారియందున్న ఆత్మశక్తిని వారు గుర్తించరు. సోమరిపోతు లగుదురు. మేము కృషీవలుల తరఫున పనిజేయుచున్నా మందురు. వీరి వేషభాషలు జాతిజీవనమును గోల్పోయియుండును. పొలములందు క్షేత్రకర్మనుజేయ సిగ్గిలుదురు. కృత్రిమ వ్యాపారమునుజేయుచుందురు. మాతకరుణకుదూరస్థులగుచుందురు. అహింసా బోధత్వమునకు మారు హింసనే జూపెదరు. దేశమాత యనుపేర ప్రజలముందు గీతముల రచించి వాపోవుదురు. ఆత్మఆదేశించు ధర్మమును వినరు. నేటిదేశమాతలు—అహింసలు, కొంతకాలమునకు భీకరవిగ్రహములై, అహింసకు బదులు, హింసాత్మకముగా వేనగువేల జీవుల బలిగొనును. నాయకుడు—ఎవ్వడువాడు. ఎవ్వారి నమ్ముచున్నాడో వారి పాపభారమును మ్రోయు శక్తిపరుడు. ఆత్మచెప్పు పలుకుల ఆలకించువాడు, ఇతరులకవి వినిపించువాడు, ఆతని ఆత్మశక్తిచే యితరుల ఆకర్షించువాడు, సత్యముగా నతడే నాయకుడు. ఇక్కాలమున అట్టివారు కోటికొకండె యున్నె. మన సౌదామిని పైజాతిలో జేరునదికాదు. ఆత్మశక్తిని ఆరాధించుతల్లి ఆమె. ఆమె మనోబలము విశ్వమును వూగులాడించగలదు. విశ్వమందు బాధపడుచున్న దీనజీవులబాధ ఆమె హృదయాంతరాళమున అనుభవించుచున్నది. మూఢనమ్మకముల బారద్రోల నమకట్టినది. ఇట్టి ఆలోచనలు నిమగ్నయై యుండగా తెల్లవారజొచ్చెను. కోడికూతలు విననాయెను. స్త్రీపురుషులు తమ కాలకృత్యముల ఉత్సాహముతో నెఱవేర్చుచుండిరి.

వారియందుగల ఉత్సాహమునుబట్టి సౌదామిని వారికేదియో విందుగలదని గ్రహించినది. అట్టి విందులకు సకలజనులు గుమిగూడుదురు. సౌదామిని కిదియే మంచిఅదను. ఆమె సంకల్పము నెఱవేరుసమయము సమీపించి యుండెను. గృహముల పురజనులు చక్కగా అలంకరించు కొనుచుండిరి. దేవి ఆలయము మహావైభవముగ అలంకరింపబడి యుండెను.

అది బ్రహ్మవేళ. సకలజనులు శౌచికము నొందుచుండిరి. బాలురెల్లరు క్రొత్తని దుస్తులధరించి పప్పు-బెల్లముల భుజింపుచు ఆటలాడుకొనుచుండిరి. విషయమంతయు బాగుగనే యున్నది. ఈవిషయము ప్రాదుర్భూతమగుటకు కారణమేదైయుండును. కారణమేదియో ! ఆబాలగోపాలము మశూచికా వ్యాధిచే పీడింపబడుచుండిరి. మడియుచుండిరి. ఏగృహమందు విందమన్నను రోదనములే. ప్రతియింట వేపజెండాలె. ఎవరియందేని ముఖవికాశము మురిపమును గొల్పుటలేదు. జగజ్జననియొక్క ఎఱ్ఱనినేత్రము వీరిపై వ్రాలినది. ఆమహాతల్లి తన భర్తయగు ఈశ్వరుని క్షుధను తీర్చుచున్నది. శివప్రేరితమై భీకరమగు జనసమూహమున తాండవమాడుచున్నది. ఈశ్వరుడు శ్మశానమునందు తనలీలను పూర్తిగావించుచున్నాడు. ఒకరిగృహమందీజాడ్యమన నవసరములేదు. ప్రతియింట ఆమె తాండవించుచున్నది. ఆమెకీయాగ్రహము గల్గుటకుం గల గాయకము నెవ్వరు గ్రహింపజాలకుండిరి. ఆమె యాగ్రహము ఆమెసంతానమును బలియొనర్చిన శాంతింపగలుగునని

పిచ్చిజనులు భ్రాంతిలుచుండిరి. వీరియింటగల జాడ్యము నకు గలనెపమును దీనారవంబును సల్పుజంతువులపై నిడుచుండిరి. ఇంకేటి వివేకము. ఈకారణముచే ఆమె క్రోధము మరింత హెచ్చసాగినది. ఆమె అంతర్యమును యీమూఢ జనులు గ్రహింపలేకుండిరి. అందుకే సౌదామిని స్వప్న మందు మొరపెట్టుకొన్నది. త్రిజగంబులు కంపించురీతి దీనార వంబును సలిపినది. ఇంకానాదము సౌదామిని హృదయాంత రాళమున మ్రోవుచునే యున్నది. వీధులనిండుగ జనులుమ్రాగి యుండిరి. శరీరమును చక్కగనే దిద్దుకొనియుండిరి. క్రూరస్వ భావమెల్ల వారిముఖరాశియందు వ్రేలాడుచుండెను. చంక లందు భగవద్దీనసంతతిని నిడుకొని యుండిరి. తప్పెట్లు తాళ ములు మ్రోయుచుండెను. కొందరు భీకరజనులుచేత కొర డాలధరించియుండిరి. ఇంకను హెచ్చగుభీతావహమును బుట్టిం చునటుల కొందఱు మొండిఖడ్గములు ధరించియుండిరి. ఇంక కొందఱు ఖడ్గములచేబూని పాదములకు గజ్జియలధరించి భైరవు బోలెనృత్యమును జేయుచుండిరి. వారి హృదయములందలి క్రూరత్వమంతయు ఒక్కుమ్మడిగ వారిమధ్యన నృత్యము జేయు చుండెను. సాంబ్రాణి ధూపమందు కొందరు మునుంగుచుండిరి. ఆపిచ్చకు లోనై వాక్కునకు దాసులై వాగుచుండిరి. వారి పదముల వ్రాలుచుండిరి. అమ్మ అమ్మ నీకోర్కె నీడేర్తుమం టుండిరి కొందరు నరపిశాచరులు. ఆహా! ఎట్టికఠినదృశ్యము. దీనదయాళను బిరుదము భగవానుడా నీవింకను ధరించి

యుండు టేల? అబ్బా. ఆమూగసంతతి దీనారవంబుల నెవండు విననోపును. ఆస్థలంబుల నెవండు ఉండగలడు. ఎట్టికఠిన హృదయమే ఆ దీనజాతిని జూచిన కరుగక మానదు. దేవీ నిలయముకై యీజనసమూహ మంతయు కదలుచున్నది. వీరి కేకలు పర్వతములందు ప్రతిధ్వనించుచున్నది. సౌదామిని అంతరాత్మను యీమూఢజను లెఱుంగరు. ఆమె నీవిందున కాహ్వానించి యుండిరి. ఆమె యీవిషయమంతయు గ్రాహ్యముజేసికొని యుండెను. జనులెల్లరకు చుట్టుప్రక్కల యీదేవీనిలయమె మ్రొక్కుబడులకు నిలయము. యీతరుణమున విచ్చేసిన జనము అయిదువేలకు తక్కువెంతమాత్రము ఉండదు. జనమంతయు దేవీనిలయము కడకు జేరియుండిరి. శ్వానములవోలె రొదజేయుచుండిరి. ఒక్కొక్కరి పౌరుష, రోషాతిశయముల దేవిముంగట, మూగజాతిపై జూప, మొండి కత్తుల దూయుచుండిరి. పదునగు కత్తులచే వధించిన వాటి ప్రాణము లనాయాసముగ పోవునని వారియూహ. అవి బాధచే వారికి వినోదముగా కదలజాలవు. వారికి తృప్తిజేకూరదు. అందుచే మొండిఖడ్గముల నుపయోగింపనుండిరి. సాంబ్రాణి ధూపము మిన్నున కెగయుచుండెను. ధూపముతోసహా వారి వెర్రి కేకలు మిన్నున ప్రతిధ్వనించుచుండెను. ఇప్పటికాలమున సూర్యుడు అంబరమధ్యమున తీవ్రముగ ప్రకాశించుచుండెను. అతని నేమాత్ర మీమూఢజనులు లెక్కజేయకుండిరి. వారి దేవత వారిముందు తాండవమాడుచున్నట్లు భ్రాంతిల్లుచుండిరి.

కిరాతకు డొక్కడింతలోనె, మద్యమును పూర్తిగా గ్రోలియుం
టచే, తన మొండిఖడ్గముచే గొఱ్ఱెను బలవంతముగ నఱికి
యుండెను. ఈసమయమున సౌదామిని ఆలయము సమీపము
కడకు విచ్చేసియుండెను. మూర్ఖుడాగొఱ్ఱె ప్రాణము నపహరిం
చుట కనులార గాంచినది. శరీరము కంపించినది. తీవ్రమైన జన
సమూహమున దుమికినది. ఆమె ఆవేశపూరితురాలాయెను.
సాంబ్రాణిధూపమున తన శిరమునునిండ ముంచెను. శిరోజ
ములు వ్రేలాడుచుండెను. అంతఃశక్తి భీకరముగ, గంభీరముగ
ముఖమున తాండవించుచుండెను. నేత్రములు ఎఱ్ఱనాయెను.
లోనున్న గుప్తఖడ్గమును వెలుపలకు దీసెను. ఇదియంతయు
జూచిన ఆజనుల హృదయములు తల్లడిల్లుచుండెను. వంతసిల్లు
చుండెను. వారి యఱవులు మిక్కుటమాయెను. ఆమె ఆవేశ
మును గాంచిరి. వడకుట స్మరించిరి. ఆతల్లి జెప్పబోవు సత్య
ముల విన కుతూహల పడుచుండిరి. ఏమని జెప్పనున్నది.
"ఓ. ఓ. మూఢాత్ములార ! నేనెవరో మీరింకను గుర్తిలేద.
సామాన్య మానవస్వరూపిణిగాను. నాదీనసంతానమును అప
హరించుచున్నారు, నాబొమ్మను గ్రుద్దుచున్నారు. అందు
వల్లనే మీ ప్రాణముల భీకరముగ నపహరించు చుంటిని.
మీయందు గలమురికిని పారద్రోలలేక నన్ను కారణముగొని
నాసత్సంతానమును భీకరముగ హత్యలగావించు చుంటిరా! మీ
యూగడమిక సాగనేరదు. మిమ్ముల—మీజాతిని నిర్దయతో
నాశన మొనరించెదను. నేను శక్తినే; అంతఃశక్తిని—హానిలయ

ము మీహృదయాంతరాళములు—నన్ను ప్రేమచే కొలువుడి. నా సంతానమును ప్రేమించుడి—మిమ్ము ప్రేమించెదను. విజృంభించెదను. మీకార్యముల నెఱవేర్చెదను. నన్ను నమ్ముడి. ఈ సందోహమెల్ల భగ్నమగుగాక యనిన మందును. అంతటి సంభూతి నాయందుగలదు. నాపలుకుల ఆలకించువారిని సంబాళించెదను. సంక్షోభమువలదు. వలదు. ప్రేమను మాధుర్యముగా గ్రోలుడి. ఓ. ఓ. నాశరీరము భగ్నమందుచున్నది. శాపము హెచ్చుచున్నది. మీశరీరములనిండుగ పాపము నిలుకడ జేసికయున్నది. నరకమునకు మిమ్ము గొనిపోవనున్నది. పశ్చాత్తాపమును బొందుచుంటిరా? నూత్న హృదయముల నిర్మించుకొనుడి. నూత్నజన్మల బొందుడు. వాటివలె మీరొకపరి బాధజెందుడు. అప్పుడు, సత్యముగా భగవంతుని కరుణారసము మీపై వెల్లివిరియగలదు. ఏమందురు. మీకుదేవతను. ఉద్ధరించి వచ్చితిని. తరుణమును పీడకుడి. మీపాప నివారణార్థమై మీయీక్షణభంగురమైన తనువుల యీ నాఖడ్గమున కిండ్రు. స్వర్గలోకముల జూరగొనుడి. వృద్ధులు, బాలులు, స్త్రీలు ఝుడియుచుంటిరా? అగునగును. మీకింకను కర్మపరిపాకము కాలేదు. అదిగో పర్వతములవోలె పెరుగుచున్నది. నామాటలవిని భీతిసందకుడి. ఇది ముమ్మాటికి సత్యములు. ఓ యువకులారా! నూత్నయుగసృష్టికర్తలారా! ఘోర రక్తనాళములందు వెచ్చనిరక్తము ప్రవహించుటలేద. విశ్వమయుని శృంగారవనములో మీరు వృక్షములవోలె ప్రకాశించ

నోపరా! విశ్వమయుని లీలలందు పాల్గొని అతని మెప్పిదముల బొంద యిచ్ఛగింపరా! నావాక్కుల త్రోసివేయువారిని పీడింతును. సత్యము. సత్యము. " జనసమూహమంతయు గడగడ వణకిపోయినది. వారిమనస్సులు తాపుల్లప్పెను. ఒకరిముఖములనొకరు జూచుకొనుచుండిరి. వృద్ధులు—బాలులు ఆపె ముఖమునుజూడ—వాక్యములవిన—భీతిల్లి ప్రక్కకుదిగియుండిరి. ఎవరిముఖములజూచిన ఏమని వ్రాకుచ్చునోయని భీతిలుచుండిరి. ఆజనసమూహములో ఒకవీరుడు లెగచెను. అతనినామము వీరుడె " తల్లీ మాయందు నీకింతే ఆగ్రహమ్మువలదు. ఇదివఱకెవ్వరో తప్పిదములజేసి యుంటిమి. క్షమియింపుము. మేము ధర్మశాస్త్రముల చదువలేద. జననీ—నీవెమాధర్మశాస్త్రము. నీదువాక్కులె సత్యములు. ఇవిగో శరీరములు. నీయిచ్ఛవచ్చు రీతినిజేయుము. ఏనాడు నీవీపర్వతప్రాంతముల గ్రుమ్మరుటగాంచియుంటిమో? ఆనాడె మాతల్లివి, మాయిష్టదైవమని తలంచితిమి. అని గంభీరముగ పలుకుచు సౌదామినికడకు వచ్చినిలచెను. "ఓహో! నాప్రియమైన పుత్రుడవు సత్యముగ నీవె. నీతనువు నేటితో సంచరించు శక్తిలేకున్నను, నీఆత్మ నిరాటంకముగ ప్రతిమానవుని హృదయాంతరాళములందు సంచరింప గలదు. రమ్మ. రమ్మ." అనుచు సౌదామిని పలికెను. ఈవాక్యములు వీరుని హృదయమును మఱింత ఉత్సాహపూరితముగ జేసివైచెను. ఆలయు గర్భగోళమున కావీరుని గొంపోయెను.

జనుల హృదయములు తల్లడిల్లుచుండెను. ఇదియేమి వింత. ఇట్టిదెన్నడు గాంచమేయని విచారపడువారు, పశ్చాత్తాప పడువారు, సంతసపడువారు, గర్భగోళమును వీరునితో సౌదామిని ప్రవేశించెను. ద్వారముల బిగించెను. జీవమును గోల్పోయిన, మొదటిపతి హత్యగావింపబడిన, గొత్తిగలదు. గర్భగోళము నుండి వెలుపలకు అడుగుభాగమున గోడక్రిందగ నొకరంధ్రముగలదు. ఆరంధ్రముకడ మృతకళేబరమున సౌదామిని తన ఖడ్గముచే, ప్రతిధ్వనిల్లునట్లుగా, నరకెను. రక్తము, విరివిగ గోడరంధ్రముగుండా బయలుకు ప్రవహింపజొచ్చెను. వీరుని, ధీరుని, మాత, దేవి. విగ్రహము చాటున దాచియుంచెను. ఆఖడ్గధ్వనిని బయటనున్న ప్రజలు—హృదయములు వ్రయ్యలగునట్లుగా వినిరి. నేత్రము లూడిపడునట్లు రక్తమును గాంచిరి. చేయునదికేమి. వృద్ధులు వాపోయిరి. బాలులు, భయపడిరి. యువకులు ముందుకురికిరి. "ఓతల్లీ! వీరుడు—మాసోదరుడు—ధర్మదేవతకు బలిగొనబడినాడు. మేమతని ధర్మమును అనుసరించెదము. ఇదిగో వచ్చుచున్నాము. ధర్మదేవతకు మమ్ముల్నిబలియిచ్చి మమ్ముల పాపవిముక్తుల జేయుము" అని గంభీరముగ పలికిరి. ఎంతమందిట్టి తేగమును బూనిరి. ఎంతమందియా? మూడువందల జనము. నిర్భీతితో, ముందు కురికిరి. ఒకనితరువాత నొకడు ఆలయ గర్భగోళముల కేగుచున్నాడు. మాతవడిలో బానొనుచున్నాడు. అతని పాపభారమును పశ్చాత్తాపముగా బాయుచున్నారు. ఆహా! ఏమి

వీరు ధైర్యసాహసములు. క్రూరమునకేని, సత్యమునకే
మీరలే తగుదురు. మీయందనంతమైన శక్తిగలదు. అద్దా
నిని సరిగ నడుపు నువ్యక్తి జన్మించలేదు. నేటికి మీనోము
పండినది. మీజాతి ఉద్ధరించబడనున్నది. ఆలయమునందెల్ల
పల అలజడి మొదలిడెను ఇట్టి దృశ్యము నెన్నడు కని
యెఱుగరు. ఇంతమంది వీరుల రక్తమునుదేవి గ్రోలినదని దృఢ
నమ్మకస్థులైరి. ఏమిచేయును హిరికేమియు తోపకున్నది.
ద్వారములు తెరువబడెను ఇంకేమి జరుగనున్నదోయని బయట
నున్న ప్రజలు భీతిలజొచ్చిరి. స్త్రీలు, బాలులు వెఱగ్గండి
దూరముగా నడచిరి. ఖంగున ఆకాశవాణివోలె మ్రోగ్రు
చున్నది. సౌదామినివాక్కు గంభీరవాక్కులు కురియుచున్నవి.
ఆమెను మహాశక్తి ఆవహించియున్నది. తదేకదృష్టితో జన
సమూహమెల్ల ఆమె ఆస్యమువంకనె జూచుచుండిరి. కొందరి
నేత్రకోనలనుండి దుఃఖప్రవాహము ప్రవహించుచున్నది.
గర్భగోళమునకు ప్రవేశించినవారెల్లరి ఒకరికొకరు బంధుస్వ
రూపులే. లోలోన దుఃఖించుచుండిరిగాని బిగఱగ నొక్క
రేని వాపోవ సాహసింపలేరు. వాపోవుచు ఆమె క్రోధాగ్నిలో
మగ్గిపోవలసి వచ్చునేమో! ఇట్టి చిక్కులచే వారిహృదయ
ములు దహించుచుండెను. "ఓ పిరికిపందలారా! స్వార్థపరు
లారా! మీరక్తసంబంధము నేటితో తెంచబడినది. దేవి మీ
బంధురక్తమ్మును చవిజూచినది. పొందు గృహములకే తెంచుదు
వేగమె, లేకున్నచో అతల్లి మిమ్ములను ఆహారముగా గొన

వచ్చును. సత్యము." అని సౌదామిని పలికెను. కొందరు పారిపోజొచ్చిరి. మన రక్తబంధువులై మడియగ మనము మాటుకు బ్రతికి సంతోషాతిశయముల జెందునదేమిటని అట్లె నిల్చుండిరి. తిరిగి సౌదామిని లోనకు ప్రవేశించెను. దేవి. కాళి చాటునకు వడచెను. విశాలమైన గర్భగోళము. వెనుక ప్రక్క మూడువందలుమంది దిగ్భ్రమ జెందియుండిరి. దేవికి నాలుగు శిరములుకలవు. ఆరీతివారి అంతరేంద్రియమునకు గన్పించు చుండెను. వెనుకప్రక్క గంభీరమైన ఆస్యముగలదు. ఆమె కనులనుండి వర్షధారగా అశ్రుధార ప్రవహించుచుండెను. ఆమె కౌగిట అన్యాయముగా హత్యగావింపబడిన దీనసంతతి-మూగ జాతియుండెను. క్రూరులకరవాలముల కవి మృతిబొందెను. తల్లికౌగిట నిలబడి యుండెను. వాటివంక తదేకదృష్టితో తల్లి కరుణారసము వెల్లివిరియ జూచుచుండెను. అస్పష్టమైన వాక్కు లబలుకుచుండెను. విశ్వమాతా! నీ ప్రపంచకములో మమ్ము పోషించువారు లేరు. మా రక్తమాంసాలచే కృషిసల్పించుకుని తిరిగి మా రక్తమాంసాదుల భుజించువారే? మాకిక జన్మము లెత్తించకు. క్రూరమానవుల ధాడికి తాళజాలము. ఒకరిని మేము హింసించి యుండలేదు. నిరపరాధులము. అట్టిమమ్ము కఠినకరవాలములచే నరకుచుండిరి. ఎట్టి హింసలు బెట్టినను యింతవఱకు సహించితిమి. తిరిగి వారికే ఉపకారమును జేయ సమకట్టుచుంటిమిగాని అపకారమనుమాట

మనమునందైన తలుపము. అమ్మా! స్వతంత్రురాలవు గనుక నీతో జెప్పకొనుడమైనది. నీవైనను వారలగద్దించతలుపవే. తల్లీ యని విశ్వమాతను కౌగిలించుకొనుచుండెను.

యీతీరున దీనసంతతి వాపోవుచుండెను. చూచువారి హృదయములు సరయు భాగీరథినదులు కలయురీతి విశ్వమాత కంటిధారలో కలయుచుండెను. ఆమె హృదయమునందు వీరి హృదయములు విలీనమగుచుండెను. శరీరములమఱచిరి. బుద్ధిని గోల్పోయిరి. ఆత్మను కరుణాసాగరమందు ముంచుచుండిరి. అది పవిత్రస్నానము. పశ్చాత్తాపస్నానము. వారి తప్పుల విశ్వమాత కరుణించియుండును. ఈతరుణమున. సౌదామినీ అచట కేతెంచియుండెను. ఈదృశ్యమును కనులార గాంచినది. దేవిసందేశము, అస్పష్టవాక్యముల నర్ధగంభీరమును గ్రాహ్యము జేసికొన గలిగెను. "ఓనాసోదరులారా! వీరులారా! లేలెండు మీతప్పిదముల జగజ్జనని భరింతుననుచున్నది. సైరించినది. నివ్వెఱపోవలదు. నే జెప్పుమాటల ఆజననిజెప్పు పవిత్రవాక్యములుగా గ్రహించుడి. ఈమె యందెంత భీకరముగలదో అంత కరుణారసము గలదు, దుర్మార్గుల దునుమాడ ఆమె యందు తాండవించుచున్న భీకర ముపయోగకారి కాగలదు. కరుణారసము శిష్టుల ఆదరించ ఉపయోగకారి కాగలదు. ఆతల్లి, మిమ్ము నోరులేని జీవముల బలియిమ్మని కోరుటలేదు. మీబాహ్య నేత్రములకు గాన్పించ యింకొక దేహము మీయందుగలదు. దాని నామము అహంకారము, భ్రమ,

మోహము, తెర. అద్దానిని తొలగించుడు. ఆశరీరమును ఆమెకు విందుగా దగ్ధమొనర్చుడు. కరుణయనక కాల్చుడు. అప్పుడు మీకాతల్లి ప్రత్యక్ష దేవత కాగలదు. ఏరీతిని దలచిన ఆకృతి మీకామె కాన్పించగలదు. ఆమె మూలనామము ఆత్మ. అందరియందు నిలచియున్నది. తెరను తొలగించుడు. మీకు ముఖాముఖిగ నిల్వబడగలదు. చనువుగా పలుకరించగలదు. ఆనందమనెడి ఉయ్యాలందు మిమ్మూగించగలదు. జోలపాటల పాడగలదు. మనోహరముగ ఆలకించగలరు. అద్భుతదృశ్యముల జూపగలదు. నేత్రానందముగ జూడగలరు. ప్రతిమానవుడు నామె కరుణపొందనిది ఆబంగారపు టుయ్యాలందు కూర్చుండ జాలరు. మనమీ మూఢత్వమందు క్రుంగియున్నందులకు వాపోవుచున్నది మన హృదయాంతరాళముల. విన యిచ్ఛగిం దుచో శాంతిమయులై ఆసీనులగుదు. అట్టితల్లి స్వభావ మును యీ క్రూరమానవులు యీరీతిని సృష్టించి ఘోరకార్య ముల నొనరించుచున్నారు: విశ్వమాతయొక్క భావముల విగ్రహములుగా సృష్టిసలిపిరి. ఎంతకాలమొ ఆతల్లి మనమూఢత్వ మును సహించనోపి జూడగలిగినది; చూడజాలక బుద్ధదేవుని ఆవహిం చినది. తన దివ్యసందేశమును బంపినది. ఆసందేశము తరంగ ముగా ప్రవహించినది. కాలమం దంతరించినది. తిరిగి యింకొక తరంగము సృష్టికాగలదు. ఆమూర్తికి మానవ వులు తోడుపడరు. కష్టముచే సత్యమును స్థాపించగలదు. నీ జెప్పు మంత్రోచ్ఛారణను అహర్నిశదీక్షతో సలుపుడు.”

అని మంత్రోపదేశమును సౌదామిని జేసెను. అప్పటినుం చియు ఆవీరులు సౌదామినికి అంతరంగికులై మెలంగు చుండిరి. వారిహృదయములు పవిత్రతను జెందినవి. ఆవిశ్వ మాత సందేశాకారములు వారియింద్రియములందు విలీనమంది యుండెను. యువకులు వీరు. విశ్వవనములు పుష్పములువీరు. సృష్టికర్తలు. వీరినుంచి సందేశము వీరిబంధువు లందుకొనిరి. నూత్నయుగము. నూత్నజాతి అంకురించినది. సౌదామినిచే ఆపర్వతరాజములమధ్య దేవి ఆశ్రమము కట్టబడినది. దివ్య సందేశములు నలుప్రక్కలి వ్యాపించుచుండెను. సౌదామిని చక్కనిపుష్పవనంబుల నాటినది. మంగోలియను జాతి, అడవి జాతి విద్యాశూన్యులు. విశ్వలీల ఏరీతిని జరుగుచున్నదో వారెఱుంగరు. వారిఅంతర్నేత్రములు మూయబడియుండెను. వీరిని సంస్కరింప సౌదామిని తలపెట్టెను. వీరియందు విద్యను నేర్చుకొను యిచ్ఛజనింప ప్రేరేపించెను. స్వాతంత్ర్యమన ఏమియో బోధించుచుండెను. ఆమెచే ప్రతిదివసము యీామెచే నిర్మింపబడిన ఆశ్రమమునందు పాఠశాల తెరువబడుచుండెను. రమ్యమైన హిందీభాషను వారలకు నేర్పెను. జాతినుద్ధరించు కొను వీధుల సృష్టించుచుండెను. ఆరోగ్యవిధుల విధించుచుం డెను. ఈమె సందేశమును భగవత్సందేశముగా గైకొనుచుం డిరి. మాంసాహారమును పూర్తిగా మఱచిరి. ఫల, కంద, క్షీరములమాత్రమె, సాత్విశాహారముగా గ్రోలుచుండిరి. ఆహా రము మారనది జాయుందు లీనమైన ఆత్మ మార్గనేరదని గ్ర

హించిరి. వారియాలోచనలు ఉత్కృష్ట ఆలోచనలాయెను. వ్యాయామమును అభివృద్ధి జేసికొనుచుండిరి. యిక్కాలమున అనేక వైద్యములు. ప్రతిజీవి వైద్యుడు. నిరుపయోగములు. దేవీప్రసాదములుగలవు. అవి మూలికలు. ఎవరిహస్తమందు దాగియున్నవి. అడవిజాతియనబడు వారియందు. హస్తమును కోతపాలు జేయవలసిన అవసరము లేదు. కట్లు కట్టవలసిన పని లేదు. వేష్పించువున్నెము బొందబనిలేదు. దేవీప్రసాదములు గలవు. వాటి ఆకర్షణ గలిగినజాలు. క్షణకాలమున ఎట్టి అభిఘాతముకైనను మాయమందగలవు. అట్టి దివ్యమైన ఔషధరాజములుగలవు. రక్తములోనికి విషమునెక్కించు సాహసికులప్పటి కాలమున లేరు. మానవుడు భోగలాలసుడగు కొలది కృత్రిమ వస్తువులు—సృష్టింపబడుచుండును. వాటియందు మానవుడు మరణించుచున్నాడు. పూర్వీకవస్తువు నసహ్యించుకొనుచు న్నాడు. మనసౌదామిని అట్టివైద్యమును అబుషికూటమున బడు అడవిజాతికడనుంచి నేర్చుకొననమకట్టినది. గొప్పవైద్య వేత్తలకడ శిరుదెంచుచుండును. ఆమూలాగ్రముగ వారి వైద్యమును నేర్చుకొనుచుండెను. ఆజాతిని నూతనజాతిగా నొనరించినది. నూతన ఆదేశముల నొసంగెనది. నూతన జీవనమును పూరించినది. పూర్వజీవనమును పారద్రోల గలిగెను. ఈమెను "తల్లీ" యని మాధుర్యముగ—ప్రేమపూర్వకముగ ప్రతి వాడు పిలచుచుండెను. ఆహా! ఆపదమందుమగల మాధుర్య మేమి? ప్రాణాయామము నభ్యసింప మొదలెట్టెను. భాగ్య

హము నేర్పఱచెను. ఇదిఅంతయు చక్కగ కొద్దికాలములోనే సౌదామినిచే సంస్కరింపబడెను. ఆమెహృదయము మాత్రము మాఱకున్నది. ప్రతిదివసము అరుణోదయంబును జూచునేరికి సౌదామిని హృదయము మంచుకరుగురీతి కరుగుచుండెను. లో, హృదయాంతరాళమునందు, మానవుడు జొరరాని గృహయందు సౌదామిని ఒకని విగ్రహమును పూజించుచుండెను. ఆవిగ్రహము, యీమె ప్రేమచే జీవమును పొందినది. ఈమె ప్రేమ విగ్రహమునకు పాలుకాజొచ్చెను. చైతన్యముజెంది బాల్యము ననుభవించెను. యౌవ్వనము నొందెను. ఆపె హృదయసీమయందు గంతులిడజొచ్చెను. ఆధ్వనులు ఆమె వీనులందు మాఱుమ్రోవ జొచ్చెను. ఆమె నిద్రనువిడచి చాలదినంబులాయెను. ఆహారము నేని సరిగ గ్రహించుట లేదు. ఈమెయందుగల రక్తమాంసాదులలో నున్నవాడు కాతి న్యముగా ప్రత్యహము భుజించుచుండెను. శల్యావసిష్ట సౌదామిని, ఆమె మనస్సు ఆమెచుండి• వీడిపోయినది. హృదయ నివాళిచే నడువబడుచుండెను. ఇట్టి మనోవ్యాధిచే కృసించు చున్నను ధర్మదేవతను ఆరాధించుచునే యున్నది. • ప్రతిదివసము విద్యను, శ్రద్ధతో నేర్పుచునే యుండెను. ఈపె జిక్కిపోవుట కొండజాతి జూచినది. కారణమరయ ఆత్రపడిరి. తల్లీయని సంబోధించి ఆపె క్షేమమాఱసిరి. వారే శక్తిని ధారిబోతుమనిరి. ఒకరి. శక్తిపై నాధారపడు వ్యాధియా ? •కాదు. ఏయాలోచనతో సౌదామిని యౌవనప్రదేశంబులకు రాగల్గెను.

చందు. చందు, అని రేయి స్వప్నములందు జపించుచున్నది. ఇది మోహముకాదు. పవిత్రమైన ప్రేమ. గంగాప్రవాహము. అడ్డుపెట్టువార లెవ్వరేని లేరు. ఆప్రేమకై క్షణభంగురమగు తనువును దగ్ధమొనర్చుటకేని సంసిద్ధురాలు. ప్రేమకై ఐశ్వర్యమును వలదన్నది. చిన్నతనమునుంచి అల్లారుముద్దుగా బెంచినమాతపితృల బాసినది. ప్రేమకై స్త్రీసహజ గుణమగు సిగ్గు—భీతిని బాసినది. హృదయ సీమయందు ప్రేమవృక్షము పెరుగుచున్నది. నీళ్లుబోయుచున్నది. అట్టెకాలమును బలవంతముగా నెట్టుచున్నది. ధర్మమును ముద్దిడుచున్నది. సౌదామిని నేదిదానావస్థ.

7 వ ప్రకరణము.

బ్రహ్మతేజస్సు మహాతేజస్సు. ఆమహాతేజస్సుయొక్క ప్రతిబింబములు విద్యుత్కాంతులు. వాటిని హిందూజాతి గ్రహములని వ్యవహరింతురు. అవి ఎల్లకాలమ్ము కదలుచుండ నేకవిధముల. ఏవిధమైన ఆవిద్యుద్దీపములు కదలికజెందునో ఆకాలమందు జనించుమానవుడు అట్టిజీవితాకారమును బొందు. కొన్నిజీవులు పూర్వసంస్కారమునకు తగిన జీవితాకారమును పొందుట యకాయకరుణారాశియగు మాత కరుణకు పాత్రులగుదురు. ఒకొకని యందాతల్లి ఆవహించును. ఆతల్లిమహాతేజస్వరూపిణి. ఆమె యిచ్ఛానుసారముగ మానవుని జీవితాకారములనిర్మించుచుండును. అందు క్రీడించుచుండును. ఆతల్లి కరుణాపాత్రులై మహాపురుషు లనబడుదురు. లేకున్నచో కైవల్యమందతగిన మానవులుకూడ. జననమరణములంద నవసరముండి తీరదు. ఆమె కరుణారాశిగనుక మానవజాతి నుద్ధరించ ఒకొకమానవునందు అమితముగా క్రీడించును. అవియేకాలప్రవాహికలు. ఆమె క్రీడనములై ధర్మశాస్త్రములు ధర్మశాస్త్రములు కాలగుణ్యాపంగ ఆతల్లిచే మానవునావహించి రచింపజేయించుచుండును.పవిత్రమైనహృదయఫలకమందు ధర్మవిశ్వేమాతచే చిత్రించబడి యుండును. ఆభాషను దెలసిన మానవ

డావ్వాటిని చదువగలడు. గ్రహించగలడు. వినిపించగలడు. పాటుపడగలడు. త్యాగముజూపగలడు. అపవిత్రధర్మములె జాతులసృష్టించుచుండును. ఆఫలకముపై రచించబడిన ధర్మముల నానాకపరిచదువరి గుడ్డితనముచే, అహంకారముచే చదువుటలో పొరపడవచ్చును. వారు ప్రవక్తలు. అవి అధర్మములు అట్టి గుడ్డితనముచే పఠించబడిన ధర్మములు మతమును క్రుంటి దానిగా జేయుచున్నది. సత్యమును దూరముగా జేయుచున్న మానవజాతిని మృగజాతిగా నొనర్చుచున్నది. అట్టి మతము లిప్పటికిని గలవు. పొత్తములపై రచింపబడినవి ధర్మము లెన్నటికిని గానేరవు. హృదయపరిశుద్ధతచే ధర్మములు గ్రాహ్యాములగును. పొత్తములందలి ధర్మములు కాలప్రవాహికచే మురికిగా నొనర్చబడుచుండును. ఇట్టియనేక కారణములచే మానవుని జీవితము అనేక అవస్థల బొందుచుండును. నిలకడ ఉండ నేరదు. నిలకడలేమిచేతనే చరిత్రకారుడు చరిత్రల, కవికావ్యముల రచింపగలుగుచున్నారు. అట్టి రచనలో కప్కోట అను స్థలమును ఏరుకొందము. ఆ కప్కోటయొక్క రచన ఏరీతిని గలదో కొద్దిగ తిలకింతము. కప్కోట వాగేశ్వరమున ఇరువది మైళ్లు సాధారణముగనున్నది. ఇచటి విద్య చక్కగ ప్రబలియున్నది. భాషలకు మూలమై భాషామతల్లియై వెలసిన సంస్కృతభాషను వృద్ధిరించు పూరుషులు గలరు. సంస్కృతవిద్యాలయ మొకటుండుగలదు. వీరిభాష హింది. గొర్రెలబెంచు పరిశ్రమ వీరిది.

ఇచటి గోవులు పొట్టిగా క్షీరమును హెచ్చుగా నిచ్చుచుండును. పై ప్రదేశమంతయు మంగోలియ జాతివారిది. అవలటిబెటు దేశస్థులది. కప్కోట ప్రాంతమున రామగంగానది ప్రవహించుచుండును. కప్కోటయందు చక్కగా కళాపోషణ మొనర్చ బడుచుండును. యువకులవలె యువతులును కళాపోషణ, సాహిత్యము మొదలైనవాటికి శ్రమపడుచుండురు. ఈపట్టణము బహుశృంగార వంతమైనది. కళాపోషణ కాలయమగుటచే యిచ్చట వేశ్యలు నివశించుచు వచ్చిరి. వీరిని పోషించు ధార్మికులనబడువారలు గలరు. ఆపట్టణమందు ఒక వేశ్యకన్యగలదు. ఆమె నామము చమేలీదేవి. వయస్సు పదునెనిమిది వత్సరములు మాత్రము. ఆబిడ పూర్వీకుల వృత్తి వ్యభిచారము. చమేలిదేవి సాహిత్య కళల చక్కగా నొక పండితవర్యునికడ నభ్యసించి యుండెను. ఈపె హృదయము ప్రేమసుధాతచే పూరితపూరితబడి యుండెను. విషమునింకను గ్రహించలేదు. ఈకన్య బాల్యముమండియు సుశీల, నిరాడంబరజీవి. ఈమె వసనములు పవిత్రవంతములైన ఖద్దరువస్థులు కృత్రిమాలంకారముచే శరీరసహజ సౌందర్యమును గ్లోప్పింప యిచ్చగించదు. ఆమె ముఖవికాసమును ప్రకృతిమ తల్లియే చిత్రించియుండెను. ఆపె అరచేయి ముకుళించినచో పూమొగ్గ వోలె కాంతిల్లును. ఆవ్రేలు పూరేకులవలె మృదుత్వమును చాటుచుండును. పుష్పవనమందలి పుష్పమువోలె ఆమె ముఖము వికాసవంతమై యలరుచుండును. ఆమె గండభాగ

ములపై సాంధ్య అరుణద్యుతులు నిలయము జేసికొని యుం డెనో యన భ్రమింపజేయును. అధరపల్లవము ప్రాతఃకాలపు సూర్యునిచే ముద్దిడుకొనబడగా అంతటి రక్తిమను జెందియుం డెనా యనిపించును. అదృగాస్వయానము హంసనుండి యరువు కొనెనా యనిపించును. ఇట్టి నవలావన్యనిస్తుల తేజస్వి. పూరే కులబోలిన మృదువైన వ్రేళ్ళచే ఎల్లకాలంబుల నేదేని ఒక పాత్రమును ధరించియెయుండును. నాయంసమయముల చక్కని గీతముల గాన మొనర్చుచుండును. ఈమె కులము వేశ్యకుల మైనప హృదయము వేశ్యదికాకుండెను. ఎల్లకాలములు పత్కర్మలందె తవిలియుండెను. ఇట్టి కన్య వ్యభిచారపిశాచమునకు దూరస్థురాలై పదునెనిమిదవ సంవత్సరమువఱకు వివాహ మాడకుండెను. వివాహమాడ నిచ్చగించుటలేదు. వివాహ మందలి సత్యార్థమునకు దూరస్థురాలైనది. వివాహమున కర్థము ప్రేమముడి. ఇప్పటి కర్కశకాలము వివాహమునకు మోహముడిగా మారిపోయెను. అట్టి మోహపిశాచమునకు భయమందినది. మోహము వ్యక్తిత్వము, దుఃఖదాయకము, ద్వేషకారికము, ప్రేమ ఏకత్వము. ఆనందసందాయిని, విశ్వ వలనే యుత్పత్తిగలది. మోహమూవలను విడదీయునది. మోహమున కాకారము పార్థివశరీరము. ప్రేమకాకారము పరిశుద్ధాత్మ. ఇట్టి తారతమ్యములను చమేలీదేవి గ్రహించి నది. ఆనగరమధ్యన ఆమెకొక ఉద్యానవనము. అందొకభవ నము గలదు. ఎల్లకాలము సాహిత్య, సంగీత, కళాపోషణ

లందె కాలమును ప్రొద్దుపుచ్చుచుండెడిది. ఒకనాటి సాయం
సమయమున ఉద్యానవనమునందొక వృక్షచ్ఛాయను ఆసీను
రాలై వీణను హస్తమందు ధరించి యీక్రిందిశ్లోకమును
మనోహరముగా వాయింప జొచ్చెను.

శ్లో॥ వ్యతిషజతిపదార్థానాన్తరః కోపిహేతుః।
నఖలుబహిరుపాధీన్ ప్రీతయః సంశ్రయన్తే ”

ఈశ్లోకము ఆమె కతిప్రీతివంతమైనది. ఈశ్లోకమున
కర్థమేమి. ప్రేమ బాహ్యములైన ఉపాధులయొక్క సహాయ
మునపేక్షించదు. ఏఆంతరిక శక్తివస్తువుల సంఘటనల [illegible]
జేయునో. ఇట్టి శ్లోకము హృదయారవిందముగా పఠించు
చున్నది. ఆమె జీవితమును ప్రేమనొక నధిరోహించయిచ్చ
గించుచుండెగాని మోహనొకనెక్కిముచుంగ నిచ్చగించుచుండ
లేదు. అట్టిప్రేమస్వరూపునకై ఆమె హృదయము తహతహ
పడుచుండెను. అంతిమ కులస్థుడైనను, కురూపియైనను, విద్యా
వంతుడు ప్రేమస్వరూపునె కోరియున్నది. అంతదనుక వివాహ
మాడ యిచ్చగించదు. ఆరీతిదొరకకున్నచో ఆజీవితమును
ఎందుమ్రాబిపోతె చిగుర్చనివ్వకుండ దృఢనిశ్చయురాలై
యుండెను. ఆపె విద్యాశాలను వదలి సంవత్సరముమాత్ర
మాయెను. అప్పటినుంచి ఆపెబంధువులు వివాహము జేసికొన
బలవంతపెట్టుచుండిరి. ఆడపిల్లలీవయస్సు వచ్చువఱకు వివా
హము లేకుండ నుండగూడదను పిచ్చియభిప్రాయముల [illegible]
కు ప్రత్యహము బోధించుచుండిరి. అనేకవరుల [illegible].

ధనవంతుల మాట్లాడిరి. విద్యావంతుల, సౌకుమారుల మాట్లా
డిరి. వారిపటముల యీకన్యకర్పించిరి. చమేలీదేవి వాటినన్ని
టిని వరుసనేజూచి యుండెను. వారిముఖములందు మోహ
పిశాచములు విందుయొనర్చుకొనుచుండెనని భావించెను. వారల
వివాహమాడ నొల్లదాయెను. ఈరీతిని కాలమును బలవంత
ముగా నెట్టుచుండెను. రెండవవిషయమున మనస్సునను రాని
చ్చుటలేదు. గీతమును వృత్తిఛాయనుపాడుచు అందలి గంభీ
రార్థమున హృదయారవిందముగా గ్రోలుచుండెను. ఈపె
దృశ్యములు మారెను. వాక్కు బంధించబడెను. జీవితనౌకొ
ఒంకొకదిక్కునకు మరల్పబడుచున్నట్లు హృదయమునకు తట్టెను.
జీవితమున కదొకమార్పు. వాకిటనొకవ్యక్తి నిలువబడి యుం
డెను. బోడితల. కాషాయవసనములు, హస్తములందొకచిప్ప.
ఆవ్యక్తియొక్క నేత్రద్వయము గులాబిపూవులవలె రక్తిమను
దెల్పుచు ప్రేమ సువాసనను వెదజల్లుచుండెను. ఆసువాసననే
చమేలీదేవి గ్రహించెను. హృదయమునకు బారెను. మార్పు
గలిగించెను. జీవములేని హృదయమునకు జీవముబోసెను.
చైతన్యహీనురాలైన ఆకారమునకు చైతన్యమునిచ్చెను. అట
నుండి కదిల్చెను. ఎన్నడుకన్పించని ఆమందస్మితము ఆమె పెద
వులపై నాట్యమాడెను. మందాక్షవికల ధరస్మితచంద్రికలు
గన్పించుచుండెను. ఈరపుంధ్వారములందు నించి మెల్లగా సిగ్గి
లియు-సిగ్గిలక ఆనూత్న వ్యక్తివైపుకే వచ్చుచుండెను. నూత్న
వ్యక్తి యీపె ముఖమునైనను, అతనికఠినవిరాగము, జూడ

నిచ్చుట లేదు. సహజ స్వభావమైన సిగ్గుచే చమేలీదేవి ప్రప్రథమమున నూతన్నవ్యక్తిని పలుకరించనొల్లదాయె. ప్రేమ ప్రవాహమున యీదులాడుచున్నది. ప్రేమతరంగములలో మునింగి సిగ్గును గోల్పోయినది.

"ఆర్యా తమరెవ్వరో నేదెలియనగునా"

"తల్లీ భిక్షుకు వచ్చువాడెవ్వడైన యుండునని తలంచెదరు"

చమేలీదేవి—మీరు భిక్షుకులుగాదు. సర్వత్ర తృప్తికరులని తమముఖారవిందము స్పష్టముగనే జెప్పుచున్నది. భౌతిక విషయమానసలోలురుమాత్రమె భిక్షకులు. తమరొకమాత్రము భిక్షుకులుగారు. ధార్మికులు, ప్రేమస్వభావులు, కరుణావంతులు—

భిక్షుకుడు—అమ్మ ఎంతకాలమునుండియో ఎన్నో ప్రదేశములలో ద్రిమ్మరిల్లితిని. నీవంటితల్లి కానంబడని అక్కజము.

చమేలీదేవి—ఆర్యా తమకు మించినవారల తల్లులని ధర్మమగుగాని, మావంటికన్నియల ఆరీతి పిలుచుట మీకు ధర్మముగాదు. చూడగా మీరు విద్యావంతులుగా కన్పించుచున్నారు. వయస్సునందేమి. బుద్ధికౌశలమందేమి అధికులుగా కన్పించుచున్నారు. అట్టికరి నన్ను తల్లీయని సంబోధించుట భావ్యముగాదని జెప్పసాహసించినందులకు మన్నించ వేడుచున్నాను.

భిక్షుకుడు—ఇది యేమివింత. మానేత్రముల హెచ్చు తగ్గులుగాన్పింపవు. అందఱు సమానులె. స్త్రీజాతియంతయు మాకు మాతృసమానులు. మాధర్మముల మేము గుర్తించియే మాట్లాడసాహసించినందులకు క్షమింప వేడుకొందును. భిక్షనిడుచో వేగమె వెళ్లగలవాడను.

చమేలీ—అందఱు సమానులైనచో వ్యష్టిసమష్ట్యా పాధులేల? అంద రొక్కటేయైనచో క్రియాకలాపము, కర్మకలాప మొక్కరీతిగ ఏలనడువకున్నది. తమవలె జగమెల్ల మాయయే యనుచో మానవజాతి అంకురము నింకవలసి యుండెడిది.

భిక్షు—తల్లీ! చూడజూడగ గొప్ప విద్యావంతురాలుగా నుంటివి. తత్వశాస్త్రము తెలసియుండగ వచ్చును. కాని ఆతత్వశాస్త్రము నిరుపయోగము. ఎందువల్లననగా ఆ తత్వశాస్త్రము తర్కము నాధారముగా జేసికొనియుండును సత్యమెన్నడు తర్కముపై నాధారపడదు. తర్కముచే సత్యమును తర్కించుచో, చిలుకుచో, సత్యము ఆవిరిరూపమున ఎగసిపోవును. తర్కముపై నాధారపడు తత్వశాస్త్రము ఆంగ్లేయులదే గాని మన హిందూదేశమున పనికిరాదు. తల్లీ! నీవుసెలవిచ్చినట్టులే చూతము. అంద ఱొక్కదినముననే జనించిరా? గొప్పతనము ఆత్మయందుగాని, శరీరమందుండ నేరదు. మానము-మానముని, తల్లీ హెచ్చరించి యుంటివి. బాహ్యమున మానధారులే, అంతర్యమందు వారినిబోలు క్రియాకలాపులు,

కర్మయోగులు గలరా? లోన అంతఃశక్తి గలదని వాక్కొని
యుండలేద మన పెద్దలగు ఋషిసత్తములు, ఆ అంతఃశక్తిని
మేల్కొల్పుచుండెదరు. ఆశక్తిని స్వాధీనము జేసికొందురు.
ఆశక్తిని ప్రపంచ కల్యాణమునకై అంపుచుందురు. వారు
జేయగల కార్యమును ఎంతటి మహాకర్మవీరులేని చేయజాల
రని దృఢముగా జెప్పగలను. ఆశక్తిని కొందరు మాతయని
సంబోధింతురు. ఆమె కరుణకై ఎదురు చూచుచుందురు.
ఆమహాతల్లి కొందరపుత్రుల జగమున పైకెగరవేయుచుం
డును. వారు కీర్తివంతు లగుదురు. కొందరిని ప్రేమాధిక్యముచే
ముద్దిడును. వారు కళావంతులగుదురు. కొందరిని అక్కున
ధరించి స్తన్యము నిచ్చును. వారు శక్తివంతులగుదురు. కొందఱు
రాతల్లియందు క్రీడించుచుందురు. వారు బ్రహ్మజ్ఞానులగుదురు.
ఈరీతిని ఆతల్లి కరుణారసముచే ప్రపంచకము నడుపుచున్నది.
కర్మ, కర్మనాచరించవలెనని మాబుద్ధదేవుని ఆజ్ఞ. హిందూద
దేవుడనబడు కృష్ణదేవుని ఉత్తమాజ్ఞ. ఆ కర్మయనగ నేమిటో
గ్రహించి మానవుడు కర్మ నాచరించవలెను. కర్మవలన తన
ఆత్మను తానుద్ధరించుకొనును. అంతియే గాని ప్రపంచమును
నుద్ధరించ బ్రహ్మకేని తరముకాదు. మాహృదయము నీయందు
అనంతమైన కర్మ జరుగుచునేయుండును.

చమేలీ—ఆర్యా! తమరు సెలవిచ్చిన దంతయు సత్య
మైన దయియుండవచ్చును. మీకీ ఆకారము కృత్రిమముగా
ప్రకృతి సహజమా? ఆబోడితల యేమి, ఆ కాషాయవస్త్రము.

లేమి. దేహీ యనుచు ప్రతియింటను భిక్షమెత్తు టేమి?

భిక్షు—మా బుద్ధదేవుని యాజ్ఞ. బాహ్యకర్మకలాపము నాచరించువారు మోహమునందు మునిఁగి స్వధర్మమును గోల్పోవుదురని యీరీతిని చరించ బుద్ధభగవాను డాజ్ఞయిడి యుండును.

చమేలీదేవి—బుద్ధభగవానుడు గతించి చాలకాలమైనది. ఆమహాపురుషుని సద్భావములన్నియు మకిలజేయబడినవి. బౌద్ధమతమునకు మూలము కర్మయనిగదా శాస్త్రములు జెప్పుచున్నవి. భిక్షమెత్తుకొంట కర్మమా? కర్మముయొక్క అర్థమును గోల్పోయినాధనవచ్చును. సత్యమును, ఆనందమును, చైతన్యమును పోషించునది పరికించిచూడగా కర్మయగును. నామాట ఆలకించుడి. పురుషులగు మీముందింత చనువుగా మాట్లాడుచున్నందులకు క్షమించుడి. ప్రపంచమందసత్యము ప్రబలియుండగా, అట్టి యసత్యమును భిక్షమెత్తువాడు దునుమాడగలడా? కృషీవలునియందున్న సత్యానంద, చైతన్యములు మరొకనికడగలవా? భగవతీ ఆదేశమును కృషీవలుడు గ్రహించుచున్నాడు. జగమునంతను మేపుచున్నాడు. భూదేవియొక్క చనుబాలను పితికి మానవజాతికి పోయుచున్నాడు సత్యమునకై శరీరధారణ జేయుచున్నాడు. కృషీవలుడే ఋషీవలుడు. ఉద్యోగికుద్యోగి. సన్యాసిసన్యాసి. కృషీలుడుపవిత్రవంతమైన ఆలోచనలచే హృదయమందు సత్యదేవిని పూజించుచున్నాడు. ఇతరజాతిని మేపుచున్నాడు. ఆహా ఎంతటికర్మ.

భగద్దీక్షాతిని హృదయారవిందముగా పోషించుచున్నాడు. ఎల్లకాలము కర్మగానే ఆచరించుచున్నాడు. సోమరితనమును వెడలగొట్టుచున్నాడు. సన్యాసిమతమే భారతదేశము నింత వరకు కొనితేగలిగియుండెను. మనస్సు నెవ్వడంతరింపజేసి పవిత్ర హృదయాజ్ఞక ఫలితమునువీడి కర్మనాచరించు నెవ్వండో వాడెముమ్మాటికిసన్యాసి. ఆర్యా తమరు కోపము జెందవలదు నేను స్త్రీస్వరూపినైనను అంతరాత్మయందెంతగలదో అంతయు వెలిబుచ్చు సాహసికురాలను. అహంకారమును నశింపజేయు నెవండో వాడె సన్యాసి. శ్రమయనుకొనక బౌద్ధస్వామి మరణపర్యంతరము కర్మనాచరించియుండలేదు. అతనినేత్రములఎదుట ఎన్నడేని అహింసజరిగియుండెనా ? ఆరీతిని నిజమైనబౌద్ధభిక్షు ఆచరించవలెను. అతని ఆత్మను విశ్వాత్మగా నొనరించవలెను. సోమరితనమునువీడి ఎల్లకాలము కృషీవలుడై చైతన్యము గొనితేవలెను. అందునేతానానందము పొందవలెను. కొంతకాలమున క్షేమతమేని సత్యమునకు దూరస్థులై, చైతన్యమును గోల్పోయి పిశాచరూపియైన ఉపకారము నకుబదు లపకారమునే చేయుచుండును. చైతన్యమును, కృషిని గోల్పోవువాడెన్నడు మానవుడని పిలువబడనోల్లడు. అందువల్లనే కృష్ణభగవానుడు సన్యాసికేని కర్మనువిధించెను. చైతన్యమందె ప్రేమగలదు. ప్రేమయందు సత్యానందములు ముమ్మాటికిని గలవు.

భిక్షు—అమ్మా! తమరు సెలవిచ్చిన సందేశమును హృదయపూర్వకముగా అందుకొనుచున్నాను. నేటినుండియు కర్మ నాచరింతును. భిక్షనిడి త్వరితముగా నన్నంపుడీ.

చమేలీ—అదియేమి వెంట, వెంటనే అమ్మాయని నన్ను వ్యవహరింతురు. అర్థములేని వాక్యముల నాడనేల? సర్వ మానవజాతికి అమ్మయనబడు వస్తువు వేరగలదు. ఆమహా తల్లి స్త్రీలకు—పురుషులకు—బాలులకు—వృద్ధులకు, పవిత్రవంతమగు మాత యగును' అమ్మాయని నన్ను వ్యవహరించ జనదు. నేటినుండి తమరు కర్మకలాపమున దిగుదుమనని యనుట నాకెంతయే సంతోషజనకముగా నున్నది. కర్మకలాపులకు బాహ్యవేషములతో పనిలేదు. వారిది నిరాడంబర జీవితము. ఆలోచనలు మహోత్కృష్టములు. బౌద్ధభిక్షులందు చైతన్యము లేకుంటచే ఒకరి నాకర్షించుకొన జాలకుండిరి. కళా విహీనమైనది. హిందూమత సన్యాసుల జూడుడీ, వారి ముఖారవిందము, సత్యానంద—చైతన్యముచే ఫాలుకారుచుండును. కాని మీయందొక విధమైన, ఎవరియందు కన్పించని చైతన్యము కన్పించుచున్నది. అందుల కబ్బుర మందుచుంటిని. నేటినుండి కర్మ నాచరింతు మంటిరిగదా? కర్మనాచరించుటకు మీకొక సహచారిణి అవసరముండునని నావంటి కన్య తలంచుచున్నందులకు మన్నింప వేడుచున్నాను.

భిక్షు హృదయము తల్లడిల్లెను. ముఖారవిందమందు కన్పించు చైతన్యము కళావిహీనతను జెందెను.

భిక్షు—ఏమి కఠినవచనము, యిదిగో నేను వెళ్లుచున్న వాడను.

అని ద్వారమునుంచి పాదమును కదిలించును. చమేలీ దేవి ప్రేమ ప్రవాహముచే నతని నడ్డగించును.

చమేలీ—మీహృదయము యింతటి కఠినహృదయముని యింతకు తలుపనైతిని. గృహస్థాశ్రమము చెడ్డయని తలంతురా? బ్రహ్మచర్యాశ్రమమునందే ముక్తిదొరక నేరదా? ఇదియేమి బౌద్ధమత మూఢనమ్మకము, బౌద్ధసన్యాసులు ముక్తిజెందునది. ప్రపంచమంతా జన్మనందునది. గృహస్థులు; స్త్రీల విషయమేమి? ఈశ్వరుడు కరుణారాశియందురే? తన పుత్రులపై యింతటి కఠినవిధాన మవలంబించునా? ప్రపంచ మంతయు సన్యాసమును బూనుచో చైతన్యహీనమైన వల్ల కాటివలె నుండును. భీకరస్వరూపమును జెందును. ప్రేమ నశించును. ఆనందము కన్పించదు. మీ యిచ్చవచ్చినరీతియే నడచుకొందురుగాక? ఒక్కమాట. నాలకించుడు ఆ వేషము నేని మూర్ఛజాలరా? నేనింత చనువుబూని జెప్పుచున్నందులకు క్షమింపుడు. అప్రయత్నముగా, అకస్మాత్తుగా ప్రేమవిద్యుత్కాంతి ఆర్యుల హృదయమందు జొచ్చినది. స్వతంత్రను బూనినది. ఈశ్వరుడు తన ఆనందమునకై కర్మనాచరించు చున్నాడు. ఆచరించియు ఆచరించనివాడగుచున్నాడు. యిచ్చ లేకయు ఇచ్ఛనుగలిగి సృష్టిస్థితిలయకారకుడగుచున్నాడు. అల్లాగుననే మానవుడు ఈశ్వరానందమునకై కర్మనాచరించ

వలయు. కర్మయందు ఈశ్వరుని ఆనందముగలదు. ఇచ్ఛలేక యుయిచ్ఛనుగలిగి ఎవ్వాడు ఈశ్వరునివలె కర్మనాచరించు చున్నాడో వాడు భగవత్సమానుడగుచున్నాడు. మీరు కర్మ నాచరింతునని నందులకు నానంతసము నిదివఱకె తెలిపియుంటిని. కర్మనాచరించునధికారము గలదని ఆకారము చాటవలెను. తమరు మీసముల గోల్పోయినారు. కర్మనాచరించశక్తిపరులు గారని విూసము లేమిచాటుచున్నది. శరీరమునందు శక్తియును మడించ యౌవ్వనరాజ్యముసొంది కర్మనాచరించునంతటిశక్తి వంతులని మీసములు చాటును. అందుచే మీరు మీసముల పెంచవలెను. యింకొకముఖ్య విషయము, మీసముల క్షత్రియకులోత్తములు గౌరవించుట వినియేయుందురు. క్షత్రియ కులము కర్మనాచరించుటను ముఖ్యధర్మముగా గ్రహించినది. అందుచే మీసముల బొందియుండిరి. క్షత్రియులు మీసముల నేగతి ఆదరించియుండిరో అదేగతి ఋషికులము గడ్డమును సన్మానించియున్నవారు. ఇప్పటికద్దానిని వీడకున్నరు. ఋషులు రాజులకు, చక్రవర్తులకు, గృహస్థులకు, సన్యాసులకు గురులు. వారు జెప్పురీతి ప్రపంచకము నడువవలసి యుండును. శక్తి వారియాధీనము. భవిష్యత్తు వారు దెలసియుందురు. శాస్త్రములసృష్టింతురు. ఆలోచనాపరులు. వారిశాస్త్రాధారముననే ప్రపంచకమునడువచున్నది. అట్టిమహాపురుషులు గడ్డముల నేల ధరించిరి. ఆఋషిసత్తములు గృహస్థులు. అట్టి మహాపురుషులు గృహస్థులేల గావలసివచ్చె. గడ్డమునకర్థమేమి ? దురభిప్రాయ

మును బొందనివాడెల్ల బ్రహ్మచారి. సదాచారి బ్రహ్మచారి. ధర్మవేత్త బ్రహ్మచారి. వివాహములేకుంటచే బ్రహ్మచారి కానేరడు. వారు గృహస్థులైనను బ్రహ్మచర్యమును గాపాడుకొనిరి. బ్రహ్మచర్యము శక్తికిమూలము. చైతన్యమునకు శిరము. బ్రహ్మచర్యావలంబులకు కొన్నిధర్మములు గలవు. అందుగడ్డమును బెంచుట అత్యుత్తమధర్మము. శరీరమందిమిడియున్న చైతన్యమంతయు రోమకూపములద్వార పైకెగసిపోవుచుండును. అప్పుడుమానవుడు కామప్రేరితుడగుచున్నాడు. అట్టుల గాకుండుటకై ఋషిసత్తములు గడ్డములబెంచి బ్రహ్మచర్యావలంబకులైరి. జీవము గడ్డముంటచే ఊర్ధ్వగతిని బొందును. మెదడును పోషించును. అమితమైన శక్తితోగూడిన ఉత్కృష్టాలోచనల గల్గించును. కనుక సదాచారునకు గడ్డముండుట శ్రేయస్కరమని తలంచుచున్నాను. స్త్రీనైమీకింతకుజెప్పినందులకు క్షమింపుడు. నాయందెట్టి ఆగ్రహమును బూనకుందురుగాక.

భిక్షు—నాజీవితమందెన్నడు నేర్వని గొప్పపాఠము నేడు నీకడ నేర్చుకొనియుంటిని. నేటినుంచి మీసము, గడ్డములు మన సంతతిలో సదాచారులు ధరించినరీతి ధరించెదను. ఇకసెలవా ?

చమేలీ—తమవంటి అధ్యాత్మికవీరులకు, వేశ్యకులజుల గృహములలో నివశించువారు సెలవొసంగ నర్హులా ?

భిక్షు—అర్హతకు ! తల్లీ, బుద్ధిమూలముగాని కులము మూలమగునా ?

చమేలీ—తల్లియని సంబోధించుటేమి ?

భిక్షు—అమ్మా, మాతా, జననీ యని ముమ్మారు మన సార సంబోధింతును. చూడఁజూడ నీముఖారవిందము క్షత్రియ కన్యను బోలియున్నవి. కాని వేశ్యాసహవాస దోషముచేతనో, ఎందువల్లనో తమవంటి కన్యలకిట్టి గుణములబ్బుట హాశ్చర్య జనకము.

చమేలీ—అయ్యా ! నాహృదయమును త్రవ్వకుడి ఊష్మరక్తము విరివిగాఁ నన్ను ముంచివేయగలదు.

భిక్షు—తల్లీ ! ఏమటులనెదవు. ఆ, ఆ, వాపోయెదేల ?

చమేలీ—అయ్యా ! మీకనేక నమస్కారములు విధి నన్నేల-సృష్టించెనో తెలియకున్నది. నాజీవితమువంటి దుర్భాగ్య జీవితము ముల్లోకములందు లేదనియే తలంచెదను:

భిక్షు—తల్లీ ! ప్రతిజీవి జీవితమటులనే పరిణమించు చుండును. కష్టములెల్ల ఒక్కరీతిగా నుండనేరవు. కష్టసుఖముల భగవానుడు హస్తమందు లిఖించియే భూలోకమున కనుపు చున్నాడు.

చమేలీ—అయ్యా ! భగవానుడంతటి కృపారస పాత్రుడా ? ఎవరిజ్జీవిత పరిణామమును వారి హస్తములందు రేఖరూపేన లిఖించి యుండునా ?

భిక్షు—సత్యముగ-

చమేలీ—అయ్యా ! ఆలాగునేని నిదర్శనములేనిదే నిట్టి విషయ్యమును నే సత్యమని నమ్మజాలను.

భిక్షు—ఆలాగు నేనీ, హస్తము నిటు జూపుడీ.

అని హస్తమును చక్కగా పరికించును. దిగ్భ్రమ కొందును.

చమేలీ—అది యేమి.

భిక్షు—తల్లీ ఏమని జెప్పవలెను. చెప్పరాని మాటల యాలకించుము. ఇట్టిహస్తము నేనింతకు జూడలేదు. నీది వేశ్యకులమని నేనెన్నటికి నమ్మజాలను. నీవొక క్షత్రియ కన్యవై యుందువు. తల్లీ. తల్లీ. యిది యేమి, నీకు వివాహమైనదా ?

చమేలీదేవి హృదయసరస్సును ఆభిక్షు వాక్యములు తుపానై కదలింపజొచ్చెను. ఆతుపానులో చమేలీదేవి మరణించెను. కెవ్వని కేకవైచెను. వెనుకటి జీవితమంతయు నేత్రములెదుట తాండవ మాడజొచ్చెను. హృదయమ్పెను. శ్వాస క్షీణించెను. వాక్కుబంధించెను. బౌద్ధభిక్షు విస్మయమందెను ముప్పెద్దియె మూడునేమోనని భీతిల్లెను. ఆశ్రమాభిముఖుడై వెడలెను.

కొంత తడవకు చమేలీదేవి మేల్కాంచెను. శిరః నేప్పల్లియే యుండెను.

చమేలీ—"అయ్యా! మీరు దేవతలా? లేకున్న జీవిత వస్థల చక్కగ దెలుపగలవాడు భువినిగలడే. యోగిపుంగవ కాలము నధీనముజేసికొని భూతవర్తమాన. భవిష్యత్తుల జెప్ప గల సిద్ధపురుషుల పెద్దలు జెప్పెదరు. శాస్త్రములు కూ

చున్నవి. వాయువేష్ఠనుగాంచి కనికరించి గగనమార్గమునుండి యీనరలోకమున కేతెంచితిరా? సామాన్య మానవులుగ నెంచి యేమేమియు బోధజేయ సమకట్టినందులకు నాపై గినిసి మాట్లాడ నిచ్ఛగించరా" అనిజెప్పి శిరమును పైకెత్తిజూచెను. భిక్షు అచ్చోటెె గలడని తలంచి చమేలీదేవి మాట్లాడియుండెను. కాని బౌద్ధభిక్షు వెడలియుండెను. బౌద్ధభిక్షుచట లేమికి చమేలీదేవి మరింత దుఃఖించెను. జరిగిన విషమావస్థను ఆసిద్ధపురుషుడు వచించియుండెను. భవిష్యత్తును జెప్పెననియు, ఇందేమియై జీవితమునకో అసగలదేమో విన కుతూలయై యుండెను. కాని సిద్ధపురుషుడ వచ్చినదారిన వెడలియుండెనని దలచియుండెను. తన భవిష్యత్తు కంటకమయముగా నుంటచే ఆసిద్ధపురుషుడు వాటినెల్లజెప్పి తన మనస్సును నొప్పించ నెంచమి విడలియుండెనని చమేలిదేవి తలంచెను. హృదయసీమయందు గారుమబ్బులు గమ్మి ఝంఝూమారుతముగ వర్షింప సాగియుండెను. ఆపె నేత్రములు గనిపించుటలేదు. మనోవీధి యంతయు ధూమముచే గప్పబడియుండెను. దారి గన్పించుటలేదు. ఆపె శిరోజములన్నియు ముడివీడియుండెను. బొమ్మ ప్రందన మందుచుండెను. ఇంతకుముందు తానధివసించియున్న వృక్షఛాయకడకు తడబడు పదములతో వెడలియుండెను. పుష్ప వృక్షముకడనున్న తన వీణను అందుకొనెను. సర్వజనులకు గలుగా గన్పించు దినము ఆ చమేలీదేవికి రేయిగానుండెను. మెల్లన సోపానములనుంచి గృహములోనికు జొచ్చెను. ఆరేయి

యెల్ల నిద్ర లేదు. ఆభిక్షుదృశ్యమే నేత్రములముందు గనిపించుచుండెను. "వివాహ" మను కఠినవాక్యే కర్ణములందు మాఱుమ్రోగుచుండెను. దైవవిధిని తప్పించ మానవుని వశము కాదుగదా యని హృదయ దౌర్బల్యము పీడెను. కాని మన్న. భవిష్యత్తును ధైర్యముతో ఎదుర్చగుతూహలయై యుండ జొచ్చెను.

ప్రాతఃకాలమునందలి ఉషఃకాంతయందు ఆసలీను నట్లుగా చమేలీదేవికి వివరము తెలియని వెత్తి ఆనందయించ మొదలెట్టెను. నిన్నటిదినమున జూచిన బౌద్ధభిక్షుని మరల జూడ గుతూహలపడుచుండెను. ఏవిధముననేని అతని దర్శించవలెనని యే పట్టుదల బూనెను. ఏలంతపట్టుదల! ఏలనా! ఎన్నడో ఆభిక్షువొసలందు దాగియున్న పురాతనకాంతిని జూచినట్లు హృదికి గట్టిగతట్టుచుండెను. అప్రయత్నముగా అతనిపైకి చమేలీదేవి పవిత్రమైన ప్రేమననువుచుండెను. ఆబౌద్ధభిక్షు నివశించుస్థలమెద్దియో! అతను తిరిగినేడును భిక్షకై వచ్చునా? వచ్చుచో భిక్షకు గుప్పెడు ధాన్యము నిడుదునా? గుప్పెడుధాన్యము నిడుచో నాహృదయమందభిఘాత మేర్పడునే? ఆవ్యక్తియందు నాబాహ్యనేత్రములకు కనిపించని వస్తువెద్దియొ నిలుకడజేసికొనియున్నది. ఆవస్తువునన్ను పీడించుచున్నది. అతనివైపుకె లాగుచున్నది. అబ్బ. ఈ ప్రేమయెట్టిది పవిత్ర ప్రేమసుమా? నాజీవితకాలమందు నాకునేడెన్నడు బొందనినొకవిధమైన సంతోషము. నారక్తనాళములందు ప్రవ

హించుచున్నది. ఎంతటిపాపిని. నిన్నటిదివసమున ఎంతయోకా లము నాగృహద్వారముకడనిలచె. నాగృహమా? ఎంతటిపిచ్చి దానను. ఈగృహద్వారమున నిలచె. ప్రసంగించె. ఎందుకై? భిక్షకై? కాదు. కాదు. భిక్షకైననో భిక్షుపొందకే నేనస్ప్రా హాలో నుండగా వెడలసాహసించునా? బాహ్యమున గాన్పిం చని వస్తువెద్దియొ నన్ను పీడించుచుండెనో, సోదరభావమున ఆ. ఆ. సోదరభావమున. ఏమి. నాకు సోదరులెవ్వరు. ఏమినాపిచ్ఛ యూహలు. భిక్షునిడకుంటె నేమిటది? భిక్షుకుడైనచో యీ గృహమూగడభిక్ష నడుగుట వృధాప్రయాసయని నేడు రాకుండు నేమొ? ఏమిభిక్ష? నాహృదయమునీయుదును పండెడుబంగారు పంటకు. బంగారుధాన్యములకు. ఆహా! ఈశ్వరా! ఏమి నీ విచిత్రము. ఏడియాభిక్షుకుడు నేడువచ్చుచో, భిక్షనడుగుచో ఏమియువ్వగలదానను. ఇవ్వగలదానను. ఆసత్పురుషునికి, సిద్ధ పురుషునకు, సోదరసమానునకు, ఏమి—సోదరసమానునకని అప్రయత్నముగ వచ్చుచున్నది: లోనెవ్వరో యుండి యీ రీతిని పలికించుచుండిరా! ఎవరైనను కానిండు. సోదరుడా? అని పిలచుకొనుభాగ్యము గోల్పోతి చిన్నతనమునే. నాకీ జగమున సోదరులులేరు. నేను సోదరినిగాను. కాకుకాని ఆ భిక్షుకుడు నేడువచ్చిచో ఏమియిత్తును. ఇత్తునీకంఠహారమును. కంఠహారముచు గైకొనునా? గైకొనకేమిఁతెయ్యు. అని చమేలీ దేవి అనేకవిధములు తలంచుచుండెను. ఆహాభిక్షు. భిక్షు కల్పించవా! స్థలమహాత్మ్యమని పెద్దలు వాక్రుందురా!

నిన్నటిదినమున గృహద్వారమున నుండ ఆమహానుభావుడు కనిపించెను. నేను ఆదిక్కునకే పోయి జూచెదను. నాభాగ్యము, నాఅదృష్టమును పరీక్షజేసి చూతునుగాక. యని చమేలీదేవి ఆసతో ద్వారముకడ కేగెను. నలుదిక్కుల పరికింపసాగెను. మానవుని యాహారరీతి కార్యములు సానుకూలములగుచో విశ్వనాటక మిదివఱలోనె పూర్తియై యుండెడిది. పవిత్రప్రేమకై మానవుడెన్నియో కష్టముల నోర్చునుగదా ? అర్ధఘంట—కాదు—ఘంట—కాలము చమేలీదేవి ఆశతో నిలబడి అత్యాశతో చూడదొడగెను. భిక్షుకులు మోదు. భిక్షులేదు. నిరాశజెందెను. భోజనవేళ మించెను. క్షుధను తీర్చుకొందమని గృహములోనకు వెడలనుండెను. ఇంతలో ఆమె వెనుక ఏదియో అలజడి, ఏమది ! అద్ది కొంటిపిల్లల వెక్కిరింతలు. ఎవరిని, భిక్షును. ఎందువలన, అతని మానమును, వేషమును జూచి వెక్కిరించుచుండిరి, పరిహాసము జేయుచుండిరి. ఇంత యువ్వనుడవయ్యు ఏదియె షరిశ్రమజేసికొనలేక ఎవరిపాదనల తిందమని తిరుగుచుంటివని యావ్వనమూర్ఖులు యనసాగిరి. పవిత్రవంతమైన సన్యాసితనమున కీగోల ! ఈ అలజడి చమేలీదేవి కర్ణములందుబడెను. విద్యుత్కాంతివోలె రక్తనాళములందొక నూత్నవికాసము పారడజొచ్చెను. వెనుకకు తిరిగి చూడ భిక్షు. చమేలీదేవి సంతోషమొనగూడెను పలుకరించ బిడియమందెను. నూత్నపురుషుని చనువుగా కన్యయొకతె పిలువగూడదని భావించెను. కాని ప్రశ్నముగా తనా

దిక్కున కీడ్పుచున్న ఒకదివ్యమైన శక్తి పలుకరించు మను మండెను. పవిత్ర ప్రేమ, పలుకరించ తప్పులేదని దృఢముగా నమ్మెను. "ఓ సిద్ధపురుషులారా?" యిటురండనెను. శిర మునువంచి నడచుచున్న బౌద్ధభిక్షు చమేలీదిక్కు జూచెను. చుట్టుప్రక్కలనున్న కాకిమూక లనుమాన మందుచుండిరి. సత్యమున కెవ్వరేమితలచిన నేమి? సత్యవంతుడు—ధీరుడు ప్రపంచము నంతయు నొకమర్కటముగా రీతిగానెంచును. నేడాదిక్కు భిక్షుపోదలచలేదు గాని ఆతల్లి పిలచుటచే పోక తప్పినదిగాదు.

చమేలీ—అయ్యా! భిక్షగొనువారు నిన్నటిదినమున భిక్షను గొననందులకు గల కారణంబెద్ది?

భిక్షు—సోదరీ! మొదటిపరి భిక్షయని వేడితిని ప్రసంగవశమున నాభిక్షను మఱచియుంటివి. మావంటి విరాగులు భిక్ష నొక్కపరె యడుగుదురుగాని అనేకపర్యాయము లడుగ నిరాకరింతురు—

చమేలీ—నాతప్పును క్షమించుడి. నిన్నటితప్పును మీ కరుణచే నేడు ఒప్పుగామారునుగాక. నేనిడుభిక్షను గైకొందురా?

భిక్ష—పిడికెడు బిక్ష నిడుటందరకు విశదమేగదా? సోదరీ—

అంతట చమేలీ కంఠహారమునుదీసి పిడికెడుతో నివ్వబోవును.

భిక్షు—తల్లీ ! ఏమి యీసాహసము. రమణులకడకు రాగూడదందురు యిందులకే ! తల్లీ—నమస్కారము నే వెళ్లుచున్నాను.

చమేలీ—అయ్యా ! క్షమించుడీ, ఆగుడు. కరుణించి నావాక్కు లాలకించ వేడుకొను. ఒక్కమాట నడిగెదను. నాభిక్షను గైకొనకుందురా ? నాకేని ఒకభిక్షు యీ దీనురాలి కిత్తురా ?

భిక్షు—పరులకు సహాయముజేయుటగదా మాముఖ్య ధర్మము.

చమేలీ—అయినచో ఒక్కపరి దర్శనమివ్వగలరా !

భిక్షు—విధికృత్యము తీరున్నచో ఆలాగె నగుగాక.

చమేలీ—అయ్యా ముఖ్యవిషయమును మఱచితిని. తమరు నివశించు స్థానమెద్ది ?

భిక్షు—రాంగంగానది తీరమునందొక కుటీరమున అని భిక్షు పలుకుచు నదీతీరమునకై వెడలెను.

8 వ ప్రకరణము.

కపోతకోట ప్రాంతముననే రాంగంగానది ప్రవహించు చుండును. దాని ప్రక్కనే శృంగారవంతమైన వనమొండు గలదు. ఏమిరమణీయత. బౌద్ధభిక్షునకు గల కార్యములెవ్వి? హృదయారవిందముగా ప్రకృతి రమణీయతను భోగించుటయె. బౌద్ధభిక్షు గ్రామమందూ భిక్షను గైకొనివచ్చి, మదమాత్సర్యముల పురిగొల్పు పులుపు, కారము, నూనె మొదలైన వస్తువులఁ విడనాడి, సాత్వికాహారమును భుజించుచుండును. తియ్యని పదార్థమును ఎక్కువుగా విరాగులు ప్రేమించవలసిన బాధ్యుల గాదురు. గోధుమరొట్టె, ఆవుపాలు, ఫలములమాత్రము మనభిక్షు భుజించుచుండును. అవ్వియు ముమ్మారు కుక్షినిండ భుజించనోచుకొనలేదు. దినమున కొకేపర్యాయము. ఆహా ఏమి బుద్ధమహాదేవుడు విధించిన విధులు. ఏమికాఠిన్యము. అనవసరముగా తరుణీమనుల చెంతకు పోజనదు. గ్రామమధ్యంబున నివసించజనదు. శృంగారము బౌద్ధమతస్థులకు పనికిరాదని జెప్పుచు అన్నివిషయములు కలసివచ్చును. శృంగారము లేనిచోట ప్రేమగాని, చైతన్యముగాని, ఆనందముగాని నివశించవని జెప్పనొప్పును. సౌందర్యమే మానవునిముందునకు నడువ ప్రేరేపించుచుండును. శృంగారమునకె మానవులు జీవితముల దగ్ధముజేసికొనిరి. శృంగారము నాధారముచేసికొనియే చరి

త్రలు ఆధారపడియున్నవి. మానవుని గ్రాహ్యశక్తియందు మాత్రమే తప్పొప్పులు గలవుగాని వస్తువులందెంతమాత్రము తప్పొప్పులు లేవని తత్వశాస్త్రజ్ఞులు ఐక్యకంఠముతో నుడివి యుండిరి. భగవత్ప్రేరితులు మినహా మానవుడు సౌందర్యమును, ప్రేమనువీడి బయట నివశించలేడు. సర్వసాధారణముగా అవి ముప్పునే చేకూర్చును. అందుకై ఋషిసత్తములు తమ యౌవ్వనకాలమున శృంగార ప్రేమలకినవి రుచిజూచి తరువాయి మనస్సును భగవద్విషయమునందు అవలీలగాలయింపజేయగలిగిరి. ఇట్టి ఆధారములమీదనే నాలుగాశ్రమములేర్పడెను. ముక్తికి సహానసౌందర్యము చేదోడువాదోడుగా కదలుచుండును. ప్రేమలేనిమతము ప్రపంచకమ్మున యింతవరకు లేదు. కబీరు రచనల నొక్కవరి తలచుచో మానవుని బుద్ధివికాసము నందగలదు. బౌద్ధమతముయొక్క మూలసూత్రము ప్రేమ. సహజసౌందర్య మెచ్చోటగలదో అచ్చోట ప్రేమ మహిమ హెచ్చుగా నుండగలదు. బౌద్ధమతము సత్యమునకు—నిర్భీతిగ, జాతిమతముల విడనాడి విశ్వమును తన ఆత్మతో గౌగలించుకొను స్వభావముగలది. బౌద్ధమత వృక్షము క్షీణించగా అందలి చైతన్యము నశింపజొచ్చెను. మతము ఆకర్షణకముగా నుండుటకు బదులు, యిప్పుడిప్పుడు—భీకరముగా నుండ జొచ్చుచున్నది. అట్టి మతమును మన బౌద్ధభిక్షు అవలంబించియుండెను. మొదటగలిగిన, యౌవ్వనఉష్ణముచే—ఉత్సాహముచే ఎంత కాఠిన్య స్వరూపియైనను, బౌద్ధమతావలంబి యైనాడు.

కాని యిప్పుడిప్పుడు జూడగా, అతని ముఖమునందు నిరుత్సాహము జనించెనా యనునట్లు తోచనగుచుండెను. మన బౌద్ధభిక్షు ప్రకృతిసౌందర్యమును హెచ్చుగా ప్రేమించువాడు. మొదట బౌద్ధమతమున నిర్ణయింపబడిన ధర్మముల చొప్పునే నడువ సాగియుండెను; కాని యిప్పుడిప్పుడు తన ఆత్మ ఏరీతి అనుజ్ఞ యిచ్చునో ఆరీతిచేయ సాహసించియున్నాడు. మతము పేర మూర్ఖముగా నడువనొల్లడు. మన బౌద్ధభిక్షుని పూర్వనామమును మన మేమాత్ర మెఱుంగము. ఇప్పుడు "అశోకరాం" అని ప్రజలు వ్యవహరించుచుందురు. ఇతడు తన కుటీరమును ప్రకృతిద్వారా పొందియుండెను. ఆహా! ఏమని జెప్పవలయు! చిన్నకుటీరము. కుటీరముపై కప్పంతయు పచ్చని ఆకుచే కప్పబడియుండెను. స్త్రీధరించు, వస్త్రముపై, పుష్పజాతు లేరీతియుండునో! అదేరీతి అశోకరాముని కుటీరముపై పుష్పజాతులు అనేక విధముల వికసించి మనోహరముగ నుండెను. కుటీరముచుట్టును చక్కని పుష్పలతలు అల్లబడియుండెను. అనతిదూరముననె ఫలవృక్షములు మెండుగాగలవు. అశోకరాముని వెంట ఎల్లకాలంబున వనమృగంబులు సహజప్రేమతో వెంటాడుచుండును. అందొక లేడిపిల్లను అశోకరాము అల్లారుముద్దుగ పెంచుచుండెను. తాను భుజించు ఆహారమును ప్రప్రథమమున ఆ లేడిపిల్లకు పెట్టియే మరి భుజించుచుండెను. ఆలేడిపిల్లతో ఆటలాడుకొనుచుండును. ప్రొద్దునంతయు ఆలేడిపిల్లతోనె ప్రొద్దు బుచ్చుకొను చుండును. కాని

అశోకరాముని గోక్షీరమునకై ఒకగోవును సంపాదించి యు
న్నాడు. ఏమహానుభావుడా పున్నెమును గట్టుకొనియుండెనో?
చమేలీదేవి యిచ్చినసందేశమును చాలవఱకు అశోకరాము
ప్రేమించి యున్నాడు. అందువల్లనే కాబోలు మరుసటిదినము
నుంచి మీసములను గడ్డమును పెంచ మొదలెట్టెను. ఇదివరలో
తేజశ్శూన్యమైన ముఖమునకు నేడొక నూత్న తేజస్సు ఆవిర్భవిం
చెను. ఇతనికార్యక్రమమెద్దియో ఆలోచింతము? రేయి
యెల్లయు సోమరితనముగా మోహజనకమైన నిద్రను హెచ్చు
గాఁపొంద నిచ్చగింపడు. ఒకరాత్రి యెల్లను ఏడుఘంటలు
మాత్రమె నిద్రించుచుండును. తొమ్మిదిఘంట్లకు పరుండి
నాలుగుఘంట్లకు మేల్కాంచుచుండును. ప్రాతఃకాలకృత్య
ముల చక్కగా నెరవేర్చును. రాంగంగానదిలో పరిశుభ్రముగా
స్నానమొనర్చును. ఐదుఘంటలు మొదలు ఆరుఘంటలవఱకు
ధ్యానతత్పరుడై మనస్సును భగవత్స్వరూపమునందు లయింప
జేయును. గోక్షీరమును పితికి లేడిని గ్రోలజేయును. అందరకు
మానవజాతికి సర్వమునకు సేవకుడైన కర్మయోగికి సేవకుడేల?
అందుచే అశోకరాంతన గోవును తానె ఆవనమందు మేపుచుం
డును. మేపబోవుముందు గ్రామపర్యటనము సల్పి వచ్చుచుం
డును. ఒంటిఘంటకు గాబోలు ఆహారమును భుజించును. శరీ
రము ముక్తికివాహనముగదా? అట్టి శరీరమునకు సాయంకా
లములందు తగినంతవ్యాయామము నిచ్చుచుండును. సాయం
సమయములందు రాంగంగానది తీరమున విహారించు లేడినమే

తముగా వెళ్లుచుండును. తనఆత్మను వీచు మారుతమునందు ప్రవహించు నదియందు, ప్రకాశించు సూర్యునందు లయింపజేయును. గానము నాలకించుచుండును. ఒకనాటి సాయంసమయమున అట్టె నొక రాతిపై నదీతీరమున కూర్చుండి యుండెను. ఇతనిలేడి ప్రాణసమానము ఇరువది గజముల దూరమున నొకపొదచాటున చెల్లాటలాడుచుండెను. అశోక రాం ప్రకృతికన్యయందు ధ్యానతత్పరుడై యుండెను. ఉల్లాసమున చెల్లాటలాడు లేడిపిల్లపైకి ఒక క్రూరమృగము దుమికెను. లేప్రాయంపులేడిపిల్ల అదరెను. కెవ్వునకేకవైచెను. అశోకరాముని హృదయమున అంకుశమై నాటెను. సౌందర్యరాశినుండి కరుణాజనకమగు దృశ్యమువంకకు తనచూపును మరల్చెను. తనధర్మమందు హృదయము లయించెను. తను వును పూర్తిగా మరచెను. ప్రకృతిదేవతలెల్ల యితనిని కఠిన పరీక్షకు గురిజేసిరి. ఇతని హృదయసడలను పరికించ దలచిరి. హాశ్చర్యముగా ప్రకృతిదేవతలు తిలకించుచుండిరి. అశోక స్వార్థపరత్వమును జూపెనా? ప్రేమాతిశయమును జూపెనా? చటుకున తన ఆసీనమునుండి దుమికెను. తన ప్రేమస్వరూపమైన లేడిపిల్లకు—పొదచాటునడాగి చివ్వున దుమికిన క్రూరజంతువగు చిఱుతపులికి మధ్య, ధర్మదేవత యనబడు, నరుడు. అశోకరాం నిర్భీతితో నిలబడియుండెను. తన క్రోధమును, క్రూరమృగ మగు చిఱుతపులిపై జూపుచుండెనా? చిఱుత పులిపై జూపగలడా? జూపలేడు. తనఆత్మను, తన లేడిపిల్లను,

ఆచిఱుతపులియందు గాంచెను. చిఱుతపులి క్షుధనుదీర్చ సమకట్టెను. తన అవ్యాజానురాగమును, పవిత్రవంతమైన ప్రేమను జూపెనా? ఇదిగో లేడికై నుముకనేల! ఇంతకాలమునుంచి పెంచబడిన యీనాశరీరమును తృప్తికరముగా భక్షింపుము. అని తన లేడిపిల్లకు క్రూరమృగమగు చిఱుతపులికి మధ్య నిలచియుండెను. కంఠమును పులియెదుట నుంచెను. మానవుని సంకల్పము విధి నెఱవేరనిచ్చునా? లేదు. లేదు. ఆవలి పొదచాటున క్రూరమృగములను వేటాడుచు నరక్రూరుడొకడు క్రూరుడుగలడు. ప్రేమజనకమగు యీనాటకమును. తన క్రూరత్వముచే రద్దుజేసినాడు. ఆహా భగవానుడా! ఇట్టి సంతతిని ఏతీరున పొందియుంటివి. క్రూరుని హస్తమునందొక విల్లంబుకలదు. నిర్దాక్షిణ్యము నంతయు ఆచిఱుతపులిపై నొక్కపరి జూపించియుండెను. ఆహా! క్షుధతో పీడింపబడుచున్నది. ఎన్నిదివసములనుంచి ఆహారములేమి కృశించుచుండెనో? తన యెదుటకు భగవానుడాహారము బంపెనని సంతసిల్లుచుండెడు చిఱుతపులి, తన చావును తాగుర్తించకుండెను. భగవానుని మాయ. ఈక్రూరుడు ప్రేమస్వరూపుడగు అశోకరాముని నేత్రద్వయమునకు తగులలేదు. నేత్రద్వయమునకు నాటుచో అతని క్రూరత్వమును తన ప్రేమసాగరముచే వెళ్లదరిమియే యుండును. ఏదిలేదు. చిఱుతపులి కంఠమునందా యంకుశము నాటుకొని పోయెను. చివ్వున రుధిరము కారుచుండెను. ఆహా! మృగమా? నిన్ను నిర్దాక్షిణ్యముగా మరణింప జేయనుం

డెనా ? చేయనుండెనో ? నిన్ను రక్షించ, చికిత్సించి ఒక్క వైద్యుడేనిలేడ. ఆహా ! మానవుని ఒక్కనికి వేనకువేలు వైద్యులు వెంటుంటయేమి ; ఆ. ఆ. జీవమునకు ; దిక్కులేని జీవమునకు, లేకుంటయేమి ? పోని—ఓదార్చ తల్లిదండ్రులు—అన్నదమ్ములు—అక్కచెల్లెండ్రులేరా ? ఆహా సర్గాక్షిణ్యుడా ? ఒంటరిగా, ఆవనమ్మందు, ఆచిఱుతపులి మరణించవలసినదే ? నిరపరాధ. ఓహో ! చిఱుతపులికితోడు యీవ్యక్తి యెవరు? భిక్షు. బౌద్ధభిక్షు అశోకరాము. ఆత్మ అదృశ్యమందు విలీనమందెను. తనువుతల్లడిల్లెను, స్పృహాదప్పెను. ఆచిఱుతపులిపై పడియుండెను. రెండుహస్తములతో ఆదిక్కులేని వనమృగ రక్తకంఠమును కౌగిలించి యుండెను. మోహముగ్ధులకు స్త్రీకంఠము యీధర్మపురుషునకు కర్మవీరునకు రుధిరముకారుచున్న క్రూరమృగకంఠము కౌగిలింత కుపయోగపడుట. అతనిపాదములకడ లేడి బొబ్బలెట్టుచు పడియుండెను. చిఱుతపులినుండి స్రవించు రుధిరము అశోకరాముని కంఠమున స్రవించుచున్నట్టుండెను. నేత్రములు మూతవడియుండెను. ఆహా. ఎట్టిదృశ్యము. కరుణాజనితమగు దృశ్యము. అశోకరాము కఠినపరీక్షకు గుఱియైనాడు. గెలుపొందినాడు. ప్రకృతికన్యలు ధన్యవాదములొసంగుచున్నవి. అశోకరాము డేమాయెను. ఈమహాపురుషుని ఆత్మ ఆచిఱుతపులి ఆత్మతో. దేవలోకమున క్రీడించుచున్నది. ధరాతలంబులై కంటికికానరాని సత్యాగ్రహులిట్టివారలెందఱు గలరోగదా ? కర్మవీరులకు కర్మవీరులు కానరాట కాంతారము

లందుదాగి యుందురు. వారికర్మ మహాకర్మ. కొద్దికర్మ ఆచ
రించినను కీర్తిపురుషుడు, తన గ్రహబలిమిచే మానవజాతిక
కీర్తివంతుడుగా కన్పించును. ఎంతటిరాజయోగులు, జ్ఞాన
యోగులు, భక్తియోగులు, కర్మయోగులు, మానవజాతిక
కానరాకయే వెర్రివారివోలె గ్రుమ్మరుచున్నారు. ఆమహా
త్ములు ఆత్మసామ్రాజ్యమున కధిపతులు. వారివాక్యములు,
భగవద్వాక్యములు. అట్టి మహాపురుషులఆత్మ బలిమిచేతనే
జగము కదలగల్గుచున్నది. కఠినహృదయుడగు కిరాతకుడేమి,
చేయుచుండెను. ? ఈదృశ్యమును కనులారగాంచినాడు. అశోక
రాము మహాయోగిపుంగవుడని మనస్సున నిశ్చయించి యీ
మహాపురుషుని సమీపమునకేని రాజంకియుండెను. ఈదృశ్య
మునుగాంచిన చండకరుడు తనసహచరుడగు చందురునకు జెప్పి
జూపించ గాజోలు గ్రుంకుచుండెను. మారుతము మెల్లన
మెల్లన వీచుచు భయంకరరూపమును ధరించుచుండెను. గంగా
నది యీదృశ్యమును తిలకించలేక ఘోషపెట్టుచుండెను. ఆకా
శము బొబ్బలెట్టుచుండెను. తనభర్తచే వినినవార్తను కనులార
గాంచుదమని గాబోలు సౌదామిని అంబరవీధిని మెరయుచుం
డెను. ఒక్కపరిగ యీదృశ్యమునుగాంచలేక క్షణక్షణమునకు
ఆకాశవీధిని మెఱయుచు లోనకు జనుచుండెను. రాంగంగానది
యందు యీసమయమున ఒక ఓడ చండమారుతవేగమున
వచ్చుచుండెను. అందొకకన్య ఓడయందున్నట్లు కన్పించుచుం
డెను. ఆకన్య సౌందర్యాతిశయంబు లేమని జెప్పవలయును.

ంకను చందురుడు రానేలేదు. చందురుడు రాకున్నను ఒట్టిబోటును పోనాడి రాకాసుధాంశుని మిన్నగా ప్రకాంచుచుండెను. ఆపెనేత్రములు గొప్ప ఆసనుబూనియు స్ఫూర్తి సూచించుచుండెను. ఆ ఓడనునడుపువారు కేళీవిలాసముగనుండిరి. పల్లెటూరి పాటల పాడుకొనుచుండిరి. మన అశోకరాముని కుటీరమువంకకె ఆఓడవచ్చుచుండెడు. సమీపించుకొలది ఆకన్యయొక్క సంతోషాతిశయముల జెప్పనలవి కాదు. ఆపెప్రక్క నెవ్వరెవ్వరో ఆసీనలై యుండిరి. వారెల్లరు ఏమేమియో ప్రసంగించుచుండిరి. కొందరు పురుషులు ఓడవారి. పాటల వీనులవిందుగా వినుచుండిరి.

"శివునిశిరమందు చేరియున్నగంగ
మమ్ముద్దరించంగ మహినివ స్త్రీవా
సుళ్లు—మొసళ్ల—సూటీని—దప్పింపు
మాతల్లికరుణించి—మమురక్షింపు
ఏటేట మా బ్రతుకు—నీటిలోనిద్రించు
చల్ల చల్లనిగాలి—సాగుచుండంగ
ఆడెడి ఆటలకు—పాడెడిపాటలకు
తంతినాదించు హృద—యాంతరాళాన
జ్ఞానభాండారమని—ఖాంతిగాంచినీవు
కాలప్రవాహివై—గాసిలనేల
వఱదలవానల—వాలంగరానీకు
జోలపాటలవిని—సుక్కుచుండంగ"

పాటలతో వారిరక్తనాళములందు ప్రవహించు చైతన్యము ఉబుకెత్తుచుండెను. ముప్పదిగజముల దూరముపకై వచ్చిరి. ఓడయందున్న కన్యయొక్క హృదయము కారుమబ్బులచే క్రమ్మబడియెను. ఎవ్వరాకన్యయో పాఠకా జెప్పగలవా! చమేలీదేవి! ప్రేమసాగరమునబడి తన్మయత్వముజెంది కాం మను ఓడయందు సంచరించుచున్నది. అశోకరాముని ఆకారమే ఆపెకనుదోయి యెదుటకాన్పించుచుండగా లజ్జావిశేషంబుల వీడి యీతీరున వచ్చుచున్నది. ఆనాటినుండి యీయమకు నిద్రలేదు. ఆహారములేదు. ప్రేమకై లోలోన చింతిల్లుచున్నది. ఆప్రేమకింకను ఆకారమేర్పడలేదు. ఏదియో ప్రేమ శరీరము క్షీణింప దొడగెను. చమేలీదేవి నివశించుగృహము నందలివారెల్ల కారణము లరయుచుండిరి. డాక్టరులజూపించుచుండిరి. నాకు సరియైన వాయుభక్షణలేదు. గంగానది వాయుభక్షణజేసినగాని నావ్యాధికుదురనేరదని చమేలీదేవివచించియుండెను. ఆమెవాక్యములు దైవవాక్యములు. సత్వరమాచరణీయములు. ఆక్షణమే ఓడప్రయాణ ఆసన్నులైరి. ఓడపైని పాదమిడినదే మొదలు చమేలీదేవి వ్యాధి దూరము కాసాగెను. మనోవ్యాధిని మనసే కుదర్చవలయుగదా? ఓడకదలుకొలది చమేలీదేవి ముఖారవిందొక నూత్న తేజముదయించ మొదలెట్టెను. నదీమధ్యమమునకు ఓడ ఏగియుండెను. రాకాసుధాంశుని షోడశకళల చమేలీదేవి నతిశయించుచుండెను. ఆపెవెంట వచ్చినవారెల్లి చమేలీదేవియొక్క వ్యాధి ఎంతత్వరలో కుదిరెనని

అక్కజపడు నదీవాయుగుణంబుల వేనోళ్ల పొగడియుండిరి. అశో
కరామునిదృశ్యము ఇరువదిగజములదూరమున చమేలీదేవి కంట
యెదుటపడెను. ఆహా! ఏమనిజెప్పవలెను. వెనుకటివ్యాధి రాజా
చ్చెను. ఆకాశమునందు కారుమబ్బు అల్లుకొనియున్నట్లు ఆమె
ఆస్యమున అల్లుకొనియుండెను. అశోకరాముని కుత్తుకయందలి
రుధిరము చమేలీదేవికి కన్పించెను. చిఱుతపులి భీతిగొల్పెను.
లేడిపిల్ల జాలిగొల్పెను. చమేలీదేవి యికపైని తెప్పనెత్తజాలక
పోయెను. "ఓ-కళాసులార? ఇకను ఒక్కతెడ్డునేని కదల్ప
వలదు. ఇచటి గాలి అనారోగ్యకరముగా నున్నది. గృహాభి
ముఖులుగండి" అని చమేలీదేవి ఆదేశించియుండెను. బ్రహ్మ
వాక్కుగా ఆ కళాసులు చుక్కానిని ద్రిప్పిరి. యథారీతిగ
వ్యాధి, వ్యాధిరూపముగనె పరిణమించి యుండెను. అశోక
రాముడు స్పృహదప్పి అరఘంటకాలమై యుండును. కిరాతకుడా
గంగానదియున్న ఓడను జూచియుండెను. వాని భీతి మరింత
హెచ్చెను. అశోకరామునిని స్పృహను ఆకిరాతకుడు మరణ
ముగా వ్యాఖ్యాన మొనర్చుకొని యుండెను. ఈవ్యాఖ్యాన
మునకు కర్త. అశోకరాముని జంపిన దితడేయని భావింతురు
కళాసులని కిరాతకుడు భీతిజెంది యుండెను. ఎటులైన పారిపోద
మనియే తలంచుచుండెను. వాని అదృష్టవశమున యింతలో
నదియందు నడచుచున్న ఓడ మఱొకవైపునకు దిరుగుట తిల
కించినాడు. సంతోష మతిశయిల్లెను; కాని యీదృశ్యము
హృదయము నావేదన పరచుచుండెను. మేల్కాంచుచో,

యీమహామునిఏమని శపించునో, కోపించునో, గద్దించునో పవిత్రులగద్దింపులే ప్రభను జూపుచుండును. ఈమహామునిఁ గతించెనో చూతమని కిరాతకుడు మెల్లన చిఱుతపులికడకు వచ్చి నిలఁబడియుండెను. పాదములు తడబడుచుండెను. హృదయము తటతటలాడుచుండెను. కరుణాకరమగు సముద్రంబునఁ విలీనమందిన అశోకునిఆత్మ అప్పుడప్పుడే చలింపసాగెను. దేహము కదలసాగెను. నేత్రముల విప్పసాగెను. కిరాతకుడు వెనుకకు పాదములవేయుట జూడసాగెను. "ఓ-ఓ-ఎవరు. నీవు—"

కిరాతకుడు— "అయ్యా—మాది—యీగ్రామమే. అని కంపింపసాగెను.

అశోకరాం—గ్రామముకాదు. ఎవరునీవు

కిరా—నేను, క్రూరముగా చరించు కిరాతకుడ.

అశోక—ఓ—ఓం కిరాతకుడవా! కాదు—కాదు—దేవసమానుడవు. మమ్ము కడతేర్చవచ్చిన దైవసమానుడవు.

కిరా—క్రూరకార్యము లాచరించునేను దైవసమానుడనగుదునా?

అశోకరాం—ఓమానవుడా! నీవు నాకు దైవసమానుడవుగానే కన్పించుచున్నావు. చేసినక్రూరత నీయందావేశించిన కిరాతకత్వము నీయాత్మచేయునదికాదు. అద్దియే దైవసమానమని పలుకుచుంటిని. మరియు నీసహాయముచేనన్ను ధర్మదేవత కడకు గొంపోవగల్గితివి. నన్ను పరీక్షించవచ్చిన దేవుడవు.

కిరా__అయ్యా మీరుజెప్పుమాటలేమి తెలసుట లేదు.

అశోక__అగును మానవులభాష దేవతలకెట్లు తెలియ గలదు. కాని యీచిఱుతపులిని ఎందులకై చంపియుంటివో తెలుపగలవా!

కిరా__అయ్యా మా గ్రామము నేలెడివారొకరాజులు. ఇలాంటి జంతువుల తెమ్మంటాడు మాదొర. బహుమతు లిస్తాడు.

అశోక__మానవుడా! బహుమతులా! మీదొర నెన్నియో జంతువులావేశించి యున్నవి. వాటినిజంపుకొనలేక నిన్నీరీతిని బనిపియుండెనా! మానవుల వధించిన మరింతబహు మానమును మీదొరయివ్వజాలడా!

కిరాతు__తెలియదు బాబు.

అశోక__తెలిసియు తెలియదందువేమి? చనిపోయిన జంతువుల మీదొరకడకు గొంపోయిన లాభమేమిగలదు? బ్రతికి మానవులగొంపోవరాదా? ఇదిగో నీవెంటనేవత్తును. నన్నుబంధించిన నీయిచ్చవచ్చిన రీతిగా దీసికపొమ్ము.

కిరాతు__అయ్యా తెలిసొ తెలియకొ చంపాను. క్షమించండి.

అశోక__తెలియక చంపియుంటివా?

కిరాతు__అయ్యా మాకింతవఱకు మీవలె బోధిం చినవారులేరు, చంపమనెవారు. తెమ్మనెవారెగాని తెలిసి

నోరుగదా అరె యీలాచంపటం తప్పు అని ఒక్కరైనను మ్మ గద్దించిచెప్పారాబాబు తెలియకదుగుదు చంపితే తప్పేమి బాబయ్యా!

అశోక—ఓ విచిత్రమానవుడా! నిన్నొకండు వధింపుచో తప్పెద్దిగా తలంతువు.

కిరాతు—నన్ను ఏలచంపుతారు. అందరికి పనిపాటలు చేస్తారు ననుజంపితే ఎవరు! నా పెండ్లాము బిడ్డలు ఏడ్వరా?

అశోక—ఎల్లజీవులకంటియే. ఇప్పుడీ చిఱుతపులిని జంపితివిగదా! ఈపులి దానిబిడ్డల—తలిదండ్రులనెందర పోషింపబాధ్యులో. వారిగతియేమి. ఇంతకు కారకుడవీవగాదా! ఈపులిసంతానము కూనలు ఘోరున ఏడ్చుగదా! వాటి ఉసురంతయు నీవు—నిన్నంపిన మీదొరలు పంచుకొన సమర్థులు.

కిరాత—అయ్యా—దన్నములు మీరుజెప్పిన బోధనా హృదయమందు కలతనొందజేయుచున్నది. కాని, బాబయ్యా, మాకవ్ కోటరాజ్జను మీరెఱుగరా? మా పెద్దరాజు ముసిలోడుఅయిపోయాడు. ఇదివర కెన్ని క్రూరకార్యములు చేసినాడు. కాపులకు అప్పులుబెట్టి, దొంగనోట్ల సృష్టించి వారి కొంపదీసినాడు. మారాజు, బాబపై అంతస్థునుంచి క్రిందకు దిగనైనదిగడు. అతని యిచ్ఛయే రాజ్యమేలినదట. ఇప్పుడు నిండ ఆయనకు డెబ్బదిసంవత్సరములు వచ్చాయి. ఇప్పుడిప్పుడు వంగనామాలు పెట్టుతాడు బాబ. ఇదివర్లో—కాదు, మొన్న టివఱకు ప్రతిదినము, మాంసమునే మారణము జేసెవాడు.

బాబవారికి పాపములేదు ? ఇప్పుడన్ని మానివేస్తినంటాడు. రాజ్యాన్నపహారములతో తనకిక పనిలేదంటాడు. ఎప్పుడూ పది మందిపెద్దల దగ్గర కూర్చుండబెట్టుకొని, ఏమేమొ వేదాంతములు జెప్పుతాడు ? యోగాలట ! ఏమియోగాలో బాబయా ? ఊరుబయట పెద్దతోటలు వేసాడు. అనేకచెట్లు నాటినాడు. అక్కడట ప్రాణాన్ని బిగబట్టుతాడు. బలాత్కారముగ దేమున్ని చూస్తాడట. ఒకొకసారి బాబుచెప్పుతాడు. నేను యీ జన్మలో రాజునై పుట్టినాను. పూర్వజన్మన యోగిని. అందువలన రాజునై యీజన్మలోపుట్టాను. ఇప్పుడింక యోగీ మెక్కువచేత్తె రాజాధిరాజునై పుట్టుతానంటాడండి మావంటి సేవకులు ఆయన దర్బారుకు వెళ్లుచుంటె, అన్నివదిలినానంటాడు. కొడుకంటె హృదయాన్ని కొరుక్కతింటాడు. అయ్యా, ఆయన వేదాంతమేమొ ; బండలవేదాంతము. లోపలేంటొ ఆలోచిస్తాడు. ఆచూపుల్లోనె ద్వేషమంత కనుపరిస్తాడు. అయ్యా క్రొత్తధర్మాలు తెస్తాడు. పొత్తాలు చదువుతాడు. ఆయన అభిప్రాయములకు సరిపోయినపొత్తముల సెబాసంట్టాడు. బిచ్చగాండ్లకు బిచ్చము పెట్టకూడదనే ధర్మము, ఎందుకనియని మాబోంటివాండ్లంటె సిద్ధాంతముతెస్తాడు. మేము సంపాదించి వాండ్లకేలబెట్టవలె. వాండ్లు పాపులు ఆలాజన్మించినారు. అనుభవించవలె నంటాడు. అయ్యా మాదిగమాలల వీధిల్లొ నడువనీయడు. దేమువెంట వాండ్ల రానీయడు. వాండ్ల భక్తిరసముగ పాడనివ్వడు. దేముడు వాండ్లకేలంట్టాడు.

పూర్వము మాత్రుద్రులు మాదిగవాండ్ల కంటితో చూచినాడ
కాడు. నేడు వీండ్లకింత హోమేలనంటాడు. అయ్యా మేము
హీనజాతులమట. వేదాంతములో సమముగా జూడాలెన
టాడు. మాలవాండ్ల ద్వేషంగ చూస్తాడు. వాండ్లురాకుంటే
ఒక్కనాడు కాలముగడువదు. వేదాంతమంత మనసులో ను
దంటాడు. మనసుకుదిరితే మరణము లేదట. అయ్యా ఎప్పుడ
జోస్యులె. ఏమిచిత్రంబాబయా! ఎంతకాలము బ్రతుక
తానో చూడమంటాడిదేమిటి? తనకరిటు మంచిమాన్పుష కన
పడితె కండ్లతో నిప్పులగురిపించు?

అశో___నేను జెప్పునది సావకాసుడవై వినుము. ప్రప
చకమంతయు యిట్టి ప్రజలతోడనే కూడియున్నది. వారిభా
ములు శిప్పుచ్చుజూచుచుందురు. ఇట్టివారికివృద్ధాప్యమునవేదా
త[illegible]చ్చిన్నదనఅక్కజము కానేరదు. వారు మరణమునకు
భీతిల్లుదురు ఇట్టిజాతివారు స్వార్థపరులు. ఆత్మద్రోహులు
వారిభావములలోని ఆత్మగ్రహించుటలేదని తలతురు. ఎన్ని
యోగాభ్యాసము సంవత్సరములకొలది సల్పినను, పవిత్రహృ
దయము, శాంతి, సమత్వభావము, నిర్భీతి, మనోబలము
అహింసలేనిది ఈశ్వర సాక్షాత్కారము కాజాలదు. మ
యాత్మతో విశ్వమును కౌగిలించవలెను. మానమును బూ
వలెను. పైజాతివారి యందహంకారము మెండు. అహంకారమ
నశించనిదే మోక్షము రానేరదు. భగవంతునకు, జీవునకు
అహంకారము తెర అది తెగినగాని విశ్వసాక్షాత్కారము కా

రదు. మాలజాతియేమి తనకపకారము సల్పుజీవమందేమి తన ప్రేమస్వరూపమగు ఆత్మను గాంచవలెను. అప్పుడు ఆనందము లభించును. జీవించియు జీవించనట్లుండవలెను. అనగా ఎప్పుడు అహంకారములేక జీవత్వము నశించునో అప్పుడతడు దేవత్వమును బొందుచున్నాడు. దేవత్వమును బొందినవాని కండలు సమానములే. తన రాజ్యమంతయు పంచములు, కూలివారుల ద్వార ఏర్పడినదని గ్రహించవలెను. తానుజీవించియుంటినను మాటమరువవలెను. తనయాత్మతో విశ్వమునువలను నేయవలెను. అందుభగవంతుడు పట్టుపడవలెను. నిరాడంబరజీవనమే పవిత్రతకు మూలము. ఆత్మ సాక్షాత్కారమందలి వాడెంత మాత్రమును పల్లెత్తియేని బ్రహ్మవిద్యను గురించి చెప్పనర్హుడుకాజాలడు. ప్రపంచమంతయు మదోన్మత్తులచే మలినము కావింపబడినది. పూర్వపు ఆశయములనె [illegible]కొని కూర్చుండు మూఢులెందరో గలరు. మ్మాన...వారినుండి తప్పించుక తిరుగవలయును. ‘ సరే! నీవిష...‚ ఎవరి విషయమునో జెప్పసాగియుంటివి. నీవీ కతినవృత్తిని బూనుటేల నీవిటకు రానుండుటేల ?

కిరా—అయ్యా ! నమస్కారములు. మీయాశయమున కపకార మొనర్చినవాడనైనను, సత్పురుషులగు మీరు, సాయం దాగ్రహముబూనక సత్యమును గురించి బోధించిరి. మా ముసలిరాజు కుమారుడిపుడీ కపోతకోటను పాలించుచున్నాడు. యౌవ్వనుడు. విద్యాధికుడు. దగ్గర, దగ్గరగా

అతనిచారిత్ర మీతీరునె ఉండనోపును. ఇతని తండ్రి యోగి, ఇతడు మహాభోగి. నేనతనివిక్షనే సేవజేయుచుంటిని. మాగ్రామములో అమృతవల్లియను వేశ్యగలదు. దానింటికి కొంతకాలము క్రిందొకకన్య వచ్చియున్నది. బహుసుందరి. గుణవిశేషములం దసమాని. ఆమెను మారాజు వలచియున్నాడు; కాని బాబ— వేశ్యయైతె ఆమె మహారాజగు మారాజును వలచకుండునా? ఏమిచిత్రమో వలదనుచున్నది. ఎన్నివిధములై ఆమెను ఒప్పించమని నన్నాయుద్యోగమున నియమించినాడు. రాజాజ్ఞ, ఆమెకు ప్రియమైన వస్తువులనెన్నియో బంపును. ఆతల్లి వలదనును. హేమమును సైతము హేయముగ జూచుచున్నది. సుందరమైన—నూత్నమైన—పిట్టలబట్టి తెమ్మని మారాజాజ్ఞ. వాటినాక[illegible]కంపి జూచుచున్నాను. అందుకై నేనీవనమునకు రావల[illegible]నది. వచ్చియు పిట్టల సంపాదింపకుంటిని. సంపాదింపకుండ[illegible]పులినొకదాని జీవముల దీసితిని. బాబ మీరు జెప్పినమాట[illegible] నాగుండెజబ్బులు వ్యయ్యాలగుచున్నది. ఆపులిసంతానము వుసురునన్ను బాధించగలదని జెప్పియుంటిరే! ఇదిగో నాఖడ్గము. నాకు నేను జంపుకొని ఆపాపసంహారము జేసికుందును.

అశో— ఆగుమాగుము—ఏమినీమూర్ఖము—నీహృదయము నిశ్చయముగా మార్పుజెందినట్లున్నది. మీరాజుబాబుకు మిన్నయగుడువు వీవు. భగవానునకు—వేష—భాష—అధికారము—భాగ్యములజూచి జడచి కన్పించువాడుకాదు. వాడు పూరి

గుడిసెలందు జీవించువారల రక్షించుచుండును. ఇక మీద మనస్సునందేమి— క్రియారూపముననేమి హింసను జేయబూనకుము. సాత్వికాహారివిగమ్ము. పాపభూయిష్టమగు నీసేవకావృత్తిని వెంటనె విడనాడుము. నీదు పశ్చాత్తాపము, చిఱుతపులి నిహించిన హింసను మాపుజేయుగాత! సతతము భగవన్నామము నుచ్చరించుము. శరీరము భోగలాలసమున మునిచిన స్వధర్మమును మఱవుజెందును. కనుక యికమీద నీశరీర పోషణార్థమై భుజింతుగాక! నీయిచ్చవచ్చుచో నా ఆశ్రమమునం దుండగలవు.

ఆన్న జనసోరుడు— కాళ్లపై బడును. అయ్యా మీబోధనాహృదంతరాళమున ప్రతిధ్వనించుచున్నది. నన్ను సంసారవిముఖునిజేసివైచినది. పాపభూయిష్టమగు బానిసనై నాకిక వలదు. నేటినుండి నాకుమీరు గురువర్యులు. శిక్షించియుందు చెడ్డయందు మంచిగలదని పెద్దలు వాకొందురు. సత్యము. ఇదివరలో పరస్త్రీలను దుర్భావముగానెంచితిని. నాహృదయము నూత్నవికాశమును జెందినది. ఇప్పుడు ప్రపంచకమందున స్త్రీజాతియెల్ల నా అంతర్నేత్రమునకు మాతస్వరూపమున కానవచ్చుచున్నది. నేటితో నామాత పాదములపై మనస్సు నిల్పి ప్రమాణపూర్వకము పలికెడిదేమనగా హింసను జేయబోను. నేను బీదవాడనైనను సామ్రాజ్యాధిపత్యము వహించిన చక్రవర్తివోలె తలంచుచున్నాను. ఒకవేళ రాజునై

సింహాసనాసీనుడనగుచో జనకునివోలె బీదవారిలో బీదవానిగ నెంచుకొందుననుగాక నా కర్మ పరిపాక మందినది.

అశో—ఆనందము. నీహృదయము పవిత్రమయినది. నేటినుండి పవిత్రముగాను, నిరాడంబరముగాను, స్వార్థరాహిత్యముగాను, ప్రేమపూర్వకముగాను, జీవితమును గడుపుకొందువుగాక. నాటినుండియు ఆనందసాగరుడు. అశోకరామునితో జీవితమును గడుపుచుండెను. గృహమునకేనియు వెళ్లనోపలేదు. ప్రతిదినము ఆ గోవును చక్కగా మేపుకొని వచ్చుచుండును. అశోకరామునితోపాటుగా క్షీరమును, పండ్లను, రొట్టెనుమాత్రమే భుజించుచుండును. నాటినుండియు అతని నేత్రద్వయములందొక నూత్నవికాస మంకురించెను. అది ప్రేమాతిశయము. విశ్వప్రేమ. ఆత్మతేజస్సు. ప్రతిజీవనమునందు తిరుగునది యితని ప్రేమముఖారవిందమును గ్రోలవెంటాడుచుండును. నేత్రములకు స్త్రీజనమంతయు మాతృస్వరూపమును దాల్చియుండిరి. ఆహా ఏమిభాగ్యము. ఎన్నియోజనములు కష్టించువానికి దొరకని సత్పురుషుని సాంగత్యము మంచినడత ఒక్కపరి దొరకెను.

ప్రథమభాగము—సమాప్తము.

మోహపిశాచము.

ద్వితీయభాగము.

౧వ ప్రకరణము.

సౌదామిని విషయమేరీతి అభివృద్ధిని పొందుచుండెనో చూతము. శక్త్యాశ్రమమును సౌదామిని నిర్మించియుండెను. అందలి జనులెల్లరు మనోహరమైన, జ్ఞానోదయంబైన ఓంకార నినాదమునిచ్చు రాట్నమును ఆశ్రమవాసులెల్లరు త్రిప్పుచుందురు. చేతిపనులను వృద్ధిజేయుచుండిరి. ఖద్దరువ్యాపారము కొనసాగియుండెను. అందుచే చుట్టుప్రక్కల ప్రజలు ప్రత్తి ఉత్పత్తిని హెచ్చుజేయుచుండిరి. శంకరాచార్యులు మొదలైన వేదాంతులు; కాషాయవస్త్రధారణ సన్యాసికెటుల నిర్బంధించియుండిరో; యిక్కాలమున ఖద్దరువస్త్రమును ప్రతికర్మయోగి ధరించ నవీనమై, ఆనందదాయకమై యొ[illegible]చుండెను. సౌదామిని కర్మయోగులలో గొప్పదై రాజయోగులలో మిన్నగ నొప్పారుచుండెను. ఆమెకు ఆశ్రమమందొక ప్రత్యేకస్థలముకలదు. ఆశ్రమము—ప్రపంచవాసులు—దుర్భలుడు, రాను వీలులేనట్లుగా పర్వతశిఖరమునందు ఏర్పాటు జేయబడియుండెను. ఆశ్రమమందు నిలబడి దృక్కునిగుడించు వో ప్రకృతిసౌందర్యము నిరుపమానముగా గన్పించుచుండును. శాంతిప్రదేశము. ఆత్మతో సంభాషించుటకు వీలగు స్థలము. ఆత్మప్రదర్శనముల గాంచుటకు చక్కనిస్థలము. తనకు ప్రత్యేకముగా సౌదామిని భూగృహ మొకదానిని నిర్మించు

కొనియుండెను. ఆగృహము జ్ఞానయోగుల చిత్రపటములచే అలంకరింపబడి యుండెను. ఆమె జీవితలక్ష్యమును జేరుటకు యిందునే తగిన శక్తిని హృదయాగారమందు పూరించుకొనుచుండును. దినమునకు రెండుపర్యాయముల చొప్పున ప్రాణాయామము నభ్యసించుచుండును. ఆచిన్నవయస్సున సౌదామిని మనోబలమేమి ? ఆమెకా యోగముకొద్దికాలమునకే పట్టువడెను. కొన్నిసిద్ధులను సంపాదింపగలిగెడి సామర్థ్యతను పొందెను. ఆహా ! స్వయం సాహాయ్యమువల్లనే యీరమణి ఎంతటితపస్వినియాయెను. ఆమె ప్రాణశక్తిని కుంభించి, శంకరాచార్యులబోలె, శరీరమును విడనాడి యింకొక కళేబరము నందు ప్రవేశించు ధీరురాలాయెను. ఇట్టి వనాయాసముగ నెన్నియో జరుపుచుండును. అనాయాసముగ ఏస్థలమందు కాలమే[illegible] ప్రవహించుచున్నదియు గ్రహించుసామర్థ్యమును పొం[illegible]యెను. ఆహా ఆమె ముఖారవిందమేమి ? నూత్న వికాసమేమి [illegible]నాయాసముగా ఆకర్షించుచుండెను. ఆత్మ తేజస్సు ముఖమందు తాండవించుచుండెను. ఇక్కాలమువారి వోలె పరిశుద్ధాత్మలేకయు, బుద్ధిబలమున నుపన్యసింపసాహసించు వాగాడంబరికాదు. ఆముఖారవిందమె ఉపన్యసించుచుండెను. ఆమె చరిత్రలద్వార "భీమతాల్" అను స్థలము బహు రమణీయమైనదని చదివియుండెను. భీమతాలు అల్మోరాకు దక్షిణదిక్కున గలదు. అచటి ప్రకృతిసౌందర్య మింతంతని జెప్ప నలవికాదు. అట్టి ప్రకృతిసౌందర్యము నిరుపమానముగా

నుంటచే హిందూదేశ ప్రజలట్టి స్థలమును జూడగా నేగుచుం డురు. ఈస్థలమును మొదలుకొని యేకూర్మాంచల పర్వతములు వరుసలుదీరి ప్రయాణికులకు వచ్చుని తోరణములతో అందు పుష్పము లమర్చబడియుండగా, స్వాగమిచ్చుచుండును. వాటి ప్రక్కనే పవిత్రతోయము పారుదలజెందుచుండును. హిమము కొలదికొలదిగా నుండును. భీమతాలోక గ్రామము. రాంఘడ్ అను పట్టణమునకు ఏడుమైళ్లదూరమున విరాజిల్లుచుండును. ప్రకృతి గారాబుపుత్రిక—సౌదామిని యని యందఱెఱుంగు దురు. అందునే ప్రకృతిచే జన్యమగు పర్వతరాజములందు నివ శించుచుండెను. ఏస్థలములందు ప్రకృతీమకన్య హెచ్చుగా నలంకరించబడి యున్నదని తెలయునో! ఆప్రదేశములకు సౌదామిని వెళ్లితీరవలసినది. చరిత్రమూలమున భీమతాల్ విశేషమును చదివినదై ఆపవిత్రస్థలమునుజూడ నిశ్చయించిన దాయెను. ఈకోరిక ప్రాణయామమున మొదలుపెట్టు సమ యమున మనోరాజ్యమునందు గాఢముగ నాటుకొనియుండెను. జ్ఞానదృష్టిచే—రాంఘడ్ సమీపమున ఒక నవయువునికిడిగాంచి యుండెను. తత్క్షణమే తన నిజశరీరమును విడచి రాంఘడ్ సమీపమునయున్న కళేబరమును ప్రవేశించెను. అది మ్రుచ్చు పొద్దు. దేదీప్యమానముగ చందురుడు అంబరవీధిని విహారించు చున్నాడు. ఆసమయమున సౌదామిని ఒంటరిగా, నిర్భీతితో ప్రకృతి రమణీయమగు స్థలములన్నియు నేత్రానందముగ జూచియుండెను; ఈఆనందమునందు ఆమె హృదయమున

కొకవిధమైన అలజడికలిగెను. రోదన.ఆ ముచ్చుపొద్దున రోదని ఏమియాయని వినసాగెను. గ్రామమునుండియే ఆరోదన హృద యభేద్యముగ వినవచ్చుచుండెను. ఆరోదన చల్లగవీచు మారు తమును మరింత, శీతిలముగా మార్పుజెందజేయుచుండెను. కర్మ వీరురాలు సౌదామిని. ఈనిశీథసమయమున ఎంతటి ధైర్యో త్సాహములతో అంబరవీధిని చంద్రుడు విహరించుచుండ భూ మిని సౌదామిని విహరింపగలిగెనో-అంతటి బాధాకరమగు ఘాతుకము ఆమె హృదయము జెందియుండెను భరింపలేక పోయెను. కర్మవీరునిహృదయములన్నియు ఈశ్వరునిచే ఆతీరున నిర్మింపబడియుండును. శిలలవలె హృదయములు కాఠిన్యము గను, భ్రామరరేకులవలె మృదుత్వమును జెందియుండును. ఆరో దనము యీపె హృదయము చలింపజేసెను. ఈరోదన జేయు నది స్త్రీయని స్పష్టముగా తెలియనాయెను. పాపమెవ్వరో అనాథ. జ్ఞానిహృదయమునకు ఓంకారముఏరీతిని హృద్యమో ఆదేరీతిని కర్మవీరునిహృదయమునకు రోదన మలంకారము కర్మను ప్రేరేపించుచుండును. ఈరోదనకుకారణ మరయ సౌదా మిని త్వరితపడుచుండును. అప్పటికి షుమారు రెండుఘంటల కాలము కావచ్చును. తెల్లవారుటచో సౌదామిని పరువు నిలుప నేరదు. యిక్కట్టుల పాలుగావలసివచ్చును. ఎవరిశరీరమును దాల్చియున్నది. పరులకంట బడుచో కథానాయకుడగు ఆలోర్మరాజు మెప్పుటనే నిలువవలసివచ్చును. కథసాగనేరదు. ఇట్టి చిక్కులెన్నియో యొకవైపునగలవు. మరొకవైపు

హృదయవేదన. ఆ సుబల దీనారవము హృదయమును భేదిం
చుచున్నది. అట్టిదీనారవమునకు కారణమరయలేక సౌదామిని
భీమతార్ గ్రామములోనకు మెల్లన వెళ్లియుండెను. దివ్యాలం
కారియగు భవనము. ఆభవనగర్భమును చేదించుకొని దీనార
వము పవనునిపట్టనములింగి యున్నది. ఆభవనముచుట్టు ఉద్యా
నవనమొకటి కలదు. నిర్భీతిగా, జంకువిడచి సౌదామిని ఆ
గృహములోనకు జొచ్చియుండెను. ఏమనిచెప్పవలయు. ఆహా
ఏమిదృశ్యము. ఒకవృద్ధుడు శయ్యనుబట్టియుండెను. శల్యా
వశిష్టుడైయుండెను. మృత్యుదేవత పిలుపును ఆలకించుచు
న్నాడు. కలువరించుచున్నాడు. ఆవృద్ధునకు దేహముపై
మోహములేదు. కాని "చందూ చందు దేవి_దేవి_ఏరి_
నుపడరా_విధాతకఠినుడా" యని నేత్రములవెంట అశ్రుధార
ప్రవహించుచుండ వాపోవుచుండెను. చింతాకరమగుదృశ్యమె.
ఆవృద్ధునిముఖము పాలిపోయియుండెను. ఏదియోలక్ష్యము
కై దిగులడియున్నట్లు దెలియుచుండెను. అతనిసౌభాగ్యవతి
గాబోలు, అతనిపాదములబడి ఘోషిల్లుచున్నది. "దైవమా
మాబిడ్డలనీ పొట్టవేసికొంటివి. కంటియెదుట కాంతునేనియుం
డక దీసికవెళ్లెదవా! ప్రపంచమున ధర్మదేవతలేదా" యని
విలపించుచుండెను. ధర్మదేవతను నేనే యనునట్లు వారియెదుట
సౌదామిని నిలువబడియుండెను. మృత్యుశయ్యపై శయనించి
యున్న వృద్ధుని బంధుమిత్రులతని చుట్టుముాగిరి. కొందరువిల
పింపసాగిరి. కొందరోదార్చసాగిరి. ఆవృద్ధునినేత్రములకు వీరి

యాకారములు చలించుచుండెను. డగ్గుత్తికపడెను. క్రమేణ—శాస్త్రరీత్య—వాక్కు బుద్ధినిజేరెను; బుద్ధి ప్రాణమునుజేరెను; ప్రాణము జీవునిజేరెను; జీవుని యాత్రకు ఘంట ఘణఘణా మ్రోగుచుండెను. స్పృహ తప్పిపోయెను. కాని, అతని నేత్రములు పైకి నిగిడియుండెను. కొందరది యమకింకరుల దృశ్యమని భావించుచుండిరి. "యమకింకరులు—వచ్చిరా—భయపెట్టుచుంటిరా—తండ్రీ—ఎంతభీతిల్లుచుంటివో" యని ఆవృద్ధుని భార్య మరింతగా విలపింపసాగెను. యమకింకరులు కాదు. అతని జీవితమంతయు ఎవరిని ప్రేమస్వరూపులుగా జూచియుండెనో ఆచందు—దేవులు. వారికై జీవుడు దుఃఖించుచుండెను. లోలోన ప్రవాహము దీయుచుండెను.

సౌదామిని—అయ్యో! యీరోగి ఏవ్యాధిచే నింతవరకు బాధజెందె!

వృద్ధునిబంధువు—వ్యాధి యేమిగలదు. నంజుజూపియుండెను. ఇవ్వేళవ్యాధియా, అబ్బే మూడుసంవత్సరముల వ్యాధి.

సౌదామిని—అమ్మా! నీవెంతమాత్రము దుఃఖించవలదు. జననము మరణము. మరణము జననము. అజ్ఞానదశచే మనము వాపోదుము. మరణమందు తరువాయి జీవి అధ్యాత్మికవృద్ధి—నూతనవికాశము (Advancement) జెందును. పరిపూర్ణమందుటకు జీవికి మరణము మహోపకారి. పై అంత్యస్థితి నెట్టుచుండును. నీవేడ్చియు లాభములేదు. అతనిని కంత.

పెట్టవలదు. నేను మీకు నూతనను. నాకు కొద్దిగా వైద్యము తెలును. చికిత్స చేయుననుగుచా? భగవదనుగ్రహ మున్నచో జీవించగలడు—

వృద్ధునిభార్య—ఉపశమించి, ధర్మదేవతవీవేనా? చికిత్స, యింకెక్కడి చికిత్స క్రొత్తవైద్యమట. నీవువైద్యమట. యములు వేరె లేరు. యమకింకరులవలె వచ్చి శరీరమంతయు పొడిచిపోయిరి. అసలే మరణవేద ననుభవించువానికి సూది పోట్లు. యమకింకరులు గాకింకెవరు.

సౌదా—నేను సూదిపోట్లు పొడుచువాడకాను. ఒక్క మూలిక నాకడగలదు. ఆమూలికను అఘ్రాణింపజేతును. అది మోసమొనర్చునది కాదు. మీయిచ్ఛయున్నచో యిదిగో మూలిక. నేను నూతన్నపురుషుడ—అపరిచితుడ—గనుక పరీక్ష జేసికొనవచ్చు.

వృద్ధుబంధువులు—అయ్యా! ఇందు దోషమేమున్నది. ఆసలన్ని అడుగంటినవి. ఏలాగు మృత్యువాసన్నమై యున్నది. ఆతల్లిభాగ్యమున్నచో బ్రతుకగలడేమో. చికిత్సించిచూడుడు.

సౌదామిని సంతసించినది. ఆమె కడగలసంచి నుండొక మ్మూలికను వెలుపలకుదీసి ఐదునిమిషములమాత్రమారోగిచే ఆఘ్రాణింపజేసెను. పరివర్తనము కలిగెను. ఆశ్చర్యనిమగ్నులైరి. ఆవృద్ధుని శరీరము కదులసాగెను. ఏమేమియో ఉచ్చరించ మొదలిడెను. చందు—దేవుల జూచితినని గొణగ మొదలిడెను. రాజ్యాధిరాజులైనట్లుగ స్వప్నమందితిననెను. అందర నేకవిధ

ముల భావింపదొడగిరి. నేత్రముల నూత్న పురుషునకై మర ల్చిరి. సిద్ధపురుషుడని తలపసాగిరి. రోగియొక్క భార్య నూత్న పురుషున కెన్నియో నమస్కారముల పెట్టమొదలిడెను.

వైద్యుడు—అమ్మా! నాకు నమస్కారములిడవలదు అంతయు సర్వేశ్వరునిఆజ్ఞ. మానవుల ప్రతిభ ఎంతమాత్రము లేదు. అట్లు తలచువారు వెర్రివారు. ప్రగల్భులు. నీ పెని మిటికి ప్రస్తుతకాలమున ఎట్టిముప్పవా నేరదని నమ్ముచున్నాను. ఇతనికీవ్యాధి యేలదాపరించెనో జెప్పగలరా.

రోగిభార్య—అయ్యా ఏమనిజెప్పుదు. భగవంతుడు మాయందు ఈర్ష్యాళువై ప్రవర్తిల్లుచున్నాడు. మ్మాకొక ఆపదకాదు. తరచి తరచి మమ్ముల పరీక్షించుచున్నాడు. పరీక్షించుచుండినను మాహృదయాగ్నియందు కొద్దినీటిని శమింప చిలుకుచునే యున్నాడు. లేకున్న మృత్యువాసన్నం బైయుండియు నావతిజీవింపనేర్చునా! దైవమువవు. మాపా లిటి దేముడవును. నాయనా! నిన్నెప్పుడో చూచినట్లున్న దే. ఏమొ నాకు తెలియదుబాబు. పూర్వవృత్తాంతమును విందువా! ఆపదలనుంచికాచిన నీకు జెప్పకున్న యింకెరికి జెప్పగలను. వినుము నాయనా! మాబ్రతుకిపు డష్టకష్టములపాలైనది. ఇదివరలో మేము మనుష్యులలోతిరిగిన వారమే! నేటికి భగ వంతుడు మమ్మునలుగురిలో నగుబాటొనర్చినాడు. ఏమనిజెప్ప దును. తలచుకొనుచో గుండియలు ఝల్లుమనుచున్నవి. చండు. చండు. హా దైవమా బాబు నాకు యిద్దరుసంతా

నము. వారును లేక లేక గలిగినారు. మాయొన్నత్యమును జూడలేక భగవంతుడట ఆయిద్దరినంతానమును మాకండ్లెదుట నుంచి లేవదీసిక వెళ్లినాడు. నాటిమొదలు నేటివఱకు మా బ్రతుకు అంధకారమైనది. అయ్యో దుష్టుడు, ఆలోమరాకు రాజట. నవీనుడు మాకులగోత్రీకుడె. అయిననేమని పాపి. వాని నామమాత్రంబుననే వాక్కు పాపభూయిష్టమగును. వాడు మహారాజిని నాభర్తవలదన్నను నాఅనుంగు కూతురును ఏమనిజెప్పెదును, యిచ్చి వివాహముజేసి పాపము ఒడిగట్టు కొంటిని. నాకు జెప్పుటకు నోరాడుటలేదు. నవీనుడు.

రోగి—నవీనుడు ఆ. ఆ. వానిపేరువలదు. ఏడీ ఏడీ అబ్బ.

రోగిభార్య—అయ్యో చూచితిరా. వింటిరిగదా. వాని యాతౌరము మాకు నేటికి రావణాకారమైనది. వాని నామమును ఎత్తుట నీచమైనది. ఎట్టికార్యమునకు సాహసించెను. నాయనుంగు కూతురును అల్లారుముద్దుగా పెంచుకొంటిని. సర్వము నాకూతురుగా భావించితిని. ఆహా. అట్టికూతురును ఆనవీనుడు వివాహమాడి వలదని విడనాడెను. అబ్బా ఏమనిజెప్పను. మేము అల్లారుముద్దుగా బెంచుకొంటచే జెటకుబోయిన కందునేమొ యని తలంచి పాఠశాలలకు బంపినవారముగాము. గారాబము కష్టములపాలు జేసెను. అది యుగాక ఆడపిల్లలకు చదివేల యని దుష్టులాలను నేను పాపిని నాభర్తను మందలించితిని. ఫలితమనుభవించుచుంటిని. నవీన

ముగ విద్య నేర్చుకొనిన కన్యలు చెడుగా ప్రవర్తిల్లుచుంటిరని నా కూతురకు చదువు జెప్పించనైతిమి. చదువుకొన్నచో స్వయంవరమని కులమును తెగనాడి సిగ్గువిడనాడి ప్రేమను పోనాడి మోహపిశాచియై ఎవ్వనివరించి కులభ్రష్టత్వము తెచ్చునోయనుకొంటిని. యీరీతిజరుగున దెవ్వరెఱుంగుదురు. ఇట్టి మూఢత్వముచే యింతపాపము. ఆపిల్లకు జననీజనకులమై ఒడిగట్టుకొంటిమి. ఆహా హృదయమా. ఊరట చెందుము. ఏమి చెప్పుదును. మొట్టమొదట ఆనవీనుడే మా తల్లి అవిద్యావతియని యెఱుంగడా! వివాహమైనతరువాత అవిద్యావతియని జ్ఞాన శూన్యురాలని విడనాడెను. కంటనైనను జూడకుండెను. ఇంతభాగ్యమున్న దిగదాయని అతనికిచ్చి వివాహముజేసి యుంటిమి. మా తల్లి పట్టుదలగలది. మా తల్లికిప్పుడు పదురెండు సంవత్సరముల కూనయే. అయినను కొద్ది జ్ఞానముకలదు. అత్తవారింటికంపితిమి. యీ విషమస్థితికి నాముద్దురాలు గుఱియాయెను. పశ్చాత్తాపమును జెందెనేమొ. ఒకనాటి ముచ్చు ప్రొద్దున లేచి ఎటకో వెళ్ళియుండెను. ఆహా ఆపిన్నవయస్సున ఎటకు వెళ్ళియుండనోపును. మృత్యుముఖంబున బడియుండునేమో. ఏమి కఠినులము. విద్యజెప్పించని పాపమును జెందినవారమైనాము గదా. మాగృహంబున కేమి రాజ్యాపదా! పతిలేకున్నను భగవంతుడె పతియని కాలము బుచ్చరాదా! అటులజేసినది కాదు. ఎటకో వెళ్ళియుండెను. అయినను పిడుగువంటి వార్త వృద్ధులగు మాకర్ణములందు బడెను. ఏమని జెప్పగలము.

మా ప్రాణములు మమ్మంటి యుండలేదు. ఆహారమననేమియో ఎఱుంగము. ఇరుగుపొరుగువారు ఓదార్చియుండిరి. ఓదార్చిన నేమి! ఈవృద్ధాప్యమున దుఃఖమును భరించతరమా? అప్పటి నుండియే—నాయనా. నాపతికి రుగ్మతయేర్పడినది. సర్వాశలు ఆపిల్లనుండి మరల్చుకొంటిని. ఎన్నిఎన్ని దేశములకో వెతుక బంపితిమి. ఇంకెక్కడి కూతురు. హాకుర్రా. కుఱ్ఱడొకడు గలడు—నాయనా చెప్పమందువా. మాచరిత్ర విన సాహసింతువా? కుఱ్ఱడు, ఆకుర్రడే మాకుదిక్కని జీవములు ఎట్లెట్లో గడుపుచుంటిమి. సర్వమూ బిడ్డయేయని తలంచితిమి. వంశమును వృద్ధరించు మాతండ్రియనుకొంటిమి. ఏమిజెప్పవలయు మాయందు యమకింకరుడై ఆనవీనుడు ప్రవర్తిల్లెను. మూతిన మీసములేని పౌరుషశాలి. దొంగ- నీచుడు. నాతండ్రిని, నా సర్వస్వమును—అపహరించెను. అయ్యో మాట్లాడలేను. గుండె కొట్టుకొనుచున్నది. అదుగో, అదుగో, మాచందు. అబ్బా. పాపి నవీనుడు. వాడుమాకు జ్ఞాతియట, కూతురును నోట బెట్టుకొనెను. అంతతో సంతృప్తిజెందక, వంశోద్ధారకుని కూడ వాని నోటబెట్టుకొనెను. ఏడీ మాచందు. ఎన్నాళ్లక్రితమొ గోల్పోయితిమి. మాప్రాణముల విడిచితిమి. జీవచ్ఛవంబులవలె యింకను తిరుగాడుచున్నాము. ఈదుఃఖముతో ఆభగవానుడు ధాత్రి మమ్మేల నింకను జీవింపజేసెనో తెలియదు. మాయిక్కట్టులింక అంతమందలేదు కాబోలు. వృద్ధాప్యమున బిడ్డలు పోషింతురనియేగదా తల్లిదండ్రుల ఆస కొందరు సంతానము

లేమిచే కృశించెదగు సంతానము కలిగి మృత్యుదేవతా పహార
ణమునకై వాపోయెదరు. ఈదరిద్రుల కటులగాదు. సంతా
నముకద్దు. జీవించియుండనోపు. అనుగబిడ్డ డొన్నను నవీనుని
మోసకృత్యముచే అపహరింపబడెనో ఆనాటినుండియు నాపతి
యొక్క రుగ్మత మఱింత హెచ్చెను. ఆహారపానీయముల సరిగ
కుడువడు. నిద్రజెందడు. స్వప్నములందు కలవరించును. కృశిం
చినాడు. ఎంతమంది వైద్యులు చికిత్సించిరి. లాభములేక
పోయెను. లాభము లేకుంటయేగాక శరీరమంతయు సూది
పోట్లచే పచ్చిపుండుగా జేసివైచిరి. మనోరుగ్మత మాన్పవ
మానవుడున్నాడా! నాటినాటికి వ్యాధిహెచ్చి నంజుజూపినది.
నేటిదినమున జీవము. పోవుననియే బంధుమిత్రులు వచ్చిరి.
తండ్రీ, నీవున్నమున, నాకండ్లయెదుట, నిలుపగల్గితివి. మా
పాలిటి దేముడవు. మాధనము నపహరించ వలెననెగదా రాజు
యయ్యు నీ క్రూరకృత్యముల జేసెను. రాజులే పేరాశులై
దుష్టప్రవర్తకులైనచో ప్రజలలో ధర్మముండునా?

వైద్యుడు—అమ్మా మీచరితము చాలవిచారకరమై
నది. అయినను ఆపదలందు ధైర్యమును బూనవలెగదా!
మీఅదృష్టము చక్కగా ఉండునెడల మీపుత్రుడు, పుత్రిక
కొద్దికాలమునకే తిరిగి మీకడకు రాగలరు. దుఃఖించ ప్రయో
జనములేదు. ఓపికబూనవలెను.

రోగి—చయ్యనశయ్యపై లెగచి కూర్చుండును.

"నాయనా బాబు మాచందు, చందుదేవులు వస్తారా చెప్పి చెప్పు"

వైద్యుడు—లెగువబోకుము. ఆత్రము జెందవలదు. హృదయానడక తీవ్రతజెందుటచే స్మృతితప్పిపోగలవు. ఎంతమాత్రము విచారము హృదయరోగి చెందగూడదు. నీబిడ్డలవశ్యము రాగలరు. ఉల్లాసహాస్యలాపములతో కాలమును గడుపుచుండుము. ఇప్పటికి నాలుగు అర్ధఘంట ఐ యుండనోపు. త్వరితముగ వెళ్లవలయును.

రోగి—నాయనా నన్ను విడచి వెళ్లెదవా? ఏదేశమొ ఎవరోమీరు మీవృత్తాంతము నడుగదగునా?

వైద్యుడు—మావృత్తాంతమంతయు కొద్దికాలమునకు మీకె విశదము కాగలదు. మీపుత్ర పుత్రికల ప్రసన్నముగుతరి నేనును కన్పించగలను.

వృద్ధదంపతుల ఓదార్చి అచటజేరినవార లాశ్చర్యులుగా అచ్చోటునువీడి సౌదామిని వెడలెను. ఎచ్చట పరకాయప్రవేశమందె నచ్చోటకు వెడలియుండెను. ఒక్కపావుఘంటలో ఆపురాతన శరీరము నొకవల్మీకముకడ విడచి యథారీతిగ తన ఆశ్రమము ను ప్రవేశించెను. అప్పటికి దాదాపు అయిదు ఘంటలు కావచ్చును. అప్పుడె పికములు శ్రావ్యముగ మానవ జాతిని నిద్రలనుండి మేల్కొల్ప జొచ్చెను. రేయెల్లయు సౌదామిని జాగారముజేసి యుంటచే నిద్రజెందెను. ఎనిమిది ఘంటలకు లెగచి కాలకృత్యముల నెఱవేర్చుకొనెను. కాని మన

స్సంతయూ రాత్రి విషయమందే లీనమై యుండెను. కొలదికాలములో కనపడగలరను అనను వృద్ధులకు గలుగజేసి యుండెను. అది నెఱవేరుటెట్టులాయని పరిపరివిధము లతనిశక్తి నంతయు పూరించి ఆలోచింపజొచ్చెను. ఎట్టకేలకు తనశక్తియుపాసనముచే విషయమును చక్కగా గుర్తించెను. అర్థానిని సాధించీగా నమకట్టెను.

10 వ ప్రకరణము.

కప్కోటరాజు, మోహాంధకారమందు పూర్తిగా మునింగియుండెను. అతని నామధేయము హేమచంద్రుడు. నవీన కాలమందలి విద్యావిషయంబున తెలివితేటలుగలవాడు; అతని వేష భాషాచారము లన్నియు నవీనములే. ప్రతిమానవునకు జననమరణముల భీతియుండును. భీతియే మతాంకురము. మతము నీతినికాపాడునుగాని ఆత్మస్వాతంత్రము నివ్వనేరదు. నిర్భీతి వేదాంతాంకురము. మానవులు నిర్వీర్యులై జనన మరణములకు భీతిజెంది మతావలంబు లగుదురు. వారికి మానసిక బలము శూన్యముగానుండును. ఇంద్రియ లాలసులు. సజ్జనుల కడ సన్మార్గులగుదురు. దుర్జనుల సహవాసదోషముచే, మనోబలహీనులగుటచే, వారిచే ఆకర్షించబడి, దుర్జనులగుచున్నారు. ఇట్టివారెల్ల, దుర్జనుల సహవాసమును విడునాడుట శ్రేయస్కరము. ఇట్టివారు పాపభీతి కలుగునపుడెల్ల, పూర్వచేష్టలకు పశ్చాత్తాపము జెంది, భగవన్నామ సంకీర్తనజేతురు. వీరి గతి జాలికరము. ఇట్టివారిలోనివాడు హేమచంద్రుడు. హేమచంద్రుడు విద్యావింతుడు, కళాపోషకుడు. కామాంధకారుడు. మనోబలము లేమిచే దుర్జన సహవాసముచే చులకనగా ఆకర్షించ బడుచుండెడువాడు. వ్యభిచారదోషవ్యాధి బలంబుచే

వైరాగ్యము జెందుచుండును. రామభజనల జేయుచుండును. విగ్రహముల నూరేగించుచో, చేసినదోషము పలాయన మగునని, ఊరేగింపుల జేయును. ఉత్సవములందు సంతర్పనలు, సంతర్పనలందు బ్రాహ్మణభోజనలు. బీద-పంచములకు భోజన మిడుచో అతని సంతర్పణ సంకరమగుననుభీతి. భాగ్యవంతులకు విందుజేయుట పాతకములలోనెల్ల మహాపాతకము. భగవంతు డెల్లకాలముల దీనజాతిపక్షముననే భూనియుండును. మూఢాభి ప్రాయములచే హేమచంద్రుని ఆలోచనలు, నిర్మింపబడి యుం డెను. చిన్ని యిండ్లనబడు కుటీరములలో పదిమంది సంతాన మునుబూని, పొట్టకూడులేక, కట్టగుడ్డలేక, పిల్లలు ఆకలిజెంది రోదనజేయుచుండ కూటికి బిచ్చ్యమని సతి బాధించుచుండ, ఏమి జేయును తోచక, గ్రామమధ్యంబునకు ధాన్యము నెరువుగా గొంటకువచ్చిన, పంచమునిజూచి, వాడంటరానివాడు, వాని కివ్వగూడదని తలంచు, మూఢులు-మూర్ఖులచే భారతదేశము మలినమాయెను. సగుణాచారములు లేనివాడు, యాగముల జేసినను, భక్తిపారవశ్యుడైనను, మహాజ్ఞాని యైనను, కించిత్తు లాభ ముండనేరదు. యీసూత్రముల మర్మమును హేమ చంద్రుడు గ్రహించకుండెను. గుబులు ఘురలైనపుడు సంవత్స రమున కొకపరి సంతర్పణలు-ఉత్సవములు-మహావైభవముగ జేయుచుండువాడు. అతనిసహవాసికులెల్లరు, మహాధీరులనుకొని, వారి ప్రాద్బలముచే ఉత్సవములకు వేశ్యలపిలిపించుచుండువాడు. వారిమోహాంధకారమున ఆయూరియువకులెల్ల మునుంగుచుం

డిరి. సంఘమును రాజపుండుగా జేసి వై చు చుండిరి. జగజ్జననీ ఆకారస్వరూపులగు స్త్రీలను పవిత్రవంతుడనిపించుచు విగ్రహము లెదుట నాట్యము చేయుచుండెను. భక్తికిబహులు మోహము. పుణ్యమునకి యెంచిచేయు కార్యము పాపభూయిష్టము. సంస్కర్తలేమిదియని ప్రశ్నించుచో ఓహో యిదియా శ్రీరామపట్టాభిషేకమున వేశ్యలుగాదా నాట్యము సల్పిరి. వారులేనిచో భగవంతునకు ప్రీతిలేదు. అతనికి ప్రీతి లేకుండ మనకు మోక్షములేదను తత్వమును జూపించుచుండు వాడు: పురాణములు చాలవఱకు కవుల చమత్కారములని యెఱుంగడు. వేశ్యలొకవేళ శ్రీరాముని యెదుట నృత్యము జేసినను "రారా ప్రియా" యను మోహాంధకారపు కీర్తనల ఆలాపించిరా! వారువేశ్యలు కారు. వారు భక్తివంతులు. శ్రీరాముని సుగుణముల పొగడి జనమును భక్తిప్రేమలందు ముంచివైచు ధీమంతులు. మనోబలములేనివాడు స్త్రీయెదుట నిలువంజనడు. ఇట్టిసూత్రము లన్నియు హేమచంద్రుడు బూడిదలో గలిపియుండెను. వేశ్యలనృత్యము చేయించి వేశ్యాలోలుడాయెను. అందుకొఱకై రాంఘుడ్ పట్టణమునుంచి అంగసౌష్టినులగు వేశ్యల తనపట్టణమందు నివశింపజేసెను. అతని చరిత్రావము జాలికరము. అతనిభక్తి వినోదకరము. రాజ్యకార్యములనేని చక్కబఱుచుకొనక, కాలమంతయు వేశ్యలకే యర్పించుచుండెను. వారికై గ్రామమధ్యంబున సౌధంబును నిర్మించెను. ఉద్యానవనమును నాటించెను. వేశ్యలలో ఒకా

నొక కన్యగలదని హేమచంద్రుడు తనచాకలిచేవినియుండెను. కన్యగలదని జెప్పగను, వారిపై మోహమంతరించి ఆకన్యకై తపించునని తలంచి సత్యమును వేశ్యలు జెప్పరైరి. ఆవేశ్యలు విద్యావతులనదగును. సౌందర్యవతు లనదగును. ఈరీతిగా మూడుసంవత్సరములు గడిచియుండెను. నూత్నకన్య వరీతినో హేమచంద్రుని కంటబడియుండెను. నాటనుండియు హేమచంద్రునకు ఆహారపానీయములు సక్రమమైన వృత్తి జరుపుచుండ లేదు. పురాతనివేశ్యల ఆకన్యనుగుఱించి ప్రశ్నించుచుండెను. వారు మర్మమును జెప్పరైరి. వారికెంతయేధనము నిత్తునని వాగ్దత్తముచేసి యుండెను. వేశ్యలకింతకు మించి వేఱొండు గలద. ఆకన్య సుశీల, సహజసౌందర్యవతి, విద్యావతి. ఎవ్వరు పాతకులెఱింగియే యుందురు. చమేలీదేవి. ఆహా అట్టి సుశీల. కామాంధుడగు హేమచంద్రుని కంటబడియుండెను. పతివ్రతి. చమేలీదేవి. ప్రేమస్వరూపినగు కాని మోహిని కానేరదు. ఆపె హృదయము నిష్కల్మషమైనది. నిర్మలమైనది. అట్టి రత్నమును మలినముజేయ వేశ్యలు నమకట్టిరి. హేమచంద్రుడు, రాజాధిరాజనియు, సౌందర్యవంతుడనియు, విద్యాధికుడనియు, సరసుడనియు, అట్టివానిని మోహించవలసినదని ఎన్నియోవిధముల బోధింపసాగిరి. ఇట్టిబోధ లెన్నియైనను, చమేలీదేవి సంచలింప జేయజాలకుండెను. ఐశ్వర్యమును ప్రేమ కోరుటలేదు. సౌందర్యమును, విద్యను, కోరుటలేదు. వాటికి దాసురాలను గానని వారికి తిరిగి చమేలీదేవి బోధించుచుండెను. ప్రేమ మహిమాతిశయంబుల చమేలీదేవి చక్కగా

గ్రహించినతల్లి. ఆపె హృదయ మదివఱ కొకని కమ్మివేయ బడెను. చమేలీదేవియొక్క పూర్వ పట్టుదలను హేమచంద్రు నకు వినిపించిరి. హేమచంద్రుడు విరహతాపముచే మగ్నుడయ్యెను. ఆమె వలదనుట యితని హృదయమును మఱింత గాయము జేసివైచుచుండెను. అంతవఱకు హేమచంద్రునకు వివాహము జఱుగలేదు. మూడుమాసములలో వివాహము జరుగనున్నది. ఇంతవఱకితని, నీచబుద్ధివదులలేదు. హేమచంద్రుడు కులమర్యాదను దగ్ధముజేయ సాహసించెను. కులకట్టుబాటుల విడద్రొగ్గ వెఱ్ఱిబూనెను. కులమునువీడి, పరాయికులమున వివాహమాడుట, నవీనమనియు, అది సాంఘిక సాహసమనియు అప్పటికాలపు నవీను లెంచుచుండిరి. సత్యమైన ప్రేమయున్నచో, కులకట్టుబాటు అడ్డుపడజాలదు; కాని హేమచంద్రునిది మోహము. కులమును వ్యతిరేకించువాడు సాంఘిక ద్రోహియనియు వానికి నరకమే ప్రాప్యమనియు, భగవద్గీతయందు శ్రీకృష్ణభగవానుడు నుడిన మహోపదేశమునైన తలంచడు. వేశ్యకులమైనను, ఆమెయందుగల మోహాంధకారముచే, చమేలీదేవిని వివాహమాడెదనని జెప్పవలసినదిగా తన ప్రియురాలగు వేశ్యలకు ప్రతిదినము వాగ్దత్తముల అనాయాసముగా జేసివైచుచుండెను. ఆపెను పట్టపురాణిగా జేసివైతు ననుచుండెను. ఆహా-మోహమా! నీదు సాహసమేనిజెప్పనగును. ఇన్నిత్యాగముల జేతునన్నను, చమేలీదేవి హృదయము ధర్మదేవత పాదారవిందములందే యుండెను. ఇట్టి నీచ

కార్యము తగదని, బదులుజెప్పుచుండెను. ఎట్టకేలకు వేశ్యలు ఆమహాకార్యము మావల్లకాదని చెప్పసాగిరి. తమగృహాము నుంచి వెళ్లదరిమెదమని చమేలీదేవి నొకొకవరి బెదరింపసాగిరి. ఒకొకపరి యింతకాలము పెంచిన ప్రేమనైనను జూపుమని బ్రతిమలాడుచుండిరి. ఇట్టి బెదరింపులకు చమేలీదే వెంతమాత్రము జంకలేదు. ధర్మమునకై తను తనువునర్పింతుగాని నీచకార్యముల కొడిగట్ట ననుచుండెను. చంద్రమతి, దమయంతి, సావిత్రి మొదలైన పతివ్రతాతిలకముల తనహృదయాంతరమునందు ఆదేశస్త్రీలుగా నెంచుచుండెను. హేమచంద్రుని ఉత్సాహము సన్నగిల్లుచుండెను. వేశ్యలు తన్న కోర్కెను నెఱవేర్చజాలరని తలంచి, తనసేవకాధురీణుడగు ఆనందసాగరుని సహాయమపేక్షించి యుండెను. అతని ప్రతిదివసము వేశ్యాగృహంబున కరుగుమనుచుండెను. ఆమెను బలాత్కారముగ తస్కరించవలసినదిగా ఆనందసాగరునకు బోధించి యుండెను. ఆనందసాగరుడు, క్షత్రియుడు. ఇట్టికార్యముల కియ్యకొనకున్నను రాజాజ్ఞకు బద్ధుడుకావలసియున్నను, కార్యోత్సాహి కాడాయె. చమేలీదేవి ప్రకృతిప్రియురాలు. గగనమునచరించు పక్షుల చక్కగా ప్రకృతలంకారముల ప్రేమించుచుండును. చక్కనివర్ణము, మాధుర్యము, స్వరముగల పిట్టలతో చమేలీదేవి కాలముప్రొద్దుపుచ్చుచుండెను. ఈతంతును హేమచంద్రుడు కనిపెట్టియుండెను. చమేలీదేవి నేలాగునె తన్ను ప్రేమించునట్లు జేయగావలెనని పట్టుదలను బూనియుం

డెను. ఎన్నోయుపాయములను బూనుచుండెను. వనమునందు మంచిపిట్టలబట్టించి చమేలీదేవికి కానుకగా బంపతలంచి తన సేవకబృందములోనివాడగు ఆనందసాగరుని వన ప్రాంతముల కనిపియుండెను. ఎన్నియో దినములాయెను. ఆనందసాగరుడు రాడాయెను. మనోవ్యధ హెచ్చుచుండెను. మోహము ముప్పుదెచ్చునని హేమచంద్రుడజ్ఞానపరవశుడగుటచే ఎఱుంగడు. మోహము మిక్కుటమాయెను. మంచిపై కార్యములు కాజాలవని మోహాంధకారుడు హేమచంద్రుడు తలంచెను. బలాత్కారముచే తనకోర్కెను నెఱవేర్చవలయునని సాహసించియుండెను. ఆహా, మోహమా ! నీయాగడము మఱింత హెచ్చుచున్నదే ? . తనకోర్కెలను యీడేర్పవలసినదిగా పూర్వపు చుట్టాలగు తనవేశ్యల వేడుకొనెను. వారిహృదయమందు ధర్మభీతియున్నది. కాని, ధనాశాపిశాచులై కొంత కాలమునకీ నీచకార్యము నొనగూర్చ ఒప్పుకొనియుండి, నాటి నుండియు హేమచంద్రుడు ఉత్సాహపూరితుడాయెను. ఈవిరహజ్వరపీడితుడగుచుండిన కాలమునుంచి హేమచంద్రుడు తన రాజ్యకార్యముల సర్వము పూర్తిగా మఱచియుండెను. తండ్రి హెచ్చరింపుల లెక్కగొనడాయెను. తనరాజ్యమున చమేలీదేవి మినహా ఎవ్వరును కన్పించుటలేదని తలంచుచుండెను. సర్వము చమేలీదేవిగా తలంచుచుండెను. చమేలీదేవి తన అందమును జూడలేదని జూచుచో తన్నువరించక మానదని ఉవ్విళ్లూరుచుండెను.

ఈనీచకార్యమున కొకదినమును నిర్ణయించెను. అది సుదినముగా భావించుచుండెను. నాటి సాయంసమయము నుంచియే హేమచంద్రుడు హృద్యముగా హారంగు జేయు చుండెను. అతని ఉత్సాహము స్రోతస్సుగా ప్రవహించుచుం డెను. ఇద్దానికంతకు యధికరణము వేశ్యలూ అంగజముల చక్కగా నిమురుటందొక ఘంటకాలము, తనకాలమునుంచి, విడదీసెను. తన కఘటితకార్యము లేదని లోలోన ఆహ్లాదము జెందుచుండెను. చమేలీదేవిన అంతర్యాగము చేయుచుండెను. అంగభవునిచే తన హృదయమును నిర్మింపజేసెను. అందు చమేలీదేవి రూపలంకారములచే అధివసింపజేసెను. కాలమెంత త్వరలోన రేయిగా మారునాయని అక్కసపడుచుండెను. చక్కని, పట్టువసనముల ధరించి తనహాసు తాజూచుక నంత సించుచుండెను. వసనముల నిండుగా అత్తరువులనద్దియుండెను. హేమచంద్ర నామధేయము తనకె సరిపోవుగాని ప్రపంచక మున మఱొకడా నామధేయము ధరించయర్హుడుగాడని గర్వము జెందుచుండెను. అతనికది యేస్వర్లోకముగా గన్పించుచుండెను. పనితనముగల పడుచులచే ఎన్నియో స్రజముల నల్లించియుం డెను. తనకెట్టి యడ్డవాట్లు రాకుండుగాక యని తననిష్టదేవు డగు పవిత్ర శ్రీరామునీ యపవిత్ర కార్యము నెఱవేర్చ వేడు కొనుచుండెను. భగవానుడా సబ్బతబూనకు ఇంతకుమించిన మేలు నాకు చేయగలది మఱొండులేదని ప్రార్థింపుచుండెను. శ్రీరామునకెన్నియో ఉత్సవములజేయించితనియు వాటిఫలి

తము నేటి తనసౌరస్యమును దీర్చుటందు గాన్పింపవలెనని తహతహ జెందుచుండెను. మనోహర శీతవాతపోతములు మేని సోక మఱింతకుతూహలమానసు డగుచుండెను. ఎట్టకేలకు సంధ్యారుణకాంతులు నశించి సూర్యుడ స్తమించెను. వెంటనే హేమస్థాలమునందు పుష్టిగా భుజించి తనసోమమునకు సమయ మెప్పుడరుదెంచునాయన్ని జూచుచుండెను. ఒక్కనిమిషమును మాసములుగా అతనిమనోసీమయందు లెక్కించుచుండెను. తానంతఒఱపరి మఱొండులేడట! అతని ఎంబెటిక మాత డెఱుంగడు. స్తోయమున శాలవాలమగు అంధకార మప్పు డప్పుడే క్రమ్మదొడంగెను. హేమచంద్రుడు, భోజనప్రియు డగుటచే అమితమైన స్థేమము జెందియుండెను. స్మయమాని యగు చంద్రమ హేమచంద్రునిజూచి అంతరిక్షమున స్మితము వెలిబుచ్చుచుండెను. అప్పటి సరిగ తొమ్మిదిన్నర ఘంటకా గలదు. వేశ్యావార్తకు డొకండు హేమచంద్రునకు సోబనము దెలుప వచ్చియుండెను. అతనిరాకకు హేమచంద్రుడు సౌమ నస్యముజూపియుండెను. అతనినుండి సౌంగంధ్యము స్రవంతియై పాఱుచుండగా మారుతమునందు, హేమచంద్రుడు సోయగ మున తన భవనమునుండి బయలదేఱెను. అతనిరాకకు, వేశ్యలు సాదరముజూపి లోసకింగొంపోయిరి. సమీరుడు వేశ్యాగృహాంబు నంతయు, సౌగంధ్యముచే సమాశ్లేంచెను. అబలయగు చమేలీ దేవి కీగొడవ, కుత్రయెంతమాత్రము తెలియదు. తొమ్మిది ఘంటలవఱకు సుమనోరజములు పరిమళము వెల్లివిరియు

చుండగా, ఉద్యానవనమునందు గీతముల మనోహరముగా, స్వా
రస్యముగా, వీణ తంతులందు, వాటి మాధుర్యగాంభీర్యముల
సామ్యము జెంద జేసియుండెను. అందున సేదజెంది త్వరితముగా
శయ్యాభిముఖురాలై నిద్రాదేవి పరవశురాలెను. అద్దియే
మంచియదనని వేశ్యలు గ్రహించి హేమచంద్రుని బిలిపించి
యుండిరి. వేశ్యలు తమ సోమమునంతయు వెల్లడించిరి. హేమ
చంద్రుడు తన హోళిని వెలిబుచ్చెను. తన ప్రేమకిది యొక
సముత్థానమని యెంచి, చమేలీదేవి నిద్రించు గదిని, ఎట్టి
సంరావము గలుగకుండ ప్రవేశించెను; కాని అతనిహృదయ
వేగమును మనోచంచలత జెందియుండెను. పాదములు తడబడు
చుండెను. తనస్వర్లోకము సన్నిభమైనదని ఉవ్విళ్లూరుచుండెను.
గదిని సంక్రమించెనుగాని, చమేలీదేవి మేల్కాంచునో, తన
ప్రేమయేరీతి పరిణమించునో యని, సంక్షోభము జెందుచుం
డెను. చమేలీదేవి శృంగారమును సంబాళించుచున్నాడు.
శ్వాసములు మేల్కాంచి చమేలిని లెగవునను భీతియుగలదు.
ఆశర్వరియందు తన శేముషిని ప్రయోగించ వలసినదిగా
హృదయమున దిట్టదనమును, వైయాత్యము జెంది యుండెను.
దీపకాంతిచే చమేలి ముఖారవిందమును గ్రోలుచుండెను.
చమేలి, శృంగారమునకు హేమచంద్రుని నాడీమండల మంతయు
నూత్సానందముచే నింపబడియుండెను. ముందు కదుగిడి చమే
లిదేవి బోషముల ముద్దిడసాహసించెను. చమేలీదేవి నిద్రాదేవి
జెప్పపత్యాగధనముల ఆలకించుచుండెను. అందు హేమచంద్రుని

క్రియాస్వరూపమును జెప్పియుంటచే తన రావడికదరి మేల్కాంచెను. ఎదుట నిర్విణ్ణుడై హేమచంద్రుడు కొయ్యబొమ్మవోలె కన్పించుచుండెను. ఆపె శరీరము కంపింప ధైర్య క్రోధములు ఆమెఆస్యమందు శక్తిస్వరూపము దాల్పగా నతని యిటుల ప్రశ్నించెను. ఈ ముచ్చు ప్రొద్దున, యిచటకు వచ్చిన నీచుడ వెవ్వండవు. ఇదియును వేశ్యాగృహంబని తలంచితివా? నీసోమమునంతయు నీఉవధినంతయు అబలయెదుట జూపవచ్చితివా?

హేమచంద్రుడు—(ఈలకఅచుకొని) విదుషీమణీ నేను చోరుడఁగాను, నీచుడఁగాను, కళాపోషకుడను. శృంగారరస పోషకుడను. రాజాధిరాజును. హేమచంద్రుడను. నీ వెంతమాత్రము నేనొంటరిగా యిటకువచ్చినందులకు భీతిలవలదు. ఇది యంతయు నీయందుగల ప్రేమప్రవాహమే నన్నిటకు గొని తెచ్చెను. నిజముగా యిదియెల్ల నీయదృష్టమగును.

చమేలీ—హృదయమున తనరావడికై వనటజెందుచుండెను. తనరహిరాజిల్లగా యీరావడినుంచి తప్పించుకొన యోచనజేయుచుండెను. ఏమియాలోచనతట్టక విభ్రమమునుజెందుచుండెను. ఇతని నీచసోయగము జూడ లోలోన అసహ్యించుకొనుచుండెను. శేముషిచే యితని అవమానపఱచవలయునను ఒద్దు తట్టెను.

చమేలీ—ఆర్యా నమస్కారము. రాజ్యాధిరాజులనియు అందు హేమచంద్రులనియు యెఱుంగక తూలనాడినందులకు

క్షమింతురుగాక. ఈవక్కాణము నాసహచరులగు వేశ్యాము ణులకును తెలిసియున్నచో బాగుండెడిది. నాకెంతమాత్ర మిట్టివిషయములందు స్వాతంత్ర్యము లేదని జెప్పుటకు చింతి లుచున్నాను. మీరాక వేశ్యామణులు తెలియుగుచో వారధికసం తోషవంతు లగుదురుగాక.

హేమ—చమేలీ— నీవొక యబలవని నేనెఱుంగు దును. నీచత్వముగా ఎవ్వరిఅనుమతియు లేకుండ నీవొంటరిగా నుండ యీనిశీధసమయమున నేవిటకు ప్రవేశించుచుండగాను.

చమేలీ—మీరట్టి నీచపురుషులు కారని నేనెఱుంగు దును. అయినను కట్నడముల మరితరవిషయముల గుఱించి మాట్లాడవలదా?

హేమ—చమేలీ కట్నడములా? నాహృదయాసీనసుంద లంకరించియున్నావు. సర్వస్వాతంత్ర్యములు నీవ. నీహృదయ మందు నీకులీనమై యుంటిని. నాహృదయమందు నీవు లీనమై యుంటివి. మనయిద్దఱకెట్టి భేదమును లేదు. కట్నడములని యుచ్చరింతువేల! సర్వమును నీవగాద. ఇదిగో స్వర్ణశోభిత మైన మణిహారము. నీకంఠమున ధరింతువుగాక

చమేలీ—ఆహా మీప్రేమ అపారము. ఇట్టి సత్పురు షులు, త్యాగధనులు యిదివఱలో నేగ్రహించలేదు. నా యందు మీకెట్టి యనుమానముదయించకుండుగాక. నాయీ సంతసమును మణిహారమును నను బెంచిన నాతల్లులకు జూపించి

వారిచే ఆశీర్వచనముల పొంది మీకడకు వత్తును. అంతదనుక ఓర్పుబూని పమరీకంకటమందె శయనించి యుండుడుగాత !

హేమ—హృదయ స్వరూపమా ! నీయందనుమా నమా ! ఏటిమాట. నీయిచ్చవచ్చిన రీతిగా వెళ్లి త్వరలో వత్తువుగాక !

చమేలీదేవి వెంటనే మణిహారమును చేతిబూని వెలుప లకు వచ్చెను. హేమచంద్రుడు మోహాంధకారమున సౌధ ముల నిర్మించుచుండెను. చమత్కార చమేలీ తనధర్మమును నెఱవేర్చనమకట్టి ద్వారముల తటాలున బంధించి వెలుపలి గొళ్లెమును బిగించెను. ఈయావిరావముతో బాటుగా హేమ చంద్రుని స్వర్ణసౌధములన్నియు కూలిపోయెను. వాటినుండి మొక్కచెడి లెగచెను. ఏమిచేయగలడు. తనమాధ్యమునకు విచారమందెను. చమేలీదేవిని రక్షింపుమని వేడునంతటికి స్థితికి వచ్చెను. వరముల కోరుకొమ్మని • జెప్పసాగెను. గదినంతను కలయద్రొక్కుచుండెను. చమేలీదేవి పెద్దగా దొంగ దొంగ లని కేకలిడ మొదలెట్టెను. నిర్మలముగా, శాంతముగా నుం టచే ఆకేకల సులువుగా చుట్టుపక్కలవారు వినగల్గిరి. యువకు లెల్లరు బాణాకర్రల చేతబూని పరువున ఏతెంచిరి. దొంగ యీగదియందుగలడని చమేలీదేవి బదులుజెప్పగా వారుమెల్లన ద్వారముల తెరచిరి. లోనవెలుతురులేదు. అంధకారముగ నుండెను. ఎవ్వరు కానవచ్చుటలేదు. రేయిదుస్తులని నవీన ముగా హేమచంద్రుడు నల్లనిదుస్తులధరించి యుండెను. ఒక

రిద్దరు యువకులు ఉత్సాహపూర్వకముగా కంకటము పై రెంటి మూటి దెబ్బలవైచిరి. హేమచంద్రుని ఫాలభాగము రుధిర మయమాయెను. అరచునో, కాన్పించునో తనపటుత్వబోవు నని ఆదెబ్బలఓర్పుతో హేమచంద్రుడు భరించియుండెను. మనిషికి మనిషి కన్పించుటలేదు. కాని గదినంతను మనుజులే క్రమ్మియుండిరి. దొంగ యెవరో దొరయెవరో ఇందు నేర్పరి తనముగా హేమచంద్రుడు కంకటమునుండి డిగ్గి వారిలో మిళితమాయెను. వారితోపాటుగ చరించ మొదలెట్టెను. మెల్లన వెలుపలకువెళ్ళి ఆనిశీథమున మాయమందెను. అది యెల్లవేతకిరి లేడాయె. ఇదియెల్ల చమేలీదేవి స్వకల్పితమని భావించి, వేశ్యలస్వభావమని నిందించుచు గృహాభిముఖులైరి. ఇట్టికార్యములెన్నడు చేయువలదని చమేలీదేవిని గద్దించిరి. ఒకని అవమానపఱతమన్న తానె అవమానపడితిని. చమేలీ విచారమందెను. కాని తనమానుషము దక్కినందుకుసంతసిల్లె.

ఉద్ధరగతిని హేమచంద్రుడెట్టులో గృహము జేరగలి గెను. సంకులంబుగా నతని వెంటాడుదురని తల్లడిల్లెను; విత్త వంతుడనను గర్వముచే విలాసవైఖరులకై వెళ్లి అవమానము జెందెను. తన దురదృష్టమునకై తాతెగడుకొనెను. ఇందు కేదియే ప్రతిబంధము చేయువలయునని యోచించుచుండెను. భగయుత్నుడగుటచే మనసునవేసట జెందెను. రాజునైయెతానను భ వించిన నీచమునకై బాష్పపుందరగల గార్చుచుండెను. ఇంత కెట్టి అడియాసల గోరగూడదని తెలుపడాయె! చమేలిని అనా

దృతిచే లోలోన వీక్షించుచుండెను. నాడీమండల మంతయు తీవ్రకార్యంబున నుంటచే ఆరే యి నిద్రయననేమొ ఎఱుగదు. వేకువకు ద్విజములు మనోహరముగా కూయుదొడగెను. ఆరేయి యెల్ల నిద్రలేకుంటచే, ఎప్పుడు అయఃపిండమును చమేలిపై దార్లింతునాయని వీక్షించుచుండెను. ప్రాతఃకాలకృత్యముల దీర్చి, తన కుట్రలకు సహాయపడువారినెల్ల యిందు దూలో చించెను. రహస్య కథనావిలోచకుల కొందఱ చమేలీదేవి గృహమునకంపి, ఆమె కంఠమందు, తనస్వర్ణహారముగలదేమొ తిలకించి రాబంచియుండెను. ఏడుఘంట్లకు పురవీధులందు డప్పు మ్రోపుచుండెను. ఏమని! " రాజుగారిగృహమున స్వర్ణహార మునెవ్వఱో దొంగిలించిరనియు, రహస్యాగారులెవ్వరే నద్దానిని గుర్తించుచో, బహుమతుల బడయగలరనియు " చాటించు చుండెను. జనవాతు లనేకవిధముల కూయదొడంగెను. చమేలి యింటిన ప్రవేశించినచోరులే రాజుగారిగృహంబున ప్రవే శించి యుండనోపునని సామాన్యజను లనుకొనసాగిరి. ఇది మహాగాయకమని యుక్తిహరులెంచసాగిరి. చమేలీ యీకల్పింత వృత్తాంతమున కెంతమాత్రము కాతరవృత్తి నొందలేదు. డొమ్ట్యమును జూపలేదు. గంభీరశాంతములతో నిండి, సత్య పరీక్ష కెదురుజూచుచుండెను. గూఢ పరిచారకులు, యీమె గదియందలి, సువర్ణమాలను, జూచి హేమచంద్రునికి దెలిపి యుండిరి. తత్క్షణమే, చమేలీయతనంబును, పరీక్షించ, రక్షక భటులతో గృహమును ముట్టడించెను. చమేలీస్వభావమా

యూరివారెల్ల రెఱుంగుదురు ; అందుకై యనుకంపనుందిరి. హేమచంద్ర, వేశ్యల యనుబంధము చెడగా యిట్టివచ్చినగడను బన్నినాయని యెంచుచుండిరి. గది యన్ని కెలంకుల వెతకు టందు, సానుక్రోశవృత్తి నెంతమాత్రమే జూపరైరి. పుర జనుల నచ్చటకు రానివ్వకుండిరి. ఈ చిత్రముగ పయోరుహ ప్రతిబింబము తిలకించుచుండెను. వీరికెచట స్వర్ణమాళ కాన రాదయ్యెను. సత్యాగ్రహ—చమేలీ వెంటనే ఎటనుండియో స్వర్ణమాలను గైకొనివచ్చి హేమచంద్రునిపైపు విసరివైచెను. విమల తటిత్ లతాదృతియగు యామాలనుజూచి అచటివారెల్ల అక్కజమందిరి. ఈసత్యశీలకు కైరవంపు మతింతతీవ్రముగ ప్రకాశింపజొచ్చెను. చమేలీయు రోజమును అవిరళచుంబిత ములచే బహుమతుల కైరవంపు యుంచుచుండెను. ఇట్టి సిలు గును చమేలీ తానంతట తాదెచ్చివైచుకొనెను. అప్పటికిం కను భుజించియెఱుంగదు. తనహృదయమూర్తిని తానె సమా శ్వాసించుచుండెను. హేమచంద్రుపాదకంజముల వడకసాగెను. మత్ప్రియాస్యమని యెంచిన చమేలీ యాస్యము ధర్మదేవతా స్యమువోలె భీతిగొల్పుచుండెను. పెదవును కదల్పగానేని ధైర్యమిసుమంతయే లేకుండెను. ప్రకరమెల్ల అతనివంకకె జూచుచుండిరి. చమేలీ యెదుట నిలువజాలకుండెను. తన హారము దొరకెనను కౌతుకము జూపునట్లు నటించుచు మెల్ల మెల్లన గృహాభిముఖుడాయెను. ఏమి ! ఒక్కప్రశ్ననే చమేలిని ప్రశ్నించకపోయెను. దీనికంతకు జనులు మహాశ్చర్యముమ

జెంకుచుండిరి. అతని యెదుట మాట్లాడసాహసించరు. వీధు
లందెచట జూచినను జనము గుంపులు గుంపులుగాజేరి యీవిచి
త్రమును జెప్పుకొనసాగిరి. ఇతనికుటిలస్వభావమును పురజను
లెల్ల రెఱుంగుదురు. ఇదియంతయు నితనికల్పితకథయగుననిన
చాలమందితని నిందింపసాగిరి. ఇట్టి సంక్షోభమును చమేలీదేవి
నయనానందముగా తిలకించినది. ఏమాత్రమీ విషయమై
విచారమందదాయెను. ఆహా! అబల ఒక్కర్తి ధైర్యస్వభావ
మేమని జెప్పనగును. వేశ్యలీమె చుట్టునుమూగి విషయమరయ
జొచ్చిరి. చమేలి ఏమియుజెప్పదాయె. దొంగిలించియుండునని
జెప్పుచుండెను. ఎన్నడులేని ముప్పును దెచ్చిపెట్టెనవాయేమని
వేశ్యలు గద్దింపసాగిరి. ఎంతమాత్రము జంకుటలేదు. చమేలి
హృదయము నిష్కల్మషమైనది. యీమె కఠినస్వభావమును
జూచి ఆశ్చర్యమందుచుండిరి. వెంటనె తనగదియందు శయ
నించ వెడలియుండెను. చమేలి తనపూర్వజీవితమును దలంచు
చుండెను. "ఆహా మాతా! జగజ్జననీ ధర్మదేవతాస్వరూ
పిణీ సత్యాధారీ! నీయొక్కలీల ఏమనిజెప్పనగును. నన్ను కఠిన
పరీక్షకు గురిజేసినందులకు నాహృదయమెంత సంతసిల్లుచున్నది
ధర్మపరీక్ష, ఇందమితానందముగలదు. ఇంతకుమించి యీ
మానవలోకమున నాకింకొండెద్దికావలెనా? నీచముగా నూ
రేండ్లు జీవించుట. ఒక్కనిమిషము ధర్మదేవతను వీక్షించి
మరణించుట సరిపోలదు. రమ్మా. రమ్మాతల్లి. ఇదియెల్ల నీ
కరుణామృతమె. నాసత్యదీక్షను వెల్లడించితివుగాక! తల్లి

దండ్రుల గోల్పోయితిని. పతిభావనకు దూరస్థులాలనైతిని. వనకుజాదుల వీడితిని. వేశ్యగృహంబునందు నివశించుచుంటిని. చోరత్వ మాపాదించబడెను. ఇంతవరకు నాయంతరాత్మ ధర్మ దీక్షను బూనియున్నది. బూనుచున్నది. బూననున్నది. ఇది ముమ్మాటికి సత్యము. నన్ను బంధింపనిండు, కత్తులను కత్తి రించనిండు, ధర్మమందు నాకానందముగలదు. ధర్మరాజ్య మందు విహరించెదను. నాఅంతఃశక్తి అపారము. ఆశక్తియె ధర్మమనియు, సత్యమనియు, బ్రహ్మమనియు, ప్రేమ అనియు అనేకనామముల వ్యవహరించ బడుచున్నది. ఆతల్లి యిచ్ఛచే ధర్మము విజృంభించుచున్నది. కరుణామయి. ఆమహాతల్లి సర్వవస్తువులందు, మహా తేజముతో వెలుగందుచున్నది. ఆతల్లి కదలికయే, కదలికరూపమే, చరిత్రలగుచున్నారు. ఆతల్లి సంచ లనమే ప్రపంచనడక. ఆమహాతల్లి కరుణచేతనే నాకీ తరుణ మబ్బినది. "ఓహో! తల్లిదండ్రులందలి, పతియందును, గల ప్రేమరాజ్యమా_నేటితో_నీకును_నాకుసరి. అంతరించి పొమ్ము. నిన్ను పోషించువారిని వెనకకిగొనుము. హృదయమా, వేసట జెందకుము. ధర్మమును కౌగిలించుము. ప్రేమధారం గ్రోలవలసిన యీావయసున్నన ధర్మమును కౌగిలించు భాగ్య మబ్బినది. ధర్మమందలి యౌష్ణ్యము భరింపగశక్తినిమ్ము తల్లీ. తల్లీ! ఆవహించుము. నాయందు విహరించుము. మానవులకు నాయీాకృత్యము ద్వారా, నీతిని ఉపదేశింపుము. ఏమి! హేమచంద్రుడు నాకై సర్వరాజ్య మర్పింతునని యీామోహా

వేళనున నుడివిన పలుకులు. ఆహా! ఏమి మోహప్రభావము, వలదు, వలదు, తల్లీ ధర్మరక్షణార్థమై. సత్యాగ్రహినై, కూలిస్వభావము ధరింతుగాక! శక్తిహీనురాలనగుచో, భిక్ష మెత్తురుగాక. అందునా కనంతమైన ఆనందము ఘటిల్లగలదు. ఆత్మ అభివృద్ధిజెందగలదు. మానవులు సంపదలకై వాపో యెదరు. వారుహస్తములతో వారు పాదములకు సంకెళ్ల వేసి కుందురు. ధర్మమా! నీకొఱకుగా హరిశ్చంద్రుడు సర్వాధి పత్యమును తృణప్రాయముగ వీడెను, వల్లకాటికాపరియాయె. ఆహా! ఆమహాపురుషుని భాగ్యమేమి. అది వల్లకాడు కానేరదు. ధర్మరాజ్యము, తల్లీ ప్రతినిమిషము నన్ను ధర్మ మును మఱువ నీయకుము. ధర్మముతోగూడిన కూటిని కుడు వనిమ్ము. అదియే నాసత్సంపద. మోక్షద్వారము. నేను ప్రకృతిచే పరీక్షింపబడి పత్రికలకెక్కదలుపను. నాకెంత మాత్రము కీర్తియను మహాసముద్రము నీదవాంఛలేదు. నాకు ప్రపంచకములేదు. నాహృదయరాజ్యమే నాప్రపంచ కము. ధర్మదేవత నారాధించుచుందును. తృప్తిజెందుచుం దును. అందె మహానందము. ధర్మమునకై యీశరీరమును తృణప్రాయముగా వీడెదగాక. ప్రతిక్షణము, సత్యవ్రతుల ధర్మదీక్షుల, ప్రేమస్వరూపముల, పలుకుల హృదయాంతరాళ మున యుచ్చరించుచుందునుగాక. వారి యాకారముల నయ నానందముగా వీక్షించుచుందునుగాక. వెర్రినడకతో సాగు చున్న ప్రపంచకమును విమర్శించకుందునుగాక. ఆహా తల్లీ

సూర్యచంద్ర నక్షత్రాదులందు ప్రకాశించు శక్తివి. నదియందు ప్రవహించుశక్తివి. అగ్నియందలి తేజస్సునీవు. మాట్లాడుశక్తివీవు. సర్వమునీవు. అమ్మాయని నాయంతరాత్మ హృదయారవిందముగాబిలుచుచుండును. నేను నిరాడంబరజీవితమునె కౌగలింతుగాక. ప్రేమించుగాక. తల్లీ నీయెదుట బిడ్డవలె నిష్కాపట్యముగ, నిరాడంబరముగా, సత్యముగా చరింతుగాక. రాజాధిరాజుల యాడంబరము, అధికారులగర్వము, నాకు చాల అసహ్యకరముగా దోచుచున్నది. నాజీవితము సత్యముగా నీయది." అని చమేలీదేవి గంభీరమున హృదయాంతరాళమున భావించుచు పరుండెను. భావాప్రపంచమున నిమగ్నయైన చమేలీదేవికి ద్వారకవాటముల నెవరో తట్టినట్లు వినబడెను. ధర్మదేవతా తన్ననుగ్రహించి వచ్చెనని యుప్పొంగారుచు త్వరితగమనమున తలుపులిదెరచును. ఆ ఆహా సత్యముగా ధర్మదేవతయే చమేలిని వెంటాడుచున్నది. ఆతలుపును తట్టినవారెవరు. ఎవరాగుండియలు బ్రద్దలగు వేషము ధరించిన కింకరులు. తొమ్మండ్రా గురుహస్తముల మెఱయుచున్నఖడ్గముల ధరించిరి. వారివేషములు సైన్యభటులని చాటుచుండెను. వెంటనే సైన్యసమూహమందలి పెద్ద ఒకలేఖను చమేలిహస్తమున నుంచెను. చమేలి ముఖారవిందము నూత్నశక్తిచే పూతపూయబడియుండెను. వారియందిసుమంతయు. భయకోపముల జూపదాయెను. తన అంతరాత్మ స్వరూపులే సర్వమానవులని తలంచు స్వభావముగలది చమేలి. వెంటనె

ఆలేఖను యీ దిగువరీతి చదువుకొనదొడంగెను. "చేసినకృత్యము చోరకృత్యమని మా ప్రభుత్వము తలంచుచున్నది. వస్తువు స్వర్ణహారము, నీయనుమతినే గ్రహించబడినది. ఇది బహువిచిత్రమైనచర్యగా కన్పించుచున్నది. నీవు నీచమైన వేశ్యాగృహంబున మెలంగుటచే వేశ్యవనియే తలంచుచున్నాను. జాతిమర్యాదగా నిను పురవీధులందు ఊరేగింపుచు న్యాయస్థానమునకు వెంటనె దీసికొనిరా ప్రభువులమగుమేము తలంచుచున్నాము."

"హేమచంద్రుడు"

హేమచంద్రుని నిరంకుశత్వమునకు, వ్రాతకు చమేలిదేవి ఒక్కపరి పరిహాసశూచకముగాను ఆస్యమం దగుపఱచెను. ఇట్టి ప్రభువాజ్ఞవచ్చినను చమేలి చలింపదాయెను. సర్వమునకు సంసిద్ధురాలనని చమేలివచ్చిన సేవకభటులతో నుడివెను. ఇట్టి నీచచర్యకేని, హేమచంద్రునిహృదయాగ్ని చల్లారలేదు. ఈధర్మదేవతను వీధులవెంట ద్రిప్పుటయందు, అవమానసూచకముగా డప్పుల నుపయోగపఱుచ నాజ్ఞయిచ్చియుండెను. వేశ్యలగృహముల వెలుపల, యీసైన్యమునుజూచి వేనకువేలు జనము గుంపులుగూడి మహాశ్చర్యులై నిలబడియుండిరి. వేశ్యలు కలవరపడుచుండిరి. ప్రజలీ నిర్బంధనను గర్హించుచుండిరి. చమేలి ధైర్యసాహసోపేతమగు ముఖారవిందమునకు అక్కజపడుచుండిరి. చనిపోవువానికి, సన్నిపాతముకన్పించు సామెతగ, హేమచంద్రుని క్రూరత్వమతని కూల్ప సమీపించెనని జనులు

జెప్పుకొనుచుండిరి. "గుప్తప్రభుత్వమును స్త్రీలుసైత మెంచు
చుండిరి. చమేలీ—తనశక్తిని వెల్లడించు—ధీరత్వముతో, వెలు
పలకు సైన్యమధ్యంబున నిలచి నడువసాగెను. ఆహా ! చమేలీ,
దేవి ప్రియపుత్రికవు ; కాకున్నచో, అట్టి ధర్మపరీక్ష, నీకు
గాని యింకెరికబ్బును. నీనామము చరిత్రలందు సువర్ణాక్షర
ములతో చిత్రించబడుగాక ! ఆబాలగోపాలము నిన్ను ధర్మ
మందు ఆదేశముగా గొందురుగాక ! నీయందు ఆమహాతల్లి
శక్తి అవిరళముగా ప్రవహించుచున్నది ; లేకున్నచో, నీహృ
దయము, శిలాహృదయమగునేను. ముఖమందొక్క జీరయే
విచారసూచకమును చాటకుండునా ? నీదు గంభీరవాక్కులు
విన గాబోలు జనసమూహమంతయు, నిన్ను వెంటాడి న్యాయ
స్థానమునకు వచ్చుచున్నారు. స్త్రీజనంబెల్ల సౌధంబులనెక్కి
యీచిత్రచర్యను వీక్షించుచుండిరి. ఆహా ! హేముని కావరి
మేమని దూషింపసాగిరి. ఆపురమందలి జనమున కారోజున
యెట్టికార్యమేలేదు. న్యాయస్థానము నిండునని, ముందుగ
ప్రజాసమూహములు ఆదిక్కుగా పరువిడుచుండిరి. చండ
కరుడు తీవ్రముగా తన నిరసనమును దెల్పుచుండెను.

11 వ ప్రకరణము

ఎంతటి నీచకులజులైనను చాలకాలమునుండి అధిక ప్రేమచే చమేలీదేవిని పెంచుటచే హేమచంద్రుని హేయకృత్యమునకు పెద్దగా వాపోవుచుండిరి. వారిపూర్వప్రయత్నము రీతి పరిణమింపగల దలుపలేదని యెంచుకొనిరి. హేమచంద్రుడింతటి [illegible]తుడని తలపకుండిరి. ఈ ఆర్తనాదము ఒక భిక్షుకుని వీనులందు జొరెను. హృదయతాడనము సలుప సాగెను. ఆర్తనాదము [illegible]ననగువై పునరై జనపోడగెను. హా స్త్రీలు వస్త్రముల ముఖములనిడుకొని దురసిల్లుచుండిరి. [illegible]మాన్య భిక్షుకుడుగాడు. భిక్షకస్వరూపుడగు భిక్షువు. భిక్షుస్వరూపుడగు సేవాధురంధరుడు. అశోకరాం. జనులహృదయ ప్రవర్తనము. వీక్షించవచ్చిన అధ్యాత్మిక యోధుడు.

అశోకరాం—అమ్మా బాష్పతరంగములు సంకులంబై ప్రవహింపగా వాపోయెదరేల?

వేశ్య—అయ్యా సత్పురుషులు మీరుగాద. ఆరుదినముల క్రితమిహ ఉద్యానవనంబున మాచమేలితో మాట్లాడుచుంటిరి.

అశోకరాం—అయిననేమి. ఆతల్లియేదియో ప్రశ్నించియుండెను.

వేశ్య—ప్రశ్నించియుండెనా ! ఏమని చెప్పుదును బాబు. ఆచికొండయున్న సుదుఃఖమూగమున్నది. ఆపత్సమయము బాల సర్వమును జయించిన మహాపురుషులు. మీసుజ్ఞానతేజస్సుచే మాదుఃఖమును బారద్రోలుదురుగాక. మిమ్ముఁజూచినదుంచి ఊరటజెందినటులున్నది బాబు. యీవృక్షరాజము క్రిందను కొద్దికాలము ఉపవేషించుడు.

అశోకరాం—అమ్మా ఉపవేశించుట యెట్లు. ఏదియే నావల్ల సత్ఫలము గలుగుచో ఉండగలను. ఇంతకు తల్లీ నేడు చమేలి కన్పించుటలేదేమి ? ఆతల్లి భగవదారాధన జేయుచుండెనా ?

వేశ్య—ఆహా మహాత్మా ఏమందును. చమేలీ నేడే జనియా ! రక్కసి గ్రసించెను. ధర్మదేవత నిర్దయతతో గొంపోయెను.

అశోకరాం—ధర్మదేవత గొనిపోవలేదు. వాపోవక చమేలి విషయమెల్ల వినిపించు అర్థించుచున్నాను. కష్టసౌఖ్యంబులు రేయి బవళ్లవలె మానవుల వెంటాడుచుండును. ఆసత్సమయముల ధీరత్వమును బూనుటె మానవలక్షణము. చమేలి సుస్వభావి. ధర్మమూ మెనంటియే యున్నది. ఏంతమాత్రము భయపడ నక్కరలేదు.

వేశ్య—మహాత్మా ! అట్టిధీరత్వము, మీవంటివారలు గల్గియుందురు గాని మావంటి యబలలకా గుణమబ్బునా ! అయినను, అట్టిధీరత్వ సహజస్వభావమును గల్గిన, మీజ్ఞాన

తేజంబె, శాంతగంభీర్యవాక్యంబె మా దుఃఖము నెడలించ గలదు. చమేలీ విషయము, మహాత్మ్యంబు మీారడుగునపుడు జెప్పకుంట పాడిగాదు. ఇంతవఱకు, చమేలీవిషయ మీాపుర జనులకెవ్వారలకును గ్రాహ్యముకాదు. ఎందఱో తెలియ ప్రయత్నించినను, తెలియదాయెను. అపవిత్రాతిలకము, మా వంటి నీచకులజుల గృహంబున నుంటచే, నందఱామెను, వేశ్య యనియే భావించుచుండిరి; కాని యింతవఱకు చమేలి, మా చేతివంటను ముట్టకున్నయది. మాగదులయం దడుగిడకున్నది. పవిత్ర జీవితా పరిపాలి. పరిశుద్ధహృదయురాలు సదా భగవత్తేజ మున ఓలలాడుచుండు ననదగును; లేకున్నచో ధర్మరక్షణా ర్థమె, ఆపిన్నవయస్సున, నిర్భీతితో రాజదండనకై పరువిడు యువతిగలదా? ఏమనిజెప్పగలము. మాకూటి కుమవక స్వహస్తపాకమునె భుజించుచుండును. అందున స్వల్పము గోక్షీ రము, ఫలములు, గోధుమరొట్టెనుమాత్రమే సాత్వికాహార ముగ నెంచి భుజించు చుండును. ఏమదియని మాబోటి అజ్ఞానులు ప్రశ్నింప అదియెల్ల భగవదాజ్ఞయని జవాబిచ్చు చుండును. భర్తవిహీనులు, కన్యలు, భర్తగృహమున లేనికాల మందు, స్త్రీజాతి సాత్వికాహారమునె, మోహమును విజృం భింపనీయకుండ, భుజింపవలెనని మా కుపదేశించు చుండును. ఆహా! ఆమె కఠినవ్రతమే మని జెప్పవలయును. మీావంటి పతి తుల మినహా, పరపురుషుల కన్నెత్తియే పలుకరించనోపదు. మావలె శరీరలంకారమునకై హేమవస్తువుల ధరింపనోపదు.

ఆహా ఆమె నిరాడంబర—పవిత్ర-జీవిత రాజమేమి. వస్త్రములఁజూడ
నసహ్యించును. బాహ్యాడంబరమని పరిహాసమాడును. అది
కృత్రిమసౌందర్యమనును. హృదయపవిత్రచే సహజసౌంద
ర్యము యినుమడించుననును. విలువగలవసనముల హేయ
ముగా వీక్షించును. శాంతమునకు, హృదయతృప్తికి, ప్రాపం
చక సేవకవి యాటంకములని బోధించును. ఆరోగ్యమున కద్దు
గలుగజేయునట. మానవ సమానత్వమును మరలించునట.
వైరిశవాకారమును జూపునట. అందుచేకాబోలు ప్రతిదివ
సము యినుగని యెంచక ఓంకారనినాదంబుల గ్రుమ్మరించునని
జెప్పుచు రాట్నమునందు కాలము నెక్కుడుగా బుచ్చుచుం
డును. స్వహస్తములచే వడుకబడిన నేతవసనముల మాత్రమే
ధరించుచుండును. స్త్రీ దేశమునకు జేయుసేవ అద్దియేనని
జెప్పుచుండెడిది. ఎల్లకాలము ధర్మశాస్త్రముల వీక్షించు
చుండును. చమేలీదేవి ప్రస్తుతస్వభావమిద్ది. జన్మతఃమేము
వేశ్యకులజులము. ఇప్పుడిప్పుడు సంస్కర్తల ఆందోళనచేతనేమి,
మాకనుభవమైన యువిధులచేనేమి, చమేలి పవిత్రోజ్జీవితాకర్ష
ణచేనేమి పెద్దలు పిలుచు నృత్యములకు వెళ్లుటరుదై పోయినది.

అశోకరాం—ఇంతకాలమునుండియు చమేలిని సంర
క్షించునదెవరు?

వేశ్య—మహాత్మా మొదటి పది దివసంబులేమో,
యింతవఱకు ఆతల్లి జీవితాభారమూ తల్లియే మోయుచున్నది.
పరుల కష్టమును కుడువనను ప్రతిజ్ఞావంతురాలు. సోమరితన

ముున యుండుట నీచత్వమని జెప్పుచుండుట అందుచే జీవిత బాధ్యత తావహించుటకై రాట్నముపై వడుకు నూలుపై తన వస్త్రములకుపోగా యింకెంతయోడబ్బు మిగిలియుండును. చేతి కుట్టును శృంగారముగా కుట్టుచుండును. ఇట్టి చేతిపనుల జేయుచూ నిరాడంబరముగా పవిత్రవంతముగా, శాంతముగా జీవితమును గడుపుచుండును. గీతములను యల్లుచుండెను.

అశోకరాం—సరి, యీమహాతల్లి ఋషికులసంజాతను గనిన పుణ్యాత్ములెవరో జెప్పగలవా !

వేశ్య—అదియెల్ల జెప్పుమందువా ? పూర్వకాలమున వేశ్యాకులవృత్తిచే ఆలోరమహారాజు మమ్మాహ్వానించుటచే మేళమునకై యేగియుంటిమి. కారణము తెలియకె వివాహ మాగెను. తిరిగి గృహాభిముఖులమై వనమధ్యంబున వచ్చు చుంటిమి. ఆహా ! ఏమనిజెప్పవలయు, భగ్గు, భగ్గున అగ్గి దేవుడు మండుచుండెను. కుమకుమరంధ్ర దుమారులు మనో హరముగ అగ్గిచుట్టును దుముకుచుండెను. అది సంధ్యవేళ, వాటిమధ్య చమేలి, చమేలీదేవి నిలబడియుండెను. అబ్బ, అప్పటి కరుణాభరితమగు దృశ్యమేమి ! హ స్తముల అభ్రము నకై ఎత్తి వీక్షణములచదె నిగుడించి, దైవమును, ప్రార్థించు చుండెను. ఈదృశ్యమును జూచినతటి మాగుండియలు తల్ల డిల్లెను. వేగమె కస్తలంబును సమీపింపగలిగితిమి. మమ్ముల గాంచి, చమేలి—అగ్నిగుండమందు దుముక నుంకించుచుండెను. వారించితిమి. విషయమా మూలాగ్రముగ విచారించగడంగి

తిమి; కాని చమేలి పూర్వవిషయము నేమాత్రమును సాకల్యముగ జెప్ప నొప్పుటలేదు. విషయము నాలోచింపగా చమేలి కిదివఱలోనె వివాహమైనదనియు, విద్యావిహీనురాలగుటచే, భర్తవిడనాడి ద్వితీయవివాహమును జేసికొనుచుండెననియు, అట్టి కంటకవిషయమును భరింపలేక సహగమనము జేసికొన, అవనమధ్యంబున, లేకన్య ఒక్కర్తె, ధైర్యోత్సాహములతో, అగ్నిదేవుని హృదయారవిందంబుగా ఆహ్వానించుచుండెను. ఎన్నియోవిధముల వలదని ప్రార్థించితిమి. చమేలి ముఖవర్చస్సును గాంచుతఱి, సర్వప్రయత్నములచే ఆమె మూర్ఖోద్దేశమును ఎడలించ సమకట్టితిమి. చమ్మేలి జిగిదేజెడుమేన్నిసౌరు యేమనిజెప్పనగును. అట్టి సౌందర్యాతిశయంబుల నొప్పుచున్న చమేలి మాకు లాభకరమని ప్రప్రథమమున ఎంచియుంటిమి. ఆతల్లి పవిత్ర జీవితము మామూర్ఖమును పారద్రోలెను. ఎట్టకేలకు, చమేలి కెన్నియోబోధించి, పరువుమర్యాదల కాపాడెదమని ఒప్పజెప్పి, యిటకు దీసికొనిరాగల్గితిమి. నాటనుండియూ మాకడ హిందీసాహిత్యము, సంగీతమును చక్కగా అభ్యసించినదాయెను. సంగీత-సాహిత్యములం దప్రతిభయైనది. బాలికల కిప్పుడామె, స్వశక్తితో హిందీభావము బోధించుచు వేతనమును గైకొనుచుండును. ఆమె ముఖవర్చస్సు పవిత్రోద్దేశము గంభీరముగ చాటుటచే పరపురుషు డెవ్వడామెను పలుకరించనేని సాహసింపడాయెను. అట్టి చమేలియందు నేమమును, హేమచంద్రుమగట్టి, కడగండ్లపాలు గావించినాడు.

సర్వహారమును, చమేలి గ్రహించెనట. ఏటిమాట. ఇంతకు, యీపాపపరిహార మేమె యనుభవించవలసిన బాధ్యులము. ఈదుష్టఘటనమునకు కారణము—పరమేశ్వరా సత్యముగా మేమె. ఆమహాపాతకము మమ్ము పరిహరించుగాక. మహాత్మా ! చమేలి సత్యవతి. ధర్మవతి.

అశోకరాం—తల్లీ ! ఆధ్వనియేమి. ఆప్రజారవంబేమి.

వేశ్య—ఏమని జెప్పుదును. యీనోటిద్వారా పై విషయమును జెప్పజాలను. శ్రమయనుకొనక మీరటులేగిన విషయమంతయు విదితమ్ముకాగలదు.

అశోకరాం వెంటనే వీధిని, త్వరితగమనమున నడవ సాగెను.

12 వ ప్రకరణము.

నలుకెలంకుల కప్కోటపురంబున విచారసూచనలె గన్పించుచుండెను. దేని విషయ మేమినిర్ధారణయగునో, విన ప్రతివారు నిరీక్షించుచుండెను. పురము నడివీధియందు "హా కన్య—అబల—విదేశి—ఒక్కర్తె— ధర్మదేవత—ధీరాత్మధారి— నీక్షితితో—శాంతిగాంభీర్యముల—ధైర్యసాహసములు ముఖవర్చస్సున చర్చించబడియుండ, నిలబడియుండెను. కరుణావీక్షణముల ఆపురజనులెల్లరు, ఆమెపై బరపుచుండిరి. డప్పు మ్రోగుచుండెను." "చమేలియను విదేశకన్యయొకర్తె రాజుగారిగృహమందు మహాపరాధ మాచరించి యున్నట్లు తెలియవచ్చె. ఈమహాపరాధమును విచారించ, చమేలీ, న్యాయస్థానమునకు గొంపోబడుచున్నది. ఆమెను, సమర్థించుటకేని, ప్రతికూలముగ సాక్ష్యమిచ్చుటకేని, ఎవ్వరేని పూనుకొనవచ్చును." అని చాటుచుండిరి. ప్రతి మధ్యవీధియందిటు లైదునిమిషములాగి చాటి సాగుచుండిరి. ఇంతలో సన్న్యాసిస్వరూపి, యెవ్వడననేల, అశోకరాం. చమేలి వెనుకభాగమున మెల్లనవచ్చి ఆమెను తట్టెను. చమేలి వెనుకకై జూచెను. నిర్బంధితురాలు. మాట్లాడనోప లేదు.

అశోక—అమ్మా, ఏల ద్వదీయసందర్శన మిమ్మనియుంటివి ?

చమేలి—ఇమ్మనియుంటిని సంద్రమునం దీదుచుండగ, మునుగుచుండగ నినురమ్మని కోరియుండలేదె. ఇప్పుడు వచ్చిన లాభ మేమిగలదు. ఇసుమంత సందర్శనలాభ మిప్పుడులేదు. సర్వమ్ముగడచెను. ధర్మోష్ణ పానీయమును గ్రోలుచుంటిని. మానవుడు ప్రకృతిరహస్యముల గనుగొని, యిందు రచింపబడిన ధర్మముల ప్రకారము నడువవలెను. జగజ్జనని యిచ్చిన యీదేహమును, ఆతల్లి—ఆధర్మదేవత ఆజ్ఞయైన వెంటనే ప్రతిజీవి కౌతుకముతో నర్పించవలెను. అప్పుడు మాత్రమె - జనని కరుణాబడయ నర్హుడగును. సృష్టించినది తల్లి. ఆతల్లి దీదేహము. ఇందు లీలావినోదిని. ఆతల్లియాజ్ఞ బద్ధుడమై ఆతల్లి కీదేహము నర్పించవలెను. స్వార్థపరత్వ మిందు జూపుచో, పశుతుల్యుడగుచున్నాడు". యీనాసందేశమును, జగమున చాటుదురుగాక. నేను, దేశమునకై యీర్ష్యాళునై పాటుబడుటలేదు; వ్యక్తిత్వముచే నిచ్ఛగించుటలేదు; నా పోరాటము ధర్మమునకై; నాసేవ మానవజాతికి. ఏకత్వమున యిమిడియున్న ప్రేమయే నాఖడ్గము. నాహృదయసీమయే యుద్ధభూమి—నాకు ద్వేషిలేడు; అందఱు నాఆత్మస్వరూపులే; కాని దుష్టత్వముతో పోరాటదానను, దుష్టత్వమును ప్రేమతో విదలించు ఓర్పుగలదానను.

అశోకరాం—కనుక నే-తల్లి-నీముఖారవిందము, శాంత గంభీరములతో ప్రేమమయమై ఒప్పారుచున్నది. నీచకుల

వేశ్యగృహమందున్నను మనోబలము గలదానవై, యోగి తుల్యురాలవై తివి.

రక్షకభటులు—ఓ సన్యాసిరాజా, నీవీ మెజేసిన చోరత్వమందు భాగస్థుడవుగా కన్పించుచున్నావు; లేకున్న నీకింత చనువేల గలుగవలసివచ్చె. నీయందు మాకనుమానము మెండుగానున్నది; కనుక అవశ్యముగా నిన్నిందుమూలముగా నిర్బంధించవలసినదైనది. ఇప్పటి చోరులవేశము తీరునే యుండును. న్యాయస్థానమునకు నిన్ను గొనిపోగలము.

అశోక—(చిఱునగవునవ్వి) ఇందులకింత యనుమాన మేల!. రాజులవిషయములో, అనుమాన మవశ్యముగా, విధిగా, మారవలసినదే; లేనిచో, విషయము పూర్తిగానేరదు. ఆతల్లి మృదుహస్తములకు—సంకెళ్లు—వేయుటకు మారుగా—అవ్వాటి వదలించి నాహస్తములకే—కంకణములుగా తొడుగుడి. అవి భగవతీప్రసాదము, కంకణములు. ధర్మదేవత సాక్షి.

ఈచిత్రచర్యకు ప్రజలెల్లరు మిక్కుటమగు అక్కజమందసాగిరి. ఇతని గంభీర—సత్యవాక్కులకు వేనోళ్ల పొగడిరి. ఇట్టి విచిత్రచర్య ఎన్నడు జరుగలేదని యూరిప్రజలెల్ల రనుకొనసాగిరి. ఆహా! ఏమిప్రభుత్వము—సత్య మసత్యముచే కప్పబడియుంటచే అవలీలగా మోసపోవుచుండిరి. ఆతల్లి కరుణాస్వరూపిణీ మహాద్భుతముగు లీలస్వభావ మేమనిజెప్పవలెను.

రాణిని రట్టునకు దెచ్చును. రాజును రంగప్పగా మార్చును. ఇదియంతయు ఆతల్లివినోదము.

న్యాయస్థానమంతయు, ప్రజలచే క్రిక్కిరిసియుండెను. గొప్ప కుటుంబీకులునైనను శకటారోహులై దీనిఫలితము వీక్షించ వచ్చియుండిరి. ముఖ్యాసనమును, హేమచంద్రుడీ విషమసమస్యను తానే స్వయముగాదీర్చ బాధ్యతబూని ఉపవేష్టించి యుండెను. పక్కద్దములద్వార ప్రజల అలజడిని వీక్షించుచుండెను. హృదయవేగమును భరింపలేక హేమచంద్రుడట్టె వీక్షించుచుండెను. నాటి యుహాంబు తీక్ష్ణతను దాల్చియుంటచే, హేమచంద్రునకు, పరిచారకులు శిశిరోపచారముల సల్పుచుండిరి. తీవిగా దృక్కుల, గర్వాతిశయంబున, దీనయగు చమేలికై బరపుచుండెను. అతని కిరువైపులను చిత్రగుప్తులననకు, వాదనావేత్తలు ఉపవేష్టించి యుండిరి. వారియూహా ప్రపంచకమున సత్యమున కసత్యరూపణ జేయుచుండిరి. సన్యాసి, భిక్కునుజూచి, హేమచంద్రు డుత్తల పడెను. చమేలి, పరపురుషులకు కాన్పింపనొల్లని తల్లి—నేటి దినమున వేనకువేలు జనము ఆమెచుట్టు మూగియుండ వారి మధ్యంబున నిలువవలసిన దాయెను. ఆహా-ఆజననిచర్యయేమి? వృద్ధివెంట నాశనము, కష్టములవెంట సౌఖ్యములు, తిరుగాడుచుండును. అబలయగు చమేలిని, బోనునందు, నిలువ నియమించిరి. ఆహా! పుష్పరేకులబోలు ఆ వ్రేళ్లకు, కఠిన సంకెళలతాకుడా? చమేలి, ప్రఫుల్లవదనయై, మనస్సును,

జననీ పాదకంజములందు లయింపజేసెను. దృక్కుల భూదేవికై
బరపెను. ప్రజానసమూహముయొక్క సద్దడణచర రక్షకభ
టులు నియోగింపబడిరి. హేమచంద్రుడు లోలో ననేకవిధ
ముల యోచించుకొనుచుండెను. "ఏమి! యీస్త్రీ ధీరత్వ
ము, సుఖనుండిసుమంతేని భీతిగాన్పించదు. ప్రభుత్వమని
భయముజూపదు" అని తలంచుచుండగా భిక్షువిషయమై
రక్షకభటులు హేమచంద్రున కీవిధముగా విన్నవించుకొన
సాగిరి. "ఇతడు భిక్షుస్వరూపుడగు చోరుడు, యీఅపరా
ధమం దితనిసంబంధము గలదు; లేకున్నచో, యీకన్యతో
ప్రసంగించుటయు గలుగదు." అందరి రీతిని ఎంచుచుండగా
హేమును, చమేలికిని యీభిక్షున కెట్టిసంబంధమే యుండ
నోవును. అందుకే యీకన్య నన్ను తిరస్కరించి అవమా
నించి యుండనోవు. కనుక యితని కఠినముగా శిక్షించుచో
ముందుకేని చమేలి నావశముకానేరద" ని నిశ్చయించెను.
భూలోక చిత్రమన సద్దియే.

విచారణ మొదలుపెట్టబడెను. ప్రజలెల్ల నిశ్శబ్దితన
కాపాడుకొనిరి. సాక్షులున్నచో రమ్మనిచాటిరి. అధికారమున
వ్యతిరేకముగా సత్యమును బలుక సాహసించు ధీరుడు కలి
కాలము నోచుకొనలేదు. హేమచంద్రుని కుబుద్ధినెఱింగి
సాక్ష్యమున కెవ్వరు ముందునకు రాజాలకైరి. వారి తరఫున
వాదించు న్యాయవాదియే కానరాడు. ఒకవేళ వాదింప
నున్నను, మాటకు వరహాయిచ్చు మాన్యుడేడి. చోరుల

నిశీథసమయముల చౌరత్వమును జేతురు. న్యాయవాద వృత్తి
యో అహంబున, అన్యాయమును జేయ సమకట్టెదరు. కూడు
లేనివానికడనె క్రూరత్వము జూపింతురు. చోరుల ప్రభు
త్వము దండించగలదు. పగచోరుల భగవానుడు దండించ
గలడు. న్యాయవాదులను నామసార్థకులగుచో, అబలను
చమేలి విషయమై మాట్లాడనొల్లరా? మానవులు శక్తిహీ
నులు, అల్పులు. సత్యమే సత్యమును సమర్థించును. పట్టణం
బుల ముఖంబు లెఱుంగనివారల తర్కమీమాంసులు తర్కిం
చుచో, మానసదుర్బలులై, పల్లెవాసులు, తంద్రజెంది,
మానవనిర్మితనియముల నేర్పలేనివారగుటచే, తర్కమీమాం
సుల తర్కమున ననుకూలురగుదురు. సత్యమునకు స్థానము
బుద్ధి. వాక్కుమీదాధారపడి ప్రభుత్వములు న్యాయముదీయ
నేర్తురు. సత్యము దూరమగుచున్నది.

హేమచంద్రుడు—చమేలీ! నీయందు మా ప్రభుత్వ
ముచే చోరత్వ మారోపింపబడినది. తత్కారణమున నిన్ను
నిర్బంధించి న్యాయస్థానమునకు గొనిరావడమైనది. ఈవిష
యమై భగవతీ సాక్షిగా సత్యమునే జెప్పెదనని ప్రమాణ
మును గైకొనుము—

చమేలి—ప్రభూ! ప్రపంచకమునందెట్టిమానవునకె
జడియుదానను గాను. ప్రభువులకు ప్రభువెవండో వాని
యెదుట వణకుదానను. వాఙ్మూలములు లేకనే సత్యముజెప్ప
సామర్థ్యము. నేడు నన్నపరాధిగా ఎంచుచుండిరి; భగవంతుని

యెదుట ప్రభువులగు మీరు యీవిషయమై పునర్విచారణ జరుగునపుడు, అపరాధిగా ఎన్నబడుదురను మాట మఱువ కుడి. ఇక్కాలమున దీనుల పోషించు దాత లేడు. నేని అల్పు లగు మానవుల సాక్ష్యమును బడయుదాననుగాను. నాఅంతః కరణమున ప్రజ్వలించుచున్న శక్తియే నాకు సాక్షి. కానిండు, నన్ను విచారించు నధికారము మీకెవ్వరిచ్చిరి?

హేమ—నేను ప్రభువని తెలియకుంటివా?

చమేలి—ప్రభువని మీరుతలచిన, ప్రభు వెటులగును. హోద్దాయు, విద్యయు పవిత్రమైన సత్యము నంటజాలరు!

హేమ—చాలు—చాలు నీనీతులు. నేనడుగు ప్రశ్న. లకు జవాబిత్తువా?

చమేలి—నేనివ్వజాలను.

హేమ—స్వర్ణహారమును దొంగిలించిన దానవుకావా?

చమేలి—దొంగిలించితినను సాక్షులెవ్వరు.

హేము—లేకున్న యీస్వర్ణహారము నీకడ కెట్లు వచ్చినది.

చమేలి—ప్రభువులు స్తేయమందు నిపుణులైనను, ఎచ్చోటివస్తువే నచ్చోటికేనియేనియు పోదు.

హేముడు—ఇది న్యాయస్థానమని యెఱుంగవా? ప్రభువులు చోరులనియా నుడువుట! ఎవరైనది తెలియు గలదు. సన్యాసిరాజా! యీకన్యకు, మీకెట్టి బంధుత్వమే గలదా?

భిక్కు——కలదు. శాశ్వతబంధుత్వము. సోదరబంధుత్వము.

హేముడు——నీపట్టణమెయ్యది ?

భిక్కు——ప్రేమరాజ్యము.

హేముడు——నిన్ను వేదాంతము జెప్పుటకై, పట్టుక రాలేదని తలచుము. వేదాంతము వృద్ధులు—వెధవలేని జెప్ప గలరు. సత్యమునుజెప్పి నీనిరపరాధమును సమర్థించుకొన జూచుము.

భిక్కు——సత్యమాలోచించు ప్రభువువేరు. నాభాష వేరు. నేజెప్పునదా ప్రభువునకు. వెఱచునదతనికి. మీాకునది ప్రార్థ్యము.

హేమచంద్రుడిక విచారించిన లాభములేదని తలంచి, అపరాధుల తరపు నెవ్వారైరె సాక్ష్యముజెప్పదలచుచో, జెప్ప కోరెను. ఎవ్వరుజెప్ప సాహసింపరైరి. సాక్ష్యబిత్తులేని పక్షమున హేమచంద్రుడప్పుడే తీర్పును యీావిధముగా వ్రాయ మొదలెట్టెను.

"మా ప్రభుత్వమునందు, చమేలియను కన్యయు, ఆమె ననుసరించు తర్కమును బూనిన భిక్కు యిద్దఱకు సంబంధముగలదని తలంచుచున్నాము ; పరిసర ప్రాంతముల చోరులీవేషముల ధరించి, తిరుగాడుచున్నట్లు ప్రభుత్వము వారు తెలసుకొనిరి. ఇట్టి చోరత్వమును, చమేలిజేయ ననమర్థురాలు, కాని యిందామెకు చాల సంబంధముగలదనియే తల

చడమైనది. భిక్కుస్వరూపుడగు చోరునివల్లనే యీఅపరాధ మాచరించబడినట్లు ప్రభుత్వము, నమ్ముచున్నది. చోరత్వమందు సంబంధీకురాలను నమ్మకముంటచే, చమేలిని మూడు వత్సరములు నిర్బంధించ నిశ్చయించడమైనది. నేటిదినమె భిక్కును శిరచ్ఛేదనముజేయు తీర్పుజెప్పడమైనది.

హేమచంద్రుడు"

ప్రభువుల యిచ్ఛాశక్తియే పరిపాలనాస్వరూపము. వారి కరుణలేనిదే చరిత్ర లేర్పడజాలవు. ఇందులకుపపత్తి హేమచంద్ర—నవీనమహారాజులు. వెంటనే, చమేలి కారాగార నిర్బంధురాలిగా నొనర్చిరి. ఈమానవరూపుడగు హేమముని తీర్పునకు, భిక్కు—అశోకరాం లోలోన నవ్వుకొనుచుండెను. ఆనవ్వుకిరణములే ముఖమందు మహాతేజముగా ప్రకాశించుచుండెను. ఇసుమంతయేని అశోకరాం, భీతినందు సూచనల గల్గియుండలేదు. ఆహా! బౌద్ధభిక్కుల పరీక్షలో ప్రథమముగా నెగ్గినవాడీతడనియే జెప్పనగును; లేకున్నచో, క్రూరజంతువగు చిఱుతపులికి, అహంకారప్రేరితుడగు హేమునకు, తన శరీరమును తృణప్రాయముగా యివ్వసాహసించునా? ప్రేమకై చిఱుతపులి కివ్వదలచె; ధర్మమునకై హేమచంద్రుని క్రూరచట్టములకు శరీరమును జాచియుండెను. ఆహా! మాతా. నీగర్భమెట్టి ఫలములబొందియుండెను. నిజమైన బుద్ధేచ్ఛను, అశోకరాం జగమునకు చాటియుండెను, చాటనుండెను. అశోకరాముని పెదవులందు, హృదయాకుసుమము,

కుసుమించెను. ఇతని ధైర్య—శాంత—సత్వముల—చూడవచ్చిన ప్రజాసమూహమెల్ల వేనోళ్ల పొగడఁజొచ్చిరి. "జయ అశోక" అను జయజయధ్వనులు మిన్నుముట్టుచుండెను. ఉరితీర్పును విన్నదిమొదలుగా ప్రజలితనిచుట్టు మూగఁజొచ్చిరి. అందఱు కరుణార్ద్రచక్షువుల బఱపుచుండిరి. ఆహా! ఎంతటిక్రూరము. పలుకరించినమాత్రాన అపరాధిగా నొనర్చెను. ఇది హేమునికుట్ర. చమేలికి వీనిసంబంధము తెగిపోవు, అందున చమేలి ద్రోహముజేయఁవచ్చునను క్రూరస్వభావ యనుకొనుచుండిరి. స్వర్ణహారమేమి, భిక్షుదొంగిలించుట, ఇందొకయబలకు సంబంధముండుటా; పరుల భావనకేని బాగుండవలదా? చోరత్వమును జేసియుండుచో, చోరులకు భీతియెక్కువే! వారు నిరపరాధులమని ఏలవాదించుకొనరు? అనేకవిధముల ప్రజలు హేమచంద్రుని గుండతనమునకు దూరజొచ్చిరి. ఆహా! మానవ నిర్మితచట్టముల నృత్యమేమి. చట్టములందు సత్యమా! ప్రభువులకు, ఒకజీవి ప్రాణమునిన బహుసులభముగా జీవరాసుల హత్యకులవలెనే గాన్పించుచున్నది. ఆహా! సత్యమా! ఎందుదాగియుంటివి. ప్రాణములు బహుచౌకగా చట్టముల కన్నుజూచుటజూచి భరించగలవా? దుష్టత్వమును ప్రేమచే—శిక్షణచే—ఓర్పుచే పోనాడవచ్చును; గాని సులభప్రాయములుగా గనిపించు క్రూరచట్టములచే పోనాడ జేయగలరా? మృత్యుదేవతకడకు, అశోకరాముని దీసికొనివెళ్లను, కొందరుభటులు ఆయుధపాణులై

వచ్చిరి. ఏమి భగవచ్చిత్రము— "ఎవ్వరావిరాగిని" యను గద్దింపులు వినవచ్చుచుండెను.

ఎవ్వరా సర్వసంగపరిత్యాగిని. సత్యాగ్రహిణి. భూలోకమింకను గొడ్డుపోవలేదు.

హేమచంద్రుడింకను న్యాయస్థానమును వీడలేదు. ప్రజాకల్లోలమేదియే జరుగునేమోయని తిలకించుచుండెను. ప్రజ లుద్రేకపూరితులగుచుండిరి. పైమాటలే లెక్కించకయే హేమచంద్రుడు గృహమునకరిగెను. భిక్కు ఒంటరిని శిరశ్చేదనమును హేమచంద్రు నాజ్ఞానువర్తులై చేయగా శ్రీహరా ప్రదేశమునకు దీసికొనివెళ్లెను. భిక్కు వీరిఅజ్ఞానమునకు జాలి నొందుచుండెను.

ఓభిక్కు రాజాజ్ఞానువర్తులమైనిన్ను శిరశ్చేదనము జేయనున్నాము. ఇందు మాకేంత మాత్రము బాధ్యత ఉండనేరదు. ఇది ఉద్యోగప్రసథము. కడసారిగనీ ఇష్టదైవమును మనసార ప్రార్థించుకొనుము. అని ఖడ్గపాణి నుడివెను.

అహా! భిక్కు నీహృదయము సత్యముగా శైలఖండమగును. లేకున్న మరణమునిన భీతినందవేమి! ఆచిరునవ్వేమి. నాడు ఏసుదేముడు శిలవేయుబడెను. నేడు నీవతనికి తుల్యుడవుగా శిరశ్చేదనము గావింపబడచుంటివి! సత్యము, ధర్మము, ప్రేమ నీయందేయున్నవో నిన్ను కాపాడుగావు.

భిక్కు వీక్షణముల అభ్రమునకై నిగుడించి మందహాసము వదిరుహా ప్రార్థించుచుండెను. మారుతమిూ ఘోరమును

జూడజాలకుండెనాయన వీచుచుండెను. ఖడ్గపాణి ఖడ్గము మెఱి యుచుండెను. ధర్మప్రేరితుడై ఖడ్గపాణి తనఖడ్గమును గాలికె త్తెను. ఆహా భిక్షు నిజీవితమంతయు ఒక్కనిఖడ్గ ప్రహారణచే మాయుమందవలసినదేనా ?

“ఆగు మాగుము” ఆకాశవాణివోలె వినబాయెను. చుట్టును మూగినప్రజలు హాశ్చర్యనిమగ్నులైరి. ఖడ్గపాణి ఖడ్గము వణకసాగెను.

“ఆగుటేమి”

విరాగి—ఏమియూ పశుపాలనమూ ? పశువులవలె వధించుటా.

ఖడ్గపాణి—రాజాజ్ఞ.

విరాగి—ఏమి రాజాజ్ఞయా.

ఖడ్గపాణి—పిచ్చిదానవోలె కాన్పించుచున్నావు. రాజ న్యాయముల నెఱుంగవు. పొమ్ము. నీకు జెప్పవలసినయవస రములేదు.

విరాగి—విరాగి పిచ్చిదే. సత్యము. విరాగుడు పిచ్చి వాడు. పిచ్చివానిని వధించు రాజన్యాయమెచ్చటది ?

ఖడ్గపాణి—రాజుయిచ్చిన న్యాయమద్ది ? మఱొకడు చట్టమును తిరస్కరించ నర్హతలేదు.

విరాగి—సత్యము. సత్యము. సర్వవిధితము. రాజొ సంగిన చట్టమును. ద్వితీయుడుతిరస్కరించ వలనుగాదు. బాగు. బాగు. రాజసేవకుడే తిరస్కరించుచుండగా మఱొకని విషయ మును చర్చించ వీలగునా ?

ఖడ్గపాణి — ఎన్నడు రాజునియాజ్ఞను అతనిసేవకులు తిరస్కరించుట కలుగనేరదు. హెచ్చుగా నిచట మాట్లాడవలదు. కాలమును వృధాపుచ్చక వెడలిపొమ్ము.

విరాగి — పోవలసినవాడవు నీవు. రాజాజ్ఞను తిరస్కరించువాడు శిక్షార్హుడగును. రాజుసేవకుడు వీవు. అతని తిరస్కరించుచున్నావు. నిన్ను వధించ నాదిభగవదాజ్ఞ.

అని విరాగిణి గుప్తఖడ్గపాణికై విసరబోవును. భిక్కు దీనవదనముతో విరాగిని మహౌర్ఘ్యమును జూచుచుండెను. ప్రజలు గోలలెత్తుచుండిరి. భిక్కుని వధించుటాపి, ఖడ్గపాణి విరాగినిని, రాజగు హేమచంద్రునికడకు గొంపోయెను. వీరిని వెంబడించి ప్రజలు పరువిడుచుండిరి. హేమచంద్రుడప్పుడే న్యాయస్థానము వీడనుండెను.

హేమ — ఏమిది.

ఖడ్గపాణి — అయ్యా. విరాగినియట. యీయాపె అనవసర ప్రసంగమున నాతో జొరబడి. నా ప్రయత్నమును అపగలిగినదాయెను. రాజద్రోహినని గర్హింపదొడగెను. గర్హింపదొడగుటెగాక ఖడ్గమొండు నాకై నిర్భీతితో విసరివైచెను. ఇది యెల్ల కుట్రగా దోచుచున్నది. భిక్కునకు మాలతికి సంబంధముండునట్లు, భిక్కుతో యీయాపె సంబంధము గలిగించుకొని నాతో కయ్యమునకై వచ్చినది. ఈ చోరత్వమందీ మెకు సంబంధ ముండియుండవచ్చును.

హేమ — ఏమి పిచ్చదానా? నీకు ప్రాణమందు తీపి.

లేద. వెర్రిదానవు యగుచో నీకడ గుప్తఖడ్గముండుటేల ?

విరాగి—అగును. రాజద్రోహుల ఖండించుటకు.

హేమ—రాజద్రోహు లెవరు ?

విరాగి—ఎవ్వరా ఖడ్గపాణి.

హేమ—ఎటుల.

విరాగి—ఏదిమీతీర్పును యీవెర్రిదాన నొక్కసారి చూడనిండు

అని తీర్పుకాగితమును విరాగిని చదువుచు, ఆవ్రాతకు వ్యాఖ్యను జెప్పదొడంగెను.

విరాగిని—ప్రభూ ! నామనవి. పిచ్చదాని పిచ్చభిప్రాయమును శాంతమనస్కులై విందురుగాక ! మీతీర్పునందేమని వ్రాయబడెను. శిరః చ్ఛేధనమని గదా, శిరమనగా అర్ధమేమి ? శిరమనగా అంత్యవస్తువు. చివరనుండునది, మొదటి వస్తువు. ఇతడు ఖడ్గమును పైకెత్తియుండగా యీవిరాగుని బోడితల యందింకొకవస్తువు గలదు. ఝంఝూమారుతముగా వాయువప్పుడు వీచుచుండెను. ఆవాయు చలనముచే అతనిపై వస్త్రమతని శిరమున వ్రాలెను. అప్పుడతని శిరమేది ? వస్త్రముకాదా ? చేదనమనగా అర్ధమేమి. తొలగించుట, ఎడలించుట, శిరముపై నాడుచున్న వస్త్రమును తొలగించుట. ఇట్టి సత్యవంతమైన తీర్పును, మీయాజ్ఞను, వేఱుగ ప్రవర్తించుచో తిరస్కరించుటగాక యింకేమిగానోపును. శిరస్సున వస్త్రము శిరమై—వాయుదేవుని కరుణచే—ధర్మస్వరూపియై నాట్యమాడు

చుండగా యిఖడ్గపాణిఖడ్గమేల అవిరాగుని కంఠమునకు గుఱి జూడబడెను. మీచట్టమును తిరస్కరించుచున్నందుల కాగ్రహావేశురాలనై, రాజద్రోహిని వధించ సమకట్టియుండనోపు.

అచ్చట ప్రజలెల్లరు అనందానంద పరవశులై విరాగిని యుక్తికెంతయే నవ్వసాగిరి. ఆహా ధర్మదేవతా! విరాగిని స్వరూపమును దాల్చితివా? హేమచంద్రుని ముఖవిలాసము ఒక్కపరి వాడిపోయెను. అతని బుద్ధిహీనతకు తానె నిందించుకొనెను. మఱొకతీరున, అతని అభిప్రాయమునకు సరిపోవురీతిగా తిరుగు వ్యాఖ్యజేయుటకు వలనుపడనందులకు చాల చింతిల్లెను.

హేమ—విరాగిని. సత్యము.గానీవు విరాగినివికావు. నీదు సదుద్దేశమునకు మెయికోలు దెలుపుచున్నాను. భగవదాజ్ఞను దప్పించ సామర్థ్యులెవ్వరుగలరు? ఈభిక్షు అపరాధియని మటుకు ఒప్పుకొనకతప్పదు. తత్క్షణమితని మాత్రము నారాజ్య పరిసరముల దాటించవలసినదిగా నాసేవకుల కాజ్ఞయిచ్చుచున్నవాడను. అతని కింకను జీవితపరిపూర్తికాలేదనియే తలంచుచున్నాను.

చుట్టును మూగియున్న ప్రజలు [illegible]ధ్వానముల ఆహ్లాదమును వెలిబుచ్చిరి. ఈనూత్నవిరాగిని ఏవ్వరాయని విచిత్రముగా చూడదొడంగిరి. విభాసమానతేజోకలితయై విరాజిల్లుచున్నది. ఆత్మబంధువై విరాగునికాపాడెను. ఇట్టి సుహృదయోపేతమగు ప్రేమ దంపతులకు గాక యింకెరికుండగలదు?

భిక్కుని శాంతగంభీరధైర్యమే యతని నిక్కముగా గాపాడినది. కాని ఎంతయో ప్రేముడితో పెంచుచున్న కుమారుగంశమారిని ప్రకృతిసౌందర్యోపేతమగు తనఆశ్రమమును పవిత్రహృదయుండు, ధర్మావలంబియగు తన శిష్యుని చక్కనిగీతముల వినిపించు రాం గంగానదిని విడిచి పరదేశములకు తఱుముబడుట యెట్లు! భటుల ప్రయాణసిద్ధముగమ్మని త్వరితపెట్టుచుండిరి. బాహ్యప్రపంచపరాగి, ప్రేమస్వభావినియగు తన ప్రాణదాత మెయికోలు బొందుటెట్లు. ఎచ్చటున్న నేమి. నాతల్లి కరుణ ప్రసన్నవాఃపూరముగా నాపై ప్రవహించుచో నాకెట్టి ధర్మసందేహమ్ముండ నేరదు. ఆజగజ్జనని సర్వజీవులయందు క్రీడించుచున్న శక్తియే నన్ను ధర్మమార్గములందు నడిపించగలదు. పరదేశములకు వెళ్లెదను. ఋషికులసంతతియగు కృషీవల్కుల ధర్మ, ప్రేమ నిరాడంబముల జూరగొనెదను. నా యాదేశమును వారిద్వార నెఱవేర్చుకొనగలను. వారిమధ్యంబున వారిబిడ్డనై తిరుగాడెదను. కాల ప్రవాహమునకనుమూసెదను. నాజీవితనౌక భగవతీ ఊడ్పుగాడ్పుల కెటులనడచునో నడువనిమ్ము. పట్టణ రాజములందు ప్రేమనశించినది. ధనపిశాచములై ప్రకృతిపదార్థముల పెంచుచుండిరి. వారియందు పూర్తిగా ధర్మము నశించినది. నిరపరాధులగు గ్రామవాసులచెంతనే నాతల్లి తనధర్మక్షుధను దీర్చుకొనుచున్నది. మాతా హృదయపూర్వకవందనములు. ఎటులనడిపెదో వత్తునాదారిని. అని అశోకరాం తలంచుచుండెను. ఇంతలో ప్రయాణసన్నద్ధులైరి. విరాగిని

వీక్షణములు అశోకరామునిపై వ్రాలెను. అశోకరామందు విలీనుడాయెను. ధర్మదేవతవై రక్షించినదానవు. నీదు పవిత్ర ప్రేమ నా వెంట ఎల్లకాల ముండుగాక. పురుషుండగు నన్ను రక్షించినంతమాత్రమునే నీధర్మము పూర్తి కానేరదు. ఏసోదరికై మరణదండనవిధింపబడితినో ఆపెను రక్షింపుము. ఆమె యీపురమందే కలినముగా మూడుసంవత్సరములదనుక నిర్బంధిలపబడ విధురాలైనది. నీశక్తిసామర్థ్యములం దుపయోగింపబడుగాక ! సెలవా ?

విరాగిని—పరప్రదేశములందైని ప్రేమతత్వమునేవ్వహింతుడుగాక. అంత మీ వెంట ధర్మదేవత నివశించుగాత. పవిత్ర పురుషులు. మీయాజ్ఞను శక్తిసామర్ధ్యంబులతో శిరసావహింతునుగాక. ఇందు నాచేష్ట ఏమియు నుండనేరదు. నాచేష్టలు భగవతీయాజ్ఞలు. కొందఱు గొప్పవారమని గర్వింతురు. గొప్పతనమాతల్లి క్రీడావిశేషమేగాని, వారిబుద్ధివిశేషము కానేరదు. మానవుడల్పుడు. ఆతల్లి కరుణావిశేషముచే, గొప్పతనము—పూర్ణవికాసము నొందుచున్నాడు. ఆతల్లి కరుణకెందుకై, మానవుడామె యిచ్ఛాస్వరూపికావలెను. ఆమెయిచ్ఛ-ప్రేమ—ధర్మము—సత్యము. భార్యయందు, తల్లియందుండునది. రూపములనకు ప్రేమయొక్కటె. అది ప్రవర్తిల్లునవు డనేకరూప

ముల దాల్చును. సర్వము ఆపవిత్ర ప్రేమమయమే. ధర్మము-ప్రేమ-సత్యమన నొక్కవస్తువే. అద్దానిని మఱువకుందురు గాక! నాతల్లి ఆజ్ఞచే కార్యములెల్ల శక్కబడుగాక!"

భిక్కును, రాజభటులు పరప్రదేశములకు గొంపోవ దొడగిరి. అంత్యదృష్టిని ఆశ్రమమువంకకే బఱపనివ్వక పోయిరి.

13వ ప్రకరణము.

సామముగా హేమచంద్రుడు, చమేలిని వదల్పినట్లు కన్పించుటలేదు. దండోపాయముచేతనె హేముని దుష్టత్వమును పారద్రోలవలయు. కర్మకారుని హృదయము పూరేకువలె ఎంతమృదుత్వమును ధరించునో, అంతటికాఠిన్యమును, శైలఖండమువలె నుండవలెను. శ్రీకృష్ణభగవానుడు బోధించున దిద్దియేగదా ? నాకు ముఖ్యము ధర్మము. అట్టి పవిత్ర ధర్మమునకే యావద్దేశమును, ఖండించినను పాపముండనేరదు. అట్టివాంఛయుండక, నిష్కామ్యముగా ధర్మార్థమై యాచరించవలెను. వృద్ధివెంట నాశనము, నాశనమువెంట వృద్ధిగలదు. జనసమూహము నశించనిదె ధర్మము విరాజిల్ల నేరదు. కృష్ణభగవానుని పవిత్రవాక్యానుసరణముగా నిష్కామదండన ధర్మమగునుగాక! దండనయగునన్ని, కరుణాస్వభావమును బూనుచో అద్ది పాపభూయిష్టమగునుగాక! అందుకేగదా అర్జునుని, యపారకరుణాస్వభావమున పిఱికితనమనియు, పాపభూయిష్టమనియు, జగద్గురువగు కృష్ణుడుపదేశించియుండెను. ధర్మార్థమై కరుణనువీడవలెగాక. కరుణస్వభావమగు ప్రేమార్థమై సత్యమును బూనుగాక. ధర్మస్వరూపము కాఠిన్యము, ప్రేమస్వభావము కరుణాజనకము. సత్యస్వరూపము పరిశుద్ధాత్మ. ధర్మమునకే కాఠిన్యముగా హరిశ్చంద్రుడు సర్వరాజ్యమును

విడనాడెను. ప్రేమకై బుద్ధమహాదేవుడు జీవరాశియందు కరుణావృష్టిని గురిపెను. క్రీస్తుదేవుడు సత్యమునకై పరిశుద్ధాత్మ చెందియుండెను. రత్నములగు యీ మూడుగుణములు లేనివాడెన్నడు కర్మయోగి కానేరడు గదా? ప్రేమచే యీ రాజుపై సాధుము నుపయోగించితి. ఫలితము కానేరదాయె. ప్రేమతోడుత సత్యమగు నాపరిశుద్ధాత్మను జూపియుంటిని; అనగా నీచతనముగాకుండ; దొంగతనమును వహింపక అతనికి నాయుద్ధసన్నత్వము, సత్యస్వరూపముగా తెలుపుదుగాక! ఇక నాధర్మప్రేరణము యుద్ధమగును. నాసందేహము నాతల్లి దీర్చినది. ఇక నీరాజును యుద్ధముచేసనె దండింతుగాక! భీకరమగు రేయి ధర్మమగుగాక!. నిష్కల్మషముగా వెలుపచు ప్రాతః సూర్యుడె సత్యమగుగాక! సుస్నిగ్ధమగు, సంధ్యారవియే ప్రేమయగుగాక; ఈమూడు ప్రపంచమును, శక్తులై పాలించుచున్నవి. ఈమూటిని విడదీయుచో, ప్రపంచకము కదలజాలదు. ధర్మమును, నిబిడాంధకారమందు మునుంగుదుగాక" అని గంభీరముగ విరాగిని హృదయాకాశమున పలుకుకొనెను. విరాగిని. జన్మవిరాగినియా! చదువరా! కానేరదు. ధర్మార్థమె విరాగము బూనినది. జన్మతా మెఱపు. అంధకారమందు మెఱపు. మరణదండనభీకరాకారముచే క్రమ్ముకొనిన అంధకారమును చెండాడినమెఱపు. సౌదామిని. కర్మయోగము లేనిదె జ్ఞానయోగము అరుచిగా, స్వారస్యములేమిగా గన్పించునని కాబోలు సౌదామిని ఎల్లకాలములు కృష్ణభగవాను వాక్య

రీతి, రాజయోగమైనను, జ్ఞాన, భక్తియోగమైనను, కర్మనాచ
రించవలెనను, ధర్మమును ఏర్పాటించుచున్నది. తన జ్ఞానచక్షు
వుచే సర్వమును విదితము జేసికొనుచున్నది. హేమచంద్రుని
మార్గ్యమునుజూచి వెంటనే సౌదామిని, తన శక్త్యాశ్రమ
మునుజేరెను. ఒక్కనిమిషమేనియు వృధాపుచ్చ దలుపలేదు.
వెంటనే శంఖానాదమును గంభీరముగ పర్వతశిఖరమున వెల
యుచున్న శక్త్యాశ్రమమునుండి. సల్పెను. మూర్ఛవందల
శూరుల వీనులనాటెను. కృష్ణుని—మురళీనాదము, గోపికల
నాకర్షించినటుల — సౌదామిని శంఖారావము, ఆబాలగోపాల
మును ఆకర్షించెను. కృష్ణుని మురళి. ప్రేమనాదము. సౌదా
మిని శంఖారావము ధర్మప్రేరితనాదము. వైళమె—వందల
కొలదిగా, శక్త్యాశ్రమమును, నిముసములో జేరగల్గిరి. వారి
సంతసమపారమై పారజొచ్చెను. ఆహా సౌదామినియొక్క ఆక
ర్షణశక్తియేమి! ఆమె పవిత్రాత్మయే ఎల్లరు ఆకర్షించి ధర్మ
ప్రేరణజేయుచున్నది. ఆశ్రమము వెలుపల జనులెల్లరు ఉప
వేష్టించి సౌదామినిరాకకై నిరీక్షించుచుండిరి.

వసంతఋతువది. ఋతురాజుకై ప్రకృతీమకన్య జీవ
చ్ఛవమై యింతవఱకు వేచియుండి అతని సందర్శనంబున
చిఱునగవు నవ్వుచున్నది. అవ్వియే లతాదులు వృక్షములు
చిగుర్చుచుండెను. ప్రకృతీమకన్య తన సౌందర్యాతిశయంబుచే
ఒయ్యారమ్మును జూపుచున్నది. పర్వతరాజము ప్రకృతీమ
కన్యకు స్వాగమిచ్చుచుండెను. సౌదామిని ధర్మప్రేరేపితయై

ప్రకృతి భాసిలుచుండ జనమధ్యంబునకై వచ్చి నిలువబడెను. సౌదామిని ముఖ్యుడగు వీరుడు పుష్పమాలతో గంధముగిడి ఆమె కర్పించెను. ప్రజలెల్ల ఆహ్లాదమును వెలిబుచ్చ జయ జయ ధ్వానముల సల్పిరి. మెల్లన సౌదామిని వారిమధ్యంబున లెగచి వారి నీవిధంబున ఉద్బోధించ మొదలిడెను.

“ఓ వీరాధివీరులారా! సహజశౌర్యోపేతులారా! ప్రేమ స్వభావులారా! మీరెల్లరు సత్యముగా నాకు ఆత్మబంధువులని జెప్పగలను. నా రాకకై మీరు జూపినకౌతుకము, కౌతుకము గాదు. నా ఆదేశమును నెఱవేర్చుచో నాయందభిమానులని నమ్మగలను. వీరహింసాలవంబులై, ప్రేమపాత్రులై, సత్య వ్రతులై, ధర్మప్రీతులై యింతవఱకు జీవించుచున్నారు. భగవతీమతల్లి కోరునదద్దియే. ఆమెరుచ్చ అద్దియే. వారే ఆమె కరుణాపాత్రులు. ఇంతవఱకు మీప్రేమను మీభార్యా భర్తలందు జూపుచుండిరి. సోదర సోదరీమణులందు సత్యవ్రతులై మెలంగుచుండిరి. తల్లిదండ్రులందు ధర్మానువర్తులై వర్తిల్లుచుండిరి. ఈతల్లులకు మించిన తల్లి యింకొకర్తె గలదు. అది దేశమాత. ఆపెగర్భమున జనించి ఆమె ప్రసాదమును భుజించుచు, ఆమెకడ దుష్టత్వము చెలరేగుటజూచి, ఎవ్వడేని మానముబూని యుండగలడా? ఆపె ఋణమునుదీర్చ తరుణమువచ్చినది. మేల్కొనుడు. వీరావేశపరులుగండు. నిష్కాములై ధర్మావలంబులుగండు. భగవద్గీతల పఠించుడి. భగవంతుని స్మరించుడు. భగవంతునియందు ప్రేమ, చైతన్యము,

తేజస్సు గలవని గమనించుడి, ప్రేమ ప్రేమ చైతన్యము సత్య స్వరూపము. తేజస్సు ధర్మస్వరూపము. ప్రేమ శీతలస్వభావి. తేజస్సు ఉష్ణస్వభావి. ధర్మమును కౌగిలించుకొనుశక్తిగల ధీమంతులు ముందునకు నడుచుడి. భగవద్గుణములగు యీ మూడు గుణముల మానవుడు హృదయపూర్వకముగా నవలంబించనిచే ముక్తిగాంచనేరడు. తేజస్సు జ్ఞానము. సత్యము కర్మ. ప్రేమ భక్తి. ఈ మూడుస్వరూపములు ఒక్కటై. మూడుగా పరిణమించునది. ఓ నా ఆత్మ బంధువులారా! ధర్మప్రేరితులై ముందడుగిడుడి. కప్కోటరాజు నీచుడై దుష్ప్రవర్తనుడై యాషిణ్యాను చెఱగొట్ట జూచుచున్నాడు. దేశజులైనను, పరదేశజులైనను అధర్మప్రేరితులైనపుడు, మానమును వహించదగదు. కప్కోటరాజు హేమచంద్రుడు. నవీనోపేతుడై స్త్రీల నిష్కారణముగా చెఱగొనుచున్నాడు. అతని కైదీగ చమేలీయను పవిత్రకన్య దీనయైకలదు. ఆమెను విడిపించ అతడు సామముచే నొప్పుకున్నడు. ధర్మప్రేరితమగు యుద్ధమే మన శరణ్యమె. మీమీఉత్సాహముజూపు సమయమేతెంచినది. రేపటిరేయియే మన ప్రయాణదినము".

సర్వజనులు, ఉత్సాహాతిశయముతో ధ్వానముల, సమ్మతి జూపిరి. అందొకకన్య ముందటికురికి, మేము మాతృసేవను జేతుమని గంభీరముగ పలుకదొడంగెను. సౌదామిని ఆమె వీరాతిశయంబునకు కడుంగడు సంతసిలి.

సీ. రణరంగమన సఖి రాణివాసముగాదు
రక్తంపుటేఁగుల రణముగాని
మెత్తంపుసరులేచి ముచ్చటాడుట కాదు
మునిమించు కతుల పోట్లుగాని
నెరికురుల్ దువ్వక నిక్కులాడుట కాదు
బాకులచేపోట్లు బడుటగాని
ఉద్యానవనమునం దుయ్యాలలూగుట కాదు
ఘోరరౌద్రావేశ వీరరసము
ఇట్టికదనంబు నీకేడ నింటనుండ
నిమిషమాత్రంబులో శత్రునివహమెల్ల
దునిమివైచియు దుర్గములో తోయజాక్షి
జయము గొనివత్తుము స్థిరయశముఘటిల్ల.

ఈవిధంబున యుద్ధమున స్వప్నముగాదనియు, క్రియారూపమున ఘోరాకారమనియు, వర్ణించి, ఆస్త్రీని వారించెను. ఈమె కఠినయుక్తి పరీక్షకు నెగ్గినవారు మూడువందలు వీరులు గలరని పాఠకులెఱింగియే యుందురుగాత! వారలెగాక, వారి ననుసరించి రెండువందల జనములుపైగా వత్తుమని సమ్మతి దెలిపిరి యుద్ధసన్నద్ధులుకండని, సౌదామినిచే ప్రేరేపింపబడి. యుద్ధసన్నద్ధయావ్వనపురుషుని రక్తనాళము ఉష్ణతేజస్సు ప్రవహించుచుండును. ఆతేజస్సె వీర్యమనియు, పర్యాయపదము వీరతనియు, చరిత్రకారులు వ్యవహరింతురు. యుద్ధవీరులెల్లరు సన్నద్ధులుగా గృహాభిముఖులైరి. సౌదామిని ఉత్సాహియై విరమించెను.

అప్పుడే కాలమునుకన్య. అంధకారమును మేలిముసు గును లజ్జావిశేషంబున ఆస్యమును కప్పుకొని యుండెను. సౌదామినీ వీరపురుషవేషంబును ధరించుచుండెను. తురుష్క అశ్వము సౌదామినికి కలదని పాఠకులెఱింగియే యుందురు గాక. అశ్వము నధిరోహించెను. వెంట ఐదువందల సైన్యము వచ్చుచుండెను. అందు మూడువందల వీరులు అశ్వసైన్యము మిగిలినవారు పదాతిసైన్యముగా ఎంచబడిరి. నిశ్శబ్దముగా రెల్లరు వివాహమునకేగురీతి మహోత్సాహముతో వెడలుచుండిరి. నాటి యహంబెల్ల వనమధ్యంబునే గడపిరి. రేయి పది నొకండు ఘంటలకు కప్ కోటకు చేరియుండిరి. గ్లానముం జెంది మని విశ్రాంతినేనియు తీసికొనరైరి. ఏవిధంబుననైన యరివర్గము నోడించుటే వీరి. కర్తవ్యము. ఎవ్వరిశక్తికొలది వారి వారి ధర్మముల సౌదామినీ ఆజ్ఞానుసారముగా నెఱవేర్చుచుండిరి. ఎచ్చటచూచితమనిన ఉత్సాహమె వెలివిరియుచుండెను. గుడారముల వేయువారు కొందఱు, యుద్ధసామగ్రుల సిద్ధము జేయువారు కొందఱు, యుద్ధమని, సవాలని శత్రుసేనకుచాటగ డప్పులు గొట్టువారు, శంఖారావమును బూరించువారు బూరించుచుండిరి. హేమచంద్రుడు, విరాగిని, సౌదామినీ స్త్రీయును తలంచి, మదోన్మత్తుడై అజాగ్రత్తచే చేమేలి నివసించు నుపాయములతో స్వప్నరాజ్యమందు మత్తిల్లియుండెను. వీరరసవంతమగు నాదములు కర్ణకహారములందు ప్రతిధ్వనించుచుండెను. దిగ్గునశయ్యనుండి లెగచెను. ఆహా ఏమిచిత్రము.

రవ్వంతయేనియు హేమచంద్రుడు యుద్ధసన్నత జెందలేదు. ఏధికృతమేరీతి పరిణమించునో జ్ఞాతము. యుద్ధసన్నద్ధుడు కా సన్నను ఇతనికడకు మూడువేలకుపైగ సైన్యసమూహ కలదు. కండినను వారు నిద్రాపరవశులై యుండిరి. చేయునదేమి? హేమచంద్రుడు, మోహాంధకారుడు. యౌవ్వనప్రాయుడు. ఇంతదనుక యుద్ధమున ఎఱుంగడు. ఏమిచేయుదమనినను హేము నకేదియు తోపకుండెను. వెంటనే తన సేవకులనెగపి సైన్యాధి పతి పిలువనంపెను. యుద్ధప్రకటనాసూచకనాదములకు నగర మందలి జనులెల్లరు భీతిల్లి దిగ్గున లెగచిరి. కోటపైగ దేదీప్య మానముగ దివిటీలకాంతీ గన్పించుచుండెను. నాదము భీకర ముగ వినవచ్చుచుండెను. ఆనాటి విరాగి కృత్యమే యిది యని యు, యీసంఘటనమునకు హేమచంద్రుడేకారకుడనియు నతని నిందించుచుండిరి. సైన్యమంతయు మేల్గొల్పబడెను. సర్వము గాబ్రాజెందియేయుండిరి.

యుద్ధసామాగ్రిని చేకొనపరువిడసాగెను. బురుజులపై బారులు వరుసగ దీర్చబడియుండెను. యుద్ధానుక్రమము మొదలుపెట్టబడెను. అప్పటికి దాదాపు నాల్గుఘంటలై యుం డును. నగరమంతయు కల్లోలముగనుండెను. ఫిరంగులు ప్రేల్చు చుండిరి. సౌదామినిక్షీ మిక్కుటముగా సైన్యము, మిక్కుట ముగా యుద్ధసామగ్రి లేకుండెను. యుద్ధతీవ్రత దట్టతనము జెందుచుండెను. ఖడ్గధ్వనులు ఖంగున మాఱుమ్రోగుచుండెను. పౌరుషాతిశయంబున ఖడ్గములు, మెఱయుచు, శత్రువర్గముపైకి దుముకుచుండెను. రక్తప్రవాహము మొదలిడెను. ఎచ్చట

జూచినను వీరరసమె ముఖ్యముగా గాన్పించుచుండను. సౌదా
మిని తనసైన్యమును ప్రోత్సాహపరచుచుండెను.

సీ. వీరులారా! మీరు వీరరంగమునందు
వీరతన్ జూపుడీ వెఱపులేక
శత్రులబరిమార్చి సంగరమందున
స్వారాజ్యలక్షణ నలువరయ్య
పేరుప్రతిష్టల పెంపొందజేసియు
పిన్నపెద్దలగూడ వేడ్కతోడ
రణరంగమునుపెండ్లి రాజిల్లుచున్నది
ఖడ్గముల్ బంపుడీ కంకణముగ
వీరుడే పెండ్లికొడుకని వెలయరయ్య.
సంగరపు భూమియే పెండ్లిస్థలముకాగ
కామరుమంత్రాక్షతంబుల గ్రుమ్మరయ్య
వేదవిధి మంత్రములజేర్చి వేడ్కమీర.

పై ప్రోత్సాహమునకు ప్రతీవాని రక్తనాళముల అమి
తోత్సాహము, ధైర్యసాహసములు పాఱవోడంగెను. అంతః
శక్తి విజృంభించెను. వారిమధ్య మహాశక్తి తాండవమాడు
చుండెను. సౌదామిని సైన్యమున కిదివఱకో క్రమశిక్షణ
లేకుండెను. ప్రథమయుద్ధము, పౌరుషాతిశయముచే క్రమ
శిక్షణలేకున్నను. వారి బాహుబలపరాక్రమముచే, అరివర్గ
మును దునుమాడుచుండెను. సౌదామినిదేవి విహరించు
చున్నది. ఆహా! ఆమెపరాక్రమమేమి! యుద్ధకౌశలమేమి!

ఇదివఱలో యుద్ధముఖంబును జూడని స్త్రీ. ఈమె సోమమేమి.
అశ్వముపై నుండి, తనఖడ్గ ప్రహారణ సలుపుచున్నది. బురుజు
లపై హేమచంద్రుడీమె పౌరుషాతిశయమగు ముఖంబును
జూచి వణకుచున్నాడు. ఈమె జీవించియుంటెని, తనువొకటి
కలదని మఱచియే విహరించుచుండెను. ఈమె విహారణకు
అంబరంబున సూర్యభగవానుడు సిగ్గిలి, నీరదకదంబులనుండి
యీమె పౌరుషాతిశయంబును, ఘోరరౌద్ర వీరావేశమును,
ఖడ్గప్రహారణను, నయనానందముగా భారతభూమిని ఎంతకాల
మునకీ స్వాతంత్ర్య సంగరమేర్పడెనని సంతసించుచుండెను.
ఆహా అందులకే దేవివిహార్. అల్లదె జూడరేమని ఉషఃకాంత
తో సూర్యభగవానుడు హెచ్చరించుచుండెను. లేవయస్విని
యుద్ధానుక్రమశిక్షణనులేకయే ఎంతటియుద్ధకౌశలతను జూపు
చున్నది. పర్యాయమునకొకనినే ఆపెఖడ్గరాజము బలిజెందుచుం
డెను. అప్పుడప్పుడెతూర్పుదిశను ఉషఃకాంతలు దేవివిహార్ గుఱిం
చిముచ్చటించుకొనుచుండెను. ఆ ఉషఃకాంతలనె పూర్వయుద్ధం
బుల కవీశ్వరులు, దేవతలు జూచిరనియు, మెచ్చిరనియు,
వ్రాయ సాహసించియుండిరి. ఇంకొకవైపున దేవీఆలయమును
ధైర్యసాహసమ్మును ప్రకటించిన వీరుడు సౌదామిని ఆత్మ
శిష్యుడు తనఖడ్గప్రహారణ సల్పుచుండెను. వీరాతిశయంబున
వీరుడొక్కొకసరి అశ్వమునుండి పైకెగయును. యుద్ధప్రోత్సా
హకనాదంబులు మ్రోగుచుండెను. సైన్యమంతఃశక్తిని విజృం
భింప జేయుచుండెను. ఆమహాశక్తియే తన యిచ్ఛానుసార

ముగా నాట్యమాడుచుండెను. ఆమె ఆకారమును రక్తమయ ముగా జేసికొనెను. ప్రేవుల కంఠము ధరించెను. పుత్తెలహస్త ముల .బూనెను. రక్తమనేత్రములతో అగ్నికణముల రాల్చు చుండెను. ఆమె కదలికకు యిరువైపుల సైన్యము మడియు చుండెను. ఆమెయొక్క దాహము దీర్చుకొనుచుండెను. భయంకరనాట్యము. నవీనులు రానొల్లనిస్థలము. ఎవ్వనిహృద యమున ప్రత్యేకముగా కరుణ కాన్పించుటలేదు. ధర్మమే. ముఖ్యస్వరూపియై వారిద్వారాతన ఇచ్ఛను నెఱవేర్చుకొనుచు న్నది. .హేమచంద్రునిసైన్యము మూడువేలు. సౌదామిని సైన్యము అయిదువందలు. ఇదేటిన్యాయము. సౌదామిని వీక్షణములు ధర్మమందు లీనమైపోయెను.. సేనాధిపతియయ్యె సైన్యబలంబును జూచుకొనదాయె? ముందునకుఱుకు ఉత్సా హాతిశయమెగాని వివేకతను గన్పించకుండెను. రక్తచర్చచే నూత్నవధువుగా గన్పించుచుండెను. ఖడ్గము ఇంద్రధనుస్సు వోలె ఎఱ్ఱనై కన్పించుచుండెను. ఆమె స్వహస్తముతో ఎంద ఱనో దునుమాడెను. కాని తన సైన్యమునకు క్రమశిక్షణ లేమిచే చాలవఱకు మడిసిరి. ఇది ఆమె దృష్టికగొద్దిగాతట్టెను. ఆమె ధర్మమును తర్కించుకొనెను.

ఆమె శిరోజములు .విడివడెను. అశ్వపద తాడనము భూమినంతయు ప్రతిధ్వనించుచుండెను. ధూమము సూర్యుని దృష్టిని కప్పిపుచ్చుచుండెను. సైన్యబలంబు సౌదామినిని ఆక ర్షించెను. రౌద్రావేశంబున, తన్మయియైయున్న సౌదామిని

వివేకమును చూపెను. సేనాబలంబు క్షీణించెనని తలంచెను. వెంటనే యుద్ధమునాపు దళారవంబు సల్పెను. ఇరువంకల డస్సినవారై, యుద్ధమును ప్రస్తుతకాలంబున నాపిరి. క్రమశిక్షణచే లేమిచే, చాలసైన్యమడిసెనని తలంచెను. బాహాబల రౌద్రావేశ ప్రదర్శనము గావించినది. దేవతాధిపతిచే దేవి విహార్ యను బిరుద మీభూలోకమున బడసినది. జయము దెచ్చుటకై ఆసించుట వీరుని, లక్షణముకానేరదు. సైన్యమంతయు మడిసినను, ధర్మమునకై తనశరీర మర్పణజేయ తలయు, జయాపజయములు రానిండు. ఎల్లకాలము నిష్కామముగా కర్మ నాచరించుటె కర్మవీరుని ధర్మమని సౌదామిని, విదుషీమణి, గ్రహించెను. ఇకను తన బుద్ధిబల ప్రదర్శనమును జూప నుద్యుక్తురాలాయెను. సైన్యబలము తగ్గినపుడు, బుద్ధిబలమే అనుసరణీయము. అప్పటికి భోజనవేళ లగుటచే యుద్ధభటులెల్ల, శాకాహారమును భుజించిరి. విశ్రాంతి గైకొనిరి. మూడుఘంటలకు, సేననంతయు ప్రోవుజేసి సౌదామిని, భగవద్గీతనుండి, కర్మవీరుని, కర్తవ్యమును దెల్పుచు ఉద్బోధించెను. ఖడ్గబలమును కట్టిపెట్టదలచెను. బుద్ధిబలముచే ఒకపన్నాగమును బన్నెను. ఆ సాయంతనమునకు యుద్ధముగలదని యే చాటెను.—యుద్ధమునకు ముందు సౌదామిని కొయ్యతో, ఒక విచిత్ర—అశ్వమును మంచిపనివానిచే చేయించెను. ఆయశ్వమును చక్కగా శృంగారించి యుద్ధస్థలమునకు ముందుంచెను. సాయంతనము నాల్గుఘంట్లకే తీవ్రముగా యుద్ధము మొదలిడ నెంచెను. తన ఆత్మవిశ్వాసియగు వీరుని బిలచి ఉద్బోధించెను.

ఘోరమైనను యుద్ధంబు వైరులధికి
శౌర్యవంతులైయైనను సైన్యమందు
బలయుతుం డొక్క శూరుండు చెలగుచుండ
జయముగలుగదె రాజన్య సమితికెవుడు.

వీరుని ఉత్సాహమతిశయిల్లెను. సౌదామినికై శిర
బును వినయపూర్వకంబుగావంచి ఆతల్లి యాజ్ఞానుబద్ధుడై
నిలచెను. "వీరపుంగవా! నామధేయమునకు తగినవాడవు
నీవు. ఆత్మవిశ్వాసివి. అహింసాధర్మమును ప్రకటించినవాడవు
ఈసేనాసమూహమందు, బుద్ధి, బాహుబలములందు నిన
మించినవాడుండనేరడు. అహింసకై శరీరమునర్పించ సాహ
సించినవాడవు. మాతృధర్మమునకై నేను నీవెనుకకు దీటువ
నేనమ్మజాలను. అంతఃశక్తికిమించి ప్రపంచమున మఱొండ
లేదు. ఆశక్తిని గుర్తించుము. జయము చేకూరగలదు. మ
సైన్యబలము చాల క్షీణించియున్నది. కారణము క్రమశిక్ష
అభ్యాసము, లేమి. ఇక మనకు బుద్ధిబలమే శరణ్యము
ఇందుకై నీవీయుద్ధంబున, శత్రువర్గమునకు పట్టువడుము
స్వామిద్రోహివిగా నటించుము. శత్రుల సహవాసిగా చరిం
చుము. మన మర్మమును వెల్లడించువానిగా ప్రకటించుము
వారునిను పూర్తిగా నమ్ముతరువాయి! ఈవిచిత్ర శౌర్యా
నిర్మింపబడిన అశ్వమును గురించి, అశ్వమొక మంత్రబల
ముచే నిర్మింపబడినదనియు, అది యనేకశౌర్యుల నెఱవేర్చగ
దని, అదియున్నచో, జయముపాటిల్లుననియు చాటుము. వా

శ్వాసమును ఆనరగలో భాగమునకు దెచ్చుతురువాయి, అందు
ాగిన మేమొక రేయి, బయలుదేరుకువచ్చి, సులభముగా శత్రు
లబరిమార్పగలము." అని సౌదామిని వీరుని ఉద్బోధించెను..
రుణకుసౌదామినివాక్కు, ధర్మవాక్కు. యీమె చెప్పినచొప్పున
చరించ, వీరుడు తన మెయిగోలును దెల్పెను. ఆహా! యిట్టి
విచిత్రవంతమైన ధర్మము, మాతృదేశాను ఋణవిముక్తికగు
ార్యము, నాకొసంగుబడుట నాపూర్వపకృతమని, వీరుడు
త్యుత్సాహమును వెలిబుచ్చెను. నాల్గుఘంటలకు, యుద్ధము
ప్రారంభము కాదొడంగెను. ప్రథమపరీక్షనె, వీరుడు అవ
ులలో శత్రుసేనకు చిక్కెను. వీరుడు, సేనాధిపతి చిహ్నమును
రించెను. వీరుడు చిక్కుబడెను. సైన్యమును నడుపు సాహసి
ండులేడు. వైళమె వెనుకకు మరలుడని, సౌదామిని యుక్తిలో
న సేనను హెచ్చరించెను. సౌదామిని వాక్యరీతిగా సేనయెల్ల
వెనుక కడుగిడజొచ్చెను. రాంగంగానది యందు సౌదామిని
పూర్వప్రయత్నరీత్యా, కొన్నిఓడలు వీరిరాకకై వేచియుండెను.
సేనా సమూహమంతయు ఓడలనెక్కి రాంగంగా నదియం
దదృశ్యులైరి.

వీరుడు పట్టుపడెను. తనమనస్సును శత్రువర్గ న ర్పిం
చెను. గాని హృదయము నీయడాయె. ఇతనియుక్తి బలము
నకు హేమచంద్రుడు లొంగిపోయెను. అతని యధర్మము
ప్రబలుచుండెను. దానివెంట నతని నాశనము వెంటాడుచుం
డెను. హేమచంద్రుని సేనలకు మాయోపేత యుద్ధము కప్పం

చుచుండెను. వీరుని అద్దానివిషయమై ప్రశ్నించిరి. అశ్వము యొక్క ప్రభావిశేషములు చక్కగా వీరుడు హేమచంద్రునకు నొప్పజెప్పెను. అత్యాశి హేమచంద్రుడు. వీరునిమాటల చక్కగా నమ్మెను. కొండజాతివారికిట్టి క్రియావిశేషములె లుండునని అతనినమ్మిక. వెంటనే కోటద్వారముల తెఱచి కొంతసేనతో నూత్నమాయానిర్మితమగు అశ్వమును లోనకు గొనితెచ్చెను. అతని మృత్యుదేవతే నతడు స్వహస్తములతో గొనితెచ్చుకొనెను. అదిశక్తి యనేక స్వరూపము. ఆరూపముల తమన్యాయములతో నామములతో జనసమూహమున క్రియారూపమునమండును. అధర్మమందొకటి. అవిద్యాశక్తి హేమచంద్రుని నాశనమునకు బంధించెను. ఆరాత్రిని హేమచంద్రుడు యుద్ధంబునగెలిచితినను సంతసంబున విందులగుడిచి నిద్రాదేవి కౌగిలియందు మత్తిల్లియుండెను. అశ్వమునుండి వీరులు బయలడిరి. అది అశ్వముకాదు. హేమచంద్రునిపాలిటి మృత్యుదేవత. అది కొన్నికీలకములతో నిర్మించబడెను. అందు సౌదామిని, ఆమె సహచరులు పదుహేనుమంది దాగియుండిరి. నిశీథసమయమున వెలువడి కోటద్వారముల తెఱచిరి. రాంగంగానదయందు సౌదామిని సేన విలీనమ్మాయెనా? వారెల్ల రొక్కుమ్మడి నప్కోటను ప్రవేశించిరి. వీరాతిశయంబున వీరుడు నగరమర్గంబుల మఱలించి వినుభూతముపోలె హేమచంద్రుని సేనపై దుమికిరి. నిద్రమత్తుచే గర్వాతిశయంబుచే మేల్కొనర. చేయునదేమి? చెల్లాచెదరైరి. సౌదామిని సేనా

సమూహములచే వధింపబడిరి. ఎవరు నిలబడి యుద్ధముచేసిన వారు. హేమచంద్రుడు ఎట్టెట్టో కోటనుండి వెలువడి మృత్యుముఖంబును దప్పించుకొనెను. నగరమంతయు శత్రుభీతిచే హాహాకారములు సల్పిరి. జయమెవ్వరిదాయెను? సౌదామిని ధర్మస్వరూపిణిని సన్మానించెను. సౌదామిని తరువాయికర్తవ్యమేమి! ఆమె యీ యుద్ధము జేయ కారణమేమి? హేమచంద్రుని దుష్ట ప్రభుత్వమును బోనాడి చమేలి విడిపించగలందులకు! వెంటనే చమేలిదేవిని, కారాగార విముక్తురాలిగా నొనర్చెను. సౌదామిని, చమేలికి, క్రొత్తఅయినను వారి పవిత్ర హృదయములు లోకరిసోకర ఆకర్షించుకొనెను. హృదయములు లీనమందెను. హేమచంద్రుడెట్టులో పాఱిపోయెను. కపికోటను పరిపాలించు రాజెవండు! తాను ఏలుటకై ఆశాబంధురాలై సౌదాబంధురాలై సౌదామిని యీ క్రియాకలాపమును జరిపి జరిపియుండెనా? లేదు. ధర్మమునకై! ఇకి నాపట్టణమునకై రాజును నియమించ, సౌదామిని ఆలోచించుచుండెను. చమేలి తన నలహాను—దేవీస్వరూపియగు, సౌదామిని కటింగించెను. ఏమని! రాంగంగానదీ ప్రాంతమున ఆశ్రమముకద్దు. అందొక సద్గుణవంతుడు—పూర్వభిక్షు, శిష్యుడుగలడయి, ఆతడు క్షత్రియుని ధర్మస్వభావమును గలిగినవాడగుటచే నతనిని రాజుగా నియమించకోరెను. వెంటనే సౌదామిని ఆసత్పురుషుని ధర్మనార్థమెపగి, తన సంతసమును, చిఱునగవుస వెలిబుచ్చెను. ఏమది! ఆతడు, ఆనందసాగరుడు. సౌదామినిని, నవీను ఆజ్ఞా

వర్తియై, వనమధ్యంబునకు వెతుకవచ్చినవాడు. సుక్షత్రియుడు, కరుణారాశి. ఇతని నిష్కాపట్యమునకై ఆవనమధ్యంబున సౌదామినియుక్తి నెగ్గగలైను. తురుష్కుని, దీనత్వమును జూచి, తన అశ్వమూతనికొసంగి ఆలోమ్మరకంపెను. ప్రయత్న భంగుడగుటచే ఆనందసాగరుడు ఆలోమ్మర కేగలేక, కప్కోటగు వచ్చి, హేమచంద్రునికడ నిరాడంబర జీవితమ్మును గడుపుచుండెను. ఇతడు నీచసేవకత్వమునువీడి, "ధ్యానతత్పరుడై," యుండెను. గురువరాకకై వీక్షించెను. లేదు. సౌదామినిరాక, ఒకరిముఖంబు లొకరుజూచుకొనిరి. పూర్వకలుషితంబులు "మంటగలిసెను. పవిత్రహృదయులైరి. సౌదామిని అతని పవిత్రతకు, సంతోషభరితయై, అతనికి ధర్మమునుబోధించి, జనకుని జ్ఞానము బోధించి, రాజుగా కప్కోటకు హేమచంద్రునిస్థాని ఏర్పఱచెను. వింధు సేనానమూహమున కొనర్చి. బలాతిశయంబుల జూపినవారిని బహుమతులచే సత్కారించెను. చమేలిదేవితో, తన సహచరులతో, ఆనందసాగరుడు వీడ్కొల్పి శక్త్యాశ్రమమున కేగెను. నాటినుండియు ఆనందసాగరుని పాలనకు కప్కోట ప్రజలు ధర్మావర్తులై సంతోషిల్లుచుండిరి.

14వ ప్రకరణము.

మాతాహృదయపీడనసే—మానవ్ మర్ తా హై
పార్ సియానేకంఠ్—బంద్ కర్ తా హై
పూర్ణవిక్రాస్ కు—భూల్ గయా హై
దౌలత్ కాఖుషీమే—ధర్మత్యాగ్ కర్ తా హై
ప్రేమసుధారస—పీనేహమేషా
బంధర్ సెబాహిర్—పడ్ నాహై మానవ్
అఫ్ సోస్ అఫ్ సోస్—అద్మీకా హాలత్.

అని పై గీతమును మనోహరంబుగా విరాగినియొక్కౖరి వాగేశ్వరమున పాడుచుండెను. హస్తమున వీణగలదు. కొందఱజనులకు వెఱ్ఱిదానివలె కాన్పించుచుండెను. అల్మోర వాగేశ్వరం యుద్ధము వృద్ధుడగు కృష్ణసింహుని బంధించుటలో పరిణమించెను. కృష్ణసింహుడు వృద్ధుడు. నవీనునిమించిన సేనా బలాధికారి కానేరడు. కఠినపద్ధతికి లొంగిపోయెను. ఆహా కూతురుం గోల్పోయిన దుఃఖభారమేగాక వయస్సు దూషించబడి కారాగారబద్ధుడగుటయా? ఇతని భవిష్యత్పరిణామమేమి? నవీనుడు పూర్ణముగా వాగేశ్వరమును లోబఱచుకొనెను. నాటనుండియు ఆహారమును తృప్తికరముగా భుజించుడాయె. రాజ్యకార్యానిర్వాహకత్వము సరిగ నెఱవేర్పడాయె. ఎట్లుల నెఱవేర్ప గలడు. వివాహ ప్రయత్నా భంగుడై

యుండెను. ఎప్పుడు పూర్వప్రేయసి నేత్రములెదుట గాన్పించు చుండును. విద్యాశూన్యతయని ప్రేమగాశిని గోల్పోయితిని! ఆడుసు రెద్వితీయ వివాహప్రయత్నభంగత గలుగజేసె. ఆహా! చమేలి విద్యాశూన్యురాలవని విడనాడితినా? విదుషీమణు లకు మిన్నవై మెలంగితివే! నానోట మాటరాకముండె క్రియా రూపమును దాల్చుచుండెడిదానవే! నా అంధకారబంధురమైన హృదయసీమయందు నీపవిత్రాత్మచే దీపపుకాంతిని నెలకొల్పి తివే? విద్యాశూన్యురాలవని గినిసినమాత్రంబునే నన్నీ అంధ కారమందు విడనాడవలెనా? హృదయసీమాలంకారి? నీయువ చారముల మఱచుటెటుల. నాకు మేలొనగూర్చుచో, నీకు కీడుగా పరిణమించు కార్యమునేని చేయసాహసించెడిదానవే! ఆహా! నాడు నినువలదనినాడు. నాపవిత్రప్రేమ నవీనమో హాంధకారమున మఱుగువడియుండెను. అది నా దురదృష్టము. నాకై సత్యమైన, నిష్కళంకమైన ప్రేమ యున్నచో జీవించి యుందువుగాక. పరితాపమును గాంచుచో నీహృదయపరివ ర్తనమెటులుండునదో? ఈశ్వరా! యిదెవినుము. నాజీవితేశ్వరిని సర్వసాక్షిగ వివాహమాడితి. నాహృదయాను సరణిని నాహృద యసీమనుపరిపాలించనిమ్ము. లేకున్న మఱొక వివాహవిషయంపు మాటనెత్తకుందుగాక. యావజ్జన్మపర్యంతము బ్రహ్మచర్య మునె బూనుదుగాక" యని నవీనుడు, నవీనుడై, హృద యావేదనచే, పశ్చాత్తపముచే, మనోవ్యాకులతచే నాటి నాటికి కృశింపసాగెను. వైద్యులెల్లరు నిరాశులైరి. అంబర మందేమి! భూమియందేమి, గృహమందేమి, ప్రతిచోట,

దేవియె ప్రతిబింబించుచుండెను. ఇతని హీనస్థితికై బంధువు లెల్లరు చింతిలసాగిరి. సర్వరాజ్యముల పరిపాలించు వాడైన నేమి? తన సౌధము ప్రక్కనే మనోహరమైన గీతము వినిపించెను. అందు ప్రేమస్వభావము వర్ణింపబడియుండెను. హృదయపీడన తనకై పోల్చుకొనెను. ఆహా! ఆపదగాంభీర్యంపు, శరీరము పులకలెత్తగా, పాడుచున్న వ్యక్తినిజూడవలెనను గాఢమైనయిచ్ఛ నవీనునకు జనించెను. వెంటనే, విరాగినికై కబురంపెను. విరాగిని రానొల్లదాయె! కారణమేమి? రాజభవనములకు విరాగులు రాగూడదని! నవీనుడు, గర్వాంధకారత నుండి బయలడి, నూత్నవ్యక్తికై వచ్చెను. ఎవరువారు? విరాగిని.

అమ్మా! మాగృహంబుబజొచ్చి మమ్ము పవిత్రుల జేయగూడదా?

విరాగిని—ఆత్మస్వరూపమా! స్వస్వరూపమా! విరాగులు, రాజభవనముల రాజొచ్చిరని ఎఱుంగవా!

నవీనుడు—తల్లీ! నీగీతగాంభీర్యమేమి! మానవుడు, స్వచ్ఛమైన ప్రేమనువీడి హృదయపీడను మోహాంధకారతచే స్వస్వరూపమును మఱచుచున్నాడు. సత్యము. ఆమోహామునకు మందేదిగలదా?

విరాగిని—ఔషధమా! హృదయపీడనకా! ప్రేమయే పరమౌషధము.

నవీనుడు—ప్రేమను గోల్పోవుచున్నాను!

విరాగిని—ప్రేమకై మడియవలెను. భగవద్భక్తికి బూనవలెను.

తల్లీ! నావ్యాధి మహావ్యాధి. మనోవ్యాధి, శక్తిన్వ రూపివగు, నీవ-నన్ను యీవ్యాధినుంచి దరిజేర్పవలెను. పూర్వమున, పాపకృత్యముల నాచరించియుంటిని, వాటి ఫలితము, సత్యముగా నేడు, నాహృదయ సీమయందు, పదతాడనము జేయుచు, నను పీడించుచున్నవి. వైద్యుల ప్రయత్నములు భంగమైనవి. ఇది శారీరక వ్యాధికాను. మానసికవ్యాధి. మానసికవ్యాధికి అధ్యాత్మికులు, మానసికవైద్యులు, మీవంటివారె పోనాడవలెను. పూర్వదుష్కృత్యములకు నేడెంతయు పశ్చాత్తాపమును జెందుచున్నాను. నాహృదయము సంపూర్ణముగా మారినది.

"ఏమి—ఏమి—మారెనా, సత్యమును జెప్పుము."

నవీనుడు—తల్లీ! ఏల బాధింతువు, సంపూర్ణముగా నిశ్చయముగా మారెనని వేయిమారు జెప్పవలయునా?

విరాగిని—అటులైనచో నీవ్యాధి కారణమెద్దియో జెప్పనగునా? నీవు నీవ ద్వితీయవివాహమాడ నెంచియుంటివా?

నవీనుడు—అగునగు తల్లీ.

విరాగిని—అయినచో ఆమె మరణించెను.

నవీనుడు—హా దైవమా నవీనుని పాపమును హెచ్చించుచుంటివా? తల్లీ అందులకు కారణభూతుడనేను. తల్లీ—హా.

విరాగిని___నీపశ్చాత్తాపముచే పాపము శమించుగాత. ఇంతదనుక ఆపాపమె నిన్ను క్షీణింపజేయుచున్నది. ఆపె తం డ్రిని బంధించియుంటివా ? సత్యమును జెప్పసాహసింపుము.

నవీనుడు___తల్లీ యీపాపి ఆ. ఆవృద్ధునిబంధించి యుం డెను. అనుంగు కూతురు మరణవార్తను విన్న చో ఎంతదుఃఖిం చునో శపించునో. హా. ఇందులకు చేయగలకార్యమెద్ది. ఆత్మ హత్యయా !

విరాగిని___వలదు. వలదు. నీపశ్చాత్తాపమునకు భగ వంతుడు నీకోర్కెను నెఱవేర్చుగాక.

నవీనుడు___నాకోర్కెను నెఱవేర్చునా ? సౌదామినిని బ్రతికించునా ? చమేలిని యిచ్చునా ? తల్లీ ఏటివాక్యములు.

విరాగిని___చమేలినికోరుచూ సౌదామినినిజీవింపనిత్తువా ?

నవీనుడు___సౌదామినిని జీవింపనిచ్చుటేమి. ఈరాజ్య మును ఆమెకివ్వకుండునా ! నాహృదయపరితాపము దెల్పి. కృష్ణసింహునివిడిపింపనా ?

విరాగిని___ఎవ్వతె నేను సౌదామినిని జూచుచుంటివా? "హా హా క్షమించుము. తల్లీ క్షమింపుము. కృష్ణసింహుని కడ కేగరమ్ము. హృదయతాపము శమించుగాత" అని నవీనుడనును.

వెంటనె కృష్ణసింహుని కారాగారావిముక్తునిగా జేతురు అతని పాదములపై నవీనుడు పశ్చాత్తాపహృదయుడై వ్రాలును కృష్ణసింహు డీవిచిత్రమునకు సౌదామినిరూపమున కెంతె కౌతుకమును జెందును. నవీనుడు అమితానందమున కృష్ణసిం

హుని వాగేశ్వరము సింహాసనముచే తిరిగి అధిష్ఠింపజేయును. జనులెల్లరు నవీనుని పశ్చాత్తాపమున కతని ఎన్నోకోళ్లబొగడిరి. నాడు నగరమంతయు శృంగారించబడెను. సౌదామిని బుద్ధి కుశలతకు కృష్ణసింహుడు ఆనందబాష్పము రాల్చెను. తాను కొద్దికాలములోనె వత్తునని నవీన, కృష్ణసింహులకుజెప్పి వెడలెను.

భిక్కునకు, అశోకరామునకు క్రియాశూన్యుడుగా భగవదిచ్ఛయగు కర్మను సలుపలేనని గ్రహించెను. అతని హృదయము కృషీవలులందు నాటుకొనెను. అతడు శక్త్యాశ్రమమున కనతిదూర మందొక గ్రామమున హేమచంద్రునిచే పరరాజ్యప్రాప్తిని బొందినవాడై నివసించుచుండెను. కృషీవలులతో పాటుగా క్షేత్రకర్మనాచరించుచు ప్రేమసుధారసపాన నిమగ్నుడగుచు ధ్యానతత్పరుడై కాలమును గడుపుచుండెను. ఆదినము మకరసంక్రాంతి. దేవిఆలయమున గొప్పఉత్సవము జరుగగలదు. జనమంతయు ఆఉత్సవమును జూడనేగుచుండిరి. దేవిఆలయమున ఒకఆశ్రమముగలదనియు అందొకవిరాగిని నివసించుచు సత్యమును ప్రకటించుచుండునని వినియుండెను. తనునివసించు గ్రామమున జనులెల్ల అహింసాప్రవర్తకులైరి. కొండజాతి అట్టిస్థితిని ద్రోష్కుటజూడ భిక్కుని కమితానందముగలిగెను. ఇందుకు కారణము శక్త్యాశ్రమమందు నివసించు విరాగిని బోధయని గ్రహించి ఆమెను దర్శించ కుతూహలుడై జనసమూహముతో బాటుగ తాను వెళ్లెను. ఉత్సవమందు

శ్రవక్తవోలె పవిత్రప్రేమను గుఱించి విరాగిని బోధించు చుండెను. భిక్షుని హృదయ మాకర్షించెను. సభ ముగిసెను. బోధనా ప్రతిధ్వని ముగియలేదు. భిక్షు, విరాగిని దృష్టినాకర్షించెను. సౌదామిని కప్పోటయందే భిక్షు నెఱుంగును. నావకాశమున మాట్లాడదలచినను హేమచంద్రుని కఠినవిర్బంధముచే వీలుపడలేదు. విరాగిని అట్టి భిక్షును వీక్షించి అతని హృదయమును చూరెను. ఒకరి నొకరు కర్మదాహ్వనమంతరించ గుర్తించుకొనిరి. విరాగిని భిక్షుపాదములు ప్రణమిల్లెను. తగును విరాగులు విరాగులకై ప్రేమజూపుట నిరవి ఉపహశించుచుండెను. సౌదామిని గోకులచందులు ప్రేమయందు మగ్నులైరి. నాడు సౌదామిని ప్రేమనుగురించి ఉపన్యశించి యుండెను. ఏమని! కర్మయోగము గృహస్థుని ప్రతిజీవితావస్థయందు ప్రకాశించుచుండెననియు, ఆ ప్రకాశమానము ద్వారానె మానవుడు కర్మాచరించ వీలగుననియు, భగవంతుడు తన ప్రేమను సృష్టియందు జూపెననియు, అద్దానిని స్వీకరించ కుండుట మానవుని తప్పిదమనియు విశదీకరించెను. కఠినసన్యాసమునుండి తక్షణమె అశోకరాం గోకులచంద్రుమై ప్రేమప్రభావమునకు తలయొగ్గి సౌదామిని తనకొఱకై పడిన కష్టములు ఆమెయొక్క ధర్మ, సత్య ప్రేమలచే అమితానందమును బొందెను. ఆశ్రమము వీరుని కొసంగెను.

వెంటనె, సౌదామిని, గోకులచందు, చమేలితో, భీమతాఱన కరిగెను. శయ్యపై వృద్ధుడు, పూర్వవైద్యునికై నిరీక్షించుచుండెను.

సౌదామి—ఏరీతిని మెలంగుచుంటిరి.

రోగి—"చందు—చందు. దేవి—దేవి." అని కలువరించుచుండును. చమేలి—తల్లియగు వసంతాదేవి, తండ్రియగు జలంధరుని పాదముల కౌఁగిలించెను. ఒకరికొకరు ఆనందబాష్పముల రాల్చుచు పూర్వస్థితికై విలపించుచు, ప్రస్తుతస్థితికానందించుచుండిరి; కాని గోకులచంద్, యీచిత్రమునకు ఆశ్చర్య నిశ్చేష్టితుడై జూచుచుండెను. "అయ్యా! నీతల్లిదండ్రులకు ప్రణమిల్లవేమి" అని సౌదామిని హెచ్చరించెను. తండ్రియగు జలంధరుడు, మృత్యుశయ్యపైనుండి "చందు" ఎచటని నలుకెలంకుల జూచుచుండెను. సౌదామిని, చందును జూపగా తల్లిదండ్రుల ప్రేమబాష్పతరంగముల గ్రాచ్చి అతని కౌగిలించిరి. ఈదృశ్యమే. వారి స్వర్గలోకమై విలసిల్లెను. గోకులచందును చిన్నతనంబునే, జ్ఞానచక్షు వికసనపూర్వమె, పసివాడై యుండగా, సివీనుడు, దుష్టస్వభావముచే యీపుత్రని దొంగిలించి హత్యకై, గూఢచారులచే పర్వతప్రాంతముల కనిపియుండెను; కాని గూఢచారులు, గోకులచందును, కంఠమును నొక్కుచుండగా, ఊపిరాడమి, పసిపిల్లడు కెవ్వున కేకవై చియుండెను. చుట్టునున్న గొల్లబోయిలీ కేకనువిని, రాగ హాత్యాచారులు పరువిడజొచ్చిరి. ఆగొల్లబోయున కప్పుడు సంతానలేమిచే, యీపుత్రని సౌందర్యాతిశయంబునకు, వారి అదృష్టమున కమితానందులై, గృహమున కాబిడ్డను గొంపోయి పిల్లాడును ద్దుగ పోషించెను. ఆహా! ధర్మమెంతటి శక్తిగలది.

సత్యస్వభావమేమి ! ప్రేమ ప్రకృతియేమి ! వేశ్యకాదు చమేలి. సుక్షత్రియకన్య. గొల్లబోయుడుకాను. గోకులచంద్రు, సుక్షత్రియుడు. ఇట్టి వింతలో మాయమందినవాడగుటచే గోకులచంద్రు, తనస్వకులమును, కనిన మాతాపితృల మఱచెను. దేవి ప్రసాదముచే అంతయు జ్ఞప్తికిరా గోకులచంద్రు అమితానంద పరవశుడై, తల్లిదండ్రుల పాదములకొఱగెను. ఆహా ! ఆతల్లిదండ్రుల ఆనందాతిశయంబులేమి ? ప్రకృతి విచిత్రమున కేమనవలయును !

సౌదామిని లజ్జావనితురాలై దనవచ్చును. సౌదామిని సర్వబంధుసమేతముగా వాగేశ్వరమున కఱగెను. ఈపె రాకను గాంచిన కృష్ణసింహుని ఆనందమున కేమనవలయును. పూర్వపుహృదయ యూకారియగు చమేలిదేవి విదుషీమణి సందర్శనమునకు నవీనుని సంతసమున కెల్లలుండునా ? చమేలి విద్యకు, ఆమెయందున్న నూత్నప్రేమ ప్రకాశమునకు, నవీనుని సంతసమునకు మేఱలేకుండెను. నవీనుని హృదయపరివర్తనచే గల్గిన ప్రేమప్రకాశమునకు చమేలీదేవి లోలోన, ఉప్పొంగుచుండెను. సౌదామిని తనసహసకృత్యముల నెఱవేర్చిన, అంతఃశక్తిని వేనోళ్ళ పొగడుచుండెను. హృదయమందామెను చిత్రించుచుండెను. గోకులచంద్, తన ప్రేయసియొక్క ధైర్యసాహసములకు అమితానందము జెందసాగెను. జలంధరుడు, వసంతాదేవి, నవీనుడు—కృష్ణసింహుడు, అతని భార్య హేలావతి, చమేలి—గోకులచంద్రులకు తాజేసిన కర్మనంతయు

రోక్తుల వినిపించెను. వారి సంతోషాతిశయముల ఎవడు జెప్ప నోప్పను. కృష్ణసింహుడు, వివాహ ప్రయత్నముల జేయ మొదలెట్టి, శుభలగ్నంబున, సౌదామిని—గోకులచంద్రునకు, చమేలిదేవి—నవీనునకు, వివాహము మహావైభవముగా జేసి యుండెను. కృష్ణసింహుడు వృద్ధుడగుటచే వాగేశ్వరమును, గోకులచంద్రును పట్టాభిషిక్తునిజేసెను. అతని పాలనక్రింద జనుల సంతోషాతిశయులుగాగ, నవీనుని పాలనక్రింద; ఆల్మోర జనులు సంతసనము ద్రులైరి.

ఆహా ! విచిత్రమేమని జెప్పనగును. శక్తి విజృంభించుచో కాకుండునట్టి కార్యము జగతినుండునా ! ఆమహాశక్తిరత్న చరిత్రల, భగవాను వినోదమునకై జేయుచుండును. ఆతల్లికి మూడుస్వరూపములు, ధర్మము—ప్రేమ—సత్యము. ఈ మూటితో ముజ్జగంబుల నేలుచుండును. ఆపె కరుణచే హీనునేని, గొప్పవానిగా జేసివైచును. సహజప్రేమయే దేశకళ్యాణమునకు మూలము. అట్టి ప్రేమలేనిచో. నిర్జీవమై శ్మశానవాటికగా మారును.

విశ్వమంతయు, ధర్మ—ప్రేమ—సత్యములతో వెరిల్లుఛుగాక !

రెండవ భాగము

సమాప్తము.

వన బాలుఁడు.

కుముదనాథుఁడు, నాతని భార్యయు, రెండుసంవత్స
రముల ప్రాయముఁగల వారికుమారుఁడు శైలీషుఁడును డిశం
బరు మొదటి తేదీనాఁడు సిమ్లాకు బయలుదేఱిరి. జ్యోతిష
శాస్త్రవేత్తలచే శుభదినము నిశ్చయింపఁబడెను. కాని అదృష్ట
చక్రము ప్రతికూలముగా దిరిగినచో, ముహూర్తనిర్ణయ
మున తప్పెచ్చట వర్తిలినదో చెప్పుటకష్టము. పాపమా
ప్రయాణ మాదంపతులకు కడుంగడు దురదృష్టకరముగఁ
బరిణమించెను.

కొలఁది వత్సరములనుండి మలేరియాజ్వరముచేఁ బీడిం
పఁబడుచుండిన కుముదనాథుఁడు బలహీనతచే నస్థిపంజరమువలె
నయ్యెను. సిమ్లావంటి శీతలప్రదేశమునఁ గొన్నిమాసములు
గడపుట ఆరోగ్యదాయకమని డాక్టరు సలహానీయఁగా, కుముద
బాబు-భార్య గిరిబాలను-సుతుఁడగు శైలీషుని తనతో దీసి
కొనిపోయెను. సిమ్లానివాసము ఆరోగ్యమును గలిగించునని గిరి
బాల విశ్వాసము. ఆమె కొన్నివత్సరములు సిమ్లాలో గడపి
యుండెను. ఆమె జనకుఁడగు కాళీకాంతరాయి సిమ్లాలోఁ
గాలకాల ముద్యోగము చేసియుండెను. కుముదనాథుఁడు
సిమ్లాకుఁబోయి యొకభవనము నద్దెకుఁదీసికొనెను. ఆనగరమున
నునే కలక్టరు కచ్చేరిలో యదుబాబను నీతఁడు లేఖకోద్యోగిగా

నుండెను. యదుబాబును కుముదనాథుఁడును గూడ ప్రాణస్నే హితులవలె మెలంగుచుండిరి. మొదట కుముదనాథుఁడు చాల దూరము నడువఁజాలకుండెను. అతఁడు వరండాలోఁ బడకకుర్చీ పైఁబరుండి సిమ్లాగైడ్ బుక్ (Simla Guide Book) గాని, ఏదైన పత్రికనుగాని చదువుకొనుచుండును. వీధిలో నడచు నొంటెలను, ఎక్కా, టాంగా, జంపాన్ మున్నగుబండ్లను జూచి యానందించుచుండును. ఆపర్వత ప్రాంతముల వసించు లె... జాతిస్త్రీల సౌందర్యము నాలోకించి యానందించుచుండును. అదియునుగాక 20 వ తేదీని హిమవర్షము కురిసెను. అయ్యది కుముదనాథున కత్యధికసంతోషము నాపాదించెను.

నేఁడు 25 వ తేదీ. ఉదయ మెనిమిదిగంటలైనది. యదుబాబు విలాసదండమును నిటునటు త్రిప్పుకొనుచు బాలీ గంజిలో నివాసమున్న కుముదనాథుని సౌధమున కరుదెంచెను. ఇరువురును టీ త్రాగిరి. యదుబాబిట్లు ప్రశ్నించెను.

“కుముదబాబూ! కొంచెము దూరమైన నడచు చున్నావా లేదా?”

“లేకేమి. నిన్న జాకో (Jacco) ను చుట్టి వచ్చితిని.”

ఇరువురును గొంతసేపు వివిధ విషయములఁగూర్చి ముచ్చటించినపిదప యదుబాబులేచి “ఇఁక వెడలి పోదు” ననెను.

“ఏమి యదుబాబూ! అంతతొందర? అవ్వల నే న్నియున్నదా?”

"ఉన్నది నేఁడు తారాదేవి ఆలయమునకుఁ బోవలెను. మాయింటియావిడ పోరు పడలేకుండ నున్నాను."

"తారాదేవిని చూచుటకా ? నాతో చెప్పలేదేమి. మేమిచ్చటికి వచ్చిననాఁటినుండియు నాచోటును దిలకింప నా సతి కుతూహల పడుచున్నది. ఎంతదూరము పోవలయును ?"

"ఆర్థు మైళ్లు."

"రిక్షానెక్కి పోవుట కవకాశమున్నదిగదా !"

"లేకేమి ? కొండదిగువ వఱకును రిక్షాపైఁ బోవచ్చును. బహుశః రిక్షా కొండ నెక్కఁజాల దనుకొందును."

"సాయంకాలమునకుఁ దిరిగిరావలెనన్నచో నిచ్చట నెన్నిగంటలకు బయలుదేఱ వలయును ?"

"పదునొకండుగంటలకు. సరే. నీవు భోజన మొనర్చి సిద్ధముగ నుండుము. నేను రిక్షాలఁ దీసికొనివత్తు" నని పలికి యదుబాబు వెడలిపోయెను.

భోజనమైనపిదపఁ బదుకొండుగంటలన్నరకు యదుబాబు సకుటుంబముగ నరుదెంచెను. ఒకరిక్షాలో కుముదనాథుఁడు, యదుబాబు, శైలీషుఁడు నెక్కిరి. మఱొకదానిలో స్త్రీలు కూర్చుండిరి. వారందఱును తారాదేవి యాలయమున్న శైలమును జేరుసరికి మధ్యాహ్నము రెండుగంటలయ్యెను. అందఱును పర్వతము నారోహించి, దేవాలయముం జేరిరి. స్త్రీలు పూజచేయసాగిరి. కుముదనాథుఁడును, యదుబాబును దేవాలయపరిసరమును బరికింప నేగిరి. ఒకవంక [illegible]

రయోగ్యమైన్య భయదకాంతారము. మఱొకవైపున నగాధ మగు లోయ. కొంచెము దూరములో హిమవత్పర్వతాగ్ర భాగము దృగ్గోచర మగుచుండెను. వారు కొంతసే పిటు నటు తిరిగి వచ్చినపిదప బూజారితో సంభాషణకుఁ గడంగిరి. ఇం తలో నెచ్చటనో పసినినుంగు క్యారు క్యారుమని యేడ్చుచుం డుట వారి వీనులఁబడెను. పూజారి వారలనుద్దేశించి " బాబుజీ! రెండుదినములకుఁ బూర్వ మొక కోయవనిత యాశిశువు నా వృక్షము క్రింద నుంచి వెడలిపోయి యింతవఱకును దిరిగి రాలేదు. ఆ పసిపాప యాకఁటిబాధకుఁ దాళఁజాలక మర ణించునేమో యని భయపడుచున్నా " ననెను.

ముప్వురును ఆపసి బిడ్డయున్న వృక్షముచెంత కరిగిరి. చర్మముతోఁ గుట్టబడిన దొయొక చిన్న కోటాబిడ్డ ధరించియుం డెను. వింతగ గన్పట్టు టోపీ శిరమున నుండెను. హారముగాఁ గట్టబడిన కొన్ని యెముకలు మెడనుండెను.

కుముదనాథుఁ డాపూజారిని దిలకించి " ఈబిడ్డను నేను గొనిపోవుదు " ననెను.

యదుబాబు " ఎందులకు? " అని ప్రశ్నించెను.

" పెంచుటకు__"

" ఈబిడ్డతల్లి వెదకికొనదా? "

" నా అడ్రను నీపూజారికిఁ దెలిపెదను. ఆ ఆటవికస్త్రీ వచ్చినచోఁ దిరుగ నిచ్చివేయవచ్చును. ఈవిధముగ మఱొక [illegible]శమున నున్నచో బిడ్డమరణింపఁడా? "

ఇట్లని యతఁడు గిరిబాలను పిలిచియడిగెను. ఆమె మొదట నమ్మతింపలేదు గాని కుముదనాథుఁడు "తల్లిచే నిరాకరింపఁబడిన యీశిశువు నిట్లరక్షకునిగ విడిచినచో మృతినొందెడా" యనుసరి కామెచిత్త మొకపరికంపించెను. ఆమె యంతట వల్లెయని ఆవనబాలునిఁ బెంచ నంగీకరించెను. నౌకరున కాబాలుఁడు వప్పగించఁబడెను. సాయంత్ర మూఁడుగంటల కందఱును స్వగృహములఁజేరిరి.

౨

మఱుచటిదిన మొదయమున గిరిబాల యావనబాలునకు వేడినీటిస్నానము చేయించి, కంఠసీమనున్న యస్తులఁదీసివైచి, ప్లానలుగుడ్డనుగప్పి పరుండఁజేసెను. కుముదనాథుఁడావనబాలునకు 'బూనో' యని పేరిడెను.

సాయంకాలము యదుబాబువచ్చి కూర్చుండి "కుముదబాబూ! ఈవనబాలుని పెంచఁబూనినందుల్ల కొకనాఁడు నీవు విశేషముగఁ బశ్చాత్తాపము నొందవలసియుండు" ననెను.

"ఏమి? పెద్దపులి పిల్లవలె పెరిగినపిదప మనలఁ దినివేయుఁడుకదా!"

"కానీ, పెంచుము."

పగలంతయు నాబాలుఁ డాడుకొనెను. తెల్లవాఱుసరి కాతఁడు జ్వరపీడితుఁడాయెను. ఆనాఁడాతఁడు తెలివితప్పి పడియుండును. డాక్టరుచూచెను. ఊపిరితిత్తులకు [illegible]

సని చెప్పెను. మందిచ్చెను. గాని ప్రయోజనము లేకపోయెను. డిశెంబరు 29 వ తేదీని మధ్యాహ్నము రెండుగంటల కాబా లుడు గిరిబాలయొడియందు మృత్యువడయ్యెను.

గిరిబాల చాలసేపేడ్చెను. "యీబాలుని మనము గొనిరాకయున్నను మేలయ్యెడిని. ఈబాలుని తల్లివచ్చి అడిగి నచో నేమని చెప్పగలము?"

శైలీషుడు "అమ్మా! బూన్లో ఎచ్చటకు వెళ్లినా" డని ప్రశ్నించెను.

రాత్రి భోజనానంతరము 9 గంటలకు కుముదనాధుడు శయ్యాగారమున గూర్చుండి పోష్టుజవాన్ కేకవినబడుటచే, నౌకరులేఖల గొనివచ్చునని పరీక్షించెను. గాని యెంతసేపటి కిని నౌకరగు విసూ రాకపోవుటచే కుముదబాబే లాంతరును కేలబూని క్రిందకుదిగెను. వీధిలో నౌకరగు విసూ ఒక ఆట వికస్త్రీ నడుముబట్టికొని యుండుటగాంచెను. ఆకొండజాతి వనిత యాపరిచారకుని బంధమునుండి విమోచనమొంద ప్రయ త్నించుచుండెను. కుముదనాధునిజూచి యావననారి తన వస్త్రాభ్యాంతరమునుండి యొకబాకును దీసెను. కుముదబాబు వెనుకకుదగ్గెను. ఆమె విసూపట్టు వదలించుకొని ఆయంధకార మున మాయమైపోయెను.

"బాబుజీ! ఈమె దొంగ" అని విసూ అనెను.

"ఏభార్యలేక ప్రాణయిని" అని గిరిబాలపలికెను.

"ఆమె ఎవరో నేనెఱుంగ" నని విసూ మొఱపెట్టు కొనెను.

3

ఆరోజున ఆకసము నిర్మలముగ నుండెను. శైలీషుని గుఱ్ఱపుబండిలోఁ గూర్చుండబెట్టి రోడ్డుమీఁదికిఁ ద్రోసికొని పోయెను. మధ్యాహ్నము రెండుగంటలయ్యెను. కుమారుఁడింకను దిరిగిరానందున గిరిబాలయుఁ గుముదనాథుఁడును వ్యస్తచిత్తులైరి. కుమారుని వెదకుటకై కుముదబాబు మఱొక పరిచారకుని పంపఁదలంచెను. ఇంతలో నొక రక్షకభటుఁ డరుదెంచి, సబినస్పెక్టరు వ్రాసినలేఖ నిచ్చెను. అందులో జరురుగా స్టేషనుకు రావలసినదని వ్రాయఁబడి యుండెను.

కుముదనాథుఁడు స్టేషనుకు వెడలెను. అచ్చట నేమి జరుగునో చూచిరమ్మని గిరిబాల విసూనంపెను. కుముదబాబు పోలీసుస్టేషను చేరఁగానే అచ్చట జనసమూహమును దిలకించెను. స్టేషనువరాండాలో గుఱ్ఱపుబండిలో నేడ్చుచు కూర్చుండియున్న కుమారుని—శైలీషునిఁ జూచెను. ఆబాలుని ప్రక్క నొకరక్షకభటుఁడుండెను. రక్షకభటాధికారి "కుముదబాబూ! తమకు మఱొకయాపద సంభవించినది. లెప్చాజాతిస్త్రీ తమ కుమారుని చంపయత్నించినది. తమపరిచారకుఁడామెను నిరోధింపఁగా నామె వానినిఁ గత్తితోఁబొడిచి గాయములపాల్జేసినది. అతనిని రిపనువైద్యశాల కంపినాము

" అతడు జీవించునా ?"

" ఏమో బాబుజీ ! సంశయింపఁ దగిన యవస్థలోనే యున్నాఁడు."

కుముదబాబు ఆయాటవిక స్త్రీ తాను తొలినాఁటిరాత్రి చూచినదే యైయుండవచ్చునని తలంచెను. అతఁడు "దోషి యిక్కడ నున్నదా ?" యనెను.

రక్షకభటుఁడు కుముదబాబు నొకగదికడకుఁ గొంపోయి చూపెను. ఆమెయే "నాకుమారు నీమె వధింపనేలఁ బ్రయత్నించుచున్న ?" దని కుముదబాబు మరియల ప్రశ్నించెను.

" మేమడిగితిమి బాబూ ! శ్యాము తారాదేవిగొండకు బోయి ఆబాలుని తీసికొనివచ్చి చంపితిరని, కోపములో ప్రత్యపకారము చేయఁ దలఁచినది."

" నే నీమె కుమారుని చంపితినా ?"

" లేదు బాబూ ! తమపరిచారకుడంత దెలిపినాఁడు. లెప్చాజాతి భయంకరమైనది. మీరు సదుద్దేశములో అనాథుఁడై పడియున్న యాబాలుని గొనివచ్చిరని ఆమె యెట్లు గ్రహింపఁగలదు ? మీరా పసినిసుంగును చంపుటకే దీసికొని వచ్చితిరని ఆమె విశ్వాసము."

కుముదనాథుఁడు వినూ, శైలీషుఁడు నింటికివచ్చిరి. తనయునిఁగాంచి గిరిబాల "నేఁడు నాపుత్రునకుఁ బునర్జన్మ కలిగినది. ఎట్టి దుర్ముహూర్తమున బయలుదేరినారమోగాని, అన్నియునాపదలే. ఇఁక నొక్కక్షణమైన నిచటనుండరాదు. [illegible] దేరి పోవుదము." అనెను.

మఱునాఁడు గగనమండలము నీలమేఘావృతమై యుం డెను. మంచు కురియసాగెను. నాల్గుగంటలకే దీపములు వెలిఁగింపవలసి వచ్చెను. శైలీషుఁడు నిద్రించెను. ఆఱుగంట లకే గిరిబాలయుఁ గుముదబాబును భోజనములు చేసిరి. ఆమె పాకశాల పరిశుభ్రమొనరించుకొనుచుండఁగా కుముదబాబు వరండాలోనికిఁ బోయెను. వీధిలోఁ దాను పోలీసుస్టేషనులోఁ జూచిన ఆటవికస్త్రీ కనబడెను. కుముదనాథుఁడు భయకంపితుఁ డాయెను. ఠాణాలోని రక్షకభటుని వధించి, ఆమె యొకటి రెండు నిమిషములకుఁ బూర్వమే వచ్చియుండెను. ఉద్రేకపూరితుఁడై కుముదనాథుఁ డామెను వెంటాడెను. ఆమెఁడు వీధి లోనికివెళ్లెను. పరిచారకుఁడగు విసూచిత్రవధ గావింపఁబడి యుండెను. ఆప్రదేశము రక్తాంకమై భీతిజనకముగఁ గన్పట్టెను ఆదృశ్యమునుగని కుముదబాబు భయకంపితగాత్రుఁడై తొందరచేఁ దూలుచు మేడపైకిఁ బోయెను. అతఁడు గిరిబాలగదిలోఁ బ్రవేశించెను. గిరిబాల క్రిందఁబడి పొర్లాడుచు బిగ్గరగఁ హృదయవిదారకముగ విలపించుచుండెను. ఆ ఆటవికస్త్రీ తన నందనుఁడగు శైలీషునిఁజంపి యుండెను.

ఆవల న్గా నిబిడాంధకారబంధురమగు శీతలయామినిని మంచువర్ణమువలె నవిరళముగ గుఱియసాగెను.

కంఠహారము.

శ్యామల కిటికీలో కూర్చుండి వీధివంక చూచుచున్నది. ఆమె హృదయాంబరమున ఆలోచనలు విద్యుల్లతవలె మెరయు చున్నవి. అసంతృప్తి ఆమెవదనమున తాండవించుచున్నది. ప్రక్క యిండ్లలోనున్న తన యీడుయువతులు విలువైన చీరలు—మంచిఅందమైన చీరలు ధరింతురు. తనకొక్క మంచి చీరయైనను లేదు. తుదకు ఆభరణములైన్న ఏవియులేవు. వారు నిరంతరము సువాసన నలుదిశల దవెజల్లు మల్లెపూలనో, గులాబిపూలనో ధరించుచునే యుందురు. ఆనందము వారి సొమ్ము. ఆనంద మనుభవించుటకే వారు జన్మించినారు.

వారుపొందే సౌఖ్యసంతోషములలో తను నూరోవంతైనా పొందుట కవకాశములేదు. తాను సౌందర్యవతి—బంగారమును తిరస్కరించు మేనిఛాయ. వినీలకుటిలకాంతలములు, విశాలమైన ఫాలభాగము— యివన్నియు శ్యామల సౌందర్యాధి దేవతయని తలపింపజేయక మానవు.

తాను ధరించుటకు మంచిచీరలులేవు. అలంకరించుకొనుటకు ఆభరణము లంతకంటెలేవు. ఆమెపతి వేంకటరావు. వ్యాపారములో నష్టపడి తన ఆస్తిలో చాలవరకు విక్రయించి భార్య ఆభరణములు విక్రయించిఋణవిముక్తుండైనాడు. ఇప్పుడాతడు షావుకారుదగ్గర గుమాస్తాగా దలలోనినాల్క. ఎవరు పద్దులు వ్రాయించినను,

ఉగా

ఉత్తరములువ్రాయించినను యీతనిచేతనే. ఎంతమంది కెన్ని వ్రాసి నను వేంకటరావునెల కిరువదిరూప్యములుమాత్రమే సంపాదింపగ లుగుచుండెను. పాపము. ఆతఁ డొకప్పుడు మహదానందమునఁ లోపమనుమాట స్వప్నమునన్నైన నెఱుంగక కాలమును గడపి యుండెను. అటువంటివేంకటరావుకాలవైపరీత్యముచే నేడెనిమిది గంటలకు బయలుదేఱి రాత్రి తొమ్మిది పదిగంటలకింటికి తిరిగి వచ్చుచుండును. శ్యామలకేలోపము కలుగకుండ చూచుటలో నాతఁడు ప్రమత్తుఁడై యుండెను. కాని ఇరువది రూపాయలైన లేని ఆతని ఆదాయ మెట్లు సరిపడును? ఏసౌఖ్యము లనుభవిం చుట కవకాశ మొదవును? పాపము—పదునాఱేండ్లైన గడువని ఆ నవయౌవనవతికి సంసారిణుల కోరికలు తీరనియవస్థ ప్రాపించి నపు డెట్లుండును?

పొరుగిండ్లనుండు బాలికలు శ్యామలకడ కరుదెంచి, లేసుకుట్టుట, పాటలుపాడుట నేర్చుకొనుచుందురు. అట్టియెడల నామెవారికి పాటలు చెప్పుచున్నంతసేపును వారినగలఁ దాను ధరించి, బంగారపుగాజులున్న యాకోమలాంగులకడ తనకరము లుంచి, ,, ఆహా! ఈ యాభరణములతో నలంకరించుకొని యానందించుభాగ్యము నాకు పరమాత్ముఁ డనుగ్రహింపక పోయెనే '' యని విచారించుచుండును. నిజము చెప్పవలసి నచో—శ్యామలకుఁ దాను కాపురమున్న గృహ మెంతమాత్ర మును నచ్చలేదు. అబ్బా! ఆ వెల్లవేయక మాసిపోయిన గోడలు, కూర్చుండుటకు కుర్చీ, పరుండుటకు మంచములేని

ఆశూన్యగృహము ఆమెకు మాటిమాటికి పరమానహ్యము కలిగించుచుండెను.

రాత్రి తొమ్మిది గంటలైనది. వేంకటరా వింటికివచ్చి ఆనందోజ్జ్వలమైన ముఖముతో "శ్యామలా! శ్యామలా!" అని పిలిచినాఁడు లోపలినుండివచ్చి శ్యామల "ఏమి? ఎందులకు?" అని అడిగినది.

"ఇదిగో! శుభలేఖ" అని ఒక కవరునామె కొసంగినాడు. శ్యామల యాశుభలేఖను జదివినది. కోటిపల్లికరణము గారి కుమార్తె వివాహము ద్రాక్షారామ భీమేశ్వరాలయమున జరుగునని యందున్నది. కోటిపల్లి కరణముగా రామెకు బంధువు. ధనాఢ్యుడు. కుమార్తె వివాహము మహావైభవముగ జేయును. బంధుగులందఱు వత్తురు. తానొసంగిన యాశుభలేఖ శ్యామలకానంద దాయకమగునని యాశించిన వేంకటరావు కోరిక విఫలమైనది. ఆతడు చూచుచుండఁగనే, శ్యామల యాలేఖను దూరముగ బారవైచి. "ఈ శుభలేఖ యెందులకు? నెత్తిపైఁబెట్టి కొట్టుకొనుటకా యేమి?" అనినది.

"శ్యామలా! అదే మట్లనెదవు? మనము వివాహమునకుఁ బోవలదా?"

"వివాహమునకా? చాలు చాలు. దీపపుసెమ్మావలె నిల్లే ఒక్కనగలేక, ఒక్కచీరలేక, ఒక్కరెవికలేక రావలయునా? పెండ్లివారు నన్ను తమబంధుగురాలనని గౌరవించుటకు [illegible]" "వారికి పసుపురాసి, తాంబూలము లియ్య

మూ్మ" అని ఏముత్తయిమపుగానో భావించుచుంటివా?' అనినది.

"శ్యామలా! చీరలులేవనియేనా నీసందేహము?"

"ఏను? మంచి చీరలు ఉన్నవనెదరా?"

"నేమి కొనితేగూడదా? ఎన్నిచీరలు కావలెను? సాదచీరలైనచో నాలుగు, పెద్దచీరయైనచో నొకటి. బాగున్నదా?"

"సాదా చీరలెందుకు? ఉన్నవిప చినిగిపోయినవైనను జాలును. నలుగురిలోనికి వెళ్లునపుడు పెద్దచీరయే యుంచ వలయును" "శ్యామలా? కరణముగారు యీతూరిట్లు ఆలయములో ఏకరాత్రి వివాహము చేయనేల?"

"కారణమేమున్నది? ఇదివరకు ముగ్గురు కుమార్తెలకు మహావైభవముగఁ జేసిన పెండ్లిండ్లు మంటఁగలిసినందున. ఇరువురు వితంతువులైనారా? ఒకతె చనిపోయినదా? ఆ అనుమాయ తప్పించుటకే యిట్లు చేయుచున్నారేమో."

"అటులనా? నీ చీరలమాట చెప్పుము."

"నాకు పది పదిహేను రూపాయల విలువగలవి రెండు చీరలు కావలయును. ముప్పై రూపాయలది కాని, పాతికరూపాయల్లది కాని యొకటి కావలయును."

"అబ్బో! (demand) జాస్తిగానే ఉన్నదే." అని వేంకటరావు భోజనమునకు లేచెను.

౨

మఱుచటి దినముదయమున వేంకటరావు కొట్టులోని కుర్రవానిచే రకరకములచీరలం బంపెను. ఆచీరలన్నింటిని పరిశీలించుచు నవియన్నియు దనకున్నచో బాగుండునని తలంచి అదికాదని యిది, యిదికాదని అది తిరుగవేయుచు రెండుగంటలసేపు ఆలోచించి తనకు నచ్చిన మూడుచీరలను తీసికొనినది. మధ్యాహ్నము ఒంటిగంటకు వేంకటరావు గృహమున కేతెంచెను. శ్యామల వదన మానందకందలితమై యుండలేదు. ఆతనికి చాలకష్టము తోచినది.

"ఏమి శ్యామలా? చీరలు తీసికొనలేదా? వానిలో నెవ్వియు నీకు నచ్చలేదా?"

"నచ్చినవి తీసికొన్నాను."

"మరెందుల కింకన్ను కోపము. అబ్బే."

"వట్టిచీరలు కట్టుకొన్నిరానా? ఒక్క ఆభరణమైన నుండవలదా?"

"ఉండకూడదని యెవరన్నారు? యిబ్బందులలో నున్నారమని తెలిసియుండియు, నీవిట్లు మారకు పెట్టనగునా? ఉన్నంతలో నీకేలోపము కలుగకుండ చేయుటలేదా? నగల నెచ్చటినుండి కొనిరాగలను?"

శ్యామల సమాధానము చెప్పలేదు. ఆమెనేత్రములు దుఃఖాశ్రుపూరితము లైనవి. వేంకటరావదిచూచి, ఆమెన్ను

దగ్గఱకుఁ జేరఁదీసికొని " శ్యామలా ! ఎందుల కేడ్చెదవు డబ్బుదాచుకొని నీకు నగలు చేయించకుండ నున్నానా ? చెప్పుము. పరిస్థితులన్నియు గమనించియు, నిట్టులలుకబూనుట తగునా ? వీరభద్రపురములోనున్న రంగమ్మగారి నడిగి ఏవైన నగల నొకటి రెండింటి నరువుగాఁ దెచ్చికొనుము. పెండ్లి నుండి రాగానే తిరిగి యిచ్చివేయుదము. " అనెను.

ఆయుపాయ మామెకు అనుసరణీయముగఁ దోఁచెను. ఆమె " సరే. నన్ను వీరభద్రపురమునకుఁ బంపుఁ " డన్నది. శ్యామలను బండిమీద వీరభద్రపుర మంపి, వేంకటరావు బజారులోనికిఁ బోయెను. శ్యామల వీరభద్రపురములోని రంగమ్మగారి గృహమున కరిగినది. శ్యామలనుచూచి, ఆమె యపరిమితానందము నొందినది. కుశలప్రశ్న లైనతరువాత " పిన్నీ ! ద్రాక్షారమున పెండ్లికి వెళ్లవలసియున్నది. నీనగ—" లని ఆపివైచినది. రంగమ్మగారు " వెఱ్ఱిదానా ! అడుగుటకు సందేహమేల ? " నని శ్యామలను లోపలిగదిలోనికి తీసుకొని వెళ్లి, యినుపమందసముం దెఱచి, యొకపెట్టెనుదీసి చూపినది. ఆపెట్టెలోని కంటెను, ఒడ్డ్యాణమును తీసికొన్నపిదప, రంగమ్మగారును మఱొకపెట్టెను చూపెను. అందు కనులు మిరుమిట్లు గొలుపు హారములెన్నోకలవు. శ్యామల ఆ హారములన్నియు జూచి, యొక మేలైనకంఠహారమును, ముత్యములతో సమకూర్పఁబడిన దానిని గైకొనెను. ఆమె ఆ హారమును ధరించి " పిన్నీ ! ఈహార మెంతో బాగున్న " దనెను. రంగమ్మగారు నవ్వెను. శ్యామల యింటికి వెడలిపోయినది.

3

తాను తెచ్చుకొనిన యాభరణములను ధరించి, సిల్కు చీరకట్టుకొనిన శ్యామలయును, వేంకటరావును మోటారుబస్సు నెక్కి ద్రాక్షారామ వెళ్లినారు. అత్యంత సౌందర్యవతియగు శ్యామల ఆలయములో ప్రవేశింపగానే నారీసమూహ మామె చుట్టు చేరినారు. ఆమెధరించిన యాభరణము లన్నింటిలోనూ మిలమిల లాడుచు, దేదీప్యమానముగ వెలుగొందుచున్న ఆముత్యాలహారమును జూచి అందఱును ఆశ్చర్యాంబుధి మగ్నులైరి. ఆమె సహజసౌందర్యమునకు ఆ హారమత్యధికమైన శోభ నొనఁగూర్చెను. గ్యాసులైట్లకాంతిలో ధగద్ధగాయమానముగఁ బ్రకాశించుచున్న ఆ హార మందరిదృష్టిని ఆకర్షించినది. అందరును శ్యామలను ,, ఏమమ్మా! ఈహారము నెంతకుచేయించుకొన్నావమ్మా " అని యడుగ నారంభించిరి. శ్యామల ,, మొన్ననే మావారు మదరాసువెళ్లి రెండువేల రూపాయలకు కొనితెచ్చినారండి " అని బదులుచెప్పినది. అమ్మలక్క లందరూ నంతట ,, పెట్టిపుట్టాలమ్మా! అటువంటి నగలు పెట్టుకొనుటకు. " అని ఒకరు, ,, ముద్దులు మూటగట్టుచున్నావమ్మా " అని యొకరును, ,, ఏనాడో బంగారుపూలతో పూజచేసితివమ్మా " అని మఱొకరామెయు నిట్లే పరిపరివిధములుగఁ బొగడసాగిరి. ఆస్త్రీజనమట్లు స్తుతించినకొలఁదియు శ్యామలకాయము ఆనందపులకాంకురిత మగుచుండెను. ఆమె చిత్తము నిరతిశయానంద సంయుతమగుటకు కారణము ఆకంఠ

హారమే. ఆమె శ్యామలహారమేగదా కారణమని యామె పొంగి పోయినది. ఆమె హృదయము గర్వముచే ఉప్పొంగినది.

వివాహానంతరము వేంకటరావు తనపనికి భంగము కలుగునని భయపడి రాజమండ్రికి రాబయలుదేరెను. కరణముగారు రెండుదినము లుండుడని కోరినను అతఁడు వినలేదు. వీలులేదని చెప్పినాఁడు. కరణముగారు వేంకటరావునకు జామారులు, శ్యామలకు చక్కనిచీరా పెట్టినారు. ఆకానుకలఁగొని శ్యామలా వేంకటరావులు బయలుదేరినారు.

అప్పుడు రాత్రి మూడుగంటలైనను కాలేదు. నడచియేవారి రువురును కారుస్టాండువఱకుబోయి కారునెక్కిరి. రాజమండ్రి తెలవాఱకుండా చేరి, నిదురబద్ధకము తీరనందునశయనించినారు. ఇరువురూ కొంచెమాలస్యముగనే నిదురనుండి మేల్కొనిరి. లేచి ఆమె సాదాచీర కట్టుకొని, ఎరువుతెచ్చుకొన్న నగలు తీసిచేయుద మనుకొనుచుండే అద్దములో తన ప్రతిబింబము చూచుకొనెను. వెంటనే ఆమె ,, అయ్యబాబో " యని కేక వైచెను. వీధిలో దంతధావనము చేసికొనుచున్న వేంకటరావు త్వరితముగ లోనికివచ్చి ,, ఏమి ? ఏమైనది శ్యామలా ? " అని యడిగెను.

,, ఇంకేమున్నది ? రంగమ్మగారిదగ్గరనుండి తెచ్చిన హారము మెడలోలేదు. ఎవరో తీసికొనినారోగాని_"

వేంకటరావు తెల్లబోయినాడు.

"రాత్రి ఆలయమునులో బయలుదేఱినపుడు హారము నీకంఠమున నున్నట్లు జ్ఞాపకమున్నదా ?"

"ఉన్నది."

"ఎక్కడనో పడిపోయి యుండును. ఆ హారము నిప్పు డెట్లు వెదక నగును ? కారులో పడిపోయినదో, ఆలయములో పడిపోయినదో, లేక ఆలయమునుండి కారువద్దకు వచ్చునపుడు మార్గమున నెచటనైన పడిపోయినదో, అయ్యయో. ప్రాణము మీదికి వచ్చినదే. ఎచ్చట వెదకుదు ?" నని కాయస్థాండు కడకరిగి, బస్సు లన్నింటిని వెదకి, ద్రాక్షారామము వెళ్లి రాత్రి తాము నడచివచ్చిన మార్గమును పరిశోధించెను. హార మెచ్చ టను దృగ్గోచరము కాదయ్యెను. రామచంద్రపురము పోలీసు స్టేషనులో రిపోర్టుచేసి వేంకటరావు రాజమండ్రి వచ్చెను. మహోత్కంఠతతో పతిరాక నిరీక్షించుచుండిన శ్యామల "హారము కనబడినదా ?" యని యడిగినది. లేదని వేంకట రావు పెదవి విరువగానే నిరాశాతప్త హృదయముతో "ఇంక నేను బ్రతుకలేను. రంగమ్మగారు చంపివేయును. ఆ హారము ఏనాలుగువేల రూపాయలదో" అన్నది శ్యామల.

వేంకటరావు కాయమాపాద మస్తకము క్రోధముచే నిండిపోయెను. కాని ఏమి చేయుగలడు ? శ్యామల ఉద్దేశ పూర్వకముగ పారవేయలేదు. ఎవనికిని యీయలేదు. రంగమ్మ గారికి దండుగయిచ్చుకొనుట ఎట్లు ? ఆమెకు నగలు బిహారీ మైన మణుసాహేబే యిచ్చెదమని చెప్పియుండిరి. అలని కేమి

చేయుటకు దోచలేదు. కండువా భుజముపై వేసికొని వీర భద్రపురమువంక బోయినాడు. రంగమ్మగారి కడకరిగి వేంకటరావు "అత్తయ్యా! ఊరికి వేరేపనిమీద తీసుకవెళ్లుచున్నాను. నగలు వారమునాళ్లవరకూ ఉంచుకొనుటకు ఏమైనా వీలుండునా?" యని యడిగెను. ఆమె "సరే నాయనా! అట్లే కానిండు" అనియెను.

వారము దినములు గడువులభించెను. భార్యను నిందించినను, శిక్షించినను ప్రయోజనము లేదాయెను. ఆమె శోకన్నాలు ముందుగానే మొదలుపెట్టియుండెను. షాహుకార్లవద్ద సెలవుతీసికొని స్వగ్రామమునకు వెళ్లినాడు తనకొన్న ఎకరము భూమిని ఆరువందల రూపాయలకు విక్రయించినాడు. ఇరువురుముగ్గురు స్నేహితులకు ప్రామిశరినోట్లు వ్రాసి నాలుగు వందలరూపాయలు పుచ్చుకొనెను. రాజమండ్రి వచ్చి, తాను పనిచేయుచున్న షాహుకార్లవద్ద, మిత్రులవద్ద రూపాయి తొమ్మిదణాల వడ్డీకి వేయిరూపాయలు అప్పుతీసికొనినాడు. వడ్డీ ఎంతయగునాయనిగాని, ఎట్లుతీర్చగలనా యనిగాని వేంకటరావణుమాత్రమైన ఆలోచించలేదు.

భార్యాభర్త లిరువురును హారముకొఱకు మదరాసు బయలుదేఱినారు; బాపాలాల్ కంపెనీ, సురాజ్‌మల్ కంపెనీ మున్నగువారి షాపులన్నీ చూచినారు. సురాజ్‌మల్ షాపులో శ్యామల ఎరువు తెచ్చుకొనినటువంటి హారమును రు 1900 కిచ్చికొని, పట్నమంతయుఁ జూచి, మెయిలులో బయలుదేఱి రాజమండ్రి వచ్చినారు.

శ్యామలకింకను భయముగానేయున్నది. రంగమ్మగారు తనహారము తనకీయలేదేమోయనుకొని. ఎట్లో గుండెదిటవుచేసి కొని యామె బండినెక్కి వీరభద్రపురమువెళ్లి ఆనగలనిచ్చెను. నగలనుగాని హారమునుగాని రంగమ్మ పరీక్షింపకయే యినుప మందసములోఁ బెట్టుకొనెను. శ్యామలహృదయమున నిప్పుబెట్టి వ్యథయును లేదాయెను.

౪

నాటినుండియు శ్యామల యింటిపరిస్థితులు మారిపో యెను. తనగౌరవము కాపాడుటకై భర్త యెన్నియిబ్బంధుల ననుభవించెనో ఆమె గ్రహించెను. ఏలాగైనా సొమ్మును కూడబెట్టి ఋణముతీర్చుటకుఁ దానుకూడ ప్రయత్నింపవలె నని యామె సంకల్పించుకొనెను. ఆమె పరిచారికను మాన్పిం చెను. కాఫీ త్రాగుట మాన్పివైచెను. ఇంక వేంకటరావు తన జీతము నప్పిచ్చినవారికి పూర్తిగ తీర్చుట కంగీకరించి యుం డెనుగదా! కుటుంబపోషణమునకై మరి యిరువురివద్ద పద్దులు వ్రాయుటకు సమ్మతించెను. పాప, మాతఁడు రాత్రులందింటికి వచ్చునప్పటికి పదిన్నర యగుచుండెను. ఋణవిమోచనమే యాతని చిత్తము నహర్నిశములు వేధించుచుండెను. అను దినము శ్యామల రాట్నముపై నూలువడకసాగెను. పాపమా ఆదాయము మాత్ర మేమంత చాలును? దారిద్ర్యదేవత వారి గృహమునఁ దాండవించుచుండెను. ఆతనికి ఋణము

లోనంగినవారు ఎంతకాలమని ఓర్వఁగలరు? ముందు రిజిష్టరు నోటీసు లిచ్చిరి. పిదప డావాలఁజేసిరి. వారందుల నమలు జరుపెదమని కబురులంపసాగిరి. ఎవరువారంటుపెట్టినా పది రూపాయలలో నాలుగురూపాయలు యిచ్చి సమాధానపడి పంపెడివాడు. ఈ చాలీచాలనిస్థితిలో నాతఁడు కొన్నిదినము లుపవాసముల్లు చేయుటకూడ తటస్థించెను. తుదకిక ఋణ దాత వేంకటరావుపై అభియోగము వహించి, శ్రీకృష్ణజన్మస్థానమున కంపెను.

వేంకటరావు కారాగృహమున కేగినపిదప శ్యామల కష్టము లొకదానివెనుక నొకటి గోరుచుట్టుపై రోకటిపోటువలె బాధాకరములు కాజొచ్చెను. ఆమె పతికొఱకు బెంగపెట్టు కొనెను. తన్నుగూర్చి, ఋణములపాలై, తుదకవమానకర మైన కారాగారావాసముకూడ చేయవలసివచ్చెనని తలఁచు కొనునపుడెల్ల ఆమె చిత్తము వ్యాధితమగుచుండెను. చేతిలో గుడ్డిగవ్వైన లేకుండెను. ఆమె యారోగ్యము పాడయిపో యెను. ఆమె గత్యంతరము లేక గోదావరిలోఁబడి మరణింపఁ దలంచెను. మఱల తానట్లొనరించినచోఁ దనపతి కారాగారము నందే మరణించునేమోయని భయపడి, ఆ ప్రయత్నము మానెను. ఆ దారిద్ర్యస్థితిలో నామెకు బంధుగృహమునకుఁ బోదలఁచుకొనలేదు.

శ్యామల కాపురమున్నగృహమునకుఁ బ్రక్కగా ప్లీడరు గారి గృహమున్నది. ఆయన వేంకటరావు జైలుకు పంపఁబడి

నాఁడనియు, శ్యామల వర్ణనాతీతమైన దురవస్థలో నున్నదని గు దెలిసికొని భార్యయగు సుందరమ్మతో నేదో చెప్పెను. సుంద రమ్మ తనతో భర్త చెప్పిన నాఁటి సాయంకాలము నాల్గుగంట లకు శ్యామల యింటికివచ్చి "శ్యామలా! శ్యామలా!" యని పిలిచెను.

తలుపుతీయుదునా మానుదునా యని, శ్యామల యొక క్షణము సంకోచించెను. తనకు నిరంతరము సాయముఁజేయుచు తన స్థితిగతుల నెఱిఁగియుండుటచే "వస్తున్నానమ్మా" యని తలుపుఁదీసెను.

"ఏమి చేయుచున్నావో!".

"నీళ్లు తోడుకొనుచున్నానండీ..".

"జడవేసెదవా శ్యామలా!"

"ఆ! వేసెదను."

సుందరమ్మ కుమార్తె జానకివెళ్లి కొబ్బరనూనె, దువ్వెన తెచ్చియిచ్చెను. సుందరమ్మ శ్యామలగృహమును కలయఁ జూచెను. ఇంటిలో నొక్కటిందిగాని, చెంబుగాని లేదు. నూతి వంకజూచినది. చిన్న కుండఉన్నది. ప్రాయ్యివంక దృష్టి ప్రస రించినది. అక్కడకూడా ఒక్కగిన్నైనా లేదు. కట్టెలైనను లేవు. ఆపూట శ్యామల భోజనము చేయలేదేమో అనిసంశయించి నది. బహుశః తొలినాఁటి రాత్రి కూడ భోజనము చేసి యుం డకపోవచ్చునని ఊహించినది. పాపము. శ్యామల జీవనము లేక యింటిలోని పాత్రసామగ్రి నింతాకట్టుపెట్టి యుండునని

గ్రహించినది. ఆహా ! ఆమె ఎంతఅభిమానవతి, దండెమువంక చూడగా నొక్కచీరయున లేకుండెను. దొడ్డిలోఁ జాలచినుగులతో నిండినయొక చీరయుండెను. సుందరమ్మ హృదయము దుఃఖభరితమైపోయినది.

ఇంతలో నెవరో "ఏమండోయి !" అని పిలిచిన కేక వినఁబడియెను. శ్యామలవెళ్లి తలుపుతీసెను. ఆయింటి యజమాని అద్దెకై వచ్చియుండెను. వేంకటరావు జైలుకుఁ బంపఁబడినట్లాయనకుఁ దెలియదు. "వేంకటరావింటిలో లేడమ్మా" అని ఆయన ప్రశ్నింప; శ్యామలమెల్లగా 'లేరండి' అని బదులు చెప్పెను.

"ఏమమ్మా ! ఆమాత్రము జ్ఞానముండనక్కఱలేదా? ఎప్పుడు వచ్చినను లేరు లేరనియే చెప్పెదవు. ఎనిమిది మాసముల అద్దె నీయవలసియుండి, ఒక్కనాఁడైన కాన్పించనివో నేమనుకొనవలయును ? అట్లు చెప్పుటకు సిగ్గైన నుండవలదమ్మా మీరద్దె యీయనిచో మానె. ఇల్లు కాళీచేయుఁడు. రేపు కాళీచేయకున్నచో నేనే బలాత్కారముగ సామానుల సొరల బారవైతును. తెలిసినదా ? నీతి ఉండవద్దమ్మా." అని ఆ యజమాని గిరుక్కున తిరిగి వెళ్లెను.

తలుపువేసి, చిన్నబుచ్చుకొనిన ముఖముతో శ్యామలవచ్చి సుందరమ్మకు ఆకువేయసాగెను. అద్దెకొఱ కాయింటియజమాని కేకలువేయుట నాలకించిన సుందరమ్మ శ్యామల నుద్దేశించి "అమ్మాయీ ! కష్టసుఖము లందఱకును సమానమే. సిగ్గు

పడుచెందులకు తల్లి. అయితే శ్యామలా! మన మిద్దఱికము నక్క—సెల్లెండ్లవలె నున్నారముగదా! నీవు యీపూట తిండి తిననట్లు కాన్పించుచున్నావు. మాయింటికి భోజనమునకు రావా?" అని బ్రతిమాలెను.

శ్యామలనోట మాటరాలేదు. ఆమె కన్నులనుండి కన్నీరు బొటబొటకాఱెను. ఆమె బాలికవలె రోదన మొనరించెను. సుందరమ్మకూడ శ్యామల యనుభవించుచున్న కష్టములకు దుఃఖాశ్రువుల విడువకుండ నుండలేకపోయెను.

సుందరమ్మ శ్యామలనింటికి తీసికొనివెల్లి భోజనమిడినది. ఆనాఁటిరాత్రి సుందరమ్మభర్త కృష్ణరావుగారు శ్యామల నుద్దేశించి "అమ్మా శ్యామలా! నీవు యిబ్బందిపడవలదు. మాపిల్లవలెనే ఏసంకోచములేక మాయింటనుండుము" అని, వెంటనే బజారునకువెల్లి నాలుగుచీరలు తెచ్చియిచ్చెను.

శ్యామల సుందరమ్మ యింటిపనులేమియుఁ జేయనీయక తానే వంటచేయుచుండెను. పిల్లలకు నీరుపోయును. ఆమె యొక్క కృష్ణరావుగారికి కనబడదు. ఆమెకు సుందరమ్మ రయికగదినిచ్చెను. సుందరమ్మ కుమార్తెయగు నీలాంబరికి శ్యామల ఊలుకుట్టు నేర్పుచుండెను. వారీయవలసిన అద్దెను కృష్ణరావుగా రిచ్చివై చిరి.

శ్యామల కిప్పుడేలోపమును లేదు. నిరంతరము ఆమె చిత్తము సంభరనుగురించియే విశేషాందోళనము జెందుచుండెను. వేంకటరావు కారాగారమునకు దనకొఱకు బెంగఁగొని

మనోవ్యథ పాలయినాఁడేమోనని యామె యాందోళనము. తానా వివాహమున కాముత్యాలహారమును దీసికొని పోనిచో, నీ కష్టములెవ్వియు లేకుండునుగదా యని పశ్చాత్తాపము.

౫

వేంకటరావు కారాగారమున నిశ్చింతుఁడై యుండఁ జాలకపోయెను. తన శ్యామల తిండికి ఇబ్బందిపడి, మల మల మాడి చనిపోవునని యాతఁడు భయపడియెను. ఈతలం పుతోనే యాతఁ డిరువదినాల్గుగంటలును వ్యస్తచిత్తుఁడగు చుండెను. తుదకీ యాందోళన మాతని నున్మాదునిఁ జేసి వైచెను. ఆతని యారోగ్యమునకు భంగమొదవెను. న్యూమోనియావ్యాధిచే నాతఁడు బాధపడెను. భోజనము మాని వైచెను. డాక్టరులు ఔషధసేవ చేయించిరికాని ఫలముకలుగ దాయెను. మూఁడుదినము లాతఁడు జ్వరముతో బాధపడి యెను. "మనోవ్యాధికి మందులేదుగదా!" సంధి ప్రవేశిం చెను. ఆచైతన్యరహితస్థితిలో నాతఁడు "శ్యామలా! శ్యామ లా! జీవించియుంటివా?" యనియే పలవరించు చుండెను. ఆతఁడు తుదకు శ్యామలకొఱకు పలవరించుచునే యసువులఁ బాసెను.

జైలుసార్డరు వెదకికొనుచువచ్చి వేంకటరావుభార్య కృష్ణరావుగారి యింటిలోనున్నదని తెలిసికొని, యీవిషయమును శ్రీధరుగారికిఁ దెలిపెను. ఆమన హృదయాంబరము విషాదమేఘా

వృతమయ్యెను. శ్యామల కీవృత్తాంతము నెట్లు చెప్పనగునాయని ఆయన సంశయించెను. తనభార్యతో యోచించి, వార్డరుతో నాదుఃఖవార్తను శ్యామల కెఱింగింప వలదని చెప్పి "అమ్మా! శ్యామలా! వేంకటరావునకుఁ గొంచెమస్వస్థతగ నున్నదట, నిన్ను చూడవలెనని కబురంపినాఁడు. ఒకసారి వెళ్లి చూచిరా తల్లీ!" అనెను.

శ్యామల యుల్లేఖుని బండినెక్కెను. ఆమె హృదయమున నేదో చెప్పరాని యావేదన ముదయించెను. ఆమె కమ్ంగళకరమ్ముందు తలఁపులెన్నో కలిగెను. అశ్వశకటము జైలు ఆవరణలో నాగెను. శ్యామల వార్డరుననుసరించెను.. ఓచోట బడియున్న వేంకటరావు మృతకళేబరము నామెచూచెను. వార్డరామె నుద్దేశించి "తల్లీ! తమకొఱకే బెంగపెట్టుకొని ఆయన మృతిఁజెందినారు. మధ్యాహ్నము రెండుగంటలకే వారు విగతజీవులైనారు ఉద్యోగధర్మముచే నింతవఱకు రాఁజాలనైతిని. కష్టము లోకదాని వెనుక సౌకటిగ కలుగును" అనెను.

శ్యామలగుండె చెదరిపోయినది. తానొనర్చిన గురుతరాపరాధముకొఱకు కాఁదోళనాయత్త చిత్తుఁడై తనపతి ప్రాణములఁ ద్యజించెను. వినువారి హృదయములు విదారితమగునట్లు—భూనభోంతరాళములు ప్రతిధ్వనించునట్లు—ఆమె విలపింపసాగెను. భర్త మృతకళేబరమును గౌగిలించుకొని యేడ్చుచున్న శ్యామలను వార్డరు సమీపించి "అమ్మా! చీఁకటి పడిపోయినది. సూపరెంటు వచ్చినచో మాపైఁ గోపించు

వేయుచో శవమును గొనిపొండు. లేదా ఉదయమునరండు. ప్లీడరుగారింటికే మృతకళేబరమును పంపింతు" మనెను.

వెల్లలేక, వెల్లలేక, వెక్కి వెక్కి యేడ్చుచు శ్యామల జగత్తు నావరించిన యంధకారజలధి నీదుకొనుచు బయలు దేఱెను. ఆమె కృష్ణారావుగారి గృహమునకుఁ బోలేదు. ఏ మార్గము ననుసరించి నడచుచున్నదో యామెకుఁ దెలియదు. ఆమె కోటిలింగాలరేవు చేరినది. మార్గమధ్యమున నామె కుసుమ కోమలములైన పాదములకెన్నో కంటకములు గ్రుచ్చు కొనియెను. ఆమిట్టపల్లములలో బడుచు లేచుచు శ్యామల నదీతీరమున కేగినది. అంధకార బంధురమై, నిశ్శబ్దాధిదేవత తాండవించుచున్న యాసమయమున గౌతమీనదీతరంగఘోష తక్క మఱేదియు వినబడుటలేదు. ప్రవాహ మత్యంతవేగ ముగ నుండెను. శ్యామల ఒడ్డున నిలువబడి "నాకొఱకు బెంగగొని ప్రాణములఁ బాసిన మీఋణము తీర్చుకొనుటకు మీపాదసేవ చేయుటకు నేనుకూడ మీతో వచ్చుచున్నా" ననుచు నాగంభీర నదీప్రవాహమునఁ బడిపోయెను. గగన మండలమున నచ్చటచ్చట మినుకుమినుకు మనుచున్న తార కలు కొన్ని జాలిచేతఁబోలు తెల్లఁబోయి క్రిందరాలిపోయెను.

రెండుమాసములు గడచినవి. ప్లీడరు కృష్ణారావు శ్యామల దుర్మరణమునకు మిక్కిలి వగచినారు. పాపము దుర్వార్త నాకర్ణించిన దినమున వారు భోజనమైన చేయనేలేదు